

สรุปสาระสำคัญ

ของ

โครงการศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะบริเวณ

๗ จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อุบลราชธานี บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ

ร้อยเอ็ด สุรินทร์ มหาสารคาม ยโสธร

เสนอต่อ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

โดย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

711.3.001.6

สถบ

ห้องสมุด

สาขาวิจัยสิ่งแวดล้อม และ ทรัพยากร

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

196 ถ. พหลโยธิน บางเขน

กรุงเทพฯ ๑

สรุปสาระสำคัญ

ของ

โครงการศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะบริเวณ

๗ จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อุบลราชธานี บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ

ร้อยเอ็ด สุรินทร์ มหาสารคาม ยโสธร

เสนอต่อ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

โดย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

196 ถ. พหลโยธิน บางเขน

กรุงเทพฯ ๑

คำนำ

ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๒๔ - ๒๕๒๙ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) โดยความเห็นชอบของ คณะอนุกรรมการกำกับและจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และคณะอนุกรรมการ วางแผนพัฒนาพื้นที่เฉพาะและพัฒนาเมือง ได้มอบให้สาขาวิจัยสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ของ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) กำหนดกรอบสำหรับการวางแผนประสานการพัฒนา (Coordinated Development Framework) ของพื้นที่เฉพาะ ๓ บริเวณ คือ

(๑) บริเวณ ๗ จังหวัดในภาคอีสานตอนกลางและตอนล่าง ซึ่งได้แก่ จังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด ยโสธร อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ และบุรีรัมย์

(๒) บริเวณ ๕ จังหวัดภาคใต้ชายฝั่งมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งได้แก่ จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และตรัง

(๓) บริเวณ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้แก่ จังหวัดสตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

ในการกำหนดกรอบสำหรับการวางแผนประสานการพัฒนาของพื้นที่เฉพาะทั้ง ๓ บริเวณดังกล่าวข้างต้น วท. ได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานกายภาพ ทรัพยากร โครงสร้างเศรษฐกิจ ประชากร และปัญหาในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละพื้นที่ โดยใช้เวลารวมทั้งหมดประมาณ ๗ เดือน คือ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ถึงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๒๓ การศึกษาวิเคราะห์ดังกล่าว เป็นการศึกษาระดับกว้าง ๆ ในระดับมหภาค เนื่องจากข้อจำกัดในด้านเวลา งบประมาณ และข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ เป็นพื้นฐานในการศึกษาวิเคราะห์เป็นข้อมูลที่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น เก็บรวบรวมไว้ ข้อมูลบางเรื่องอาจไม่สมบูรณ์ในด้านรายละเอียดมากนัก แต่ก็พอเพียงแก่ การศึกษาวิเคราะห์ในระดับมหภาค เช่นนี้ ผลการศึกษาจึงมีความสมบูรณ์เพียงพอที่จะใช้เป็น พื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาฉบับที่ ๕ ทั้งในระดับแผนแม่บทและแผนจังหวัด

รายงานฉบับนี้ ประมวลเสนอผลการศึกษาลำดับพื้นที่ ๗ จังหวัดภาคอีสานตอนกลาง และตอนล่าง

บทที่ ๑

บทนำ

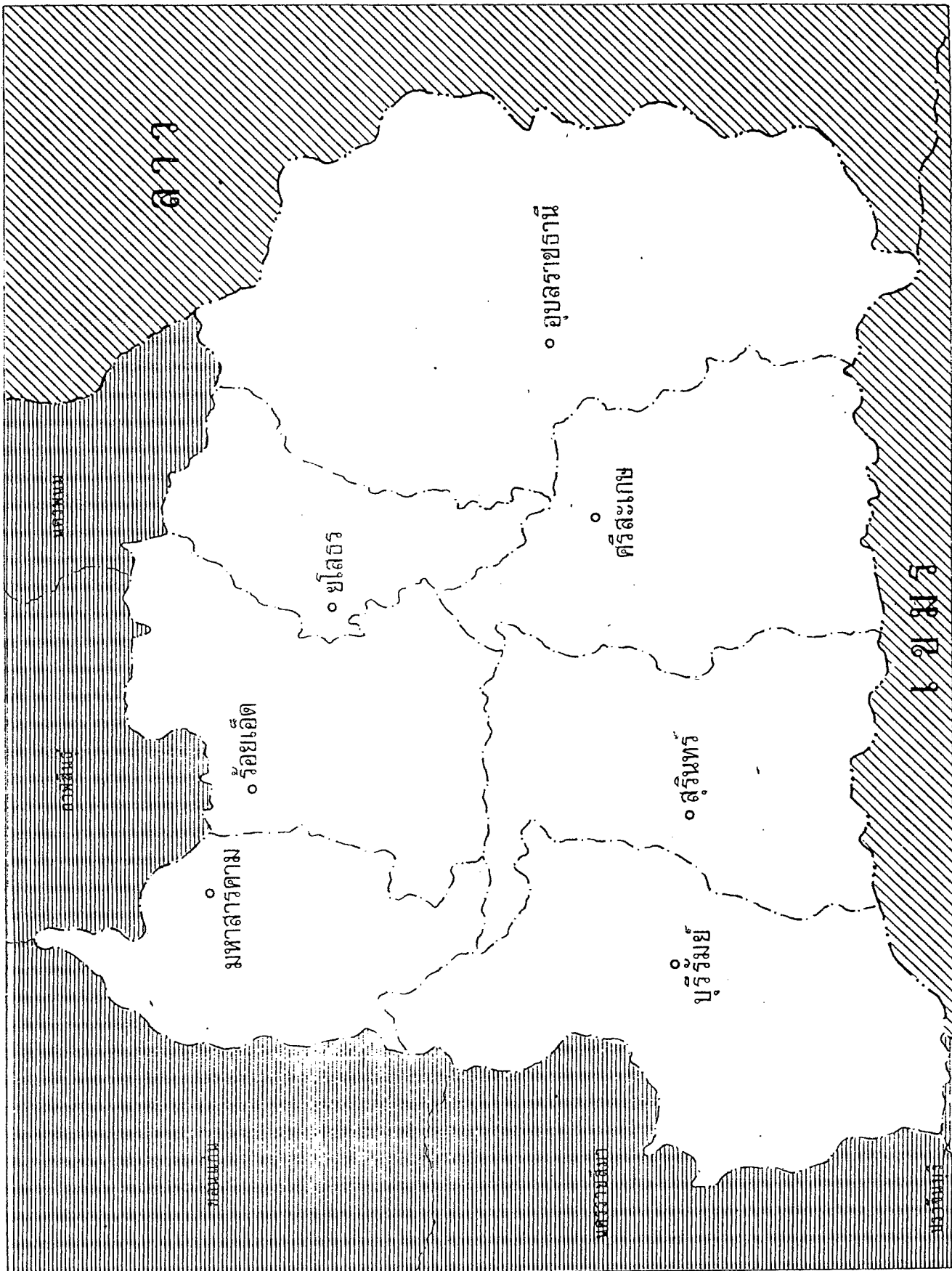
๑.๑ พื้นที่วางแผน

พื้นที่วางแผนในที่นี้ ได้แก่ พื้นที่ในเขตการปกครองของ ๗ จังหวัดในภาคอีสานตอนกลาง และตอนล่าง อันได้แก่ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ยโสธร อุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ แนวเขตพื้นที่วางแผนทางด้านทิศตะวันตกและทิศเหนือ ติดจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ และนครพนม ส่วนแนวเขตทางด้านทิศตะวันออกและทิศใต้ติดต่อกับประเทศลาว ประเทศกัมพูชา และจังหวัดปราจีนบุรี ดังแสดงในแผนที่รูปที่ ๑.๑ พื้นที่วางแผนมีเนื้อที่รวมทั้งสิ้น ๖๓,๙๔๔.๔๒ กม.^๒ (๓๙.๙๗ ล้านไร่) หรือประมาณ ๓๗.๘๗% ของภาคอีสาน จังหวัดที่ใหญ่ที่สุดคือ อุบลราชธานี ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ ๓๐% ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนจังหวัดที่เล็กที่สุดคือ ยโสธร ซึ่งมีพื้นที่เพียง ๖.๕๑% ของพื้นที่ทั้งหมด ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ พื้นที่วางแผนมีจำนวนประชากรรวม ๖,๙๕๔,๐๙๐ คน หรือประมาณ ๔๔.๐๓% ของภาคอีสาน จังหวัดอุบลราชธานีมีประชากรมากที่สุด คือ ๑,๕๓๐,๙๔๑ คน หรือประมาณ ๒๒.๐๑% ของจำนวนประชากรรวม ส่วนจังหวัดยโสธรมีประชากรน้อยที่สุดคือ ๔๕๑,๙๐๑ คน หรือประมาณ ๖.๕๐% ของจำนวนประชากรรวม

๑.๒ แนวความคิดในการพัฒนา

ตารางที่ ๑.๑ เปรียบเทียบดัชนีเศรษฐกิจเบื้องต้นของภาคต่าง ๆ ตัวเลขที่ปรากฏ แสดงให้เห็นชัดว่า ภาคอีสานเป็นพื้นที่ที่ยากจนที่สุดของประเทศ ถึงแม้มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคของ ภาคอีสานจะสูงกว่าของภาคเหนือและภาคใต้ แต่เนื่องจากมีประชากรมากกว่า ภาคอีสานจึงมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจนที่สุด ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวในปี ๒๕๒๑ เพียง ๓,๙๖๒ บาท/ปี ซึ่งต่ำกว่าภาคเหนือเกือบ ๒ เท่า และต่ำกว่าภาคกลางกว่า ๓ เท่า ความแตกต่างทางเศรษฐกิจ ระหว่างภาคอีสานและภาคอื่น ๆ นั้นจะยิ่งห่างมากขึ้นทุกที ถ้าไม่เร่งดำเนินการพัฒนาอย่างจริงจัง ให้ได้ผล

เมื่อเปรียบเทียบรายได้ต่อหัวของประชากรในจังหวัดภาคอีสานในปี ๒๕๒๓ ดังแสดง ในตารางที่ ๑.๒ จะเห็นได้ว่า จังหวัดทั้งเจ็ดในพื้นที่วางแผนมีรายได้ต่อหัวต่ำที่สุด เรียงตามลำดับ จากจังหวัดศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด สุรินทร์ อุบลราชธานี มหาสารคาม ยโสธร และบุรีรัมย์

รูปที่ ๑.๑ ขอบเขตของพื้นที่ทางแผน

ตารางที่ ๑.๑ เปรียบเทียบดัชนีเศรษฐกิจเบื้องต้น

	ภาคอีสาน	ภาคเหนือ	ภาคใต้	ภาคกลาง
๑. ประชากร (ล้านคน)	๑๕.๙	๙.๕	๕.๖	๙.๓
๒. GRP ราคาตลาด (ล้านบาท)	๖๓,๑๕๙	๖๑,๕๑๔	๔๗,๑๒๑	๑๓๕,๕๖๘
๓. รายได้ต่อหัว (บาท)	๓,๙๖๒	๖,๔๔๕	๑๐,๒๗๗	๑๔,๕๔๗
๔. พื้นที่ (ล้านไร่)	๑๐๖.๔	๑๐๖.๒	๔๓.๙	๖๕.๓
๕. ความหนาแน่น (คนต่อไร่)	๐.๑๕	๐.๐๙	๐.๑๓	๐.๑๔

ที่มา : เศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ประมาณการรายได้ต่อหัว
ผลิตภัณฑ์ภาค (GRP) และผลิตภัณฑ์จังหวัด (GPP)
หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ ฉบับวันที่ ๖ - ๑๑ เมษายน ๒๕๒๔
หน้า ๗

ตารางที่ ๑.๒ ประมาณการรายได้ต่อหัวของประชากร
ในจังหวัดภาคอีสาน ปี พ.ศ.๒๕๒๓-๒๕๒๖

	๒๕๒๓	๒๕๒๔	๒๕๒๕	๒๕๒๖
๑. เลย์	๔,๑๑๕	๔,๓๓๒	๔,๕๕๙	๔,๗๖๖
๒. อุดรธานี	๕,๐๔๔	๕,๒๙๔	๕,๕๔๕	๕,๗๙๖
๓. พนงคาย	๔,๔๔๑	๔,๕๙๓	๔,๗๒๖	๔,๘๖๙
๔. สกลนคร	๕,๔๒๓	๕,๗๑๙	๖,๐๑๔	๖,๓๐๙
๕. นครพนม	๔,๖๙๓	๔,๙๖๕	๕,๒๔๗	๕,๕๒๙
๖. ศรีสะเกษ	๒,๕๙๑	๒,๗๑๑	๒,๘๓๑	๒,๙๕๑
๗. สุรินทร์	๓,๒๖๙	๓,๔๕๙	๓,๖๔๙	๓,๘๓๙
๘. ร้อยเอ็ด	๓,๑๙๙	๓,๓๕๐	๓,๕๑๐	๓,๖๗๑
๙. กาฬสินธุ์	๔,๘๑๙	๕,๑๒๙	๕,๔๓๙	๕,๗๔๙
๑๐. มหาสารคาม	๓,๗๗๙	๓,๙๙๓	๔,๒๐๗	๔,๔๒๑
๑๑. ขอนแก่น	๖,๐๔๗	๖,๕๓๙	๗,๐๒๑	๗,๕๐๓
๑๒. ชัยภูมิ	๔,๑๒๗	๔,๓๔๑	๔,๕๕๖	๔,๗๗๑
๑๓. นครราชสีมา	๕,๘๙๑	๖,๓๑๔	๖,๗๓๖	๗,๑๕๙
๑๔. บุรีรัมย์	๔,๒๖๐	๔,๕๕๕	๔,๘๕๑	๕,๑๔๖
๑๕. อุบลราชธานี	๓,๕๕๒	๓,๖๓๙	๓,๗๒๓	๓,๘๐๙
๑๖. ยโสธร	๔,๐๐๐	๔,๒๒๔	๔,๔๔๙	๔,๖๗๓

ที่มา : เศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ประมาณการรายได้ต่อหัว

ผลิตภัณฑ์ภาค (GRP) และผลิตภัณฑ์จังหวัด (GPP)

หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ ฉบับวันที่ ๖ - ๑๑ เมษายน ๒๕๒๔

หน้า ๗

(สำหรับจังหวัดบุรีรัมย์นั้น มีรายได้ต่อหัวสูงกว่าจังหวัดชัยภูมิเพียง ๑๓๓ บาทเท่านั้น) ดังนั้น พื้นที่วางแผนจึงควรได้รับความสำคัญสูงสุดในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ ๕

นอกจากฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่ำแล้ว คาดว่า พื้นที่วางแผนมีข้อเสียเปรียบพื้นที่อื่น ๆ ในด้านบริการทางสังคมของรัฐ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและเศรษฐกิจที่จำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย

จากข้อมูลพื้นฐานเหล่านี้ สรุปได้ว่า ประเด็นหลักของการพัฒนาพื้นที่วางแผน คือ การแก้ปัญหาความยากจน เพื่อยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจุบันต่ำกว่าระดับเฉลี่ยของทั้งภาคให้สูงขึ้น อย่างน้อยที่สุด จะต้องทำให้รายได้โดยเฉลี่ยของประชาชนเพิ่มขึ้นในอัตราที่ไม่ต่ำกว่าอัตราเงินเฟ้อรวมกับอัตราการเพิ่มประชากร

ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่วางแผน คณะผู้ดำเนินงานได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ทั้งทางด้านกายภาพ ทรัพยากร และเศรษฐกิจสังคม เพื่อพยายามหาคำตอบว่าอะไรคือสาเหตุแห่งความยากจน อะไรเป็นสาเหตุหลักและสาเหตุรองในแต่ละพื้นที่ย่อย การขจัดสาเหตุเหล่านั้น จะต้องแก้ปัญหาอะไรบ้าง ควรจะแก้ปัญหาใดก่อน และจะแก้ได้อย่างไร

บทที่ ๒

ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่วางแผน๒.๑ สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไป

สภาพภูมิประเทศของพื้นที่วางแผนแบ่งได้เป็น ๓ ลักษณะ คือ พื้นที่ภูเขา (hill) ซึ่งมีความสูงเฉลี่ยประมาณ ๕๖๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่ลูกคลื่นลอนลาด (Rolling Plain) ซึ่งมีความสูงเฉลี่ยประมาณ ๒๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง และพื้นที่ราบ (Plain) ซึ่งมีความสูงเฉลี่ยประมาณ ๑๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ ๘๗.๓% ของพื้นที่วางแผน เป็นพื้นที่ราบ ส่วนพื้นที่ภูเขาและพื้นที่ลอนลาดมี ๓.๑๑% และ ๘.๕๖% ตามลำดับ พื้นที่ราบเกือบทั้งหมดจะอยู่ในบริเวณตอนกลางของพื้นที่วางแผน จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ราบน้อยที่สุดเพียง ๗๔.๓๔% ในขณะที่จังหวัดอื่น ๆ มีสัดส่วนพื้นที่ราบไม่แตกต่างกันมากนัก ในช่วงระหว่าง ๘๗.๑๐% ถึง ๘๗.๓๔% ดังสรุปในตารางที่ ๒.๑ และแสดงในแผนที่รูปที่ ๒.๑ ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่วางแผนถือได้ว่ามีความคล้ายคลึงกันตลอดทั้งพื้นที่

อย่างไรก็ดี แม้ว่าในเขตพื้นที่วางแผนส่วนใหญ่ เป็นที่ราบที่มีโอกาสจะพัฒนาด้านการเกษตรได้มาก แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในการพัฒนา (Constraint) หลายประการด้วยกัน ที่สำคัญได้แก่ การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการชลประทานและการผลิตไฟฟ้า นั้น ไม่สามารถจะจัดทำเป็นโครงการขนาดใหญ่ได้ในพื้นที่ที่เป็นที่ราบ นอกจากเป็นโครงการขนาดเล็ก ซึ่งส่งผลให้พื้นที่ได้รับประโยชน์ไม่กว้างขวาง นอกจากนั้นในเขตพื้นที่ราบก็ยังประสบปัญหาน้ำท่วม โดยเฉพาะริมฝั่งแม่น้ำมูลและชี เนื่องจากน้ำล้นฝั่งเพราะแม่น้ำมีความลึกไม่มากนัก จึงเกิดน้ำท่วมทุกปีเป็นพื้นที่กว้างขวางทำความเสียหายแก่พื้นที่เกษตรเป็นอย่างมาก

ส่วนหนึ่งของพื้นที่ราบของพื้นที่วางแผน คือ หุบภูลาร่องไห้ ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ ๒ ล้านไร่เศษ หุบภูลาร่องไห้ตั้งอยู่ใจกลางของพื้นที่วางแผน ในเขตจังหวัดต่าง ๆ นอกจากจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดบุรีรัมย์ พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดสุรินทร์ ดังแสดงในตารางที่ ๒.๒

ตารางที่ ๒.๑ ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่วางแผน

ลักษณะภูมิประเทศ	มหาสารคาม		ร้อยเอ็ด		ยโสธร		อุบลราชธานี		ศรีสะเกษ		สุรินทร์		บุรีรัมย์		รวม	
	พท. (กม ^๒)	%	พท. (กม ^๒)	%	พท. (กม ^๒)	%	พท. (กม ^๒)	%	พท. (กม ^๒)	%	พท. (กม ^๒)	%	พท. (กม ^๒)	%	พท. (กม ^๒)	%
ที่ราบ	๔,๘๖๘.๖	๙๒.๑	๘,๐๗๘.๘	๙๗.๓	๓,๘๐๔.๗	๙๑.๔	๑๖,๗๔๙.๖	๘๘.๖	๗,๔๙๑.๔	๘๕.๙	๗,๐๗๖.๑	๘๗.๑	๗,๖๗๓.๐	๗๔.๔	๕๕,๘๔๒.๖	๘๗.๓
ที่ลูกคลื่นลอนลาด	๔๒๓.๑	๗.๙	๑๕๓.๕	๑.๙	๒๗๐.๘	๖.๕	๑,๑๕๓.๙	๖.๑	๖๗๑.๗	๗.๖	๙๔๐.๙	๑๑.๖	๒,๕๐๒.๒	๒๔.๖	๖,๑๑๖.๐	๙.๖
ที่ภูเขา	-	-	๖๗.๑	๐.๘	๘๖.๑	๒.๑	๑,๐๐๓.๔	๕.๓	๕๗๖.๙	๖.๕	๑๐๗.๑	๑.๓	๑๕๖.๘	๑.๕	๑,๙๗๘.๔	๓.๑
รวม	๕,๒๙๑.๗	๑๐๐.๐	๘,๒๙๘.๕	๑๐๐.๐	๔,๑๖๑.๗	๑๐๐.๐	๑๘,๙๐๖.๑	๑๐๐.๐	๘,๘๓๙.๙	๑๐๐.๐	๘,๑๒๔.๑	๑๐๐.๐	๑๐,๓๓๑.๙	๑๐๐.๐	๖๓,๙๔๕.๘	๑๐๐.๐

SURFACE CONFIGURATION

Flat to gently rolling plains with interstream areas generally less than 30 meters above adjacent valley bottoms; most slopes less than 2%

Rolling or dissected plains with interstream areas generally between 30 and 150 meters above adjacent valley bottoms; slopes largely between 2% and 10%

Crests generally 150 to 600 meters above adjacent valley bottoms; slopes largely between 10% and 30%

Crests generally more than 600 meters above adjacent valley bottoms; most slopes greater than 30%

ตารางที่ ๒.๒ การกระจายตัวของพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้

จังหวัด	พื้นที่		%	
	กม ^๒	ไร่	พื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้	พื้นที่จังหวัด
ร้อยเอ็ด	๑,๕๗๓.๖๔	๔๘๓,๕๕๖.๒๕	๔๖.๖๗	๑๘.๘๖
สุรินทร์	๑,๐๖๒.๒๘	๖๖๓,๙๒๕.๐๐	๓๑.๕๐	๑๓.๐๗
ศรีสะเกษ	๔๔๓.๕๔	๒๗๗,๒๑๒.๕๐	๑๓.๑๕	๕.๐๒
มหาสารคาม	๒๕๘.๘๖	๑๖๑,๗๘๗.๕๐	๗.๖๘	๔.๘๔
ยโสธร	๓๓.๘๔	๒๑,๒๑๒.๕๐	๑.๐๐	๐.๘๒
รวม	๓,๓๗๒.๓๑	๒,๑๐๗,๖๙๓.๗๕	๑๐๐	-

ที่มา : คำนวณจากแผนที่, ๒๕๒๓

๒.๒ โครงสร้างทางธรณีวิทยา

โครงสร้างทางธรณีของพื้นที่วางแผนที่ประกอบไปด้วยภูเขาที่เป็นหินชั้นและหินแปร (Sedimentary and metamorphic rock) ซึ่งประกอบด้วยชุดหินโคลกรวดและหินเกลือ หินภูพานและพระวิหาร และหินภูกระดึง ในเขตภูเขาตอนเหนือและใต้ และหินอัคนี (Igneous Rock) ซึ่งเป็นหินภูเขาไฟ (Volcanic Rock) มีอยู่เป็นหย่อม ๆ ทางตอนใต้ หินทั้ง ๓ ประเภทดังกล่าว เป็นหินพื้นฐาน (Basement Rock) ของพื้นที่วางแผนที่ ซึ่งวางตัวในแนวตะวันตก-ตะวันออก ทางส่วนใต้ของพื้นที่ และแนวตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้ ทางตอนเหนือของพื้นที่ ทางด้านการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ผิวนั้น มีการยุบตัว (Syncline) ซึ่งทำให้เกิดเป็นแอ่งเล็ก ๆ หลายแห่ง เช่น ในเขตอำเภอบุพพริก และอำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ และอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ดังรายละเอียดในแผนที่รูปที่ ๒.๒

จากลักษณะทางธรณีสัณฐานดังกล่าว จะพบว่า ชุดหินโคลกรวดและหินเกลือ ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่และอยู่ในเขตที่ราบ ซึ่งจะมีผลต่อคุณภาพและปริมาณของน้ำบาดาลที่ขุดเจาะในบริเวณนี้มาก โดยเฉพาะหินเกลือซึ่งอยู่ตอนเหนือของพื้นที่ และเป็นส่วนหนึ่งของแอ่งเกลือ-

This map is based on the information on Geology of Thailand, and Geologic Map of Thailand, 1:500,000 published by the Department of Mineral Resources, Ministry of Natural Resources, Bangkok, 1969.

GEOLOGY

SEDIMENTARY AND METAMORPHIC ROCKS		PERIODS
	Alluvium and terrace deposits valleyfill unconsolidated rock waste	Quaternary to recent
	Salt formation	Jurassic and younger
	Khok Kruek formation	Jurassic and Triassic
	Phu Phan formation	Jurassic and Triassic
	Phu Kruek formation	Jurassic and Triassic
IGNEOUS ROCKS		PERIODS
	Diorite and quartz diorite	Tertiary

รูปที่ ๒.๒ โครงสร้างทางธรณีวิทยา

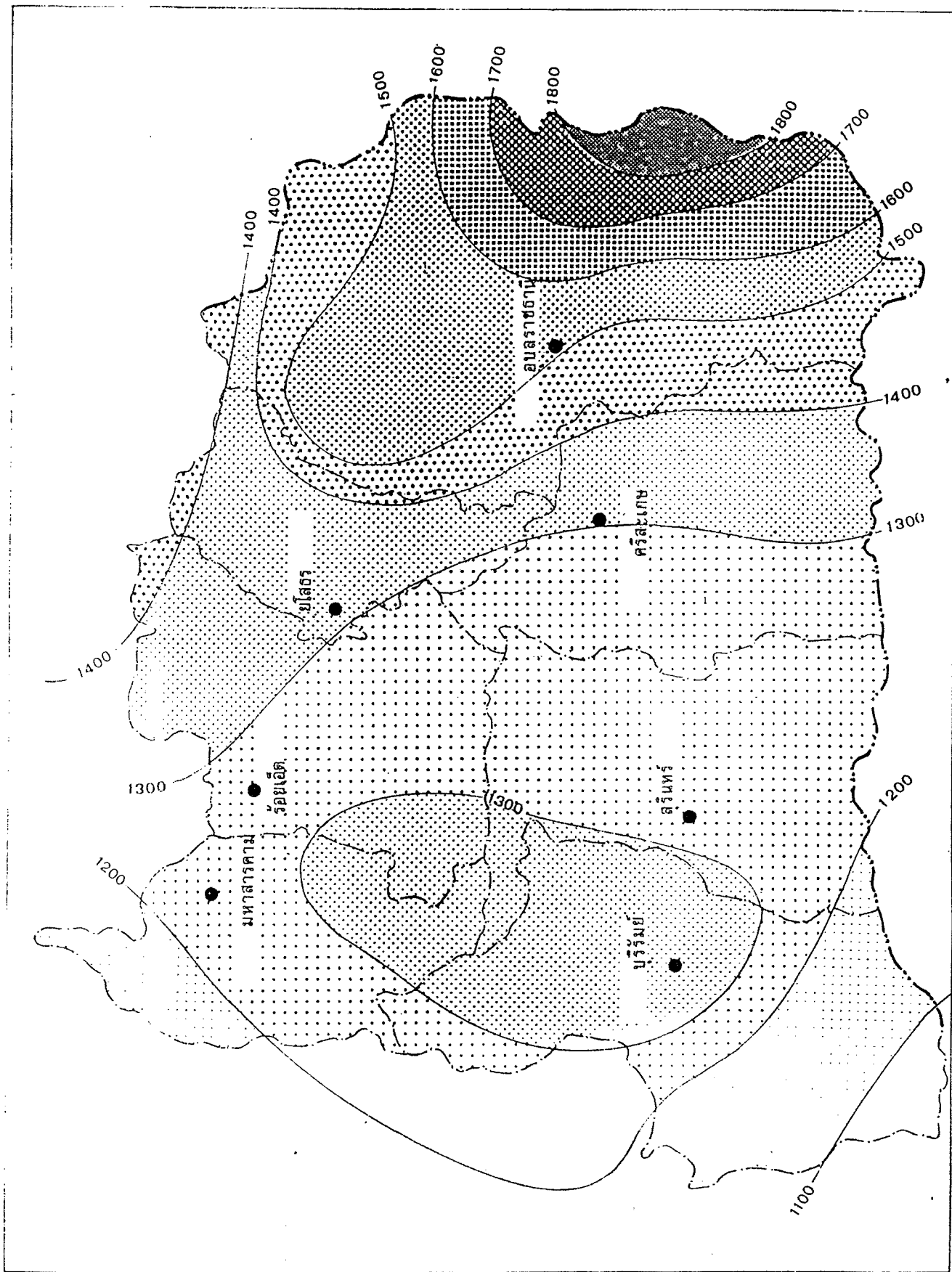
โคราชนั้น น้ำที่ได้จากบ่อบาดาลในบริเวณนี้มีโอกาสเค็มมาก ซึ่งจากการขุดเจาะตรวจสอบคุณภาพ บ่อบาดาลในพื้นที่นี้มีสารละลายของเกลือประมาณ ๒๑,๐๐๐ ppm. ส่วนปริมาณของน้ำนั้น ทั้งหิน ชุดโคกกรวดและหินเกลือ ประกอบไปด้วยหินทราย (Sandstone) และหินดินดาน (Shale) อันเป็นแหล่งน้ำที่ให้น้ำได้มาก โดยเก็บกักอยู่ระหว่างเม็ดหิน (pore) และรอยแตก (fracture) ของหิน ส่วนหินอีก ๓ ประเภท ได้แก่ หินภูเขา หินพระวิหาร และหินภูกระดึง นั้น อยู่ใน พื้นที่ภูเขา มีปริมาณน้ำบาดาลน้อย ไม่มีการขุดเจาะบ่อบาดาลแต่อย่างใด

๒.๓ สภาวะอากาศ

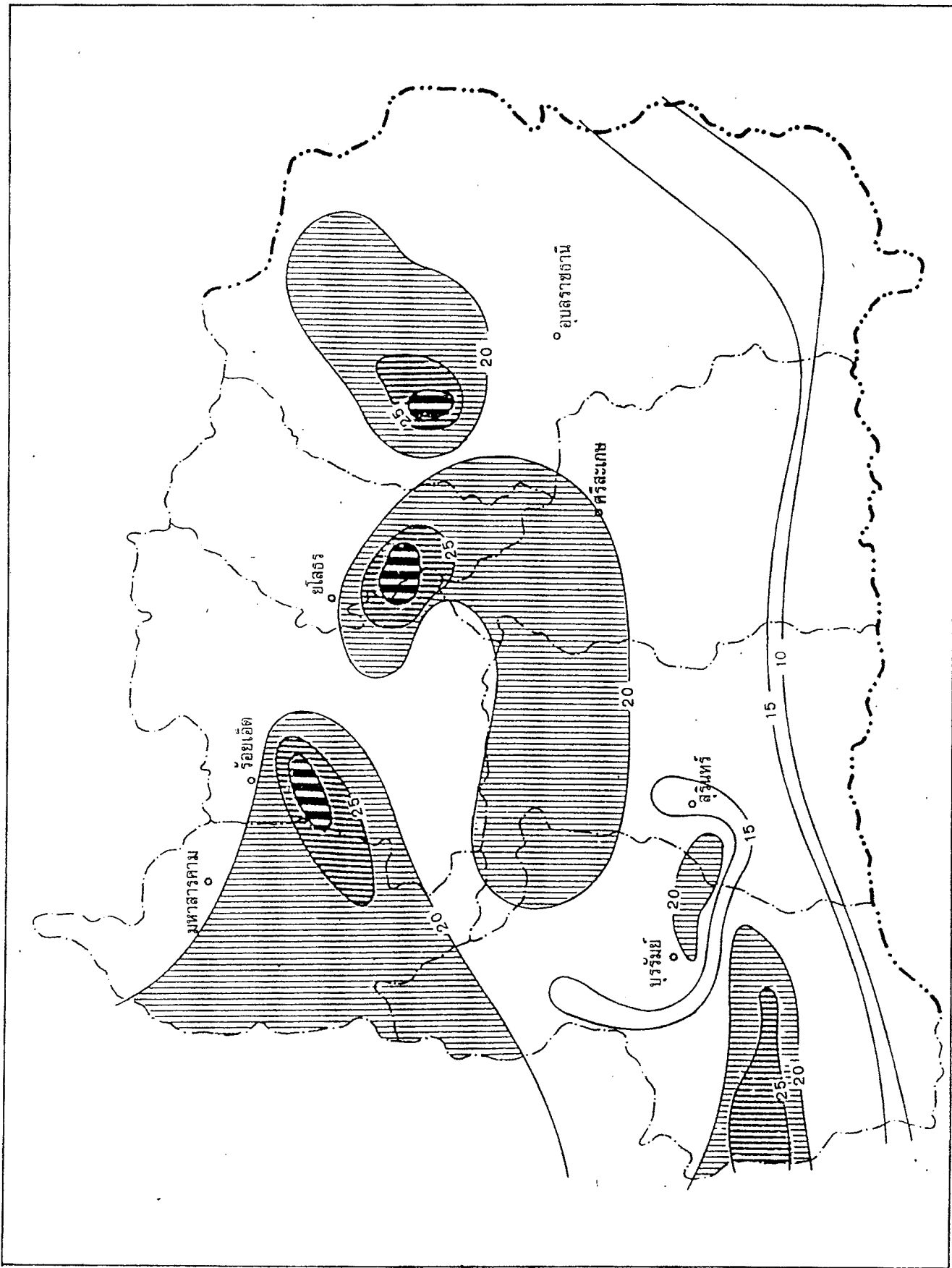
ในพื้นที่วางแผนจะมีฝนตกในช่วงระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม เนื่องจากอิทธิพล ของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยอยู่ในช่วงระหว่าง ๑,๑๐๐ - ๑,๔๐๐ มม/ปี โดยที่ปริมาณน้ำฝนทางด้านทิศตะวันออกของพื้นที่จะสูงกว่าบริเวณทางทิศตะวันตก ดังแสดงใน แผนที่รูปที่ ๒.๓ จังหวัดอุบลราชธานีมีฝนตกมากที่สุด ประมาณ ๑,๔๐๐ - ๑,๕๐๐ มม/ปี ส่วนจังหวัดร้อยเอ็ดมีฝนเพียง ๑,๓๐๐ มม/ปี ซึ่งน้อยกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในพื้นที่วางแผน อย่างไรก็ตาม ความไม่แน่นอนของฝนในพื้นที่วางแผนมีค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ ของการผันแปร (Coefficient Variation) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในบริเวณระหว่างจังหวัด บุรีรัมย์และร้อยเอ็ด บริเวณตอนใต้ของจังหวัดยโสธร บริเวณตอนใต้ของ จังหวัดบุรีรัมย์ บริเวณระหว่าง จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ และบริเวณตอนเหนือของจังหวัดอุบลราชธานี ความไม่แน่นอนของฝน หมายถึงว่า บางปีอาจจะแล้งจัด และบางปีอาจจะมฝนตกมากจน เกิด น้ำท่วมทำให้การเพาะปลูกมีอัตราการเสี่ยงสูง

สำหรับอุณหภูมินั้น เฉลี่ยตลอดปีทั้งพื้นที่วางแผนมีค่าประมาณ ๒๗^๐ซ และแปรผันอยู่ ในช่วงค่าเฉลี่ย ๓๐ - ๒๔^๐ซ การแปรผันของอุณหภูมิตลอดพื้นที่วางแผนมีน้อยมาก จนถือได้ว่ามี ความสม่ำเสมอตลอดพื้นที่วางแผน

ความชื้นสัมพัทธ์ของพื้นที่วางแผนนั้นมีความแปรเปลี่ยนตั้งแต่ ๖๐% ในเดือนมีนาคม จนถึง ๘๒% ในเดือนกันยายน การแปรผันเป็นไปตามการแปรผันของปริมาณน้ำฝนในแต่ละ เดือน แต่มีค่าสม่ำเสมอตลอดพื้นที่วางแผน

รูปที่ ๒.๓ เส้นแสดงปริมาณน้ำฝนเท่า Isohyetal Line

รูปที่ ๒.๔ สัมประสิทธิ์ของการผันแปรของฝน Coefficient of Variatioi.

บทที่ ๓

พื้นฐานทรัพยากร

๓.๑ ทรัพยากรดิน

คุณลักษณะของดินในบริเวณพื้นที่วางแผนส่วนใหญ่ (๗๕.๒๔%) เป็นดินร่วนปนทราย ในกลุ่มดิน Low Humic Gley และ Gray Podzolic ที่เหลือเป็นดินทรายจัด (๑๐.๕๑%) ดินตึ่มตามภูเขาและที่ลาดเขา (๖.๑๒%) ดินร่วนเหนียว (๕.๗๖%) ดินลูกรัง (๐.๕๗%) และ ดินร่วนเหนียวซึ่งเป็นดินเค็ม (๐.๕๕%) ดังรายละเอียดในตารางที่ ๓.๑ และแผนที่รูปที่ ๓.๑ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายจังหวัด พบว่าจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์มีดินร่วนปนทราย และดินเค็มมากกว่าจังหวัดอื่น ๆ เมื่อพิจารณาจากเนื้อดิน สรุปได้ว่าประมาณ ๕๓% ของพื้นที่วางแผน สามารถใช้ในการเพาะปลูกได้ ส่วนพื้นที่ที่เหลือไม่เหมาะที่จะใช้ในการเพาะปลูก ควรที่จะใช้เป็นที่ป่าไม้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพื้นที่โครงการเกือบทั้งหมด (กว่า ๙๐%) เป็นที่ดินซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ในเกณฑ์ต่ำ ถึงแม้จะมีพื้นที่ซึ่งใช้ในการเพาะปลูกได้มาก แต่จะไม่ช่วยในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรได้เท่าที่ควร

ในด้านสมรรถนะของดินนั้น ปรากฏว่าพื้นที่วางแผนมีพื้นที่เหมาะสมสำหรับการทำนาเพียง ๐.๕๘% และพื้นที่ซึ่งมีความเหมาะสมปานกลางสำหรับทำนา ๓๐.๒๖% ที่เหลือเป็นพื้นที่ซึ่งมีความเหมาะสมระดับต่าง ๆ กันในการปลูกพืชไร่ คงมีพื้นที่ซึ่งไม่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกและพื้นที่แหล่งน้ำรวม ๕.๑๑% ดังรายละเอียดในตารางที่ ๓.๒ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่ของพื้นที่วางแผนเป็นที่นา (ดูตารางที่ ๓.๓) แสดงว่าการใช้ทรัพยากรดินยังไม่เหมาะสมกับสมรรถนะของดิน ซึ่งจะทำให้ผลผลิตต่ำกว่าที่ควร

จากคุณลักษณะของดินดังที่กล่าวมาข้างต้น พอดีสรุปข้อจำกัดของทรัพยากรดินในพื้นที่วางแผนได้ดังนี้ คือ

- (๑) ดินส่วนใหญ่มีความสามารถในการกักน้ำต่ำ การระบายน้ำในดินจึงเป็นไปอย่างรวดเร็ว ปัญหาที่ตามมาก็คือ การเกิดอุทกภัยอย่างฉับพลันในฤดูฝน และความแห้งแล้งในฤดูแล้ง
- (๒) ดินส่วนใหญ่มีความสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ทำให้ผลผลิตต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าหากมิได้มีการปรับปรุง หรือบำรุงรักษาดินอย่างเหมาะสม

ตารางที่ ๓.๑ คุณลักษณะของดินในพื้นที่โครงการ

คุณลักษณะดิน	พื้นที่, กม. ^๒							
	มหาสารคาม	ร้อยเอ็ด	ยโสธร และ อุบลราชธานี	ศรีสะเกษ	สุรินทร์	บุรีรัมย์	รวม	%
๑. เนื้อดิน								
ดินทราย	๑,๒๐๖.๕	๒,๐๔๑.๗	๒,๖๗๕.๙	๕๔๔.๕	๓๑๒.๘	๑๙๖.๑	๖,๙๗๗.๕	๑๐.๙๑
ดินร่วนเหนียว (ดินเค็ม)	๒๑.๒	๑๖.๖	๑๓.๘	๑๕.๐	๑๓๘.๘	๕๐๒.๕	๖๐๘.๐	๐.๙๔
ดินร่วนเหนียว	๔๑๘.๐๔	๙๗๑.๐	๙๑๑.๒	๓๑๑.๒	๕๖๓.๙	๖๐๙.๐	๓,๖๘๕.๕๕	๕.๗๖
ดินร่วนปนทราย	๓,๖๔๕.๙๖	๕,๑๕๕.๗	๑๖,๙๕๙.๕	๖,๖๗๘.๖	๖,๔๙๐.๐	๘,๗๒๔.๑	๕๘,๑๕๓.๗๖	๘๕.๒๙
ดินลูกรัง และหินแลง	-	-	๘๐.๘	๓๗๑.๓	๖๕.๐	๑๐๑.๒	๖๑๘.๓	๐.๙๗
ดินต้นทามภูเขาและที่ลาดเขา	-	๑๒๕.๕	๒,๕๖๖.๗	๙๑๙.๕	๑๕๓.๕	๒๘๘.๐	๓,๙๑๓.๑	๖.๑๒
รวม	๕,๒๙๑.๗	๘,๒๙๙.๕	๒๓,๐๖๗.๘	๘,๘๘๐.๐	๘,๑๒๕.๑	๑๐,๓๒๑.๙	๖๓,๙๕๕.๐	๑๐๐.๐๐
๒. ความอุดมสมบูรณ์								
สูง	-	-	-	๑๗.๗	๕๐.๖	๖๑.๕	๑๒๐.๒	๐.๒
ปานกลาง	๔๑๘.๐๔	๙๗๑.๐	๙๖๘.๘	๖๒๙.๕	๕๘๘.๓	๖๘๙.๖	๕,๑๖๕.๒๕	๖.๕
ต่ำ	๕,๘๗๓.๖๖	๗,๓๒๘.๕	๒๒,๐๙๘.๙	๘,๑๙๒.๕	๗,๕๕๕.๒	๙,๕๗๐.๕	๕๙,๖๕๙.๕๖	๙๓.๓
รวม	๕,๒๙๑.๗	๘,๒๙๙.๕	๒๓,๐๖๗.๘	๘,๘๘๐.๐	๘,๑๒๕.๑	๑๐,๓๒๑.๙	๖๓,๙๕๕.๐	๑๐๐.๐๐

SOIL

- Alluvial soils, on recent fresh-water alluvium.
- Low-Humic Gley soils, on semirecent and old alluvium.
- Low-Humic Gley soils and Gray Podzolic soils, or Low-Humic Gley soils and Red-Yellow Podzolic soils with laterite, on old alluvium.
- Gray Podzolic soils, on old alluvium
- Red-Yellow Podzolic soils; on old alluvium.
- Red-Yellow Podzolic soils on residuum and colluvium from acid rocks.
- Red-Yellow Latersols, on old alluvium.

รูปที่ ๓.๑ คุณสมบัติของดิน

ตารางที่ ๓.๒ สมรรถนะที่ดินอย่างกว้างของพื้นที่โครงการ

ชั้นสมรรถนะ	พื้นที่		หมายเหตุ
	กม. ^๒	%	
๑. เหมาะสมที่สุดสำหรับทำนา	๖๒๔.๐๗	๐.๙๘	ที่ดินที่ใช้ทำนาได้ ๑๙,๙๗๖.๘๑ กม. ^๒ หรือ ๓๑.๒๔%
๒. เหมาะสมปานกลางสำหรับทำนา	๑๙,๓๔๗.๓๔	๓๐.๒๖	ที่ดินที่ใช้ทำนาและปลูกพืชไร่ ๒๓,๔๒๘.๘๗ กม. ^๒ หรือ ๓๖.๖๔%
๓. เหมาะสมปานกลางสำหรับทำนาและพืชไร่	๒๓,๔๒๘.๘๗	๓๖.๖๔	ที่ดินที่ใช้ปลูกพืชไร่ ๑๔,๗๖๖.๕๔ กม. ^๒ หรือ ๒๓.๐๑%
๔. เหมาะสมดีถึงปานกลางสำหรับพืชไร่และไม้ผล	๔๔๔.๐๐	๐.๘๕	ที่ดินที่ไม่เหมาะสมควรต่อการเพาะปลูก ๔,๘๒๒.๗๘ กม. ^๒ หรือ ๙.๑๑%
๕. เหมาะสมปานกลางถึงค่อนข้างไม่เหมาะสมสำหรับพืชไร่	๑๔,๑๗๒.๔๔	๒๒.๑๖	
๖. ไม่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูก	๔,๔๐๖.๒๒	๘.๖๑	
๗. แหล่งน้ำ	๓๑๖.๕๖	๐.๕๐	
รวม	๖๓,๙๔๕.๐๐	๑๐๐.๐๐	

ตารางที่ ๓.๓ สถิติพื้นที่เพาะปลูก ของพื้นที่วางแผนในปี ๒๕๒๒

จังหวัด	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	
	นาข้าว	พืชชนิดอื่น
บุรีรัมย์	๒,๖๑๒,๙๖๐	๙๐๗,๕๕๗
มหาสารคาม	๑,๑๘๒,๖๖๐	๓๗๖,๕๕๓
ร้อยเอ็ด	๑,๙๕๐,๕๖๔	๒๙๘,๒๕๓
ศรีสะเกษ	๑,๖๕๗,๘๗๘	๕๐๔,๙๑๒
สุรินทร์	๒,๐๘๗,๖๕๓	๔๔๐,๑๙๑
อุบลราชธานี	๒,๗๕๖,๒๘๘	๔๕๔,๙๓๔
ยโสธร	๘๙๔,๘๒๘	๑๖๓,๗๐๒
รวม	๑๓,๑๔๒,๗๓๑	๓,๑๓๕,๙๙๒

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร

(๓) โครงสร้างของดินไม่คงทนต่อการชะล้าง ทำให้ดินง่ายต่อการพังทลาย และเกิดการสูญเสียธาตุอาหารพืชในดินได้ง่าย

(๔) ดินเค็ม

(๕) ดินตื้น บางบริเวณมีหินโผล่ตามหน้าดิน หรือดินชั้นล่างเป็นลูกรังหรือศิลาแลง ทำให้ไม่เหมาะต่อการเพาะปลูก

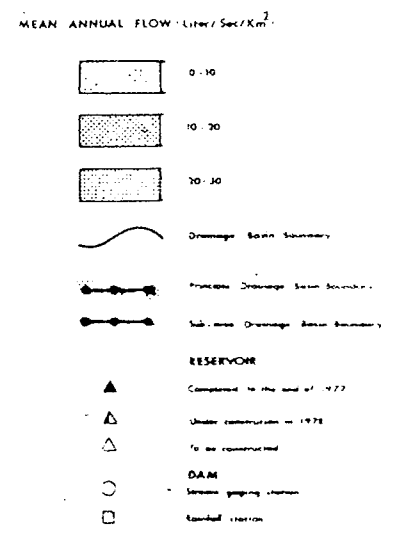
๓.๒ ทรัพยากรน้ำผิวดิน

พื้นที่วางแผนมีลุ่มน้ำใหญ่ที่สำคัญ ๒ ลุ่มน้ำ คือ ลุ่มน้ำมูล และลุ่มน้ำชี (ดูแผนที่รูปที่ ๓.๒) แม่น้ำมูลไหลผ่านบริเวณตอนกลางของพื้นที่วางแผนในแนวตะวันตก-ตะวันออก ผ่านจังหวัดบุรีรัมย์ มหาสารคาม สุรินทร์ ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ และลงสู่ลำน้ําโขงทางทิศใต้ของอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี แม่น้ำมูลมีลำน้ำสาขาหลายสาย ซึ่งเกิดจากเทือกเขาพนมดงรัก และเทือกเขาภูพาน เช่น ลำโดมใหญ่ ลำโดมน้อย ลำแซงก ลำแซบาย ห้วยขุม ห้วยทับทัน และลำเสียว ส่วนแม่น้ำชีนั้นเกิดจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ไหลผ่านบริเวณตอนเหนือของพื้นที่วางแผน ผ่านจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด ยโสธร และไปบรรจบกับแม่น้ำมูลในเขตอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ก่อนไหลลงสู่แม่น้ำโขง แม่น้ำชีมีลำน้ำสาขาที่สำคัญคือแม่น้ำยัง ซึ่งเกิดจากเทือกเขาภูพาน และไหลตามแนวเหนือใต้ตามแนวเขตรหว่างจังหวัดร้อยเอ็ดกับยโสธร ลงสู่แม่น้ำชีในเขตอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด พื้นที่ลุ่มน้ำต่าง ๆ ในพื้นที่วางแผนส่วนใหญ่เป็นรูปพัดหรือลูกแพร์ และเป็นพื้นที่ราบ ทำให้มีโอกาสสูงที่จะเกิดสภาวะน้ำท่วมฉับพลันได้ง่าย นอกจากนี้แบบของลำธารส่วนใหญ่เป็นแบบ dendritic pattern ซึ่งมีค่า drainage density น้อยกว่า ๑ ทำให้การระบายน้ำเป็นไปอย่างช้า ๆ

สำหรับอัตราการไหลในลำน้ำต่าง ๆ ในพื้นที่วางแผนนั้น จะขึ้นกับปริมาณน้ำฝน โดยที่อัตราการไหลจะมีค่ามากที่สุดในทุกฤดูฝนถึงประมาณ ๘๐-๙๐% ของปริมาณการไหลตลอดปี ในฤดูแล้งจะมีปริมาณน้ำน้อยมาก ดังตัวอย่างการผันแปรของอัตราการไหลของแม่น้ำชี ในรูปที่ ๓.๓ ปริมาณน้ำท่าที่ได้ตลอดปีเฉลี่ย ๕๐,๓๗๔ ล้าน ม^๓ เมื่อเทียบกับปริมาณน้ำฝนทั้งหมด ๕๐,๘๖๔ ล้าน ม^๓ ปริมาณน้ำท่าจะมีประมาณ ๕๕.๔๔% ของปริมาณน้ำฝน ตัวเลข ๕๕.๔๔% ของปริมาณน้ำฝนนี้สูงกว่าตัวเลข ๓๑.๔% ของพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา แสดงว่า พื้นที่ลุ่มน้ำในพื้นที่วางแผนมีความสามารถในการดูดซับน้ำได้น้อย ทั้งนี้เพราะลักษณะของดินที่ไม่อุ้มน้ำ และไม่มีป่าไม้ จากที่กล่าวมาข้างต้น พอจะสรุปข้อจำกัดของทรัพยากรน้ำผิวดินได้ดังนี้

SURFACE WATER RESOURCES

รูปที่ ๓.๖ กลุ่มน้ำสำคัญในพื้นที่วางแผน

(๑) รูปร่างของลุ่มน้ำในพื้นที่โครงการที่เป็นแบบรูปพัด ทำให้มีโอกาสที่จะเกิดน้ำท่วมหลังฝนตกได้ง่าย เนื่องจากน้ำในลำน้ำต่าง ๆ ต่างก็ไหลไปรวมกันที่ลำน้ำสายหลักเพียงสายเดียว นอกจากนี้จากการที่การระบายน้ำในลำน้ำเป็นไปอย่างช้า ๆ ทำให้ช่วงเวลาที่น้ำท่วมกินเวลานาน

(๒) ลักษณะของลำน้ำส่วนใหญ่เป็นแบบไม่มีน้ำไหลตลอดปี (intermittent streams) ทำให้ลำน้ำขาดน้ำในฤดูแล้ง

(๓) คุณลักษณะของดินที่ไม่อุ้มน้ำ ทำให้มีน้ำไหลบ่าตามหน้าดิน (runoff) ในฤดูฝนเป็นปริมาณมาก เกิดปัญหาอุทกภัยอยู่เสมอ และจะมีผลต่อปริมาณน้ำใต้ดินด้วย นอกจากนี้การพัฒนาแหล่งน้ำโดยการขุดบ่อน้ำตื้นอาจไม่ได้ผล เนื่องจากน้ำจะแห้งในฤดูแล้ง

(๔) การที่ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ประมาณ ๘๗% เป็นที่ราบ พื้นที่ที่เป็นลูกคลื่นและภูเขา มีเพียงประมาณ ๑๓% ทำให้ยากต่อการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตามลักษณะภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ นั้นได้มีการพัฒนาไปแล้ว แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะสนับสนุนการพัฒนาด้านการเกษตรได้อย่างทั่วถึง

๓.๓ ทรัพยากรน้ำบาดาล

แหล่งน้ำบาดาลในพื้นที่วางแผน แบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ ประเภทที่เกิดในหินร่วนซึ่งโดยทั่วไปเป็นแหล่งน้ำที่ให้ปริมาณน้ำได้ถึง ๔๔๐ แกลลอน/นาฬิกา แต่ในพื้นที่นี้จะให้น้ำได้เฉลี่ยเพียงประมาณ ๘๘ แกลลอน/นาฬิกา จะพบในแนวลำน้ำสายใหญ่ อันได้แก่แม่น้ำมูลและแม่น้ำชี อีกประเภทหนึ่งเป็นแหล่งน้ำบาดาลในหินแข็ง ซึ่งในพื้นที่นี้จะสามารถให้น้ำได้เฉลี่ยประมาณ ๒๒๐ แกลลอน/นาฬิกา แหล่งน้ำบาดาลประเภทหลังนี้จะพบในพื้นที่วางแผนมากกว่าประเภทแรก โดยเฉพาะบริเวณจังหวัดร้อยเอ็ด ยโสธร และด้านตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดอุบลราชธานี ส่วนบริเวณจังหวัดบุรีรัมย์ และสุรินทร์จะมีน้ำบาดาลแต่เพียงเล็กน้อย สำหรับบริเวณจังหวัดมหาสารคาม แม้จะมีแหล่งน้ำบาดาลที่ให้น้ำในปริมาณมากพอสมควร แต่ก็มีน้ำเค็ม เนื่องจากตั้งอยู่บริเวณใจกลางของแอ่งเกลือสินเธาว์ อย่างไรก็ตาม บ่อบาดาลที่ได้ดำเนินการขุดเจาะแล้วนั้นมีจำนวนทั้งสิ้น ๑,๓๓๖ บ่อ ปรากฏว่าส่วนใหญ่ให้น้ำโดยเฉลี่ยไม่เกิน ๔๐ แกลลอน/นาฬิกา (๑๕๑.๔ ลิตร/นาฬิกา) โดยมีปริมาณน้ำเฉลี่ยตั้งแต่ ๑๘.๘๘๒ ถึง ๔๐.๔๘๔ แกลลอน/นาฬิกา และมีความลึกเฉลี่ยประมาณ ๕๐-๖๐ เมตรจากระดับพื้นดิน ส่วนคุณภาพของน้ำจะมีตั้งแต่จัดสนิทจนถึงกร่อยและเค็ม โดยเฉพาะบ่อบาดาลในเขตจังหวัดมหาสารคาม และบางบริเวณของบุรีรัมย์ สำหรับการใช้อย่างที่นั้ น บ่อบาดาลที่ให้น้ำได้ตั้งแต่ ๘.๘๑ แกลลอน/นาฬิกา

พอที่จะติดตั้งสูบลอยมือมน้ำมาใช้อุปโภคบริโภคในครัวเรือนได้ แต่ถ้ามากกว่า ๒๒๐ แกลลอน/นาที่ จะพอเพียงพอที่จะใช้สำหรับกิจการประปาเทศบาล อุตสาหกรรม หรือการเกษตรกรรมขนาดเล็กได้

ข้อจำกัดของทรัพยากรน้ำบาดาลพอจะกล่าวได้ดังนี้

- (๑) คุณภาพของน้ำมักกร่อยและเค็ม เนื่องจากโครงสร้างธรณีมีชั้นของเกลือ หินและยิบซั่ม
- (๒) ลักษณะของแหล่งน้ำที่เป็นแหล่งน้ำจากหินแข็ง อาจทำให้บ่อแห้งได้ง่าย เมื่อสูบไปใช้ เป็นปริมาณมากติดต่อกัน

๓.๔ ทรัพยากรป่าไม้

ป่าไม้ที่มีอยู่ในพื้นที่วางแผน ส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และ อุบลราชธานี ในบริเวณทิวเขาพนมดงรัก ซึ่งเป็นแนวเส้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา เป็นป่าต้นน้ำที่สำคัญของลำน้ำสาขาต่าง ๆ ของแม่น้ำมูล ป่าอีกบริเวณหนึ่งอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นป่าต้นน้ำของลำน้ำย่อยที่ระบายลงสู่แม่น้ำโขง และแม่น้ำมูล ป่าทั้งสองแห่งนี้มีพื้นที่รวมกันประมาณ ๔,๗๒๔ กม.^๒ หรือประมาณ ๔๕.๒๖% ของพื้นที่ป่าไม้ที่เหลือ พื้นที่ป่านอกจากสองบริเวณที่กล่าวมาเป็นพื้นที่ป่าขนาดเล็ก ที่กระจายตัวอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ และมีความสมบูรณ์ต่ำ ป่าที่พบส่วนใหญ่เป็นป่าดงดิบและป่าเต็งรัง จากการแปลภาพถ่ายด้วยดาวเทียมพบว่า ในช่วงระหว่างปี ๒๕๑๖-๒๕๒๐ ป่าไม้ถูกทำลายลงมีอัตราเฉลี่ยสูงถึง ๑๗.๐๖% หรือ ๘๔๔,๓๗๕ ไร่/ปี (ตารางที่ ๓.๔) คงเหลือพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมดในพื้นที่วางแผนเพียง ๑๐,๔๓๔ กม.^๒ หรือเพียง ๑๖.๓๓% ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าที่สมบูรณ์เพียง ๖,๘๙๖ กม.^๒ หรือ ๑๐.๗๕% พื้นที่ป่าส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ และบุรีรัมย์ ดังแสดงในตารางที่ ๓.๕ เมื่อเปรียบเทียบพื้นที่ป่าที่สมบูรณ์ ๑๐,๔๓๔ กม.^๒ กับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ๑๔๐ ป่า เมื่อสิ้นปี ๒๕๒๒ ซึ่งมีพื้นที่รวมกันประมาณ ๑๓,๑๙๓ กม.^๒ สรุปได้ว่าป่าสงวนประมาณ ๒,๗๕๒ กม.^๒ ได้หมดสภาพป่าไปแล้ว นอกจากป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่วางแผนยังมีวนอุทยาน ๓ แห่ง พื้นที่ ๕,๐๐๐ ไร่ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอีก ๒ แห่ง พื้นที่ ๖๐๑,๘๗๕ ไร่ ในเขตจังหวัดมหาสารคาม, ร้อยเอ็ด, บุรีรัมย์ และจังหวัดอุบลราชธานี, ศรีสะเกษ ตามลำดับ

ตารางที่ ๓.๔ การลดลงของพื้นที่ป่าไม้ในเขตพื้นที่โครงการ
(ระหว่างปี ๒๕๑๖-๒๕๒๐)

จังหวัด	พื้นที่ป่าไม้จากการแปลสภาพถ่ายดาวเทียม ในปี (กม. ^๒)		พื้นที่เปลี่ยนแปลง	
	๒๕๑๖	๒๕๒๐	กม. ^๒	%
มหาสารคาม	๓๒๔	-	-๓๒๔	๑๐๐.๐๐
ร้อยเอ็ด	๑,๐๑๓	๗๐	-๙๔๓	๙๓.๐๔
ยโสธร	๑,๗๔๒	๔๑๔	-๑,๓๒๘	๗๖.๒๓
อุบลราชธานี	๒,๕๖๖	๖๖๐	-๑,๙๐๖	๗๔.๒๔
บุรีรัมย์	๑,๗๔๒	๔๑๔	-๑,๓๒๘	๗๖.๒๓
สุรินทร์	๑,๙๓๗	๑,๔๐๒	-๕๓๕	๒๗.๖๒
ศรีสะเกษ				
รวม	๙,๓๒๔	๒,๙๖๐	-๖,๓๖๔	๖๘.๒๔

ที่มา : การประเมินหาพื้นที่ป่าไม้จากภาพถ่ายดาวเทียม รายงานวนศาสตร์วิจัย
เล่มที่ ๖๐ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ ฯ

การที่ป่าต้นน้ำในพื้นที่วางแผนยังมีเหลืออยู่บ้างนั้น ทำให้ช่วยชลประทานผลกระทบต่อทรัพยากร
น้ำได้บ้าง อย่างไรก็ตาม พื้นที่ป่าที่มีอยู่ยังน้อยเกินไป ทำให้ยังมีปัญหาน้ำท่วมฉับพลัน และการพังทลาย
ของดิน ดังนั้น การเพิ่มพื้นที่ป่าในบริเวณต้นน้ำ จึงควรได้รับความสำคัญในลำดับสูง นอกจากนี้ ควร
เพิ่มพื้นที่ป่าในตอนล่าง ๆ เช่นกัน เพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นแก่ดิน ป้องกันดินเค็มเนื่องจากการซึมของเกลือหิน
ใต้ผิวดิน และตอบสนองอุปสงค์ในด้านไม้เชื้อเพลิงแก่ประชาชน

ในด้านการผลิตไม้ซุงนั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ พื้นที่วางแผนมีผลผลิตไม้ซุงรวม ๒๖๙,๖๒๔
ม^๓ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลผลิตของจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ร้อยเอ็ด และอุบลราชธานี แต่ผลผลิต
ได้ลดลงอย่างมากในปี ๒๕๒๑ และ ๒๕๒๒ เหลือเพียง ๗๖,๓๔๓ ม^๓ และ ๙๔,๒๙๒ ม^๓ ตามลำดับ

ตารางที่ ๓.๕ พื้นที่ป่าไม้จากการแปลสภาพถ่ายจากดาวเทียม
แต่ละจังหวัด ในพื้นที่วางแผน

จังหวัด	พื้นที่จังหวัด (กม. ^๒)	พื้นที่ป่าไม้ * (กม. ^๒)	%	ป่าสมบูรณ์ (กม. ^๒)	%	ป่าเสื่อมโทรม (กม. ^๒)	%
มหาสารคาม	๕,๒๙๑.๖๘๑	๒๕	๐.๔๗	-	-	๒๕	๐.๔๗
ร้อยเอ็ด	๘,๒๙๙.๕๔๙	๕๒๐	๖.๒๗	๗๐	๐.๘๕	๔๕๐	๕.๔๒
ยโสธร	๕,๑๖๑,๖๖๔	๖,๑๔๐	๒๖.๖๒	๕,๓๕๐	๑๘.๘๖	๑,๗๙๐	๗.๗๑
อุบลราชธานี	๑๘,๙๐๖.๐๙๘						
ศรีสะเกษ	๘,๘๓๙.๙๗๖	๑,๔๙๔	๑๖.๙๐	๑,๔๐๒	๑๕.๘๖	๘๒	๑.๐๔
สุรินทร์	๘,๑๒๔.๐๕๖	๔๙๐	๑๒.๑๙	๔๑๕	๕.๑๐	๕๗๖	๗.๐๙
บุรีรัมย์	๑๐,๓๒๑.๘๘๕	๑,๒๗๐	๑๒.๓๐	๖๖๐	๖.๓๙	๖๑๐	๕.๙๑
รวม	๖๓,๙๔๔.๘๑๑	๑๐,๕๓๙	๑๖.๓๓	๖,๘๙๖	๑๐.๗๙	๓,๕๔๓	๕.๕๔

* จากการแปลสภาพถ่ายจากดาวเทียมในปี ๒๕๒๐ ของ สรียต์ย์ วัชรกิตติ และคณะ
รายงานวนนศาสตร์วิจัย เล่มที่ ๖๐, ๒๕๒๒

ทั้งนี้ เพราะได้มีการปักป่าบางแห่งโดยคำสั่งของกองทัพภาคที่ ๒ และประกาศของสำนักนายกรัฐมนตรี
ผลผลิตในปี ๒๕๒๑ นี้ ส่วนใหญ่กว่า ๘๐% ได้จากจังหวัดสุรินทร์และอุบลราชธานี แต่ในปี ๒๕๒๒ ผลผลิต
กว่า ๗๐% ได้จากจังหวัดสุรินทร์และร้อยเอ็ด

ส่วนในด้านการผลิตไม้ทิมและถ่านนั้น ผลิตได้ ๕๑,๑๘๖ ม^๓. ในปี ๒๕๒๐ และลดลงตามลำดับ
เหลือเพียง ๒๐,๐๗๑ ม^๓. และ ๑๘,๒๑๒ ม^๓. ในปี ๒๕๒๑ และ ๒๕๒๒ ตามลำดับ จังหวัดอุบลราชธานี
มีผลผลิตค่อนข้างจะสม่ำเสมอตลอด ๓ ปี และมีมากกว่าทุกจังหวัด ในปี ๒๕๒๒ ผลผลิตไม้ทิมและถ่าน
นั้นได้จากจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ และยโสธร เท่านั้น

นอกจากไม้ซุง ไม้ทิมและผลิตรภัณฑ์ถ่าน ยังมีการผลิตของป่าที่สำคัญคือ น้ำมันยางอีกด้วย
ในจังหวัดร้อยเอ็ด ยโสธร อุบลราชธานี และศรีสะเกษ โดยจังหวัดอุบลราชธานีมีผลผลิตสูงถึงกว่า
ครึ่งหนึ่งของผลผลิตรวมของพื้นที่วางแผน ซึ่งมีรวม ๗๔๓,๔๐๐ ลิตร ในปี ๒๕๒๒

ในด้านของการปลูกป่านั้น กรมป่าไม้และองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ได้ปลูกสร้างสวนป่า ได้รวมทั้งหมด ๑๕ สวน รวมพื้นที่ ๑๔,๒๖๕ ไร่ และได้ปลูกบำรุงป่าธรรมชาติอีก ๕,๒๔๐ ไร่ จะเห็น ได้ว่าการปลูกป่าในพื้นที่วางแผน ยังมีขอบเขตจำกัดและไม่ทันต่ออัตราการทำลาย

ในปัจจุบัน ป่าไม้ในพื้นที่วางแผนมีมูลค่าผลผลิตทั้งหมด ๔๗.๓ ล้านบาท หรือเพียง ๐.๓๑% ของมูลค่าผลผลิตทั้งหมดรวมทั้งหมด ในด้านการมีงานทำนั้น ไม่มีข้อมูลในเรื่องจำนวนคนงานในโรงเลื่อย การปลูกป่าในรูปของหมู่บ้านสวนป่าซึ่งดำเนินการโดยกรมป่าไม้และองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ มีผู้อยู่อาศัย เพียง ๑,๓๕๒ ครอบครัว หรือประมาณ ๗,๑๖๐ คนเท่านั้น นอกจากนี้ การปลูกสวนป่าของกรมป่าไม้ ๘ สวน จะใช้คนงานประมาณ ๔๐๐ คน จึงสรุปได้ว่า ป่าไม้ในพื้นที่วางแผนยังมีส่วนช่วยในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมในระดับต่ำ

ในด้านการตอบสนองอุปสงค์ด้านไม้เชื้อเพลิงของประชาชนในพื้นที่วางแผนนั้น ป่าไม้ที่มี อยู่ในปัจจุบันไม่สามารถตอบสนองอุปสงค์ในปัจจุบันได้พอเพียง จากการศึกษาของ FAO ในปี ๒๕๑๓ พบว่า อัตราการใช้ไม้เชื้อเพลิงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเฉลี่ยประมาณ ๑.๓๕ ม^๓/คน/ปี ซึ่งสูงกว่า ตัวเลขเฉลี่ย ๑.๒๓ ม^๓/คน/ปี ของทั้งประเทศ ตารางที่ ๓.๖ แสดงตัวเลขอุปสงค์ด้านไม้เชื้อเพลิง ของพื้นที่วางแผนในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ ๕ โดยคำนวณจากจำนวนประชากรและอัตราการใช้ไม้เชื้อเพลิง เฉลี่ย ๑.๓๕ ม^๓/คน/ปี เมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตไม้พื้นและถ่านในปี ๒๕๒๒ ของพื้นที่วางแผน ใน ตารางที่ ๓.๗ จะเห็นได้ว่า อุปสงค์มีมากกว่าอุปทานมาก สภาวะการณ์เช่นนี้จะเป็นปัจจัยเร่งอย่างหนึ่ง ในการทำลายป่าไม้ที่ยังเหลืออยู่ให้หมดไปในที่สุด การที่จะตอบอุปสงค์ดังกล่าวได้ จึงต้องปลูกป่าเพิ่มขึ้น อย่างมากมาย และต้องปลูกไม้โตเร็ว รูปที่ และตารางที่ ๓.๘ แสดงพื้นที่ที่ต้องการสำหรับการ ปลูกไม้โตเร็ว ซึ่งมีรอบตัดฟัน ๕ ปี โดยคำนวณจากค่าผลผลิตใน ๓ ระดับ คือ ระดับต่ำ ๑.๖ ม^๓/ไร่/ปี ระดับกลาง ๓.๖ ม^๓/ไร่/ปี และระดับสูง ๔.๘ ม^๓/ไร่/ปี จะเห็นได้ว่าหากจะให้อุปทานเท่ากับอุปสงค์ จะต้องใช้พื้นที่ปลูกป่าตั้งแต่ ๑๑.๗ ล้านไร่ ถึง ๓๔ ล้านไร่ ในขณะที่พื้นที่การเกษตรมีเพียงประมาณ ๒๕ ล้านไร่ และเนื้อที่ทั้งหมดของพื้นที่วางแผนมีเพียง ๓๔.๘๗ ล้านไร่ (ดูตารางที่ ๒.๑) ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การปลูกป่าหลังงานให้สามารถตอบสนองอุปสงค์ได้ทั้งหมด เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ในทางปฏิบัติ เพราะมีขีดจำกัดในด้านที่ดิน และความพร้อมขององค์กรที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม การปลูกป่าไม้ โตเร็วยังคงเป็นแนวทางที่น่าจะมีผลในทางปฏิบัติมากกว่าการปลูกไม้เนื้อแข็งที่ปฏิบัติกันมาแต่เดิม

ตารางที่ ๓.๖ อุปสงค์การใช้ไม้เชื้อเพลิงของพื้นที่วางแผน ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ ๕

ปี	จำนวนประชากร (คน)	ความต้องการไม้เชื้อเพลิง (ม ^๓)
๒๕๒๕	๗,๓๔๗,๒๒๖	๙,๙๑๘,๗๕๕
๒๕๒๖	๗,๔๘๒,๔๑๕	๑๐,๑๐๑,๒๖๐
๒๕๒๗	๗,๖๑๘,๕๙๕	๑๐,๒๘๕,๑๐๓
๒๕๒๘	๗,๗๕๖,๔๙๒	๑๐,๔๗๑,๒๖๔
๒๕๒๙	๗,๘๙๖,๑๐๙	๑๐,๖๕๙,๗๔๗

จากสถานะภาพทรัพยากรป่าไม้ดังกล่าวข้างต้น บ่งชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดบางประการ ในการพัฒนา คือ การบุกรุกทำลายป่าซึ่งส่วนใหญ่มีแรงกดดันจากความต้องการที่มากขึ้น และการใช้สอยของประชาชน ทำให้พื้นที่ป่าและผลผลิตจากป่าลดลง ไม่สามารถสนองตอบความต้องการใช้ไม้ได้อย่างเพียงพอ การแก้ปัญหาดังกล่าวโดยการเพิ่มอัตราการผลิดมากขึ้น เป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก เพราะความสมบูรณ์ของป่าจะลดลง และป่าบางส่วนที่เป็นป่าป้องกันสามารถให้ผลผลิตได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น นอกนี้เหตุผลทางการเมืองที่ให้มีการปิดป่าในท้องที่บางจังหวัดของพื้นที่โครงการ เป็นปัจจัยเร่งให้ผลผลิตจากป่าในปัจจุบันลดลงเป็นอันมาก

ข้อจำกัดดังกล่าวเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงเงื่อนไขที่มีต่อการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ในอนาคต หากสามารถลดความรุนแรงของข้อจำกัดต่างๆ ลงได้มากเพียงใด โอกาสในการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ที่จะประสพผลสำเร็จในอนาคตก็จะมีเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

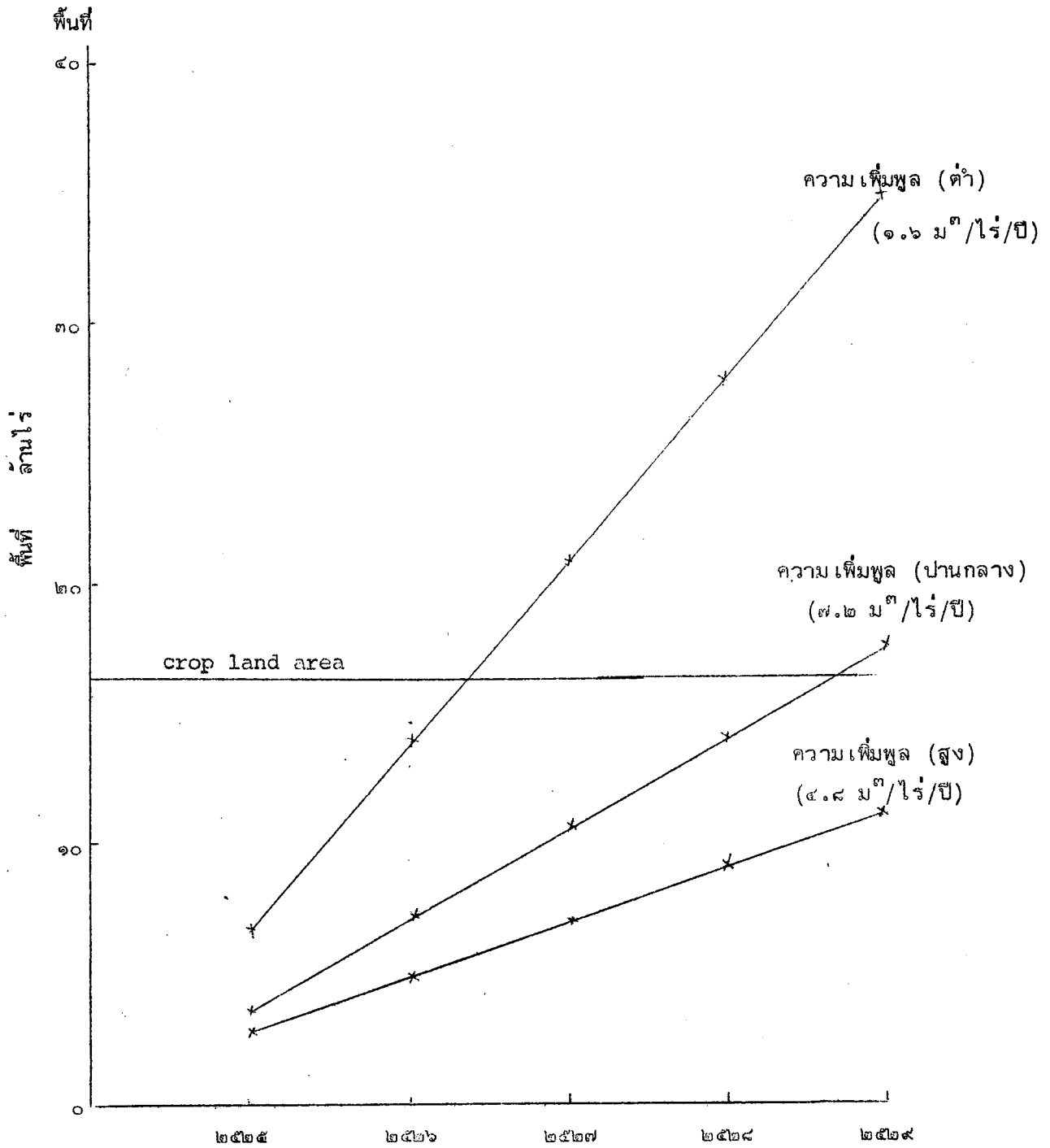
๓.๕ ทรัพยากรแร่

ในเขตพื้นที่วางแผน มีแหล่งแร่รัตนชาติประเภทแร่ Zircon และ Sapphire และ แหล่งแร่หินเกลือ (Rock Salt) ซึ่งมีแร่โปแตชปนด้วย พบมากในแถบจังหวัดมหาสารคาม และ ร้อยเอ็ด นอกจากนี้ยังพบแหล่งหินเกลืออย่างเดี่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีด้วย อย่างไรก็ตาม ยังมีได้มีการขุดนำแร่ทั้งสองชนิดมาใช้ประโยชน์ในเชิงการค้า

ตารางที่ ๓.๓ ผลผลิตจากป่าไม้รายจังหวัดในเขตพื้นที่วางแนวระหว่างปี ๒๕๒๐ - ๒๕๒๒

จังหวัด	ไม้ซุงก่อน (ม.³)						ไม้ท่อน, ถ่าน (ม.³)						ของป่า, ไม้แปรรูป (เศษสิบลัง)								
	๒๕๒๐	๒๕๒๑	๒๕๒๒	รวม	ร้อยละ	๒๕๒๐	๒๕๒๑	๒๕๒๒	รวม	ร้อยละ	๒๕๒๐	๒๕๒๑	๒๕๒๒	รวม	ร้อยละ	๒๕๒๐	๒๕๒๑	๒๕๒๒	รวม	ร้อยละ	
มหาสารคาม	๔๕๐.๓๗	-	-	๔๕๐.๓๗	๑๐๐.๐๐	๔๕๐.๐๐	-	-	๔๕๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ร้อยเอ็ด	๕๕,๕๕๑.๓๒	๕,๖๖๕.๕๗	๓๓,๑๕๕.๖๒	๙๓,๓๗๒.๕๑	๑๕.๖๒	-	๖,๕๐๐.๐๐	-	๖,๕๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	-	-	-	-	-	๑๒,๕๕๐	๑๒,๕๕๐	๕,๕๕๐	๒๕,๕๕๐	๑๐๐.๐๐	๑๖.๕๒
ยโสธร	๑๑,๓๒๒.๗๐	๑,๕๖๒.๕๕	๕,๕๐๕.๓๗	๑๘,๓๙๐.๕๕	๕.๐๓	๓,๕๒๐.๐๐	๖,๕๐๐.๐๐	๕๐๐.๐๐	๑๐,๕๒๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	-	-	-	-	-	๖,๒๐๐	๖,๒๐๐	-	๑๒,๔๐๐	๑๐๐.๐๐	๓.๕๒
อุบลราชธานี	๓๗,๓๕๒.๕๕	๒๕,๐๒๕.๕๕	๑๒,๐๑๕.๓๐	๗๔,๔๙๓.๒๐	๑๗.๗๗	๑๒,๒๖๕.๒๐	๑๒,๕๒๕.๐๐	๑๒,๕๒๕.๐๐	๓๗,๓๑๕.๕๐	๑๐๐.๐๐	๑๒,๖๖๒.๐๐	๒,๒๖๒.๐๐	๒,๒๖๒.๐๐	๒๗,๑๘๖.๕๕	๗๓.๓๗	๑๖,๕๕๐	๑๖,๕๕๐	๖๕,๕๕๐	๖๕,๕๕๐	๑๐๐.๐๐	๒๓.๐๗
ศรีสะเกษ	๒๕,๓๖๕.๕๐	๕,๖๕๒.๕๖	๕,๓๕๕.๗๑	๓๖,๓๗๓.๐๗	๕.๕๗	๑๖,๕๕๕	-	-	๑๖,๕๕๕	๑๐๐.๐๐	-	-	-	-	-	๑๖,๕๕๐	๑๖,๕๕๐	-	๓๓,๑๐๐	๑๐๐.๐๐	๒๓.๓๕
สุรินทร์	๕๕,๓๕๗.๗๓	๓๑,๗๓๕.๒๕	๓๖,๖๕๗.๗๖	๑๒๓,๗๕๐.๗๔	๒๖.๖๕	๒๐๐.๐๐	๕๐๐.๐๐	๕๐๐.๐๐	๗๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	๒,๕๐๐.๐๐	๒,๕๐๐.๐๐	๒,๕๐๐.๐๐	๗,๕๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	-	-	-	-	-	-
บุรีรัมย์	๕๕,๑๓๓.๗๒	๖๕.๕๗	๒๐๖.๑๐	๕๕,๑๙๕.๓๙	๒๖.๓๐	๒๖,๕๕๖.๗๑	-	-	๒๖,๕๕๖.๗๑	๑๐๐.๐๐	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	๒๖๕,๖๒๕.๐๕	๓๕๓,๓๖๗.๖๗	๕๕๕,๒๖๖.๖๖	๑,๑๗๔,๒๖๐.๖๖	๑๐๐.๐๐	๕๕๕,๑๕๖.๖๖	๒๐๗,๐๗๑.๐๐	๑๕๕,๒๐๖.๐๐	๙๑๗,๔๓๓.๖๖	๑๐๐.๐๐	๑๕๕,๒๐๖.๐๐	๑๕๕,๒๐๖.๐๐	๑๕๕,๒๐๖.๐๐	๔๖๗,๕๖๘.๖๖	๑๐๐.๐๐	๕๑๖,๓๓๕	๕๐๖,๓๓๕	๑๕๖,๓๓๕	๑,๑๖๘,๙๖๕	๑๐๐.๐๐	๑๖.๕๒

ที่มา : สำนักงานป่าไม้จังหวัดทั้ง ๗ จังหวัด

รูปที่ ๓.๔ พื้นที่ปลูกป่าไม้โตเร็วในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ ๕
ในระดับความเพิ่มพูนสูง, กลาง และต่ำ

ตารางที่ ๓.๘ พื้นที่ปลูกป่าไม้โตเร็วในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ ๕

ปี	พื้นที่ปลูกป่าไม้โตเร็ว (ไร่)					ปี	จำนวนประชากร (คน)	ความต้องการใช้ไม้เชื้อเพลิง (ม ^๓)
	ความเพิ่มพูนต่ำ	ความเพิ่มพูนปานกลาง	ความเพิ่มพูนสูง	ความเพิ่มพูนต่ำ	ความเพิ่มพูนปานกลาง			
๒๕๒๕	๖,๗๗๘,๒๖๖	๓,๓๘๘,๑๓๓	๒,๒๕๘,๕๒๒	๖,๗๗๘,๒๖๖	๓,๓๘๘,๑๓๓	๒๕๓๐	๘,๐๓๓,๕๐๑	๑๐,๘๕๕,๒๒๖
๒๕๒๖	๖,๘๘๒,๑๕๑	๓,๕๕๖,๐๗๖	๒,๒๕๗,๓๘๐	๖,๘๘๒,๑๕๑	๓,๕๕๖,๐๗๖	๒๕๓๑	๘,๑๖๘,๕๖๕	๑๑,๐๒๗,๕๒๖
๒๕๒๗	๗,๐๐๓,๗๙๓	๓,๕๐๑,๘๘๖	๒,๓๓๔,๕๙๗	๗,๐๐๓,๗๙๓	๓,๕๐๑,๘๘๖	๒๕๓๒	๘,๓๐๐,๗๙๓	๑๑,๒๐๖,๐๗๐
๒๕๒๘	๗,๑๑๓,๐๕๒	๓,๕๕๖,๕๒๖	๒,๓๓๑,๐๑๗	๗,๑๑๓,๐๕๒	๓,๕๕๖,๕๒๖	๒๕๓๓	๘,๕๓๐,๒๘๕	๑๑,๓๘๐,๘๘๕
๒๕๒๙	๗,๒๑๘,๗๙๔	๓,๖๐๘,๘๗๘	๒,๔๐๖,๕๘๓	๗,๒๑๘,๗๙๔	๓,๖๐๘,๘๗๘	๒๕๓๔	๘,๕๕๖,๗๙๐	๑๑,๕๕๑,๕๙๘

หมายเหตุ รอบตัดฟันของไม้โตเร็ว กำหนดไว้ ๕ ปี ดังนั้น ป่าที่ปลูกในปี ๒๕๒๕-๒๕๒๙ เพื่อสนองตบยปลูกสงศ์ในปี ๒๕๓๐-๒๕๓๔

นอกจากนี้ ในพื้นที่วางแผนมีการทำนาเกลือสินเธาว์ โดยสูบน้ำบาดาลที่เค็มจัดมาปล่อย ตกแตกไว้ให้แห้ง หรือเคี่ยวจนแห้ง การทำนาเกลือดังกล่าวพบมากในเขตอำเภอบรบือ จังหวัด มหาสารคาม ซึ่งผลิตเกลือสินเธาว์ได้ประมาณ ๘๔,๐๐๐ ตัน/ปี การทำนาเกลือดังกล่าว ปัจจุบัน ต้องยุติไป เพราะได้ก่อความเสียหายให้แก่ข้าวและทำให้น้ำในลำน้ำเสียว เค็ม จนเกิดความเดือดร้อน เสียหายแก่ผู้ใช้น้ำ

๓.๖ ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ในเขตพื้นที่โครงการมีแหล่งท่องเที่ยวประมาณ ๘๔ แห่ง ตารางที่ ๓.๔ แสดงประเภท และการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่วางแผน แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็น ประเภทประวัติศาสตร์ และสถาปัตยกรรม จังหวัดสุรินทร์มีแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด ส่วนจังหวัดร้อยเอ็ดมีแหล่งท่องเที่ยว น้อย ที่สุด ในจำนวนแหล่งท่องเที่ยวทั้ง ๘๔ แหล่งนี้ ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่จัดอยู่ในแผนหลักการพัฒนา ท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และในขณะนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกำลังเตรียม การจัดทำแผนการพัฒนากการท่องเที่ยวของภาคอีสาน ในอนาคตอันใกล้ การท่องเที่ยวควรจะเป็นปัจจัย หนึ่งที่ช่วยในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของบางจังหวัดในพื้นที่โครงการได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่ก็ จะไม่สามารถ เป็นฐานเศรษฐกิจหลักได้ เนื่องจากข้อเสียเปรียบในด้านแหล่งท่องเที่ยวและด้านอื่น ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับภาคเหนือและพื้นที่ชายทะเล

ตารางที่ ๓.๔ ประเภทและการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่วางแผน

จังหวัด	ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว			รวม
		ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม	ศิลปวัฒนธรรม และหัตถกรรม	
บุรีรัมย์	-	๓	-	๓
สุรินทร์	๑๐	๑๔	๒	๓๑
ศรีสะเกษ	๔	๑๒	-	๑๖
อุบลราชธานี	๗	๗	๓	๑๗
ยโสธร	-	๓	๒	๕
ร้อยเอ็ด	๑	๒	-	๓
มหาสารคาม	๔	๕	-	๙
รวม	๒๖	๕๑	๗	๘๔

บทที่ ๔

สภาพทางสังคม

๔.๑ ประชากร

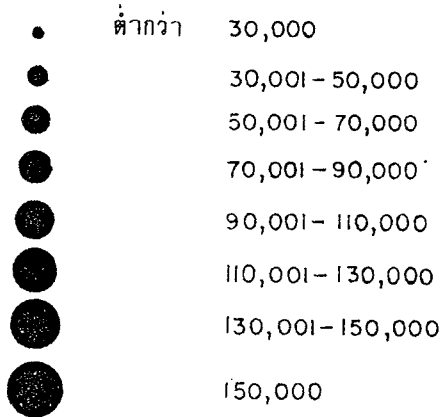
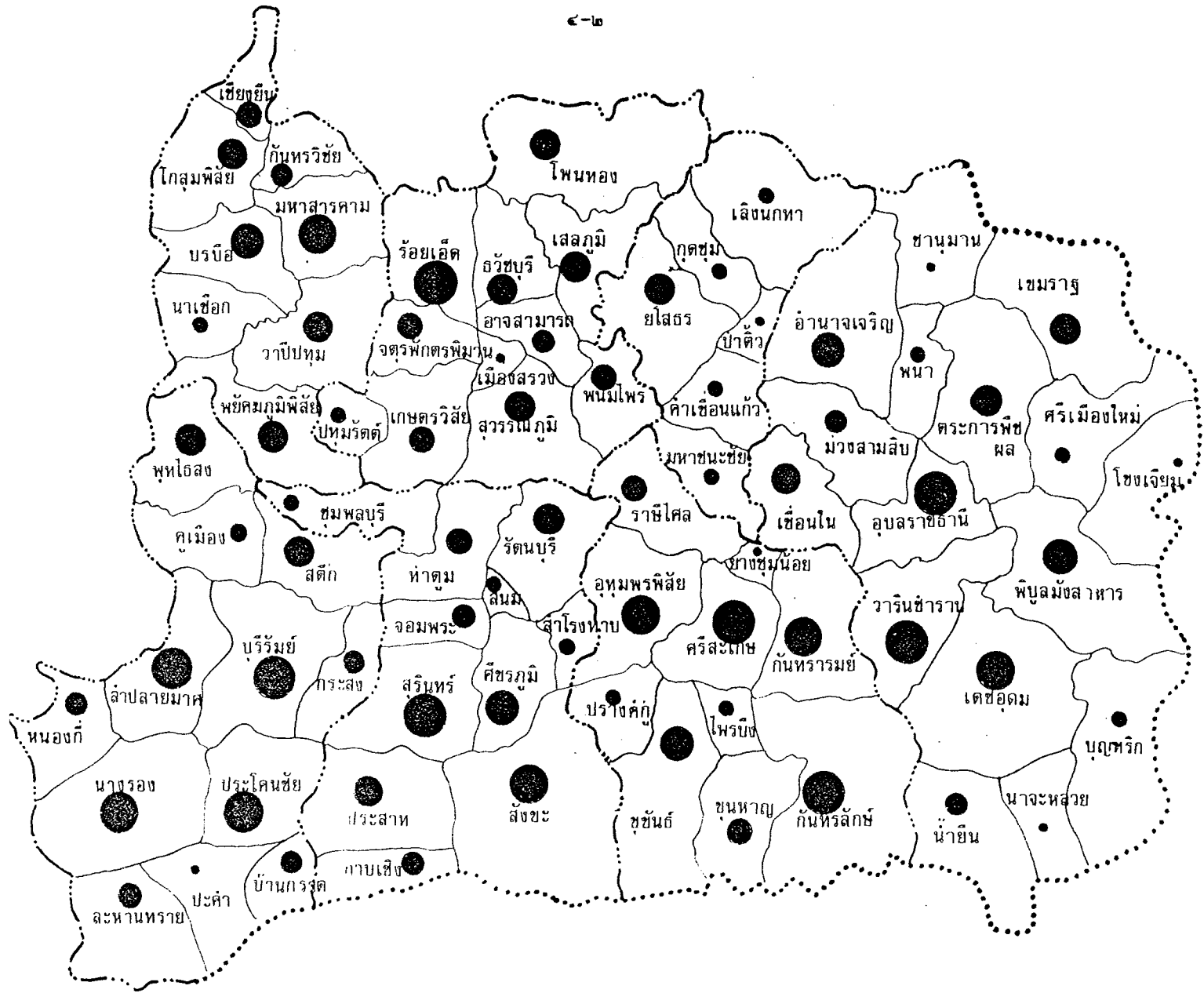
๔.๑.๑ การเพิ่มประชากร

จากสถิติจำนวนประชากรล่าสุด เมื่อสิ้นปี พ.ศ. ๒๕๒๒ พื้นที่วางแผนมีจำนวนประชากรทั้งหมด ๖,๙๕๔,๐๙๐ คน หรือ ๔๔.๐๓% ของจำนวนประชากรทั้งหมดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รูปที่ ๔.๑ แสดงการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่วางแผน จังหวัดที่มีประชากรเกิน ๑ ล้านคน มีถึง ๕ จังหวัด ซึ่งทั้งประเทศมีเพียง ๑๑ จังหวัดเท่านั้นที่มีประชากรเกิน ๑ ล้านคน จังหวัดที่มีประชากรมากที่สุดได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีถึง ๑,๕๓๐,๙๕๑ คน หรือ ๒๒.๐๑% ของจำนวนประชากรของทั้งพื้นที่วางแผน จังหวัดยโสธร ซึ่งแยกไปจากจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อปี ๒๕๑๖ เป็นจังหวัดที่มีประชากรน้อยที่สุด คือมีเพียง ๔๕๑,๕๐๑ คน หรือ ๖.๕% ของจำนวนประชากรรวมของพื้นที่วางแผน

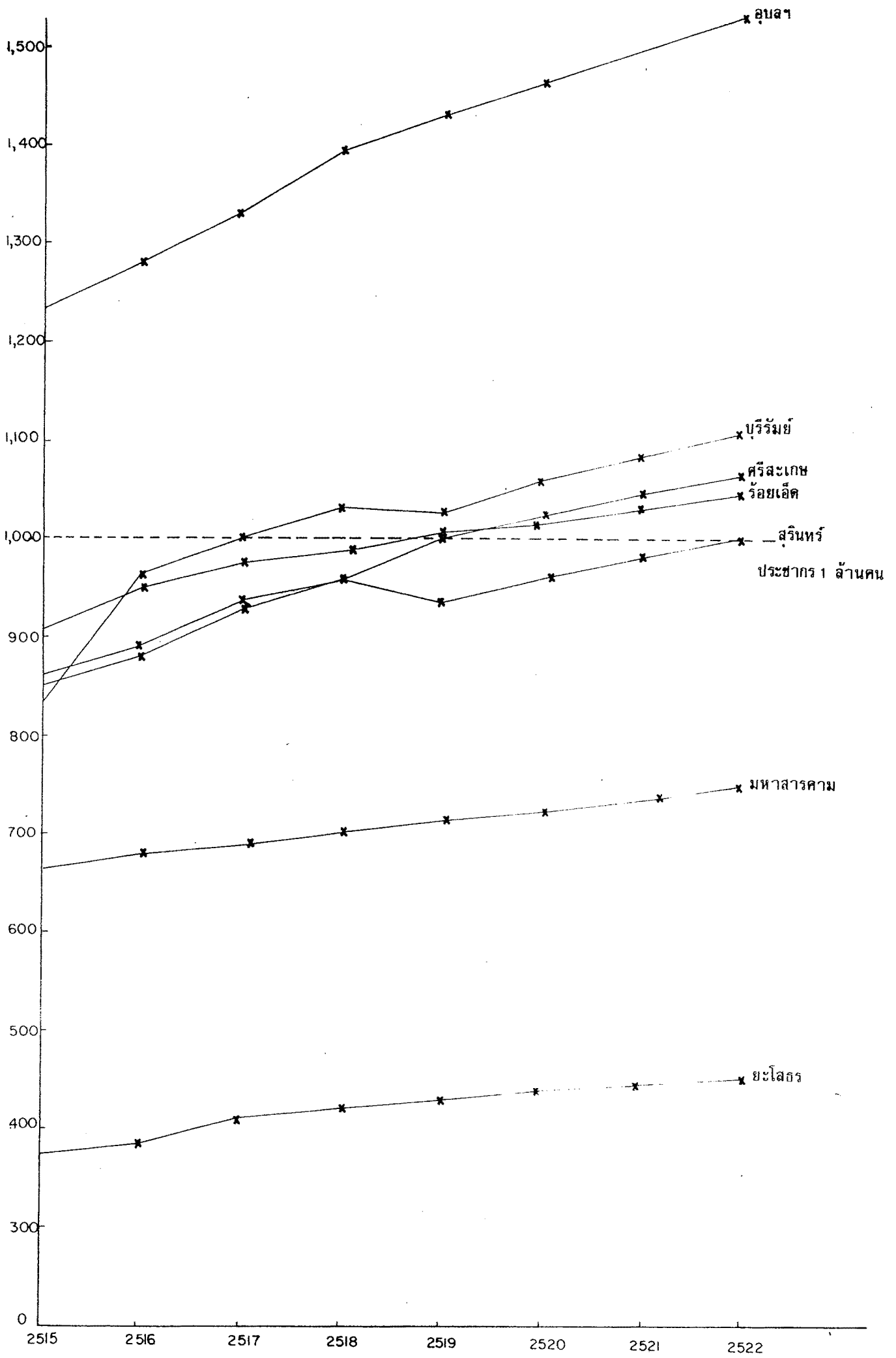
รูปที่ ๔.๒ และ ๔.๓ แสดงการเพิ่มจำนวนประชากร และการแปรผันของอัตราการเพิ่มประชากรของจังหวัดต่าง ๆ ในพื้นที่วางแผน ในช่วงระหว่างปี ๒๕๑๕ ถึง ๒๕๒๒ จะเห็นได้ว่าการเพิ่มประชากรของทุกจังหวัดมีรูปแบบเกือบเป็นเส้นตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงหลังจากปี ๒๕๑๙ เป็นต้นมา เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของอัตราการเพิ่มประชากรพบว่า มีการเพิ่มขึ้นลงไม่แน่นอน แต่โดยทั่วไป มีแนวโน้มที่อัตราการเพิ่มจะลดลงในปี ๒๕๒๑ มหาสารคาม เป็นจังหวัดที่มีอัตราการเพิ่มประชากรสูงที่สุด คือ ๒.๓๕% ส่วนจังหวัดที่มีอัตราการเพิ่มประชากรต่ำที่สุดเพียง ๐.๙๕% ได้แก่ ร้อยเอ็ด เมื่อพิจารณาทั้งพื้นที่วางแผน ในช่วงปี ๒๕๒๑-๒๕๒๒ มีอัตราการเพิ่มประชากรเพียง ๑.๘๙% ซึ่งสูงกว่าตัวเลข ๑.๘๗% ของทั้งภาคอีสานเพียงเล็กน้อย *ได้มีการประมาณการว่า อัตราการเพิ่มประชากรในช่วงระหว่างปี ๒๕๒๓-๒๕๒๔ ของทั้งภาคอีสาน จะมีค่าประมาณ ๑.๘% ดังนั้น อัตราการเพิ่มประชากรในพื้นที่วางแผน ในช่วงของแผนพัฒนาฉบับที่ ๕ คือช่วงปี ๒๕๒๔-๒๕๒๕ ควรจะค่อย ๆ ลดลงจนเหลือ ๑.๘% ในปี ๒๕๒๔ ซึ่งจะสูงกว่า

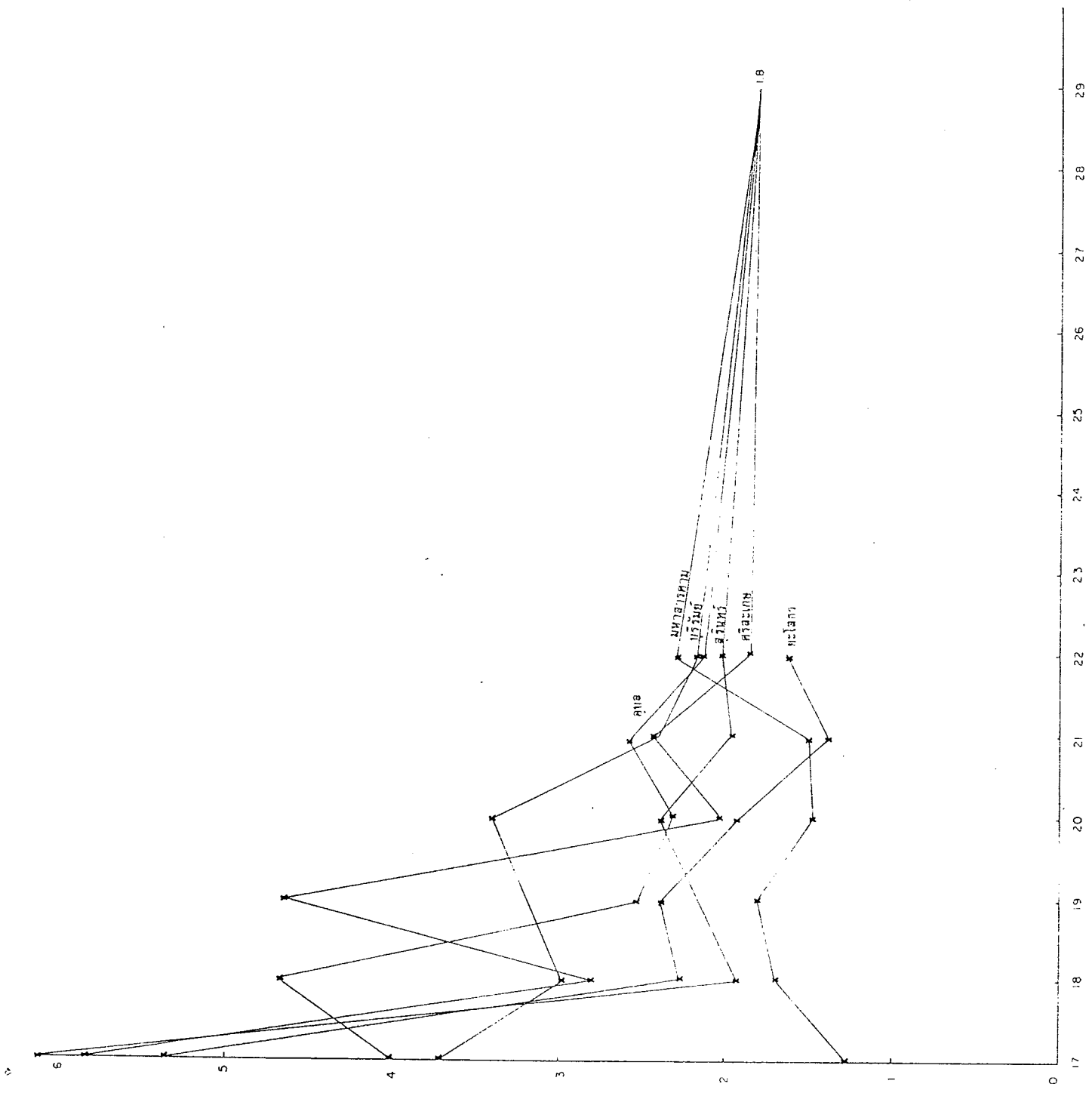
* ที่มา : การคาดประมาณจำนวนประชากรของประเทศไทย ปี ๒๕๑๓-๒๕๔๓ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สถาบันประชากรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักงานสถิติแห่งชาติ

รูปที่ ๔.๑ การกระจายตัวของประชากร

รูปที่ ๔.๒ การเพิ่มจำนวนประชากร

รูปที่ ๕.๑ การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา

เป้าหมายอัตราการเพิ่มประชากร ๑.๕% ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฉบับที่ ๕ ไม่มากนัก การคาดคะเนนี้ น่าจะใกล้เคียงกับความเป็นจริง เพราะอัตราการเกิดในบริเวณพื้นที่วางแผน ค่อนข้างสูงกว่าในบริเวณอื่น ในการพยากรณ์การเพิ่มประชากรของทุกจังหวัด จึงใช้อัตราการเพิ่ม ๑.๕% เมื่อสิ้นปี ๒๕๒๔ เป็นเกณฑ์ และกำหนดให้อัตราการเพิ่มประชากรลดลง จนมีค่าเท่ากับ ๑.๕% เมื่อสิ้นปี ๒๕๒๔ ตารางที่ ๔.๑ สรุปตัวเลขจำนวนประชากรในจังหวัดต่าง ๆ ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ ๕ ซึ่งจะใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดกรอบการพัฒนาของพื้นที่วางแผน

๔.๑.๒. ความหนาแน่นและการกระจายตัวของประชากร

จากตัวเลขความหนาแน่นประชากรในรูปที่ ๔.๑ จะเห็นได้ว่า ความหนาแน่นประชากรของจังหวัดต่าง ๆ ในพื้นที่วางแผนในปี ๒๕๒๒ อยู่ในช่วงระหว่าง ๘๑ คน/กม^๒ (อุบลราชธานี) ถึง ๑๔๒ คน/กม^๒ (มหาสารคาม) นอกจากจังหวัดอุบลราชธานีแล้ว ทุกจังหวัดมีความหนาแน่นประชากรเกิน ๑๐๐ คน/กม^๒ ความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย ๑๐๘ คน/กม^๒ ของทั้งพื้นที่วางแผน สูงกว่าตัวเลขของทั้งภาคอีสาน ๘๔ คน/กม^๒ และของทั้งประเทศ ๘๐ คน/กม^๒

ตารางที่ ๔.๒ แสดงตัวเลขสัดส่วนจำนวนประชากร ในเทศบาลเมืองและในชนบท ทั้งในระดับสุขาภิบาลและระดับหมู่บ้าน เปรียบเทียบกับตัวเลขของภาคต่าง ๆ ในประเทศ และค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศ จะเห็นได้ว่า พื้นที่วางแผนมีสัดส่วนจำนวนประชากรเมืองต่ำที่สุดในประเทศ แสดงว่า พื้นที่วางแผนมีระดับของการพัฒนาเมือง (Degree of Urbanization) และระดับความเจริญทางเศรษฐกิจสังคม โดยทั่วไปต่ำที่สุดในประเทศด้วย

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวเลขของแต่ละจังหวัด พบว่า สัดส่วนจำนวนประชากรเมืองสูงสุด ๕.๘๖% ในจังหวัดอุบลราชธานี ต่ำที่สุดในจังหวัดศรีสะเกษเพียง ๑.๗๔% แสดงว่าระดับของการพัฒนาเมืองสูงสุดในจังหวัดอุบลราชธานี และต่ำที่สุดในจังหวัดศรีสะเกษ

ในด้านรูปแบบของการตั้งถิ่นฐานนั้น ชุมชนชนบทในพื้นที่วางแผนส่วนใหญ่ ตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่ม (Cluster) มีหมู่บ้านรวมทั้งหมด ๘,๘๓๗ หมู่บ้าน สำหรับศูนย์กลางชุมชนนั้นแบ่งได้เป็น ๓ ระดับคือ เทศบาลเมือง มี ๗ แห่ง เทศบาลตำบล มี ๒ แห่ง และสุขาภิบาล มี ๗๐ แห่ง ตารางที่ ๔.๓ แสดงตัวเลขจำนวนศูนย์กลางชุมชนทั้ง ๓ ระดับของจังหวัดต่าง ๆ ในพื้นที่วางแผน จังหวัดอุบลราชธานีมีจำนวนศูนย์กลางชุมชน ๒๐ แห่ง มากที่สุดในพื้นที่วางแผน

ตารางที่ ๕.๒ การกระจายตัวของประชากรในเขตเมืองและเขตชนบท

จังหวัด	สัดส่วนจำนวน ประชากรเมือง %	สัดส่วนจำนวน ประชากรชนบท %
อุบลราชธานี	๕.๙๖	๔๔.๐๔
บุรีรัมย์	๒.๒๔	๔๗.๗๖
ศรีสะเกษ	๑.๗๔	๔๘.๒๑
ร้อยเอ็ด	๒.๔๔	๔๗.๑๑
สุรินทร์	๓.๓๐	๔๖.๗๐
มหาสารคาม	๔.๒๗	๔๕.๗๓
ยโสธร	๔.๑๑	๔๕.๘๙
พื้นที่วางแผน	๓.๕๘	๔๖.๔๒
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๔.๒๗	๔๕.๗๓
ภาคเหนือ	๗.๐๒	๔๒.๙๘
ภาคกลาง (ไม่รวม กทม.)	๔.๓๑	๔๐.๖๙
ภาคตะวันออก	๔.๓๔	๔๐.๖๖
ภาคตะวันตก	๑๐.๕๐	๔๙.๕๐
ภาคใต้	๑๒.๐๖	๔๗.๙๔
ทั่วประเทศ	๑๗.๐๔	๔๒.๙๖

ตารางที่ ๔.๓ ศูนย์กลางชุมชนในระดับต่าง ๆ ในพื้นที่วางแผน

ระดับชุมชน จังหวัด	เทศบาลเมือง	เทศบาลตำบล	สุขาภิบาล
บุรีรัมย์	เทศบาลเมืองบุรีรัมย์	-	๕. สุขาภิบาลห้วยราช ๖. สุขาภิบาลนางรอง ๗. สุขาภิบาลประโคนชัย ๘. สุขาภิบาลลำปลายมาศ
สุรินทร์	เทศบาลเมืองสุรินทร์	-	๑. สุขาภิบาลเมืองหิ ๒. สุขาภิบาลระแงง ๓. สุขาภิบาลห้วยคู ๔. สุขาภิบาลจอมพระ
ศรีสะเกษ	เทศบาลเมืองศรีสะเกษ	-	๑. สุขาภิบาลรัตนารามย์ ๒. สุขาภิบาลกำแพง ๓. สุขาภิบาลกันทรลักษ์
อุบลราชธานี	เทศบาลเมือง- อุบลราชธานี	๑. เทศบาลตำบล วารินชำราบ ๒. เทศบาลตำบล พิบูลมังสาหาร	๔. สุขาภิบาลห้วยเหนือ ๕. สุขาภิบาลเมืองคง ๖. สุขาภิบาลขุนหาญ ๗. สุขาภิบาลปรางค์กู ๘. สุขาภิบาลบ้านด่าน ๙. สุขาภิบาลนาเอือด ๑๐. สุขาภิบาลตระการพืชผล ๑๑. สุขาภิบาลเข็มราช ๑๒. สุขาภิบาลอำนาจ ๑๓. สุขาภิบาลน้ำปัส ๑๔. สุขาภิบาลชานุมาน ๑๕. สุขาภิบาลหนา ๑๖. สุขาภิบาลเซียงใน ๑๗. สุขาภิบาลม่วงสามสิบ ๑๘. สุขาภิบาลนุ่ง

ตารางที่ ๔.๓ ต่อ

ระดับชุมชน จังหวัด	เทศบาลเมือง	เทศบาลตำบล	สุขาภิบาล
ยโสธร	เทศบาลเมืองยโสธร	-	๑. สุขาภิบาลเมืองมหา ๒. สุขาภิบาลสามแยก, ๓. สุขาภิบาลทรายมูล ๔. สุขาภิบาลฟ้าหยาด ๕. สุขาภิบาลชุมชนพัฒนา ๖. สุขาภิบาลป่าไร่ ๗. สุขาภิบาลคำเขื่อนแก้ว
ร้อยเอ็ด	เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด	-	๑. สุขาภิบาลอาจสามารถ ๒. สุขาภิบาลแก่ง ๓. สุขาภิบาลสระคู ๔. สุขาภิบาลกลาง ๕. สุขาภิบาลบ้านนิเวศน์ ๖. สุขาภิบาลเกษตรวิสัย ๗. สุขาภิบาลพนมไพร ๘. สุขาภิบาลจตุรพักตรพิมาน ๙. สุขาภิบาลทุ่งเร็ด ๑๐. สุขาภิบาลหนองพอก
มหาสารคาม	เทศบาลเมือง - มหาสารคาม	-	๑. สุขาภิบาลบรือ ๒. สุขาภิบาลหนองแสง ๓. สุขาภิบาลห้วยศิลา ๔. สุขาภิบาลโคกพระ ๕. สุขาภิบาลห้วยขวาง ๖. สุขาภิบาลเขียงยืน ๗. สุขาภิบาลนาเชือก

๔.๑.๓ การอพยพย้ายถิ่น

การอพยพย้ายถิ่นในพื้นที่โครงการ ยังไม่มีการศึกษาชั้นรายละเอียด เนื่องจาก การย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นการย้ายถิ่นชั่วคราว ไม่มีการแจ้งย้าย จึงไม่สามารถเก็บรวบรวมสถิติได้ แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาเฉพาะกรณีการเคลื่อนย้ายแรงงานของจังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑ โดยสำนักงานแรงงานจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า แรงงานที่เคลื่อนย้ายออกไปหางานทำทั้งหมดมี ๔๘,๗๐๕ คน หรือ ๔.๕% ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัด และจากการสอบถามสำนักงานจังหวัดทุกจังหวัดในพื้นที่วางแผนสรุปได้ว่า การเคลื่อนย้ายแรงงานในแต่ละจังหวัด มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับของจังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวคือ จำนวนแรงงานนอกระบบเคลื่อนย้ายไปทำงานแต่ละปีจะมีประมาณ ๔-๕% ของจำนวนประชากรทั้งหมด คาดว่าในพื้นที่วางแผน ปี ๒๕๒๒ มีจำนวนแรงงานนอกระบบเคลื่อนย้ายทั้งสิ้นประมาณ ๓๑๒,๕๓๔ คน การอพยพย้ายถิ่นส่วนใหญ่ จะมีมากในช่วงเวลาหลังการเพาะปลูกและเวลาเก็บเกี่ยว โดยจะมุ่งลงมาที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางด้านอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นตลาดแรงงานใหญ่ เช่น ชลบุรี นครราชสีมา และสมุทรปราการ เป็นต้น

๔.๑.๔ จำนวนแรงงานในเชิงเศรษฐกิจ

ข้อมูลจำนวนแรงงานในเชิงเศรษฐกิจ เท่าที่มีอยู่เป็นข้อมูลของปี ๒๕๑๓ พบว่า จำนวน-แรงงานในเชิงเศรษฐกิจที่มีอายุในช่วง ๑๑-๖๐ ปี ในพื้นที่วางแผนมีสัดส่วนประมาณ ๖๑.๘% ของจำนวนประชากรทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ ๔.๔ ในจำนวนนี้ ๕๒.๖๕% (หรือ ๘๕.๒% ของ ๖๑.๘%) เป็นผู้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งส่วนใหญ่ทำงานในสาขาเกษตรกรรม ที่เหลือ ๘.๑๕% (หรือ ๑๔.๘% ของ ๖๑.๘%) เป็นผู้ไม่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ ปรากฏว่า ผู้ที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจนั้น มีงานทำเต็มเวลา (Full Employment) เพียง ๑๘.๐๖% (หรือ ๓๖.๒% ของ ๕๒.๖๕%) กำลังหางานทำ ๐.๒๖๓% (หรือ ๐.๕% ของ ๕๒.๖๕%) ที่เหลือ ๓๔.๖๕% (หรือ ๗๔.๓% ของ ๕๒.๖๕%) เป็นผู้ทำงานไม่เต็มเวลา (Under Employment) ซึ่งทั้งสองกลุ่มหลังนี้เป็นแรงงานในภาคการเกษตร เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลของภาคต่าง ๆ และทั้งประเทศ พบว่า สภาวะการณ์ในด้านการมีงานทำในพื้นที่วางแผน เปรียบกับของภาคอีสานไม่มากนัก แต่เร็วกว่าของภาคอื่น ๆ มาก

ถึงแม้ข้อมูลดังกล่าวจะเป็นข้อมูลของปี ๒๕๑๓ ก็ตาม แต่คาดว่าตัวเลขสัดส่วนแรงงานประเภทต่าง ๆ ในปัจจุบัน ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก จากตัวเลขจำนวนประชากรในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๔ จำนวนแรงงานในเชิงเศรษฐกิจของพื้นที่วางแผนในปี พ.ศ. ๒๕๑๓

จังหวัด	จำนวนประชากร		แรงงานในเชิงเศรษฐกิจ		ผู้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ							
	(พันคน)	%	(พันคน)	%	รวม (พันคน)	สัดส่วน %	ผู้มีงานทำ (พันคน)	สัดส่วน %	กำลังทำงาน (พันคน)	สัดส่วน %	กำลังรอฤดูกาล (พันคน)	สัดส่วน %
อุบลราชธานี*	๑,๔๐๒	๖๑.๙	๙๒๙	๖๑.๙	๙๙๐	๑๐๐.๐	๓๙๙	๔๔.๗	๕	๐.๗	๕๒๖	๕๔.๖
บุรีรัมย์	๙๖๘	๖๙.๓	๕๙๕	๖๙.๓	๕๙๕	๑๐๐.๐	๙๘	๑๖.๗	๒	๐.๕	๓๑๘	๖๕.๘
ศรีสะเกษ	๘๑๐	๖๑.๖	๕๙๙	๖๑.๖	๕๙๙	๑๐๐.๐	๑๕๖	๒๕.๙	๒	๐.๕	๒๗๗	๖๓.๖
ร้อยเอ็ด	๘๕๐	๕๙.๐	๕๙๓	๕๙.๐	๕๙๓	๑๐๐.๐	๑๐๐	๑๖.๘	๒	๐.๕	๓๒๖	๙๖.๑
สุรินทร์	๙๕๑	๖๕.๙	๕๙๑	๖๕.๙	๕๐๕	๑๐๐.๐	๕๓๑	๑๐๕.๕	๒	๐.๕	๒๗๑	๖๗.๑
มหาสารคาม	๖๓๑	๖๐.๗	๓๘๓	๖๐.๗	๓๓๓	๑๐๐.๐	๖๘	๒๐.๕	๑	๐.๓	๒๖๔	๗๙.๓
รวมทั้งสิ้นที่วางแผน	๕,๓๐๒	๖๑.๕	๓,๒๗๕	๖๑.๕	๓,๗๙๕	๑๐๐.๐	๙๐๒	๒๖.๒	๑๕	๐.๕	๑,๘๗๘	๗๕.๓
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๒,๐๒๕	๖๒.๗	๗,๕๓๕	๖๒.๗	๖,๓๐๕	๑๐๐.๐	๒,๓๑๘	๓๖.๙	๕๘	๐.๘	๓,๕๓๕	๖๒.๕
ภาคเหนือ	๗,๕๘๕	๖๖.๒	๕,๙๕๙	๖๖.๒	๓,๗๕๑	๑๐๐.๐	๑,๘๕๘	๔๙.๕	๕๖	๑.๒	๑,๘๕๗	๔๙.๕
ภาคกลาง	๑๐,๖๑๖	๖๗.๘	๗,๑๙๓	๖๗.๘	๕,๘๓๕	๑๐๐.๐	๓,๖๖๑	๖๒.๗	๑๐๙	๒.๓	๑,๐๖๕	๒๒.๐
ภาคใต้	๕,๒๗๒	๖๕.๐	๓,๓๖๖	๖๕.๐	๑,๙๗๐	๑๐๐.๐	๑,๕๑๕	๗๖.๙	๖๓	๑.๒	๕๓๕	๒๖.๙

* หมายเหตุ รวบรวมอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี

* หมายเหตุ

คำนวณจำนวนประชากรในวัยแรงงาน ที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ดังตัวเลขในตารางที่ ๔.๕ จะเห็น
ได้ว่า แต่ละปีในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ ๕ ทั้งพื้นที่วางแผนจะมีจำนวนแรงงานที่เข้าสู่ตลาดแรงงาน
เฉลี่ยปีละ ๘๓,๑๗๐ คน

ตารางที่ ๔.๕ จำนวนประชากรในวัยแรงงานในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ ๕

จังหวัด	จำนวนประชากรในวัยแรงงานที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานแต่ละปี							
	๒๕๒๓	๒๕๒๔	๒๕๒๕	๒๕๒๖	๒๕๒๗	๒๕๒๘	๒๕๒๙	๒๕๓๐
อุบลราชธานี	๑๙,๗๗๕	๑๙,๗๐๕	๑๙,๖๑๓	๑๙,๖๐๒	๑๙,๕๗๑	๑๙,๕๑๙	๑๙,๔๕๕	๑๙,๓๙๙
บุรีรัมย์	๑๔,๔๕๖	๑๔,๑๗๖	๑๔,๑๖๖	๑๔,๗๐๗	๑๔,๕๕๕	๑๔,๕๕๕	๑๔,๕๕๗	๑๔,๕๕๗
ศรีสะเกษ	๑๒,๐๕๕	๑๒,๒๕๐	๑๒,๕๓๖	๑๒,๕๙๓	๑๒,๕๙๓	๑๒,๕๙๓	๑๒,๕๙๓	๑๒,๕๙๖
ร้อยเอ็ด	๑๑,๖๑๕	๑๑,๕๒๗	๑๒,๐๕๐	๑๒,๒๕๗	๑๒,๕๗๗	๑๒,๕๗๗	๑๒,๕๗๗	๑๒,๕๗๗
สุรินทร์	๑๒,๑๗๕	๑๒,๓๖๙	๑๒,๕๑๗	๑๒,๕๖๑	๑๒,๕๖๑	๑๒,๕๖๑	๑๒,๕๖๑	๑๒,๕๖๑
มหาสารคาม	๑๐,๖๓๕	๑๐,๒๑๖	๑๐,๐๙๖	๙,๙๕๙	๙,๖๒๕	๙,๖๒๕	๙,๖๒๕	๙,๖๒๕
ยโสธร	๕,๐๒๗	๕,๑๑๕	๕,๒๑๐	๕,๓๐๕	๕,๓๙๙	๕,๓๙๙	๕,๓๙๙	๕,๓๙๙
รวมทั้งสิ้นทั้งวางแผน	๘๕,๕๓๖	๘๕,๖๙๐	๘๖,๒๒๕	๘๖,๙๕๓	๘๗,๕๕๕	๘๗,๕๕๕	๘๗,๕๕๕	๘๗,๕๕๕

๔.๒ ศูนย์กลางชุมชน

๔.๒.๑ วัตถุประสงค์

ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่วางแผนนั้น จำเป็นที่จะต้องพัฒนาศูนย์กลางชุมชนระดับต่าง ๆ ในพื้นที่วางแผนให้เชื่อมโยงกัน เป็นโครงข่ายและเติบโตในรูปแบบและทิศทางที่เหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- (๑) ให้แหล่งศูนย์กลางชุมชนต่าง ๆ สามารถให้บริการในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนในเขตอิทธิพลได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ
- (๒) สร้างพื้นฐานรองรับการพัฒนาชนบท
- (๓) เป็นพื้นฐานในการกระจายประชากรอย่างเหมาะสม

๔.๒.๒ สถานะภาพในปัจจุบัน

ในปัจจุบัน แหล่งศูนย์กลางชุมชนในพื้นที่วางแผนแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และสุขาภิบาล ตารางที่ ๔.๖ แสดงการกระจายตัวของแหล่งศูนย์กลางชุมชนทั้ง ๓ ประเภท ในจังหวัดต่าง ๆ ของพื้นที่วางแผน ซึ่งรวมทั้งรวมทั้งหมด ๗๗ แห่ง เป็นศูนย์กลางชุมชนในระดับเทศบาลเมือง ๗ แห่ง เทศบาลตำบล ๒ แห่ง และสุขาภิบาล ๖๘ แห่ง จังหวัดอุบลราชธานีมีแหล่งศูนย์กลางชุมชนมากที่สุด คือ มีถึง ๒๐ แห่ง จังหวัดยโสธรมีแหล่งศูนย์กลางชุมชนน้อยที่สุด คือ ๗ แห่ง

ในการวางแผนพัฒนาแหล่งศูนย์กลาง ประเด็นสำคัญที่จำเป็นต้องศึกษาคูเคราะห์ ได้แก่ ระดับความเป็นศูนย์กลางของชุมชน การกระจายตัวของแหล่งศูนย์กลางชุมชน และประชากร กับระดับความเป็นศูนย์กลางชุมชน

(ก) ระดับความเป็นศูนย์กลางชุมชน

จากชุมชนศูนย์กลางจำนวน ๗๗ แห่ง ในพื้นที่วางแผน วัดระดับความเป็นศูนย์กลางชุมชนจากความสามารถในการจัดหาสินค้า และให้บริการแก่ประชากรในชุมชน และเขตอิทธิพล ซึ่งได้แก่หมู่บ้าน หรือตำบลที่ใกล้เคียงกับศูนย์กลางชุมชน บริการต่าง ๆ ที่นำมาพิจารณาว่าระดับความเป็นศูนย์กลางได้แก่

- (๑) การบริหาร และการปกครองของรัฐ
- (๒) การสื่อสารและคมนาคม
- (๓) สาธารณูปโภค
- (๔) การบริการทางสังคม
- (๕) พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม

ตารางที่ ๔.๖ แสดงจำนวนแหล่งศูนย์กลางจำแนกเป็นรายจังหวัด

จังหวัด	ศูนย์กลางชุมชน			รวม	หมายเหตุ
	เทศบาลเมือง	เทศบาลตำบล	สุขาภิบาล		
บุรีรัมย์	๑	-	๑๒	๑๓	
สุรินทร์	๑	-	๑๐	๑๑	
ศรีสะเกษ	๑	-	๗	๘	
อุบลราชธานี	๑	๒	๑๗	๒๐	
ยโสธร	-	-	๖	๗	ไม่รวมสุขาภิบาล กุดชุมพภูมิพัฒนา
ร้อยเอ็ด	๑	-	๙	๑๐	ไม่รวมสุขาภิบาล หนองพอก
มหาสารคาม	๑	-	๗	๘	
รวม	๗	๒	๖๘	๗๗	

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

อย่างไรก็ตาม ในแต่ละหัวข้อได้แบ่งย่อยและให้ความแตกต่างในรายละเอียดออกไปอีกมาก รายละเอียด อยู่ในภาคผนวกที่ ๗.๓

การจัดระดับความเป็นศูนย์กลางของแหล่งศูนย์กลางชุมชน ได้กระทำโดยการให้คะแนนสัมพัทธ์ โดยการนำชุมชนต่าง ๆ มาเปรียบเทียบในแต่ละหัวข้อ ให้คะแนนเป็น ๓ ระดับ คือ สูง, กลาง, ต่ำ จากคะแนนที่ได้ พบว่าสามารถจัดแบ่งกลุ่มศูนย์กลางชุมชนได้เป็น ๔ กลุ่มย่อยด้วยกัน คือ A, B, C, D และ E โดยพิจารณาการทิ้งช่วงของคะแนน สามารถจัดศูนย์กลางชุมชนออกเป็นกลุ่มใหญ่ได้ ๓ กลุ่ม ดังแสดงในรูปที่ ๔.๔ คือ

(๑) กลุ่มศูนย์กลางใหญ่เป็นกลุ่มที่มีระดับความเป็นศูนย์กลางสูงที่สุด ได้แก่กลุ่ม A มีทั้งหมด ๔ แห่ง ซึ่งเป็นเทศบาลทั้งหมด

(๒) กลุ่มศูนย์กลางรอง เป็นกลุ่มที่มีระดับความเป็นศูนย์กลางรองลงมาจากศูนย์กลางใหญ่ ซึ่งได้แก่กลุ่ม B มีเพียง ๓ แห่ง คือ สาขาริบาลนุ่ง สุขาภิบาลเมืองเดช และสุขาภิบาลนางรอง

(๓) กลุ่มศูนย์กลางชนบท เป็นกลุ่มที่มีระดับความเป็นศูนย์กลางปานกลางถึงต่ำ ได้แก่กลุ่ม C, D, E มีลักษณะเป็นแหล่งศูนย์กลางเกษตรพื้นฐาน ซึ่งได้แก่เทศบาลตำบลพิบูลมังสาหาร และสุขาภิบาลอื่น ๆ ยกเว้นสุขาภิบาล ๓ แห่ง ในกลุ่ม B

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การกระจายระดับความเป็นแหล่งศูนย์กลางยังไม่เหมาะสม ขาดแหล่งศูนย์กลางรอง ซึ่งจะเป็นตัวเชื่อมระหว่างศูนย์กลางใหญ่ และศูนย์กลางชนบท ทำให้เกิดการเติบโตเฉพาะแห่ง ไม่ก่อให้เกิดผลดีในด้านการกระจายรายได้ และประชากรในการพัฒนา

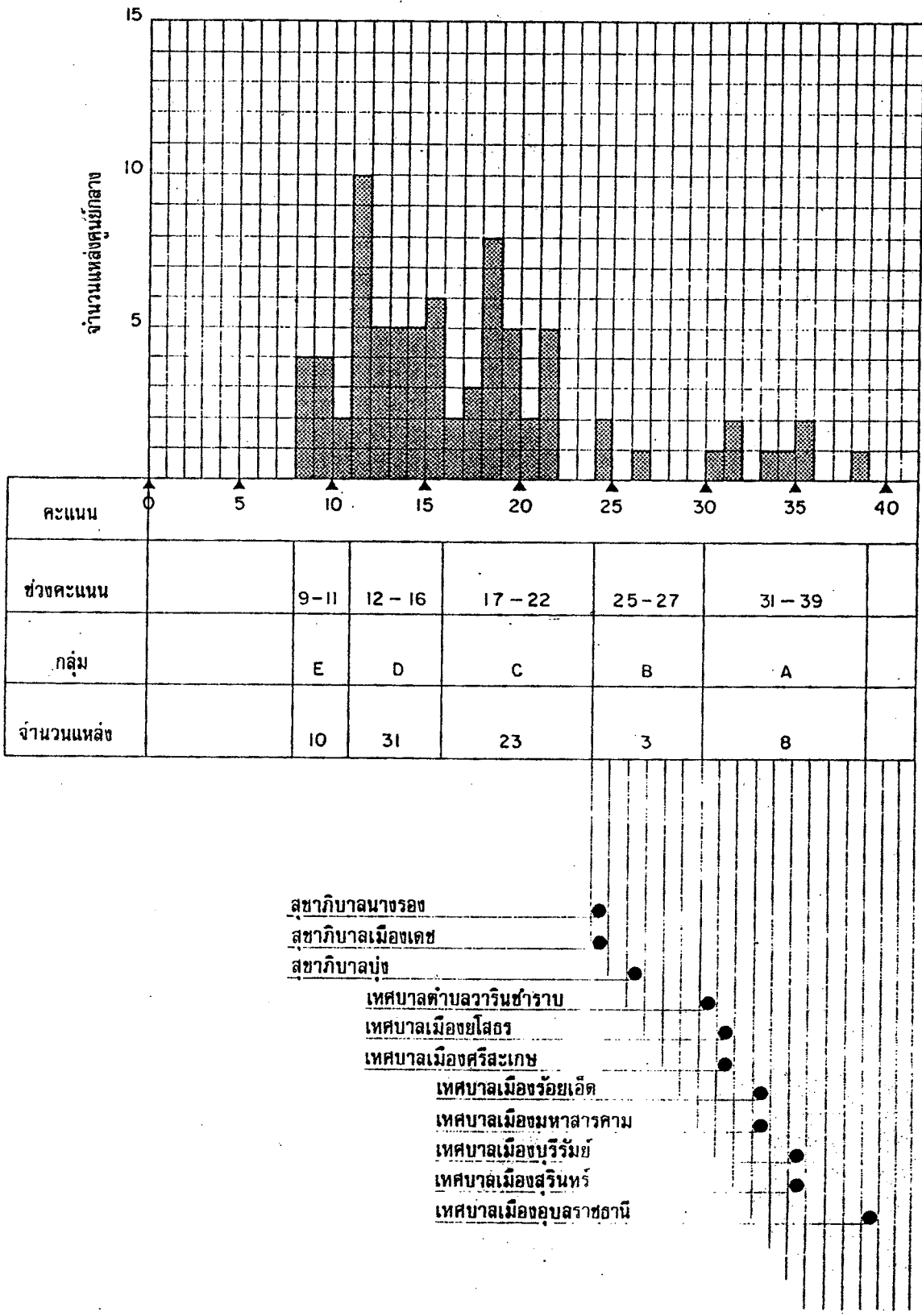
ข. การกระจายตัวของแหล่งศูนย์กลาง

เมื่อพิจารณาการกระจายตัวของแหล่งศูนย์กลางตามจังหวัดต่าง ๆ การกระจายตัวของแหล่งศูนย์กลางกับระดับความเป็นศูนย์กลาง (สรุปในตารางที่ ๔.๗) และการกระจายตัวของแหล่งศูนย์กลางบนพื้นที่วางแผนประกอบเส้นทางคมนาคม (สรุปที่ ๔.๕) สรุปได้ว่า

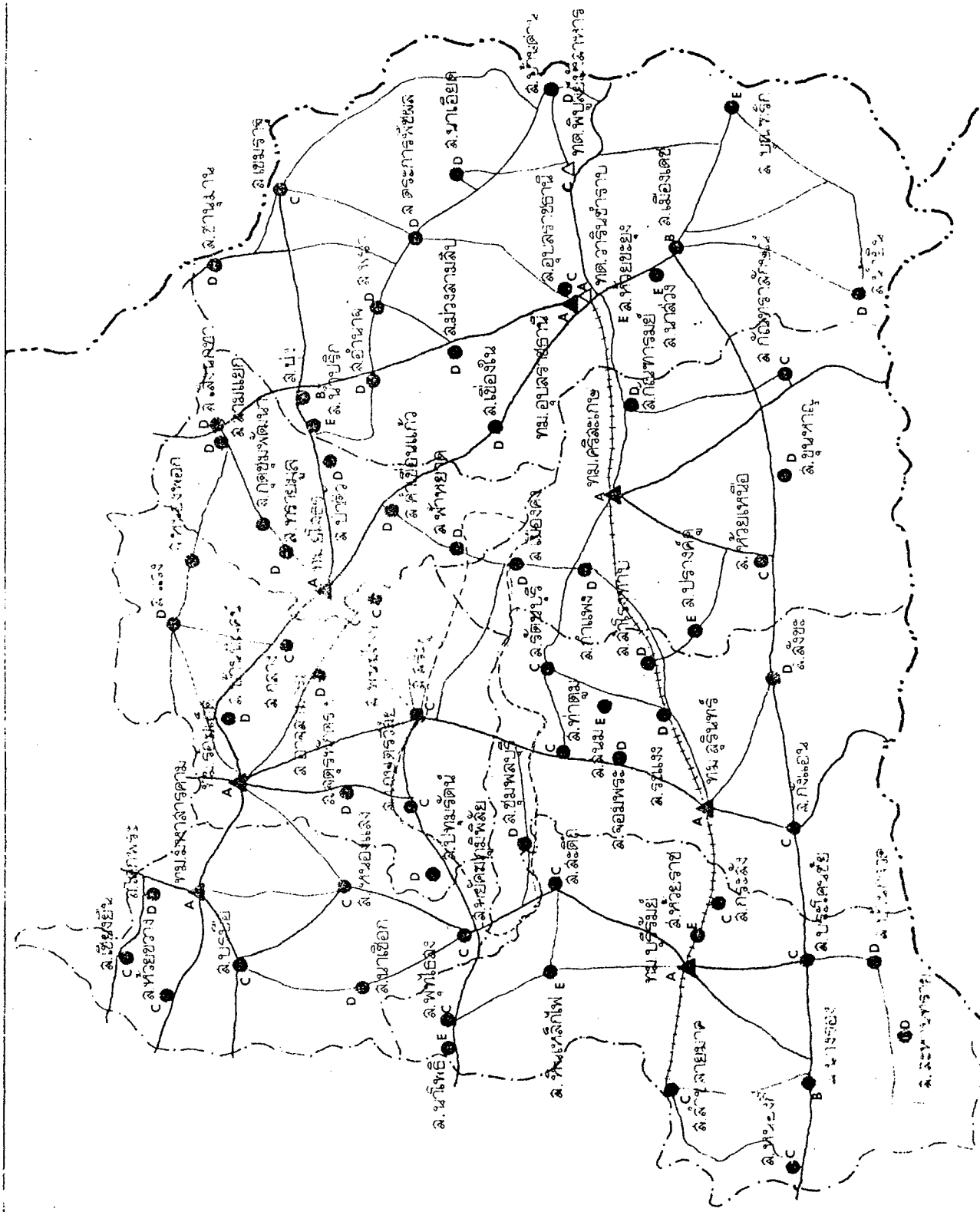
(๑) ในพื้นที่วางแผนมีแหล่งศูนย์กลางในระดับต่าง ๆ กระจายอย่างทั่วถึง และสม่ำเสมอ

(๒) แหล่งศูนย์กลางใหญ่ กระจายตัวอยู่ในอำเภอเมืองของแต่ละจังหวัด มีเขตบริการครอบคลุมพื้นที่วางแผนทั้งหมด

(๓) แหล่งศูนย์กลางรองมีจำนวนน้อย จึงกระจายได้ไม่ทั่วถึงในพื้นที่วางแผน ทำให้แหล่งศูนย์กลางใหญ่ ซึ่งได้แก่เทศบาลเมืองต่าง ๆ ต้องรับภาระให้บริการประชาชนในจังหวัดมากขึ้น

รูปที่ ๔.๔ การจัดกลุ่มตามระดับความเป็นแหล่งศูนย์กลาง

- ▲ เทศบาลเมือง
- △ เทศบาลตำบล
- สุขาภิบาล
- ถนน
- ทางรถไฟ

รูปที่ ๔.๕ การกระจายตัวของแหล่งศูนย์กลางและเส้นทางคมนาคม

ตารางที่ ๔.๗ การกระจายตัวของแหล่งศูนย์กลางของจังหวัดต่าง ๆ ในพื้นที่วางแผน

จังหวัด	ระดับความเป็นศูนย์กลาง					รวม
	A	B	C	D	E	
บุรีรัมย์	๑	๑	๕	๓	๓	๑๓
สุรินทร์	๑	๑	๕	๕	๒	๑๑
ศรีสะเกษ	๑	๑	๓	๓	๑	๗
อุบลราชธานี	๒	๒	๓	๕	๕	๒๐
ยโสธร	๑	๑	๑	๖	๑	๙
ร้อยเอ็ด	๑	๑	๕	๕	๑	๑๓
มหาสารคาม	๑	๑	๕	๒	๑	๑๐
รวม	๗	๗	๒๕	๓๑	๑๐	๗๗

ตารางที่ ๔.๘ แสดงระดับและจำนวนแหล่งศูนย์กลางในเขตอิทธิพลของพื้นที่วางแผน

เขตอิทธิพล	แหล่งศูนย์กลางระดับ										รวม	
	A		B		C		D		E			
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
อุบลราชธานี	๓	๗.๖	๒	๖.๕	๖	๑๙.๔	๑๕	๔๘.๔	๕	๑๖.๑	๓๑	๔๐.๒
สุรินทร์	๒	๕.๑	๑	๔.๕	๕	๔๑.๐	๖	๒๗.๒	๕	๑๘.๒	๒๒	๒๘.๖
ร้อยเอ็ด	๓	๑๒.๕	-	-	๑๐	๔๑.๗	๑๐	๔๑.๗	๑	๔.๑	๒๔	๓๑.๒
รวม	๗	๑๐.๔	๓	๓.๙	๒๕	๓๒.๕	๓๑	๔๐.๓	๑๐	๑๓.๐	๗๗	๑๐๐

เพราะขาดแหล่งศูนย์กลางรองในการที่จะแบ่งเบาภาระและลดการ เดินทาง เข้าสู่เมืองใหญ่ เมื่อ เป็นเช่นนี้จะก่อให้เกิดผลเสียในด้านการกระจายความ เจริญไปยังชนบทอย่าง เป็นระ เียบย

(๔) แหล่งศูนย์กลางชนบท ในระดับ C กระจายตัวอยู่มากในพื้นที่ตะวันตก ส่วนในพื้นที่ คำนตะวันตกออกมีอยู่น้อยมากในระดับ D,E กระจายอยู่ทั่วไป และส่วนใหญ่ในที่ตั้งการคมนาคมยังไม่สะดวก

(๕) แบ่งเขตอิทธิพลของแหล่งศูนย์กลางใหญ่ โดยศึกษาถึงการกระจายตัวของแหล่งศูนย์กลาง ประกอบกับระยะทางระหว่างแหล่งศูนย์กลาง และบริการรถประจำทางออกได้เป็น ๓ เขต คือ เขตพื้นที่ อิทธิพลอุบลราชธานี, เขตพื้นที่อิทธิพลสุรินทร์ และเขตพื้นที่อิทธิพลร้อยเอ็ด ดังในรูปที่ ๔.๖ และในเขต อิทธิพลแต่ละเขตมีแหล่งศูนย์กลางในระดับต่าง ๆ ดังแสดงในตารางที่ ๔.๘ ซึ่งจะเห็นว่าในเขตอิทธิพล อุบลราชธานี มีแหล่งศูนย์กลางมากที่สุด (๔๐.๒%) ส่วน เขตอิทธิพลสุรินทร์มีแหล่งศูนย์กลางน้อยที่สุด ประมาณ ๒๘.๖% ของแหล่งศูนย์กลางในเขตพื้นที่วางแผน

ค. ประชากรกับระดับความเป็นศูนย์กลางชุมชน

แหล่งศูนย์กลางที่ทำการศึกษามีประชากรตั้งแต่ ๑,๘๒๔-๔๘,๒๐๘ คน หรือเฉลี่ย ๘,๔๕๐ คน ร้อยละ ๗๕.๓ ของแหล่งศูนย์กลางทั้งหมดมีประชากรต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ คน และมีเพียง ๔ แห่ง หรือร้อยละ ๕.๒ ที่มีประชากรเกิน ๓๐,๐๐๐ คน ได้แก่ เทศบาลเมืองอุบลราชธานี เทศบาลเมืองสุรินทร์ เทศบาล เมืองร้อยเอ็ด และเทศบาลเมืองมหาสารคาม ตารางที่ ๔.๘ แสดงจำนวนประชากรของแหล่งศูนย์กลาง จำแนกเป็นรายจังหวัด จะเห็นได้ว่าจำนวนประชากรในแหล่งศูนย์กลางต่าง ๆ ในแต่ละจังหวัดมีลักษณะ ต่างกันมากระหว่างศูนย์กลางใหญ่และศูนย์กลางอื่น ๆ และจำนวนประชากรมีความสัมพันธ์กับระดับความ เป็นศูนย์กลางอย่างชัดเจน แหล่งศูนย์กลางที่มีประชากรมากส่วนใหญ่มีระดับความ เป็นศูนย์กลางสูง ยกเว้นบางชุมชน เช่น สุขาภิบาลกัณฑ์ตราดักษ์ มีประชากรสูงถึง ๒๘,๘๑๐ คน แต่จัดเป็นศูนย์กลางชนบท กลุ่ม C เท่านั้น ดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๐

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า การกระจายตัวของระดับความ เป็นศูนย์กลางสอดคล้องกับการกระจาย ตัวของจำนวนประชากรด้วย ถ้าสามารถกระจายระดับความ เป็นศูนย์กลางให้เหมาะสมได้ย่อมจะทำให้ เกิดการกระจายตัวของประชากรที่เหมาะสมด้วยเช่นกัน

๔.๒.๓ แนวทางการพัฒนา

จากผลการศึกษาในหัวข้อ ๔.๒.๒ สรุปได้ว่าการพัฒนาศูนย์กลางชุมชนต้องแบ่งการพัฒนา ออกเป็นหลายระดับ ประกอบกันเป็นโครงข่ายที่เหมาะสม เพื่อให้ประชาชนได้มีศูนย์กลางแลกเปลี่ยน

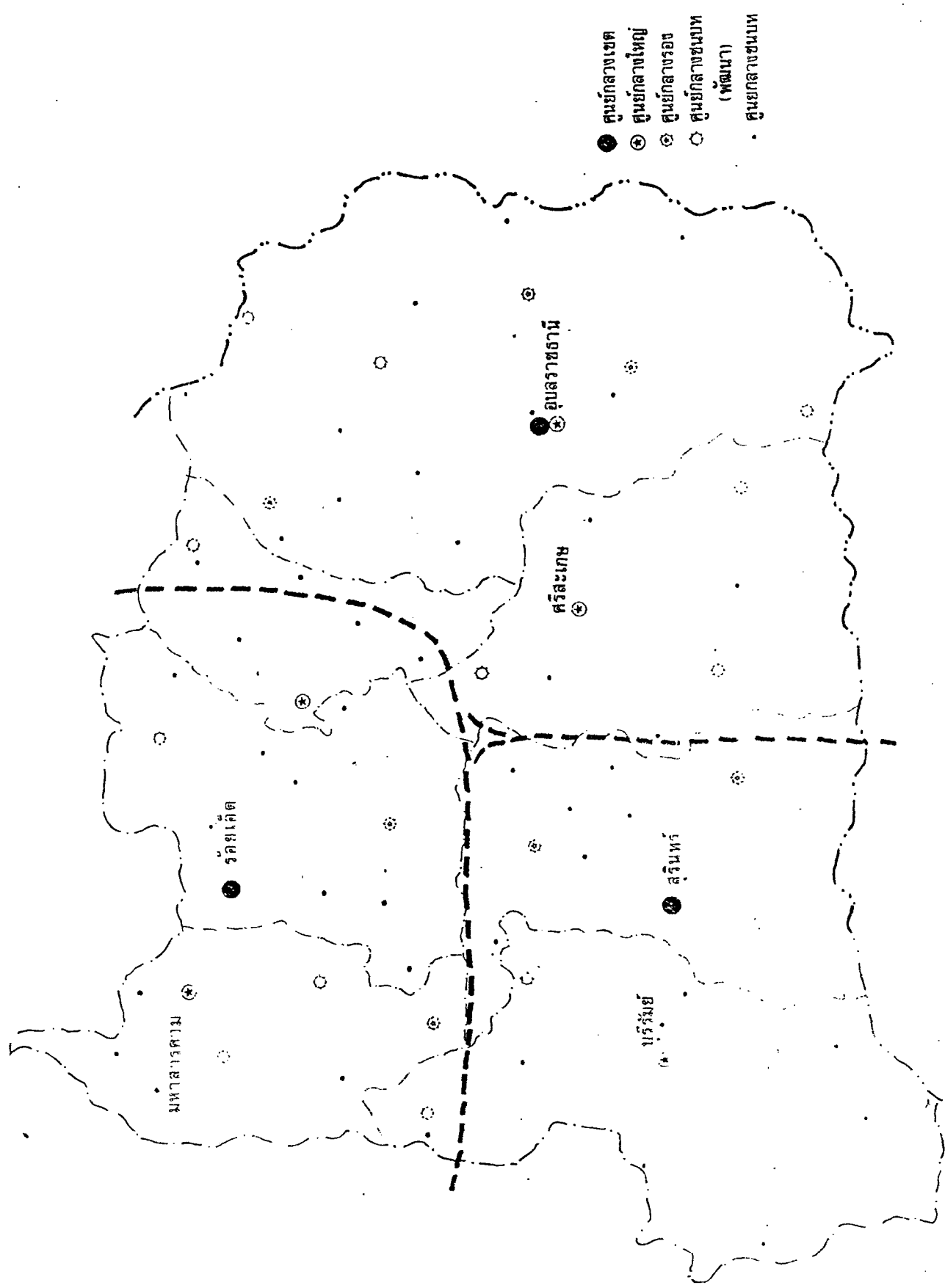
ตารางที่ ๔.๘ ขนาดของประชากรในแหล่งศูนย์กลางแบ่งแยกตามรายจังหวัด

ประชากร (คน)	บุรีรัมย์	สุรินทร์	ศรีสะเกษ	อุบลราชธานี	ยโสธร	ร้อยเอ็ด	มหาสารคาม	รวม
ไม่เกิน ๕,๐๐๐	๔	๘	๓	๘	๔	๔	๓	๓๔
๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐	๔	๒	๓	๖	๒	๓	๔	๒๔
๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐	๔	-	-	๑	-	๒	-	๗
๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐	-	-	๑	๒	๑	-	-	๔
๒๐,๐๐๑-๒๕,๐๐๐	๑	-	-	๑	-	-	-	๒
๒๕,๐๐๑-๓๐,๐๐๐	-	-	๑	๑	-	-	-	๒
๓๐,๐๐๑-๓๕,๐๐๐	-	๑	-	-	-	๑	๑	๓
มากกว่า ๓๕,๐๐๐	-	-	-	๑	-	-	-	๑
รวม	๑๓	๑๑	๘	๒๐	๗	๑๐	๘	๗๗

ตารางที่ ๔.๑๐ ขนาดของประชากรจำแนกตามกลุ่มระดับความ เป็นศูนย์กลาง

ประชากร (คน)	ระดับความ เป็นศูนย์กลาง					รวม
	A	B	C	D	D	
ไม่เกิน ๕,๐๐๐	-	-	๒	๒๐	๘	๓๔
๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐	-	-	๑๒	๑๐	๒	๒๔
๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐	-	๑	๖	-	-	๗
๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐	๒	๑	๑	-	-	๔
๒๐,๐๐๑-๒๕,๐๐๐	๑	๑	-	-	-	๒
๒๕,๐๐๑-๓๐,๐๐๐	๑	-	๑	-	-	๒
๓๐,๐๐๑-๓๕,๐๐๐	๓	-	-	-	-	๓
มากกว่า ๓๕,๐๐๐	๑	-	-	-	-	๑
รวม	๘	๓	๒๕	๓๐	๑๐	๗๗

รูปที่ ๗๗๕ พื้นที่เขตอิทธิพลของแหล่งศูนย์กลาง

สินค้า และการบริการในระดับต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง และเป็นการสนับสนุนนโยบายการพัฒนาชนบท ลดการเคลื่อนย้ายของประชากรเข้าสู่เมืองใหญ่ ๆ อีกด้วย ในการพัฒนาควรมีแนวทางดังนี้

(๑) ยกระดับความเป็นศูนย์กลางของแหล่งศูนย์กลางบางแห่ง เพื่อให้เกิดการกระจายตัวที่เหมาะสม โดยการจัดบริการต่าง ๆ ให้ครบถ้วน และพอเพียงกับความต้องการของประชากร

(๒) พัฒนาหรือปรับปรุงการบริการที่มีอยู่ในแหล่งศูนย์กลาง บางแห่งให้มีปริมาณและคุณภาพที่เพียงพอต่อความต้องการของทั้งชุมชนในแหล่งศูนย์กลางนั้น ๆ และชุมชนซึ่งอยู่ภายใต้เขตอิทธิพล

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การพัฒนาศูนย์กลางชุมชนได้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุถึงเป้าหมาย จึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาด้านกายภาพควบคู่กัน กับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับของพื้นที่ศูนย์กลางเอง และในระดับพื้นที่วางแผน ซึ่งทั้ง ๒ ระดับจะต้องประสานสอดคล้องเป็นโครงข่ายที่เหมาะสมอีกด้วย

นอกจากนี้ ในการพิจารณาแหล่งศูนย์กลางจะต้องประสานและสอดคล้องกับโครงการพัฒนาอื่น ๆ ในพื้นที่วางแผนด้วย เช่น แผนแม่บทโครงการพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้

บทที่ ๕

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

๕.๑ ภาพรวมทั้งพื้นที่วางแผน

ตารางที่ ๕.๑ และ ๕.๒ เปรียบเทียบโครงสร้าง เศรษฐกิจของพื้นที่วางแผนกับของ ภาคอีสาน และของทั้งประเทศ ในปี ๒๕๒๒ กล่าวได้ว่า โครงสร้างเศรษฐกิจของพื้นที่วางแผนคล้ายคลึงกับของภาคอีสาน โดยในปี ๒๕๒๒ พื้นที่วางแผนมีผลิตภัณฑ์มวลรวมคิดเป็นมูลค่า ๑๕,๙๒๔.๖ ล้านบาท (ราคาคงที่ปี ๒๕๑๕) หรือคิดเป็น ๕.๖% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ และ ๓๘.๑% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาค และมีอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๒๒) เฉลี่ย ๕.๒% ต่อปี ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๕.๒ ซึ่งต่ำกว่าอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ ในระยะเดียวกัน คือ ๘.๘% ต่อปี แต่สูงกว่าตัวเลขอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาค ซึ่งเฉลี่ย ๕.๐% ต่อปี ซึ่งแสดงว่าความสามารถทางการเพิ่มผลผลิตของสาขาเศรษฐกิจต่าง ๆ โดยส่วนรวมของพื้นที่วางแผนมีลักษณะเช่นเดียวกับของภาค กล่าวคือ ยังด้อยกว่าของประเทศอยู่มาก

เมื่อพิจารณาสาขาการผลิตหลัก พบว่า การผลิตสาขาเกษตรกรรม เป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุด มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในปี ๒๕๒๒ ถึง ๖,๗๔๑.๓ ล้านบาท หรือ ๔๒.๓% ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งหมด ส่วนการผลิตที่สำคัญ ๆ รองลงไปได้แก่ การค้าส่งปลีก (๑๖.๑%) การบริการ (๔.๓%) การคมนาคมขนส่ง (๔.๘%) และอุตสาหกรรม (๔.๒%) แต่เมื่อดูถึงอัตราการขยายตัวของสาขาเกษตรกรรม ดังตัวเลขแสดงไว้ในตารางที่ ๕.๓ ปรากฏว่าเพิ่มเฉลี่ยเพียง ๑.๑% ต่อปี ซึ่งแม้จะดีกว่าของภาค ที่มีอัตราการขยายตัวเพียง ๐.๕% แต่ก็ยังต่ำกว่าตัวเลขการขยายตัวของสาขานี้ของประเทศ คือ ๔.๕% ต่อปี ถึง ๔ เท่า แสดงถึงความล้มเหลวในการขยายตัวของการผลิตสาขาเกษตรกรรมของพื้นที่วางแผน โดยเฉพาะการกลั่นกรอง ซึ่งเป็นผลผลิตหลักของสาขาเกษตรกรรม และเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดของประชากรในพื้นที่วางแผน มีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยเพียง ๑.๗% ต่อปี เท่านั้น ซึ่งต่ำกว่าตัวเลข ๑.๘ และ ๔.๓ ของอัตราการขยายตัวสาขาการกลั่นกรองของภาคและของประเทศตามลำดับ ดังนั้น ปัญหาความยากจน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของพื้นที่วางแผนจะยังคงมีอยู่ต่อไป และอาจทวีความรุนแรงขึ้นในอนาคต ถ้าหากว่าไม่ได้รับการแก้ไข

ตารางที่ ๕.๑ เปรียบเทียบโครงสร้างเศรษฐกิจของพื้นที่วางแผน กับของภาคอีสาน และของทั้งประเทศ ในปี ๒๕๒๒ ตามราคาคงที่ ปี ๒๕๑๕

ล้านบาท

สาขาการผลิต	พื้นที่เฉพาะ		ภาคอีสาน		ประเทศ	
	๗ จังหวัด อีสานตอนล่าง	%		%		%
เกษตรกรรม	๖,๗๔๑.๓	๔๒.๓	๑๖,๖๐๘	๓๙.๗	๗๓,๖๑๒	๒๕.๙
กสิกรรม	๕,๖๐๔.๕	๓๕.๒	๑๓,๔๔๕	๓๒.๒	๕๔,๐๓๘	๑๙.๐
ปศุสัตว์	๙๕๐.๒	๖.๐	๒,๔๖๗	๕.๙	๙,๕๙๕	๓.๐
ประมง	๑๔๐.๒	๐.๙	๓๖๙	๐.๙	๘,๑๐๒	๒.๙
ป่าไม้	๔๖.๔	๐.๒	๗๒๗	๐.๗	๒,๘๘๗	๑.๐
เหมืองแร่และย่อยหิน	๑๓๒.๒	๐.๘	๓๘๔	๐.๙	๔,๖๒๗	๑.๖
อุตสาหกรรม	๑,๒๙๘.๑	๘.๒	๔,๗๘๘	๑๑.๕	๕๘,๐๓๖	๒๐.๕
การก่อสร้าง	๑,๐๘๘.๘	๖.๘	๒,๗๘๔	๖.๗	๑๕,๓๖๗	๕.๕
การไฟฟ้าและประปา	๘๗.๓	๐.๕	๓๐๙	๐.๗	๕,๐๖๐	๑.๘
การคมนาคมและขนส่ง	๑,๔๐๕.๐	๘.๘	๓,๑๑๖	๗.๕	๒๐,๘๓๑	๗.๓
การค้าส่งและค้าปลีก	๒,๔๗๐.๓	๑๖.๑	๖,๙๓๖	๑๖.๖	๔๗,๐๐๙	๑๖.๕
การธนาคาร ฯ	๒๔๖.๗	๑.๖	๗๔๐	๑.๘	๑๕,๓๑๙	๕.๕
ที่อยู่อาศัย	๒๕๓.๐	๑.๗	๕๘๕	๑.๕	๔,๓๗๙	๑.๕
การบริหารและป้องกันประเทศ	๖๒๗.๖	๓.๙	๑,๖๑๘	๓.๙	๑๑,๔๑๗	๔.๐
การบริการ	๑,๔๗๕.๓	๙.๓	๓,๙๓๗	๙.๕	๒๙,๐๙๐	๑๐.๒
ผลิตภัณฑ์มวลรวม	๑๕,๙๒๕.๖	๑๐๐.๐	๔๑,๘๐๕	๑๐๐.๐	๒๘๕,๗๔๗	๑๐๐.๐

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ ๕.๒ เปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์รวม, สัดส่วนการผลิต และอัตราเพิ่ม
ของพื้นที่วางแผนกับของภาคอีสานและของทั้งประเทศ
ระหว่างปี ๒๕๑๘-๒๕๒๒ (ตามราคาคงที่ปี ๒๕๑๕)

	๒๕๑๘	๒๕๑๙	๒๕๒๐	๒๕๒๑	๒๕๒๒	อัตราเพิ่ม ปี ๑๘-๒๒ (%)
ผลิตภัณฑ์รวมพื้นที่เฉพาะ	๑๒,๙๘๖.๙	๑๒,๖๐๕.๘	๑๓,๒๒๑.๒	๑๕,๑๘๕.๒	๑๕,๙๒๔.๖	๕.๒
ผลิตภัณฑ์รวมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๓๔,๓๙๑.๐	๓๕,๒๒๓.๐	๓๕,๕๔๗.๐	๔๐,๕๑๘.๐	๔๖,๙๐๕.๐	๕.๐
ผลิตภัณฑ์รวมประเทศ	๒๐๓,๕๑๔.๐	๒๒๒,๕๐๙.๐	๒๓๘,๙๕๑.๐	๒๖๖,๙๖๖.๐	๒๘๕,๗๔๗.๐	๘.๘
สัดส่วนการผลิตของพื้นที่เฉพาะ						
- ต่อประเทศ	๖.๔	๕.๗	๕.๕	๕.๗	๕.๖	-
- ต่อภาค	๓๗.๘	๓๕.๙	๓๗.๒	๓๗.๕	๓๘.๑	-

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ ๕.๓ แสดงอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมของพื้นที่เฉพาะ,
ของภาคและของประเทศเป็นรายสาขา ระหว่างปี ๒๕๑๘-๒๕๒๒
(จากราคาคงที่ปี ๒๕๑๕)

สาขาการผลิต	พื้นที่เฉพาะ ๑	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ประเทศ
เกษตรกรรม	๑.๑	๐.๕	๔.๕
- กสิกรรม	๑.๗	๑.๘	๔.๓
- ปศุสัตว์	๐.๒	-๐.๕	๓.๙
- ประมง	-๒.๘	-๑๕.๘	๙.๖
- ป่าไม้	-๒๐.๑	-๑๐.๗	-๓.๕
เหมืองแร่และย่อยหิน	๑๖.๘	๑๒.๔	๑๖.๘
อุตสาหกรรม	๘.๓	๗.๘	๑๒.๑
ก่อสร้าง	๑๑.๙	๑๑.๙	๑๕.๙
ไฟฟ้าและประปา	๑๐.๒	๑๑.๔	๑๒.๓
คมนาคมขนส่งและขนส่ง	๑๗.๘	๑๖.๓	๑๑.๖
การค้าส่งและค้าปลีก	๓.๓	๒.๖	๗.๑
การธนาคาร ฯ	๑๙.๖	๒๐.๖	๑๒.๓
ที่อยู่อาศัย	๓.๕	๓.๓	๕.๕
บริหารและป้องกันประเทศ	๑๒.๑	๑๑.๙	๘.๑
บริการ	๑๐.๑	๑๒.๐	๑๐.๒
ผลิตภัณฑ์มวลรวม	๕.๒	๕.๐	๘.๘

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เมื่อเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อบุคคลระหว่างปี ๒๕๑๘-๒๕๒๒ ของพื้นที่เฉพาะ กับของภาคอีสาน และของทั้งประเทศ ดังรายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ ๕.๔ ซึ่งใช้ราคาคงที่ของ ปี ๒๕๑๕ พบว่า ในปี ๒๕๑๘ พื้นที่วางแผนมีประชากร ๖,๔๔๗,๒๑๖ คน โดยมีผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อบุคคล เท่ากับ ๒,๐๑๔.๓ บาท ต่อปี (ราคาคงที่ ปี ๒๕๑๕) และในปี ๒๕๒๒ จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเป็น ๖,๔๕๔,๐๙๐ คน โดยมีผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อบุคคลเท่ากับ ๒,๒๕๐.๐ บาท ต่อปี และมีอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ต่อบุคคลโดยเฉลี่ยร้อยละ ๓.๓ ต่อปี ต่ำกว่าของประเทศ ซึ่งมีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ย ร้อยละ ๖.๕ ต่อปี แต่สูงกว่าภาคซึ่งเฉลี่ยร้อยละ ๒.๖ ต่อปี

ตารางที่ ๕.๔ จำนวนประชากรและผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อบุคคลตามราคาคงที่ ปี ๒๕๑๕

	๒๕๑๘	๒๕๑๙	๒๕๒๐	๒๕๒๑	๒๕๒๒	อัตรา เพิ่มปี ๑๘-๒๒
จำนวนประชากร (คน)	๖,๔๔๗,๒๑๖	๖,๕๔๔,๐๐๗	๖,๖๘๓,๖๐๗	๖,๘๒๔,๙๖๐	๖,๙๕๔,๐๙๐	๑.๙
ผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อบุคคล (ล้านบาท)						
- พื้นที่วางแผน	๒,๐๑๔	๑,๙๖๖	๑,๙๗๘	๒,๒๒๕	๒,๒๕๐	๓.๓
- ประเทศ	๔,๘๐๒	๕,๑๔๙	๕,๓๙๕	๕,๙๐๑	๖,๑๗๕	๖.๕
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๒,๓๖๖	๒,๓๘๑	๒,๓๘๗	๒,๖๑๕	๒,๖๘๗	๒.๘

- ที่มา : ๑) ทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง
๒) กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ

จากตารางจะเห็นว่า ผลิตภัณฑ์ต่อบุคคลของพื้นที่วางแผน และของประเทศ มีความแตกต่างกันมากขึ้นจาก ๒.๔ เท่าในปี ๒๕๑๘ เพิ่มขึ้นเป็น ๒.๗ เท่าในปี ๒๕๒๒ แสดงว่า ในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา ช่องว่างระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของประเทศ ได้ทิ้งห่างไปจากของพื้นที่วางแผน ซึ่งถ้าไม่รับแก้ไข ใญ่หานี้จะทวีความรุนแรงขึ้นอีกในอนาคต

ตารางที่ ๕.๕ แสดงตัวเลขสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคปฐมนุญมี ทุติยญมี และคหียญมีของพื้นที่วางแผน เปรียบเทียบกับของภาคอีสานและทั้งประเทศ สำหรับปี ๒๕๑๙ และ ๒๕๒๑ ถึงแม้ว่าข้อมูลของพื้นที่วางแผนที่รวบรวมได้จะไม่เพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ โดยวิธี Input-Output Analysis เพื่อหาดัชนีความสัมพันธ์ระหว่างภาคเศรษฐกิจทั้ง ๓ ภาคได้ แต่จากการเปรียบเทียบกับตัวเลขของภาคอีสานและทั้งประเทศ และตัวเลขปริมาณการขนส่งสินค้าออกจากและเข้าสู่แต่ละจังหวัดในพื้นที่วางแผนในตารางที่ ๕.๖ สามารถทำความเข้าใจกับโครงสร้างเศรษฐกิจของพื้นที่วางแผนได้มากพอควรในเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ประเด็นที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

(๑) โครงสร้างทางเศรษฐกิจของพื้นที่วางแผน ขึ้นอยู่กับสาขาการผลิตประเภทปฐมนุญมีเป็นส่วนใหญ่ เช่นเดียวกับภาคอีสาน โดยมีสัดส่วนการผลิตในปี ๒๕๒๑ ถึง ๔๖.๘% ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของพื้นที่วางแผน และการกสิกรรม (ซึ่งมีข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญที่สุด) มีบทบาทคิดเป็นสัดส่วนถึง ๗๘.๗๘% ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของพื้นที่โครงการ ดังนั้น ข้าวจึงเป็นพืชที่กำหนดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของพื้นที่โครงการ พืชเศรษฐกิจรองลงไป ได้แก่มันสำปะหลังและปอ แต่ก็ยังมีบทบาทน้อยมากเมื่อเทียบกับข้าว การผลิตในภาคปฐมนุญมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ย ๘.๘% ต่อปี ในช่วงต้นของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๕ แต่ต่ำกว่าอัตราการเพิ่มรวมของพื้นที่วางแผน (๑๐.๒๓%) จึงทำให้สัดส่วนการผลิตของภาคปฐมนุญมีลดลงเล็กน้อย จาก ๔๗.๘% ในปี ๒๕๑๙ เหลือ ๔๖.๘% ในปี ๒๕๒๑

(๒) การผลิตของภาคทุติยญมีของพื้นที่วางแผนยังจัดว่าต่ำมาก เพียง ๗.๕% เมื่อเทียบกับตัวเลข ๑๙.๘% ของทั้งประเทศ และ ๑๐.๕% ของภาคอีสาน และมีอัตราการเพิ่มต่อปีเพียง ๓.๗๕% ซึ่งต่ำกว่าอัตราการเพิ่ม ๑๓.๔๕% และ ๖.๐๕% ของประเทศ และของภาคอีสานตามลำดับ และต่ำกว่าอัตราการเพิ่มรวมของพื้นที่วางแผน (๑๐.๒๓%) ทำให้สัดส่วนการผลิตของภาคการผลิตนี้ลดลงค่อนข้างมาก จาก ๘.๕% ในปี ๒๕๑๙ เหลือเพียง ๗.๕% ในปี ๒๕๒๑ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการผลิตของภาคนี้ยังอยู่ในวงจำกัด เนื่องจากโรงงานส่วนใหญ่เป็นโรงสีข้าว (ประมาณ ๘๐%) และโรงงานอื่นเป็นประเภทที่มุ่งจะให้บริการต่อภาคปฐมนุญมี มากกว่าที่จะรองรับผลผลิตจากภาคปฐมนุญมี

(๓) การผลิตภาคคหียญมีของพื้นที่โครงการมีลักษณะเช่นเดียวกับของภาคอีสาน คือ มีอัตราการเจริญเติบโตสูงกว่าอัตราการเพิ่มรวมของพื้นที่วางแผน จึงทำให้ภาคการผลิตนี้ของพื้นที่วางแผนมีสัดส่วนการผลิตเพิ่มขึ้นจาก ๔๓.๗% เป็น ๔๕.๗% และของภาคอีสานเพิ่มจาก ๔๒.๕% เป็น ๔๔.๘% ซึ่งตรงกันข้ามกับของประเทศที่มีอัตราการเพิ่มของภาคนี้ ต่ำกว่าอัตราการเพิ่มรวม ดังนั้น สัดส่วนการผลิตของภาคคหียญมีของประเทศจึงลดลงจาก ๕๐.๘% เหลือ ๕๐.๕% การเพิ่มของภาคคหียญมีในพื้นที่วางแผนและภาคอีสาน เป็นเพราะการเพิ่มขึ้นในสาขาการผลิตย่อยที่สำคัญ คือ การคมนาคมขนส่ง

ตารางที่ ๕.๕ สัดส่วนและอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปี ของภาคการผลิต
ในช่วงต้นของแผนพัฒนาฉบับที่ ๕

กลุ่มการผลิต	พื้นที่โครงการ	ภาคอีสาน	ประเทศ
จากผลิตภัณฑ์มวลรวมปี ๒๕๑๕ (ราคาคงที่ปี ๒๕๑๕)			
ภาคปฐมนุ้มี	๔๗.๕	๔๖.๘	๓๐.๔
ภาคหุติยภูมิ	๘.๔	๑๐.๘	๑๘.๗
ภาคคหิยภูมิ	๔๓.๗	๔๒.๔	๕๐.๙
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐
จากผลิตภัณฑ์มวลรวมปี ๒๕๒๑ (ราคาคงที่ปี ๒๕๑๕)			
ภาคปฐมนุ้มี	๔๖.๘	๔๔.๗	๒๙.๗
ภาคหุติยภูมิ	๗.๕	๑๐.๕	๑๙.๘
ภาคคหิยภูมิ	๔๕.๗	๔๔.๘	๕๐.๕
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐
อัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี ๒๕๑๕-๒๕๒๑ (%)			
ภาคปฐมนุ้มี	๘.๘๐	๔.๘๙	๙.๐๒
ภาคหุติยภูมิ	๓.๗๕	๖.๐๔	๑๓.๙๕
ภาคคหิยภูมิ	๑๓.๐๓	๑๐.๗๙	๑๐.๑๖
รวม	๑๐.๒๓	๗.๕๒	๑๐.๕๒

ที่มา : กองบัญชาประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ ๕๖. จำนวนสินค้าจำแนกตามประเภทสินค้าที่เข้า-ออก กรุงเทพมหานครไปยังจังหวัดในพื้นที่ย่างแยง : ปี ๒๕๒๒

หน่วย : ตัน

ประเภทสินค้า	มหาสารคาม		ร้อยเอ็ด		ยโสธร		อุบลราชธานี		ศรีสะเกษ		สุรินทร์		บุรีรัมย์	
	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก
ข้าว	๗,๗๘๘	๕๖๘	๓๖,๗๓๘	๓๒๕	๕๔,๗๕๓	-	๕,๙๕๑	๒๒,๒๐๔	๒๒,๒๐๔	๑๕๖	๗๓,๙๘๓	๑,๒๒๕	๘๒,๕๖๓	๖๑๑
สินค้า	๑๕๖	๕๕๕	๑๖๕	๕๕๕	-	๓๒๕	-	๖๗๖	-	-	๖๗๖	๖๗๖	-	๑๕๖
ซีเมนต์และผลิตภัณฑ์	-	๑,๗๑๖	-	๕,๐๐๕	๕๕๖	๖๗๖	๓๑๒	๖,๕๒๒	๖,๕๒๒	๑,๕๗๓	๕๒๒	๕๒๒	๑๓๐	๒,๘๖๘
โลหะก่อสร้าง	-	๑,๖๕๐	๒๐๕	๒,๕๖๑	๑,๖๖๕	๒๘๖	๒๓๕	๕,๒๖๕	๕,๒๖๕	๖๕๐	๓๑๒	๓๑๒	๗๖๘	๑,๗๑๖
วัสดุก่อสร้างอื่น ๆ	๑,๓๐๐	๒,๒๕๕	๒,๑๗๑	๑,๕๐๕	๑๔,๕๓๕	๑,๑๐๕	๑,๖๒๒	๖,๓๖๖	๑,๙๑๑	๑,๙๑๑	๘,๗๖๖	๘,๗๖๖	๕,๙๕๑	๑,๖๑๒
ไม้	๕๒๐	-	๓๓๕	๕๖๘	๘,๖๖๓	-	๒๕๗	๑,๓๒๒	-	-	๑,๖๖๖	๑,๖๖๖	๒,๓๖๖	-
เชื้อเพลิงไม้	๑๓๐	๑,๕๖๖	๘๗๑	๖,๗๓๕	๕๕๖	๑,๑๕๕	-	๕,๑๗๓	-	-	๑,๐๕๓	๑,๐๕๓	๑,๑๗๑	๖,๗๓๕
น้ำมันเชื้อเพลิง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ผักและผลไม้	๘๖๖	๒๗๓	๘,๖๖๖	๒,๗๓๕	๕,๓๓๐	๖๗๖	๕,๑๗๓	๕,๑๗๓	๕,๑๗๓	๕,๑๗๓	๕,๑๗๓	๕,๑๗๓	๕,๑๗๓	๒,๒๖๖
สินค้าปะทะสัง	๑๗,๗๓๒	๑๕๓	๓๕,๕๒๘	-	๒๕,๓๗๕	-	๖,๗๓๕	-	๖,๓๖๖	-	๖,๓๖๖	-	๑๗,๕๐๗	๑๕๖
ข้าวโพก	๑,๐๕๖	-	๑,๕๗๓	-	๑๗,๓๕๕	-	๓๕๐	-	-	-	๓,๒๒๒	-	๕,๒๒๒	-
น้ำตาล	-	-	๑๕๖	๖๘๖	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ข้าว	๒๐๘	-	๒๐๘	๑๓๐	๑,๒๒๒	-	-	-	-	-	๑,๕๕๕	๑,๕๕๕	๑๓๐	-
ข้าวเปลือก	๑,๑๘๓	๒๘๖	๕,๗๓๒	๑๓๐	๑๓,๙๖๖	-	๕,๐๕๖	๒,๖๖๖	๒,๖๖๖	๒,๖๖๖	๗,๖๖๖	๗,๖๖๖	๕,๑๗๓	๕๖๖
เครื่องพิมพ์	-	๑๕๖	๑๕๖	๑,๑๑๑	๓๑๒	๑,๐๕๖	-	๒,๖๖๖	๒,๖๖๖	๒,๖๖๖	๒,๖๖๖	๒,๖๖๖	๒,๖๖๖	๒,๖๖๖
ของชำ	๑๑,๐๗๖	๘๕๘	๓๑๒	๑,๗๓๒	๒,๖๖๖	๒๐๘	๑๕๖	๓,๗๓๒	๑,๑๑๑	๑,๑๑๑	๑,๕๕๕	๑,๕๕๕	๑,๕๕๕	๑,๕๕๕
สัตว์เลี้ยง	๑,๕๖๖	๑๓	๖,๑๕๕	๓๕	๑๒,๙๖๖	-	๑,๕๓๕	๓,๗๓๒	๓,๗๓๒	๓,๗๓๒	๓,๗๓๒	๓,๗๓๒	๓,๗๓๒	๓,๗๓๒
สัตว์ปีก	-	-	-	๒๕๗	๖๕๐	-	-	๕๗๖	๕๗๖	๕๗๖	๕๗๖	๕๗๖	๕๗๖	๕๗๖
สัตว์น้ำ	-	-	-	-	๖๕๐	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ปุ๋ยและยาทางการสัตว์	๕๒๙	๕,๙๕๐	๕๒๐	๑๕,๙๗๗	๑,๐๕๓	๓,๒๒๒	๓๑๒	๒๖,๒๖๖	๒๖,๒๖๖	๒๖,๒๖๖	๒๖,๒๖๖	๒๖,๒๖๖	๒๖,๒๖๖	๒๖,๒๖๖
เครื่องใช้ในครัวเรือน	๑๓๐	๒๐๘	๕๖๖	๘๖๖	๑,๕๑๗	๕๘๖	๕๕๕	๑,๕๑๗	๑,๕๑๗	๑,๕๑๗	๑,๕๑๗	๑,๕๑๗	๑,๕๑๗	๑,๕๑๗
เบ็ดเคสติก	๖๗๗	๕,๙๕๓	๒,๗๓๕	๒๓,๗๕๑	๕,๒๒๗	๑๐,๐๕๕	๑,๓๖๕	๗,๖๖๖	๗,๖๖๖	๗,๖๖๖	๗,๖๖๖	๗,๖๖๖	๗,๖๖๖	๗,๖๖๖
สินค้าอื่น ๆ	๒,๑๕๕	๖๖๓	๙,๐๓๕	๑,๑๕๗	๕,๓๐๕	๒๐๘	๑,๖๖๖	๓,๖๖๖	๓,๖๖๖	๓,๖๖๖	๓,๖๖๖	๓,๖๖๖	๓,๖๖๖	๓,๖๖๖
รวม	๕๖,๗๕๘	๒๑,๙๕๕	๑๑๓,๐๕๘	๖๗,๒๘๘	๑๗๑,๐๖๗	๒๐,๐๖๐	๒๙,๕๗๑	๑๕๒,๗๒๗	๑๕๒,๗๒๗	๑๕๒,๗๒๗	๑๕๒,๗๒๗	๑๕๒,๗๒๗	๑๕๒,๗๒๗	๑๕๒,๗๒๗

ที่มา : งานสถิติการขนส่ง กองวิชาการและวางแผน กรมการขนส่ง

เข้า = จากต่างจังหวัด → กรุงเทพฯ → ออก = จากกรุงเทพฯ → ต่างจังหวัด

การธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์ การบริการ และการค้าปลีกส่ง ซึ่งตัวเลขการขนส่งสินค้าเข้า-ออก ระหว่างกรุงเทพมหานคร กับพื้นที่วางแผนในตารางที่ ๕.๗ จะเห็นได้ชัดว่า เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๓ สินค้าออกส่วนใหญ่ของพื้นที่วางแผน ได้แก่สินค้าจากภาคการผลิตปฐมภูมิ ทั้งสิ้น และมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ แสดงว่าการผลิตในภาคปฐมภูมิกับภาคทุติยภูมิเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด ในขณะที่ภาคทุติยภูมิลบลดความเชื่อมโยง ซึ่งมีอยู่น้อยมากแล้วลงไปจากเดิมอีก

๕.๒ ภาพรวมในระดับจังหวัด

เมื่อวิเคราะห์ตัวเลขมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในปี ๒๕๑๙ และ ๒๕๒๑ ของทุกจังหวัดในพื้นที่วางแผน ในตารางที่ ๕.๘ และ ๕.๙ สรุปได้ว่า โครงสร้างเศรษฐกิจโดยทั่วไปของทุกจังหวัด มีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ สาขาเกษตรกรรมเป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุด อย่างไรก็ตาม แต่ละจังหวัดมีระดับการพึ่งพา (Degree of Dependency) สาขาเกษตรกรรมแตกต่างกัน จังหวัดบุรีรัมย์ต้องอาศัยสาขาเกษตรกรรมมากที่สุด วัดจากสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ๕๖.๓๗% ส่วนจังหวัดอุบลราชธานีมีระดับการพึ่งพาดำที่สุด โดยมีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของสาขาเกษตรกรรมเพียง ๓๔.๗๕% ถึงแม้ว่าในช่วงระหว่างปี ๒๕๑๙ ถึง ๒๕๒๑ มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของสาขาเกษตรกรรมเพิ่มขึ้นในทุกจังหวัด แต่ความสำคัญของสาขาเกษตรกรรมในจังหวัดมหาสารคาม ศรีสะเกษ และสุรินทร์ มีแนวโน้มที่จะลดลง

เมื่อเปรียบเทียบตัวเลขมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมต่อคนของจังหวัดต่าง ๆ (ดูตารางที่ ๕.๑๐) พบว่า จังหวัดบุรีรัมย์ มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อคนสูงที่สุด คือ ๒,๘๑๙.๒ บาท/คน ส่วนจังหวัดร้อยเอ็ดมีมูลค่าต่ำที่สุด คือ ๑,๙๗๕ บาท/คน ใกล้เคียงกับตัวเลขของจังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดศรีสะเกษ เมื่อคิดเฉพาะมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของสาขาเกษตรกรรม ไม่รวมภาคป่าไม้และจำนวนประชากรในชนบท พบว่า ตัวเลขของจังหวัดบุรีรัมย์ยังคงสูงที่สุด คือ ๑,๕๐๓.๓๒ บาท/คน แต่ตัวเลขต่ำที่สุด คือ ๘๐๘.๗๑ บาท/คน เป็นของจังหวัดอุบลราชธานี และเมื่อคิดมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของสาขาเกษตรกรรมต่อหน่วยพื้นที่การเกษตร พบว่า จังหวัดบุรีรัมย์ยังคงมีผลผลิตสูงที่สุด คือ ๓๔๘.๔๓ บาท/ไร่ จังหวัดอุบลราชธานีต่ำที่สุดเพียง ๒๖๓ บาท/ไร่ ข้อที่ควรสังเกตคือ ตัวเลข ๓๕๑.๖ บาท/ไร่ ของจังหวัดร้อยเอ็ดสูงเป็นอันดับสองรองจากจังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง ๆ ที่พื้นที่การเกษตรของจังหวัดร้อยเอ็ดประมาณ ๑๙% อยู่ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ หรือประมาณ ๔๗% ของพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้อยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ด แสดงว่าพื้นที่การเกษตรของจังหวัดร้อยเอ็ดส่วนที่มีใช้ทุ่งกุลาร้องไห้จะต้องมีผลผลิตต่อไร่อยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่าของจังหวัดอื่น ๆ

ตารางที่ ๕.๗ จำนวนสินค้าจำแนกตามสินค้าที่เข้า-ออก กรุงเทพมหานคร ไปยังจังหวัดในพื้นที่วงกลม ปี ๒๕๑๕

ประเภทสินค้า	มหาสารคาม		ร้อยเอ็ด		ยโสธร		อุบลราชธานี		ศรีสะเกษ		สุรินทร์		บุรีรัมย์	
	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก
ข้าว	๓,๘๒๕.๕	๑,๖๐๖.๕	๑๓๘.๗	๑๓๘.๗	๓,๓๘๕.๕	-	๒,๗๕๓.๐	-	๒,๗๕๓.๐	-	๒๒๖,๕๓๕.๕	๖๕,๐๒๖.๕	๖๕,๐๒๖.๕	-
วัสดุก่อสร้าง	๑๕๑.๕	๒,๒๔๐.๕	๒๔๐.๕	๒๔๐.๕	๑๕๕.๕	๑,๗๖๐.๐	๑,๗๖๐.๐	๑,๗๖๐.๐	๑๕๓.๐	๑,๖๓๕.๕	๕๕๒.๕	๕๕๒.๕	๕๕๒.๕	๕,๘๓๐.๐
ไม้	๑,๕๖๕.๑	๕๗.๕	๓,๓๒๖.๗	๑๓๘.๗	๑,๕๑๗.๐	-	๑๕๕,๕๕๒.๕	๒,๑๕๗.๐	๑๕๗.๐	๑๕๗.๐	๒๕,๗๖๗.๐	๖๕.๐	๖๕.๐	๑๑๐.๕
เชื้อเพลิงไม้	๘๓๘.๕	-	๖๓๖.๕	-	๒๓๘.๐	-	๓,๑๓๕.๕	๕๑.๐	๓๑๖.๐	-	๒,๕๖๗.๕	-	๑๐,๖๗๓.๐	๖๕.๐
น้ำมันและหล่อลื่น	-	๑,๗๘๕.๗	๕๓๐.๗	๑,๕๕๓.๓	-	๗๕๕.๕	๒๖๖.๐	๒,๑๖๖.๐	-	๖๐๕.๕	๖๕.๐	๖๕.๐	-	๖,๕๕๕.๕
ยางและน้ำมันพืช	๗๗.๕	-	๑๒๕.๗	-	-	-	๑๓๐.๐	๑๓๐.๐	๗๑.๕	-	๖๕.๕	-	๑๓๐.๐	-
แร่	-	-	๓๘.๗	-	๖๕.๐	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ผักและผลไม้	๑,๓๖๗.๕	๖๘๕.๗	๑,๕๕๕.๗	๑,๕๕๕.๗	๑,๓๕๕.๕	๓๗๗.๐	๒,๖๑๗.๐	๒,๖๑๗.๐	๒๕๗.๐	๒๕๗.๐	๑,๕๕๖.๐	๒๕๖.๐	๒๕๖.๐	๒๕๖.๐
มันสำปะหลัง	๖,๖๓๖.๒	๕๓๐.๓	๕๓๐.๓	-	๒,๐๕๕.๕	-	๗,๕๗๕.๐	๕๗๕.๐	๕๗๕.๐	-	๑๑,๕๖๓.๕	-	๑๑,๕๖๓.๕	๑๕๓.๐
ถั่ว	๕๓๐.๐	-	๕๓๐.๐	-	๖๕.๐	-	๕๖๑.๕	-	๕๖๒.๕	-	๒๐๑.๕	-	๕๕๒.๕	-
ข้าวโพด	๑,๐๐๑.๕	-	๒,๗๕๖.๕	-	๗๑.๕	-	๗,๖๒๕.๕	-	๕,๒๐๕.๕	-	๒,๕๖๑.๐	-	๖,๕๕๗.๕	-
เครื่องสีและบด	-	๕๐๓.๐	๖๖.๖	๒,๓๘๐.๐	-	๑,๐๒๐.๐	-	๒,๖๑๓.๐	-	-	-	-	-	๑,๒๐๖.๕
ของชำ	๕,๕๕๖.๒	๓๐๐.๓	๕๐๒.๖	๖๐๒.๓	๒๗๕.๕	๑๕๕.๕	๑,๗๘๕.๕	๑,๗๘๕.๕	๒๕๗.๕	๒๕๗.๕	๓๕.๐	๒๕.๐	๓๕๐.๕	๕๖๖.๐
น้ำตาล	๘๖๖	๒๖๖.๐	๖๖๖.๐	๕๖๖.๐	-	-	๖๕.๐	๓๑๖.๕	-	-	๕๗๗.๕	๕๗๗.๕	๖๕๖.๕	๖๕๖.๐
ปศุสัตว์, ยก-น้ำ	๒,๕๗๖.๘	๑๓๖.๘	๑๓๖.๘	๑๓๖.๘	๓,๐๕๕.๕	๖๑๗.๕	๒,๒๕๓.๐	๒,๒๕๓.๐	๒๑๗.๕	๒๑๗.๕	๑,๓๗๖.๐	๒๑๗.๕	๒๑๗.๕	๕๖๖.๐
ปุ๋ย	๑๕๐๖.๖	๑,๕๒๕.๐	๒๕๓.๖	๑,๖๓๕.๖	๗๕.๐	๑,๖๕๕.๕	๒๖๖.๕	๒๖๖.๕	๕๖๖.๕	๕๖๖.๕	๑๓๖.๐	๑๓๖.๐	๑๓๖.๐	๑๓๖.๐
เบ็ด เกล็ด	๖๓๖.๕	๕,๖๒๕.๐	๒,๕๒๕.๐	๑,๕๒๕.๐	๖๕๓.๕	๕,๖๖๑.๕	๑,๖๖๑.๕	๑,๖๖๑.๕	๑,๖๖๑.๕	๑,๖๖๑.๕	๑,๖๖๑.๕	๑,๖๖๑.๕	๑,๖๖๑.๕	๑,๖๖๑.๐
เอ	๑,๕๑๕.๐	-	๕,๕๕๑.๑	-	๑,๑๓๑.๐	-	๗,๖๖๑.๕	-	๓๕๕.๐	-	๗,๕๐๓.๕	-	๕,๕๐๓.๐	-
อื่น ๆ	๑,๕๕๕.๖	๒๐๖.๐	๒๑๖.๐	๒๑๖.๐	๑,๐๕๖.๐	๑,๐๕๖.๐	๒,๖๑๕.๕	๒,๖๑๕.๕	๓๕๕.๕	๓๕๕.๕	๒,๖๑๕.๕	๒,๖๑๕.๕	๒,๖๑๕.๕	๒,๖๑๕.๕
รวม	๒๖,๗๒๕.๕	๑๓,๕๒๐.๐	๑๕,๕๑๕.๖	๑๖,๖๖๑.๑	๑๖,๑๑๕.๕	๑๖,๑๑๕.๕	๑๖,๑๑๕.๕	๑๖,๑๑๕.๕	๑๖,๑๑๕.๕	๑๖,๑๑๕.๕	๑๖,๑๑๕.๕	๑๖,๑๑๕.๕	๑๖,๑๑๕.๕	๑๖,๑๑๕.๕

ที่มา : งานสถิติการขนส่ง กองวิชาการและวางแผน กรมการขนส่งทางบก

เข้า = จากต่างจังหวัด → กรุงเทพฯ → ออก = จากกรุงเทพฯ → ต่างจังหวัด

ตารางที่ ๔.๒ รายละเอียดผลิตภัณฑ์มวลรวมของ ๗ จังหวัดในพื้นที่วางแผน (ราคาคงที่ปี ๒๕๑๕) สําหรับปี ๒๕๑๔

สาขา	มหาสารคาม		ร้อยเอ็ด		ยโสธร		อุบลราชธานี		ศรีสะเกษ		บุรีรัมย์		สุรินทร์	
	มูลค่า	%	มูลค่า	%	มูลค่า	%	มูลค่า	%	มูลค่า	%	มูลค่า	%	มูลค่า	%
เกษตรกรรม	๗๔๖.๒	๕๑.๒๔	๘๕๐.๘	๕๔.๔๓	๕๐๐.๑	๕๐.๖๒	๙๓๑.๕	๓๘.๖๓	๘๓๖.๗	๕๗.๔๕	๑,๒๐๘.๕	๕๘.๕๕	๗๓๓.๘	๕๗.๐๗
กสิกรรม	๔๕๖.๐	๓๒.๔๔	๓๒๘.๔	๔๐.๕๒	๕๒๑.๖	๕๒.๗๒	๖๑๗.๗	๒๕.๖๑	๖๗๕.๗	๓๘.๒๕	๙๕๐.๕	๓๘.๕๒	๖๔๐.๐	๕๐.๕๓
ปศุสัตว์	๒๘๕.๕	๑๙.๖๗	๑๑๕.๗	๖.๓๖	๖๓.๕	๖.๕๒	๒๔๘.๓	๑๐.๓๐	๑๒๘.๕	๗.๓๑	๑๓๗.๒	๕.๕๖	๑๐๘.๕	๘.๕๕
ประมง	๒.๒	๐.๑๕	๓๗.๖	๒.๐๕	๖.๐	๐.๖๑	๒๒.๒	๐.๙๒	๒๓.๕	๑.๑๓	๕.๓	๐.๒๑	๘.๕	๐.๕๑
ป่าไม้	๐.๕	๐.๐๓	๑๐.๑	๐.๕๖	๕.๑	๐.๕๒	๕๓.๓	๑.๘๐	๕.๖	๐.๕๕	๑๖๖.๐	๕.๗๐	๑๗.๐	๑.๐๕
เหมืองแร่ + ย่อยหิน	๒.๑	๐.๑๕	๐.๒	๐.๐๑	-	-	๑๒.๐	๐.๕๐	๓๓.๒	๑.๖๘	๕๘.๗	๑.๙๗	๕๘.๐	๑.๐๕
อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์	๘๑.๓	๕.๓๒	๑๕๗.๒	๘.๗๒	๕๕.๒	๕.๕๕	๒๑๓.๕	๘.๕๕	๑๓๕.๐	๗.๖๘	๒๔๗.๒	๑๐.๐๒	๑๒๓.๐	๙.๕๘
การก่อสร้าง	๙๘.๗	๖.๕๖	๑๒๐.๒	๖.๖๗	๓๕.๕	๓.๕๕	๑๕๗.๖	๖.๕๕	๕๐.๐	๕.๑๐	๑๒๕.๐	๕.๒๓	๑๐๗.๕	๘.๕๖
ไฟฟ้า-ประปา	๓.๓	๐.๒๒	๓.๓	๐.๑๕	๑.๕	๐.๑๕	๕๕.๐	๑.๘๒	๒.๕	๐.๒๖	๕.๒	๐.๒๑	๕.๐	๐.๓๐
คมนาคม-ขนส่ง	๘๐.๗	๕.๕๓	๙๕.๕	๕.๒๙	๓๓.๘	๓.๕๘	๑๓๕.๖	๕.๕๖	๑๕๕.๖	๗.๐๑	๑๓๕.๖	๕.๒๓	๑๐๑.๘	๘.๑๕
ค้าปลีก-ส่ง	๒๕๕.๖	๑๖.๙๘	๒๕๒.๕	๑๖.๒๒	๑๖๖.๕	๑๖.๙๑	๓๕๖.๕	๑๔.๘๐	๒๕๘.๖	๑๖.๕๓	๕๕๘.๐	๑๘.๑๖	๒๖๕.๓	๒๐.๕๕
ธนาคารประกันภัย อสังหาริมทรัพย์	๙.๗	๐.๖๓	๑๗.๓	๐.๙๖	๙.๑	๐.๙๒	๕๙.๓	๒.๐๕	๑๖.๕	๐.๗๖	๑๘.๕	๐.๗๕	๑๖.๕	๑.๐๓
ที่อยู่อาศัย	๒๕.๓	๑.๖๕	๓๒.๒	๑.๗๙	๑๕.๕	๑.๕๖	๕๕.๕	๑.๘๘	๓๓.๒	๑.๖๘	๓๗.๖	๑.๕๒	๓๒.๕	๒.๕๐
การบริหาร + ป้องกันประเทศ	๕๘.๓	๓.๘๑	๖๐.๐	๓.๓๓	๒๘.๐	๒.๘๕	๑๓๗.๖	๕.๕๗	๕๖.๕	๓.๒๐	๖๐.๐	๒.๕๓	๖๑.๕	๔.๗๗
การบริหาร	๑๑๕.๗	๗.๕๗	๑๓๓.๒	๗.๕๐	๖๕.๒	๖.๕๐	๒๘๓.๕	๑๑.๗๖	๑๑๕.๖	๖.๙๖	๑๓๑.๘	๕.๓๕	๑๓๘.๕	๑๐.๕๓
รวม	๑,๕๒๘.๙	๑๐๐.๐	๑,๕๖๒.๑	๑๐๐.๐	๙๘๗.๐	๑๐๐.๐	๒,๔๑๑.๕	๑๐๐.๐	๑,๗๖๓.๙	๑๐๐.๐	๒,๕๖๗.๕	๑๐๐.๐	๑,๖๕๕.๐	๑๐๐.๐

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ ๕.๕ แสดงรายละเอียดผลิตภัณฑ์รวมของ ๗ จังหวัด ในพื้นที่วางแผน (ภาคกลางที่ปี ๒๕๑๕) สำหรับปี ๒๕๒๑

สาขา	มหาสารคาม		ร้อยเอ็ด		ยโสธร		อุบลราชธานี	
	มูลค่า	%	มูลค่า	%	มูลค่า	%	มูลค่า	%
เกษตรกรรม	๗๓๕.๑	๕๖.๐๙	๑,๐๓๒.๒	๕๐.๐๔	๕๕๙.๑	๕๑.๖๖	๑,๑๗๙.๑	๓๙.๗๕
กิจการรม	๖๒๓.๙	๓๙.๑๖	๘๓๕.๙	๔๐.๕๗	๕๙๓.๖	๕๕.๗๖	๙๓๗.๓	๓๐.๙๓
อุตสาหกรรม	๙๕.๙	๖.๐๒	๑๕๖.๑	๗.๕๗	๕๕.๗	๕.๑๖	๒๐๕.๐	๖.๗๕
ประมง	๑๕.๔	๐.๙๙	๓๐.๕	๑.๔๙	๑๕.๙	๑.๕๖	๒๒.๐	๐.๗๒
ป่าไม้	-	-	๑๐.๗	๐.๕๒	๓.๐	๐.๒๘	๑๓.๙	๐.๔๕
เหมืองแร่ + ย่อยหิน	๑.๖	๐.๑๐	๐.๑	๐.๐๐	-	-	๑๕.๕	๐.๕๑
อุตสาหกรรมการผลิต	๙๙.๐	๕.๕๙	๑๕๙.๒	๗.๗๒	๙๑.๗	๘.๕๖	๒๒๙.๐	๗.๕๓
การก่อสร้าง	๙๗.๐	๖.๑๐	๖๓.๙	๓.๐๗	๒๒๕.๕	๒๑.๐๗	๑๗๒.๙	๕.๖๙
ไฟฟ้า-ประปา	๕.๕	๐.๓๕	๕.๙	๐.๒๕	๒๕.๕	๐.๒๔	๕๗.๑	๑.๙๖
คมนาคม-ขนส่ง	๑๓๙.๖	๘.๗๐	๑๓๑.๙	๖.๓๙	๙๓.๖	๘.๗๖	๒๙๙.๐	๙.๙๐
ค้าปลีก-ส่ง	๒๕๗.๗	๑๕.๕๕	๓๖๕.๗	๑๗.๗๓	๑๙๙.๖	๑๙.๕๑	๕๕๑.๕	๑๘.๙๕
ธนาคารประกันภัย อสังหาริมทรัพย์	๑๖.๒	๑.๐๒	๒๗.๕	๑.๓๓	๑๕.๓	๑.๔๖	๙๓.๙	๓.๑๖
ที่อยู่อาศัย	๒๗.๒	๑.๗๑	๓๕.๕	๑.๗๒	๑๕.๕	๑.๔๖	๕๙.๑	๑.๖๒
บริการ	๑๖๙.๕	๑๐.๖๓	๑๗๙.๓	๘.๖๓	๙๑.๖	๘.๕๑	๓๖๖.๓	๑๒.๐๖
บริการอาหาร + ป้อนกันประเทศ	๖๖.๕	๔.๑๗	๖๕.๕	๓.๑๓	๓๒.๓	๓.๐๖	๑๕๙.๕	๕.๙๙
รวม	๑,๕๕๒.๙	๑๐๐.๐	๒,๐๕๒.๙	๑๐๐.๐	๑,๐๕๑	๑๐๐.๐	๓,๐๕๑	๑๐๐.๐

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ ๕.๕ (ต่อ)

สาขา	ศรียุทธศาสตร์		การดำเนินงาน		การใช้จ่าย		การใช้จ่าย		การใช้จ่าย	
	มูลค่า	%	มูลค่า	%	มูลค่า	%	มูลค่า	%	มูลค่า	%
เกษตรกรรม กิจการรวม อุตสาหกรรม ประมง ป่าไม้	๓๕๑.๕	๕๑.๑๕	๕,๖๓๕.๗	๕๖.๓๗	๓๕.๓๐	๓๕.๓๐	๕๕๑.๕	๕๕.๓๖	๓๕.๓๐	๓๕.๓๐
	๓๖๖.๕	๕๓.๕๓	๕,๕๕๕.๑	๕๖.๕๖	๕๓.๐๐	๕๓.๐๐	๓๖๖.๕	๓๖.๖๖	๕๓.๐๐	๕๓.๐๐
	๑๒๑.๖	๑๗.๖๖	๑,๕๖๖.๖	๑๕.๖๖	๑๒๑.๖	๑๒.๑๖	๑๒๑.๖	๑๒.๑๖	๑๒๑.๖	๑๒.๑๖
	๒๓๕.๕	๓๕.๓๕	๑,๕๖๖.๖	๑๕.๖๖	๒๓๕.๕	๒๓.๕๕	๒๓๕.๕	๒๓.๕๕	๒๓๕.๕	๒๓.๕๕
	๕.๓	๐.๗๕	๗.๖	๐.๗๖	๕.๓	๐.๕๓	๕.๓	๐.๕๓	๕.๓	๐.๕๓
เหมืองแร่ + ย่อยหิน อุตสาหกรรมการผลิต การก่อสร้าง ไฟฟ้า-ประปา คมนาคม-ขนส่ง ค้าปลีก-ส่ง ธนาคารประกันภัย อสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่อาศัย การบริการ การบริหาร + ป้องกันประเทศ	๒๓๖.๖	๓๕.๕๖	๕,๖๓๕.๗	๕๖.๓๗	๒๓๖.๖	๒๓.๖๖	๒๓๖.๖	๒๓.๖๖	๒๓๖.๖	๒๓.๖๖
	๑๕๑.๕	๒๒.๖๕	๑,๕๖๖.๖	๑๕.๖๖	๑๕๑.๕	๑๕.๑๕	๑๕๑.๕	๑๕.๑๕	๑๕๑.๕	๑๕.๑๕
	๑๕๓.๑	๒๒.๖๕	๑,๕๖๖.๖	๑๕.๖๖	๑๕๓.๑	๑๕.๓๑	๑๕๓.๑	๑๕.๓๑	๑๕๓.๑	๑๕.๓๑
	๕.๓	๐.๗๕	๕.๓	๐.๕๓	๕.๓	๐.๕๓	๕.๓	๐.๕๓	๕.๓	๐.๕๓
	๒๓๕.๕	๓๕.๓๕	๑,๕๖๖.๖	๑๕.๖๖	๒๓๕.๕	๒๓.๕๕	๒๓๕.๕	๒๓.๕๕	๒๓๕.๕	๒๓.๕๕
	๓๕๑.๕	๕๑.๑๕	๕,๖๓๕.๗	๕๖.๓๗	๓๕๑.๕	๓๕.๑๕	๓๕๑.๕	๓๕.๑๕	๓๕๑.๕	๓๕.๑๕
	๒๓๖.๖	๓๕.๕๖	๕,๖๓๕.๗	๕๖.๓๗	๒๓๖.๖	๒๓.๖๖	๒๓๖.๖	๒๓.๖๖	๒๓๖.๖	๒๓.๖๖
	๑๕๑.๕	๒๒.๖๕	๑,๕๖๖.๖	๑๕.๖๖	๑๕๑.๕	๑๕.๑๕	๑๕๑.๕	๑๕.๑๕	๑๕๑.๕	๑๕.๑๕
	๑๕๓.๑	๒๒.๖๕	๑,๕๖๖.๖	๑๕.๖๖	๑๕๓.๑	๑๕.๓๑	๑๕๓.๑	๑๕.๓๑	๑๕๓.๑	๑๕.๓๑
	๕.๓	๐.๗๕	๕.๓	๐.๕๓	๕.๓	๐.๕๓	๕.๓	๐.๕๓	๕.๓	๐.๕๓
รวม	๒,๑๑๕.๐	๑๐๐.๐๐	๒,๑๑๕.๐	๑๐๐.๐๐	๒,๑๑๕.๐	๑๐๐.๐๐	๒,๑๑๕.๐	๑๐๐.๐๐	๒,๑๑๕.๐	๑๐๐.๐๐

ตารางที่ ๕.๑๐ มูลค่าผลิตภัณฑ์รวมต่อคนต่อพื้นที่สำหรับปี ๒๕๒๑

จังหวัด	GDP รวม/คน	GDP เกษตรกรรม/คน	GDP เกษตรกรรม/ไร่	พื้นที่การเกษตร, ไร่
อุบลราชธานี	๑,๔๘๕.๘	๘๐๘.๗๑	๒๖๓.๐	๔,๔๒๗,๑๖๕
บุรีรัมย์	๒,๘๑๙.๒	๑,๕๐๓.๓๒	๓๙๘.๔๓	๔,๐๘๖,๒๘๔
ศรีสะเกษ	๑,๔๘๗.๓	๘๒๗.๔๔	๓๔๖.๗๖	๒,๔๙๘,๘๖๓
ร้อยเอ็ด	๑,๙๗๕.๐	๑,๐๐๗.๑๗	๓๕๑.๖	๒,๙๐๕,๔๙๗
สุรินทร์	๒,๑๖๓.๔	๑,๐๑๖.๖๙	๓๐๙.๐๘	๓,๑๘๔,๒๖๗
มหาสารคาม	๒,๑๐๙.๓	๑,๐๒๐.๒๑	๒๖๑.๑๑	๒,๘๑๑,๕๐๐
ยโสธร	๒,๓๙๐.๖	๑,๒๘๑.๐๒	๓๒๐.๗๙	๑,๗๓๐,๔๐๙

* หมายเหตุ ไม่รวมพื้นที่ป่าไม้

๕.๓ โครงสร้างการผลิตสาขาที่สำคัญของพื้นที่วางแผน๕.๓.๑ สาขาเกษตรกรรม

โครงสร้างการผลิตสาขาเกษตรกรรมของทุกจังหวัดในพื้นที่วางแผน มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ กสิกรรมมีความสำคัญมากกว่าการผลิตด้านอื่น ๆ มาก ดังตัวเลขในตารางที่ ๕.๑๑ ผลิตภัณฑ์รวมรวมของกสิกรรมมีสัดส่วนมูลค่าตั้งแต่ ๗๙.๕๖% (อุบลราชธานี) ไปจนถึง ๘๘.๙๐% (บุรีรัมย์) ในขณะที่การปศุสัตว์ซึ่งมีความสำคัญรองลงมา มีสัดส่วนมูลค่าเพียง ๙.๕๓% ถึง ๑๗.๕๐% เท่านั้น

(๑) การกสิกรรม

ที่ดินถือครองทำการเกษตรเขตพื้นที่วางแผนในปีเพาะปลูก ๒๕๒๐/๒๕๒๑ มีทั้งสิ้น ประมาณ ๒๑.๕ ล้านไร่ (ตารางที่ ๗.๒) เป็นที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูกพืชประเภทต่าง ๆ แต่ส่วนใหญ่เป็นการใช้ที่ดินถือครองเพื่อการทำนา เป็นจำนวนถึง ๑๗.๗ ล้านไร่ คิดเป็น ๘๒.๖% รองลงมาได้แก่ ที่ไร่ จำนวน ๑.๔ ล้านไร่ คิดเป็น ๙.๐% ที่ไม้ผล ไม้ยืนต้นจำนวน ๐.๒ ล้านไร่ คิดเป็น ๐.๗% และที่สวนผักและไม้ดอก ๐.๐๔ ล้านไร่ คิดเป็น ๐.๒% นอกนั้นเป็นที่รกร้างว่างเปล่า ที่อยู่อาศัย ที่ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และที่อื่น ๆ เมื่อพิจารณาในระดับจังหวัดแล้วจะเห็นว่า จังหวัดที่มีเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรมากที่สุดคือ อุบลราชธานี จำนวน ๕.๐ ล้านไร่ รองลงมาได้แก่ บุรีรัมย์ ๓.๖ ล้านไร่

ตารางที่ ๕.๑๑ สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในสาขาเกษตรกรรม ปี ๒๕๒๑, ร้อยละ

จังหวัด	กสิกรรม	ปศุสัตว์	ประมง	ป่าไม้	รวม
มหาสารคาม	๘๔.๙๗	๑๓.๐๖	๑.๙๗	๐	๑๐๐
ร้อยเอ็ด	๘๐.๘๙	๑๕.๑๒	๒.๙๕	๑.๐๔	๑๐๐
ยโสธร	๘๖.๖๕	๙.๙๘	๒.๘๓	๐.๕๕	๑๐๐
อุบลราชธานี	๗๙.๕๖	๑๗.๔๐	๑.๘๗	๑.๑๗	๑๐๐
ศรีสะเกษ	๘๒.๑๙	๑๓.๙๕	๓.๒๖	๐.๖๐	๑๐๐
บุรีรัมย์	๘๘.๙๐	๙.๘๓	๑.๒๐	๐.๔๗	๑๐๐
สุรินทร์	๘๔.๖๒	๑๓.๓๕	๑.๓๓	๐.๗๐	๑๐๐
เฉลี่ยพื้นที่วางแผน	๘๓.๙๗	๑๓.๑๘	๒.๒๐	๐.๖๕	๑๐๐

สุรินทร์ ๓.๑ ล้านไร่ ร้อยเอ็ด ๓.๐ ล้านไร่ ศรีสะเกษ ๒.๙ ล้านไร่ มหาสารคาม ๒.๓ ล้านไร่ และยโสธร ๑.๕ ล้านไร่ ตามลำดับ การใช้ที่ดินถือครองทำการเกษตรของจังหวัดต่าง ๆ เขตพื้นที่วางแผน ๖ จังหวัด เกิน ๘๐% ของเนื้อที่ถือครองในแต่ละจังหวัดเพื่อการทำนา ยกเว้นจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งใช้ที่ดินถือครองเพื่อการทำนาเพียง ๗๒.๕% แสดงให้เห็นว่าในเขตพื้นที่วางแผน ประชาชนส่วนใหญ่ใช้ที่ดินถือครองเพื่อการทำนา

เมื่อพิจารณามูลค่าของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของพื้นที่วางแผนดังกล่าวในตารางที่ ๕.๑๒ ซึ่งยังพอมีข้าวเป็นพืชที่นำมูลค่าสูงสุด รองลงมาได้แก่มันสำปะหลัง ซึ่งขึ้นมาแทนที่ปอแก้ว ซึ่งลดลงไปเป็นอันดับสาม และข้าวโพคเป็นอันดับสี่ สำหรับรายละเอียดการปลูกพืชหลัก มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๕.๑๒ มูลค่าพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ ต่อมูลค่าสาขาการกสิกรรม
ในพื้นที่วางแผน, ร้อยละ

	๒๕๑๘	๒๕๑๙	๒๕๒๐	๒๕๒๑
กสิกรรม	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐
- ข้าว	๘๐.๖๓	๗๗.๕๑	๖๗.๘๒	๗๙.๖๔
- ปอแก้ว	๗.๗๙	๖.๒๔	๙.๗๖	๗.๗๑
- มันสำปะหลัง	๖.๕๙	๑๐.๑๖	๑๗.๗๖	๘.๖๓
- ข้าวโพคเลี้ยงสัตว์	๓.๒๑	๓.๙๐	๓.๖๐	๒.๙๘
- ถั่วลิสง	๑.๓๘	๑.๐๓	๐.๖๕	๐.๖๒
- พืชอื่น ๆ	๐.๓๖	๑.๑๖	๐.๕๑	๐.๔๒

(๑.๑) ข้าว พืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดเขตพื้นที่วางแผนคือ ข้าว ซึ่งมีพื้นที่ถือครองเพื่อการทำนาถึง ๘๒.๖% ของพื้นที่ทั้งหมด คิดเป็นสัดส่วน ๕๒.๘% และ ๒๗.๐๓% ของภาค และทั้งประเทศตามลำดับ อย่างไรก็ตามพื้นที่เก็บเกี่ยวในเขตพื้นที่วางแผนจะต่ำกว่าพื้นที่นาถือครอง เนื่องจากปัญหาความเสียหายของพื้นที่นาและการใช้ประโยชน์จากพื้นที่นาอย่างไม่เต็มที่ ตามตารางที่ ๕.๑๓ เนื้อที่เก็บเกี่ยวข้าวปี ๒๕๒๐/๒๕๒๑ ของพื้นที่วางแผนมีจำนวน ๑๒.๑ ล้านไร่ ในขณะที่พื้นที่นาถือครองมีอยู่ประมาณ ๑๗.๗ ล้านไร่ และในปีเพาะปลูก ๒๕๒๒/๒๓ เนื้อที่เพาะปลูกข้าวเพิ่มขึ้นเป็น ๑๕.๔ ล้านไร่

ตารางที่ ๕.๑๓ เนื้อที่เพาะปลูกของข้าวนาปี ปีเพาะปลูก ๒๕๑๗/๑๘-๒๑

จังหวัด	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)								อัตราเพิ่ม /ปี %
	๒๕๑๗/๑๘	๒๕๑๘/๑๙	๒๕๑๙/๒๐	๒๕๒๐/๒๑	๒๕๒๑/๒๒	๒๕๒๒/๒๓	๒๕๒๓/๒๔	๒๕๒๔/๒๕	
บุรีรัมย์	๘๕๕,๐๐๐	๗๐๕,๓๗๐	๙๖๓,๒๖๕	๖๘๗,๙๕๑	๗๕๐,๗๕๖	๑,๑๗๘,๐๖๓	๑,๑๗๘,๐๖๓	๑,๑๗๘,๐๖๓	+๑๑.๕๕
อุบลราชธานี	๒,๘๐๙,๐๐๐	๒,๕๕๙,๙๘๒	๓,๐๖๓,๕๓๙	๒,๗๗๙,๐๕๔	๓,๕๕๑,๒๒๖	๓,๕๕๑,๒๒๖	๓,๕๕๑,๒๒๖	๓,๕๕๑,๒๒๖	+๕.๘๓
มหาสารคาม	๑,๕๒๔,๐๐๐	๑,๓๐๔,๙๘๘	๑,๕๙๙,๙๙๖	๑,๗๗๓,๖๗๓	๑,๖๕๙,๐๗๗	๑,๓๘๗,๙๕๑	๑,๓๘๗,๙๕๑	๑,๓๘๗,๙๕๑	+ .๓๖
ร้อยเอ็ด	๑,๖๕๘,๐๐๐	๑,๙๒๖,๑๓๖	๒,๒๖๒,๕๖๖	๑,๖๓๑,๑๐๙	๒,๐๙๕,๐๘๘	๒,๓๕๒,๓๑๖	๒,๓๕๒,๓๑๖	๒,๓๕๒,๓๑๖	+๙.๓๕
บุรีรัมย์	๒,๑๒๙,๐๐๐	๑,๖๐๐,๐๖๕	๑,๕๕๕,๙๕๒	๑,๙๘๑,๙๘๑	๑,๗๒๘,๙๕๘	๒,๕๖๑,๙๕๘	๒,๕๖๑,๙๕๘	๒,๕๖๑,๙๕๘	+๗.๕๕
ศรีสะเกษ	๙๓๕,๐๐๐	๑,๓๒๘,๘๖๖	๑,๙๕๑,๖๙๗	๑,๕๒๓,๑๓๘	๑,๙๖๕,๕๕๒	๑,๙๖๕,๕๕๒	๑,๙๖๕,๕๕๒	๑,๙๖๕,๕๕๒	+๑๙.๕๖
สุรินทร์	๑,๐๙๙,๐๐๐	๒,๕๑๖,๕๖๖	๒,๑๙๑,๓๙๓	๑,๗๖๓,๙๕๗	๒,๕๒๘,๐๓๕	๒,๓๖๕,๓๑๒	๒,๓๖๕,๓๑๒	๒,๓๖๕,๓๑๒	+๒๖.๓๒
รวม	๑๐,๘๘๗,๐๐๐	๑๑,๙๕๐,๙๑๒	๑๓,๕๗๖,๕๕๗	๑๒,๑๐๐,๘๓๓	๑๔,๒๐๗,๕๘๒	๑๔,๒๐๗,๕๘๒	๑๔,๒๐๗,๕๘๒	๑๔,๒๐๗,๕๘๒	+๗.๕๙
ภาคอีสาน	๒๐,๖๓๕,๐๐๐	๒๕,๙๙๑,๐๐๐	๒๓,๗๓๕,๐๐๐	๒๔,๗๖๖,๐๐๐	๒๗,๘๒๖,๐๐๐	๒๗,๘๒๖,๐๐๐	๒๗,๘๒๖,๐๐๐	๒๗,๘๒๖,๐๐๐	+๗.๕๖
ทั่วประเทศ	๕๗,๘๒๑,๐๐๐	๕๓,๒๕๕,๐๐๐	๕๐,๘๕๙,๐๐๐	๕๓,๕๖๕,๐๐๐	๕๕,๕๑๐,๐๐๐	๕๖,๘๖๘,๐๐๐	๕๖,๘๖๘,๐๐๐	๕๖,๘๖๘,๐๐๐	+๓.๗๒
สัดส่วนต่อภาค (๑)	๕๒.๗๖	๕๗.๗๘	๕๖.๗๘	๕๘.๙๐	๕๙.๐๗	๕๙.๘๖	๕๙.๘๖	๕๙.๘๖	
สัดส่วนต่อทั้งประเทศ	๒๒.๓๗	๒๒.๕๓	๒๖.๕๐	๒๒.๖๓	๒๕.๓๒	๒๕.๓๒	๒๕.๓๒	๒๕.๓๒	

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเนื้อที่เพาะปลูกข้าวมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ย ๗.๕๔% ต่อปี ซึ่งสูงกว่าอัตราการเพิ่มเฉลี่ยของภาค และของประเทศ ซึ่งเท่ากับ ๗.๔๖% ตามลำดับ พิจารณาในระดับจังหวัด สุรินทร์เป็นจังหวัดที่มีอัตราเพิ่มของเนื้อที่เพาะปลูกเฉลี่ยต่อปีสูงสุด คือ เพิ่มขึ้นในอัตรา ๒๖.๓๒% ต่อปี และมหาสารคามมีอัตราเพิ่มของเนื้อที่เพาะปลูกเฉลี่ยต่อปีต่ำสุดเท่ากับ ๐.๓๖% ต่อปี ทางด้านผลผลิตข้าวปีเพาะปลูก ๒๕๒๒/๒๓ เขตพื้นที่โครงการผลิตข้าวได้จำนวน ๒.๖ ล้านตัน คิดเป็น ๔๖.๑๖% และ ๑๗.๗๕% ของผลผลิตข้าวของภาคและทั่วประเทศ (ดังตัวเลขในตารางที่ ๕.๑๔) จะเห็นว่าสัดส่วนของเนื้อที่เพาะปลูกข้าวสูงกว่าสัดส่วนผลผลิตข้าว เนื่องจากผลผลิตข้าวต่อไร่ของเขตพื้นที่วางแผนยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าของภาคและทั่วประเทศ แต่อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าอัตราการเพิ่มของผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อปีของเขตพื้นที่วางแผนสูงกว่าอัตราการเพิ่มของเนื้อที่เพาะปลูก คือ เท่ากับ ๑๔.๐๒% ต่อปี และสูงกว่าอัตราการเพิ่มของผลผลิตทั้งของภาคและทั้งประเทศ แสดงว่าแนวโน้มผลผลิตข้าวต่อไร่ของเขตพื้นที่วางแผนมีแนวโน้มสูงขึ้น

อย่างไรก็ตามมีข้อที่ควรสังเกตว่า ผลผลิตข้าวต่อไร่เขตพื้นที่วางแผนยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าภาคและทั้งประเทศโดยตลอด แม้จะมีอัตราการเพิ่มสูงกว่าภาคและทั้งประเทศก็ตาม ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๕.๑๕ กล่าวคือในปีเพาะปลูก ๒๕๒๒/๒๓ ผลผลิตข้าวต่อไร่เขตพื้นที่วางแผนเท่ากับ ๑๗๐ กก./ไร่ ในขณะที่ของภาคเท่ากับ ๑๔๔ กก./ไร่ และทั้งประเทศเท่ากับ ๒๕๔ กก./ไร่ อัตราการเพิ่มของผลผลิตข้าวต่อไร่ของเขตพื้นที่โครงการเท่ากับ ๔.๕๔% ต่อปี ของภาคเท่ากับ ๓.๒๖% ต่อปี และทั้งประเทศเท่ากับ ๐.๒๒% ต่อปี ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในระดับจังหวัดแล้วจะเห็นว่ามียางจังหวัดที่ผลผลิตข้าวต่อไร่ลดลงคือ อุบลราชธานี และมหาสารคาม ส่วนจังหวัดที่มีอัตราการเพิ่มของผลผลิตข้าวสูงสุดคือ ศรีสะเกษ เท่ากับ ๔๕.๒๘% ต่อปี

ประเด็นที่น่าสังเกตคือ ถ้าแม้ว่าพื้นฐานทรัพยากรอันได้แก่ ดิน น้ำ และสภาวะอากาศของพื้นที่วางแผนไม่เอื้ออำนวยต่อการปลูกข้าวก็ตาม แต่การปลูกข้าวเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดสำหรับปัญหาทางด้านตลาด การบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก และการเพาะปลูกข้าวที่ทำมาแต่ครั้งโบราณกาล แต่อย่างไรก็ตามการค้นหาลูกเลือกที่ดีที่สุดสำหรับการพัฒนาพื้นที่วางแผนจึงน่าจะพิจารณาที่ปัญหาโครงสร้างการผลิตสาขาการเกษตร เพื่อลดการพึ่งพาข้าวให้เหลือน้อยที่สุด

ตารางที่ ๕.๑๕ ผลผลิตของข้าวมาปี ปีเพาะปลูก ๒๕๑๗/๑๘ - ๒๕๒๒/๒๓

จังหวัด	ผลผลิต (ตัน)							ข้าวก่อน ตัดปี %
	๒๕๑๗/๑๘	๒๕๑๘/๑๙	๒๕๑๙/๒๐	๒๕๒๐/๒๑	๒๕๒๑/๒๒	๒๕๒๒/๒๓		
ปทุมธานี	๑๒๗,๐๐๐	๑๕๔,๖๑๑	๑๕๒,๖๖๖	๑๖๕,๕๙๙	๑๑๘,๙๖๔	๑๕๔,๕๕๘	๑๕๔,๕๕๘	+๑๕.๐๙
อุบลราชธานี	๕๒๗,๐๐๐	๓๙๑,๙๙๖	๔๑๙,๙๒๒	๒๗๕,๖๒๙	๔๗๒,๗๒๒	๔๕๕,๖๒๙	๔๕๕,๖๒๙	+๖.๐๗
มหาสารคาม	๒๙๕,๐๐๐	๒๗๐,๔๗๕	๒๕๕,๕๙๑	๒๐๑,๐๘๐	๒๗๒,๐๘๙	๒๗๒,๐๘๙	๒๗๒,๐๘๙	-๖.๑๙
ร้อยเอ็ด	๒๕๒,๐๐๐	๓๓๒,๙๐๑	๓๙๙,๙๙๐	๓๖๕,๕๙๑	๓๙๙,๕๙๑	๓๖๗,๙๙๕	๓๖๗,๙๙๕	+๕๕.๗๘
บุรีรัมย์	๕๒๙,๐๐๐	๓๒๕,๕๐๗	๒๘๖,๑๑๗	๓๓๙,๕๒๗	๓๗๖,๙๑๓	๕๓๕,๓๓๒	๕๓๕,๓๓๒	+๗.๑๕
ศรีสะเกษ	๑๗๓,๐๐๐	๒๖๖,๕๖๒	๓๓๓,๑๖๖	๖๔,๓๘๐	๓๓๗,๙๙๖	๓๓๗,๙๙๖	๓๓๗,๙๙๖	+๙๕.๙๘
สุรินทร์	๑๔๑,๐๐๐	๔๕๕,๖๑๗	๔๕๕,๖๑๗	๒๕๙,๒๑๑	๕๒๒,๕๗๑	๕๒๒,๕๗๑	๕๒๒,๕๗๑	+๕๕.๙๕
รวม	๑,๙๔๓,๐๐๐	๒,๑๙๙,๕๖๒	๒,๒๘๗,๐๘๕	๑,๒๙๙,๙๙๐	๒,๒๘๖,๐๖๙	๒,๒๘๖,๐๖๙	๒,๒๘๖,๐๖๙	+๑๕.๐๖
ภาคอีสาน	๓,๗๗๓,๐๐๐	๕,๓๒๑,๐๐๐	๕,๖๗๑,๐๐๐	๓,๕๓๙,๐๐๐	๕,๖๗๑,๐๐๐	๕,๖๗๑,๐๐๐	๕,๖๗๑,๐๐๐	+๑๒.๑๐
ทั่วประเทศ	๑๒,๕๔๗,๐๐๐	๑๕,๐๙๒,๐๐๐	๑๓,๖๗๕,๐๐๐	๑๒,๓๗๑,๐๐๐	๑๕,๖๗๑,๐๐๐	๑๕,๖๗๑,๐๐๐	๑๕,๖๗๑,๐๐๐	+๕.๐๕
สัดส่วนต่อภาค (๑)	๔๙.๙๕	๔๑.๓๕	๔๘.๙๖	๓๖.๗๑	๔๓.๕๖	๔๓.๕๖	๔๓.๕๖	
สัดส่วนทั่วประเทศ	๑๕.๘๑	๑๕.๖๑	๑๖.๙๓	๑๐.๕๓	๑๕.๐๓	๑๕.๐๓	๑๕.๐๓	

ที่มา : สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก ๒๕๒๑/๒๒

ตารางที่ ๕.๑๕ ผลผลิตต่อไร่ของข้าวนาปี ปีเพาะปลูก ๒๕๑๗/๑๘-๒๒

จังหวัด	ผลผลิตต่อไร่ (กก)								อัตราเพิ่ม ต่อปี %
	๒๕๑๗/๑๘	๒๕๑๘/๑๙	๒๕๑๙/๒๐	๒๕๒๐/๒๑	๒๕๒๑/๒๒	๒๕๒๒/๒๓	๒๕๒๓/๒๔	๒๕๒๔/๒๕	
ยโสธร	๑๕๐	๒๑๙	๑๕๘	๑๓๕	๑๕๓	๑๖๖	๑๕๓	๑๖๖	+๕.๐๐
อุบลราชธานี	๑๕๒	๑๕๓	๑๓๗	๙๙	๑๓๒	๑๒๖	๑๓๒	๑๒๖	-๑.๗๕
มหาสารคาม	๒๐๗	๒๐๗	๑๖๐	๑๖๖	๑๖๕	๑๓๕	๑๓๕	๑๓๕	-๕.๓๐
ชัยภูมิ	๑๕๓	๑๗๓	๑๗๒	๕๗	๑๓๘	๑๕๗	๑๕๗	๑๕๗	+๒๙.๕๕
บุรีรัมย์	๒๐๑	๒๐๓	๑๗๗	๑๗๑	๒๑๘	๒๐๙	๒๐๙	๒๐๙	+ ๑.๖๕
ศรีสะเกษ	๑๘๕	๒๐๑	๑๗๒	๕๒	๑๗๒	๑๖๙	๑๗๒	๑๖๙	+๕๕.๒๘
สุรินทร์	๑๒๘	๑๘๒	๒๐๕	๑๕๑	๑๗๕	๒๒๖	๑๗๕	๒๒๖	+๑๕.๓๘
รวม	๑๖๘	๑๘๑	๑๗๑	๑๐๗	๑๖๕	๑๗๐	๑๗๐	๑๗๐	+๕.๕๕
ภาคอีสาน	๑๘๓	๒๑๓	๑๕๗	๑๕๓	๑๘๙	๑๙๕	๑๙๕	๑๙๕	+๓.๒๖
ทั้งประเทศ	๒๖๐	๒๖๕	๒๖๙	๒๓๑	๒๖๐	๒๕๘	๒๕๘	๒๕๘	+๐.๒๒

ถึงแม้ว่าผลผลิตข้าวต่อไร่ของพื้นที่วางแผนจะต่ำก็ตาม แต่ผลผลิตที่ได้ก็พอเพียงแก่การบริโภคของประชากรภายในพื้นที่วางแผน และมีเหลือส่งเป็นสินค้าออกได้ ดังตัวเลขที่แสดงในตารางที่ ๕.๑๖ ความพอเพียงเช่นนี้จะยังคงมีต่อไปจนถึงสิ้นแผนพัฒนาฉบับที่ ๕ ในปี ๒๕๒๔ ปริมาณข้าวที่เหลือมีปริมาณ ๙๔๒,๙๕๐ ตัน ในปี ๒๕๒๔ และลดลงเหลือ ๗๕๙,๔๒๓ ตัน ในปี ๒๕๒๕ ซึ่งแปรผันกลับกันเป็นจำนวนการเพิ่มของประชากร เมื่อพิจารณาในระดับจังหวัด จังหวัดที่ผลิตข้าวเหลือส่งออกมากที่สุด คือบุรีรัมย์ รองลงมาได้แก่ สุรินทร์ อุบลราชธานี มหาสารคาม ศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด และยโสธร ตามลำดับ ปริมาณข้าวที่ผลิตเพื่อบริโภคของจังหวัดต่าง ๆ เขตพื้นที่วางแผนส่วนหนึ่งถูกนำไปแปรรูปเป็นข้าวสาร โดยโรงสีข้าวในภาคกลาง

การผลิตข้าวเขตพื้นที่วางแผนแต่ละปีได้รับความเสียหายสูงจากสาเหตุต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาน้ำท่วมและความแห้งแล้ง ความเสียหายของเนื้อที่ปลูกข้าวคิดเป็นมูลค่าประมาณ ๑๕๔ ล้านบาท ในปี ๒๕๑๗/๑๘ และเพิ่มขึ้นเป็น ๘๕๔ ล้านบาทในปี ๒๕๒๑/๒๒ (ตารางที่ ๕.๑๗) ในปีเพาะปลูก ๒๕๒๐/๒๑ พื้นที่เสียหายจากสาเหตุต่าง ๆ สูงถึง ๒๘.๙% ของพื้นที่เพาะปลูก (ตารางที่ ๕.๑๘) สำหรับสาเหตุที่เสียหายส่วนมากเนื่องมาจากปัญหาน้ำท่วม และความแห้งแล้ง สัดส่วนของพื้นที่เสียหายจากสาเหตุต่าง ๆ แต่ละปีมีความแตกต่างกัน สำหรับปีเพาะปลูก ๒๕๒๑/๒๒ ความเสียหายจากน้ำท่วม ๙๒.๕% (ดังตารางที่ ๕.๑๘) มีข้อสังเกตว่าบางปี พื้นที่นาที่เสียหายเขตพื้นที่วางแผน มีทั้งสาเหตุจากน้ำท่วมและแห้งแล้งควบคู่กัน จากจำนวนพื้นที่เสียหายและมูลค่าที่เสียหายบ่งชี้ให้เห็นว่าจำเป็นต้องวางแผนแก้ไขในระยะยาว

ตารางที่ ๕.๑๖ สถานะภาพการผลิตข้าวของพื้นที่วางแผน, (พื้นที่ว่างเปล่า)

ปี	๒๕๒๕	๒๕๒๖	๒๕๒๗	๒๕๒๘	๒๕๒๙	๒๕๓๐	
<u>ยโสธร</u>	ปริมาณข้าวที่ต้องการ	๑๒๒,๒๓๒	๑๒๖,๖๗๓	๑๒๘,๔๕๔	๑๒๕,๔๓๕	๑๒๕,๔๓๕	๑๒๕,๒๗๕
	ปริมาณข้าวที่ผลิตได้	๑๙๕,๗๕๕	๑๙๕,๗๕๕	๑๙๕,๗๕๕	๑๙๕,๗๕๕	๑๙๕,๗๕๕	๑๙๕,๗๕๕
	ปริมาณข้าวที่เหลือ	๗๓,๕๒๓	๖๙,๐๘๒	๖๗,๓๐๑	๗๐,๓๒๐	๗๐,๓๒๐	๖๙,๕๐๑
<u>อุบลราชธานี</u>	ปริมาณข้าวที่ต้องการ	๔๑๖,๒๕๙	๔๓๒,๘๑๐	๔๔๑,๐๓๕	๔๒๕,๕๓๒	๔๒๕,๕๓๒	๔๔๗,๒๗๕
	ปริมาณข้าวที่ผลิตได้	๕๕๕,๒๐๓	๕๕๕,๒๐๓	๕๕๕,๒๐๓	๕๕๕,๒๐๓	๕๕๕,๒๐๓	๕๕๕,๒๐๓
	ปริมาณข้าวที่เหลือ	๑๓๙,๙๔๔	๑๒๓,๓๙๓	๑๑๔,๑๖๘	๑๒๙,๖๗๑	๑๒๙,๖๗๑	๑๑๑,๙๒๘
<u>มหาสารคาม</u>	ปริมาณข้าวที่ต้องการ	๒๐๕,๙๙๐	๒๑๓,๔๕๕	๒๑๓,๔๕๕	๒๐๙,๒๕๓	๒๐๙,๒๕๓	๒๒๑,๖๗๐
	ปริมาณข้าวที่ผลิตได้	๓๑๒,๒๕๕	๓๑๒,๒๕๕	๓๑๒,๒๕๕	๓๑๒,๒๕๕	๓๑๒,๒๕๕	๓๑๒,๒๕๕
	ปริมาณข้าวที่เหลือ	๑๐๖,๒๕๕	๙๘,๗๙๙	๙๘,๗๙๙	๑๐๓,๐๐๑	๑๐๓,๐๐๑	๙๖,๕๘๕
<u>ร้อยเอ็ด</u>	ปริมาณข้าวที่ต้องการ	๒๘๒,๕๙๓	๒๘๒,๕๙๓	๒๘๘,๐๒๕	๒๘๗,๕๗๘	๒๘๗,๕๗๘	๓๐๓,๓๘๘
	ปริมาณข้าวที่ผลิตได้	๓๗๖,๕๕๗	๓๗๖,๕๕๗	๓๗๖,๕๕๗	๓๗๖,๕๕๗	๓๗๖,๕๕๗	๓๗๖,๕๕๗
	ปริมาณข้าวที่เหลือ	๙๓,๙๖๔	๙๓,๙๖๔	๙๓,๙๖๔	๘๘,๙๗๙	๘๘,๙๗๙	๖๗,๖๐๑

ตารางที่ ๕.๑๖ (ต่อ)

ปี	๒๕๒๔	๒๕๒๕	๒๕๒๖	๒๕๒๗	๒๕๒๘	๒๕๒๙
จังหวัด						
บุรีรัมย์						
ปริมาณข้าวที่ส่งออก	๓๐๒,๙๑๘	๓๐๖,๐๐๖	๓๑๕,๒๑๗	๓๒๑,๓๖๔	๓๒๗,๔๗๐	๓๓๓,๕๗๘
ปริมาณข้าวที่ผลิตได้	๕๒๖,๒๐๕	๕๒๖,๒๐๕	๕๒๖,๒๐๕	๕๒๖,๒๐๕	๕๒๖,๒๐๕	๕๒๖,๒๐๕
ปริมาณข้าวที่เหลือ	๒๒๓,๒๘๗	๒๒๐,๑๙๙	๒๑๑,๙๘๘	๒๐๕,๘๔๑	๒๐๘,๗๓๕	๑๙๓,๖๒๗
ศรีสะเกษ						
ปริมาณข้าวที่ส่งออก	๒๘๘,๕๕๐	๒๘๓,๘๓๒	๒๘๕,๑๕๐	๓๐๘,๕๖๕	๓๑๐,๐๗๘	๓๑๕,๖๕๙
ปริมาณข้าวที่ผลิตได้	๓๕๕,๘๒๑	๓๕๕,๘๒๑	๓๕๕,๘๒๑	๓๕๕,๘๒๑	๓๕๕,๘๒๑	๓๕๕,๘๒๑
ปริมาณข้าวที่เหลือ	๖๗,๒๗๑	๖๖,๙๘๙	๖๖,๖๗๑	๖๖,๒๕๖	๖๖,๗๔๓	๖๖,๑๖๒
สุรินทร์						
ปริมาณข้าวที่ส่งออก	๒๗๑,๗๓๐	๒๗๖,๙๗๔	๒๘๒,๒๓๗	๒๘๗,๕๑๕	๒๙๒,๗๗๖	๒๙๘,๐๐๘
ปริมาณข้าวที่ผลิตได้	๔๙๑,๕๖๗	๔๙๑,๕๖๗	๔๙๑,๕๖๗	๔๙๑,๕๖๗	๔๙๑,๕๖๗	๔๙๑,๕๖๗
ปริมาณข้าวที่เหลือ	๒๑๙,๘๓๗	๒๑๔,๕๙๓	๒๐๙,๓๓๐	๒๐๓,๐๕๒	๑๙๘,๗๙๑	๑๙๓,๕๕๙
ปริมาณข้าวที่เหลือรวม	๕๕๒,๙๕๐	๕๖๖,๕๓๒	๕๖๙,๘๕๒	๕๖๕,๖๙๗	๕๖๖,๒๕๓	๕๖๙,๕๒๓

- หมายเหตุ : ๑. จำนวนจากผลผลิตข้าวเฉลี่ย ๒๕๑๗-๒๕๒๒ และเนื้อที่ถือครองของทำนาของแต่ละจังหวัด
๒. ใช้อัตราการบริโภคข้าว ๑๖๙.๕ กก/คน/ปี ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของกองบัญชาการประชาชน
๓. ถือว่าพื้นที่นาไม่เพิ่มขึ้นจากในปัจจุบัน

ตารางที่ ๕.๑๗ มูลค่าของข้าวที่เสียหาย เขตพื้นที่โครงการ

ปีเพาะปลูก ๒๕๑๗/๑๘ - ๒๕๒๑/๒๒

ปี	ผลผลิต (เกวียน)	มูลค่า (บาท)
๒๕๑๗/๑๘	๗๗,๓๘๘	๑๕๕,๖๔๓,๒๐๐
๒๕๑๘/๑๙	๗๕,๖๘๔	๑๖๑,๑๑๕,๙๕๐
๒๕๑๙/๒๐	๖๐,๐๑๖	๑๑๗,๘๑๑,๕๐๐
๒๕๒๐/๒๑	๓๘๗,๕๓๔	๗๕๙,๕๖๖,๖๕๐
๒๕๒๑/๒๒	๓๓๑,๕๒๗	๘๕๘,๖๕๔,๙๓๐

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร

ตารางที่ ๕.๑๑ เปรียบเทียบพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวกับพื้นที่เสียหายในเขตจังหวัดต่าง ๆ ภาคอีสานตอนกลาง และตอนล่าง ปีเพาะปลูก ๒๕๑๗/๑๘ - ๒๕๒๑/๒๒

จังหวัด	๒๕๑๗/๑๘			๒๕๑๘/๑๙			๒๕๑๙/๒๐			๒๕๒๐/๒๑			๒๕๒๑/๒๒		
	พื้นที่เก็บเกี่ยว	พื้นที่เสียหาย	%	พื้นที่เก็บเกี่ยว	พื้นที่เสียหาย	%	พื้นที่เก็บเกี่ยว	พื้นที่เสียหาย	%	พื้นที่เก็บเกี่ยว	พื้นที่เสียหาย	%	พื้นที่เก็บเกี่ยว	พื้นที่เสียหาย	%
บุรีรัมย์	๒,๑๒๕,๐๐๐	๑๘,๕๓๕	๐.๘	๑,๖๐๐,๐๖๔	๓,๖๘๔	๐.๒	๑,๕๕๔,๕๕๒	๓๐,๘๒๒	๒.๑	๑,๕๕๑,๕๕๑	๓๖๐,๕๕๗	๒๓.๕	๒,๖๑๒,๕๖๐	๖๖,๕๕๗	๒.๕
มหาสารคาม	๑,๕๒๕,๐๐๐	๖,๘๑๗	๐.๔	๑,๓๐๕,๕๕๕	๖,๑๒๓	๐.๕	๑,๕๕๕,๓๕๖	๒๐,๕๕๓	๑.๓	๑,๓๓๓,๖๗๓	๓๑๗,๓๓๕	๒๓.๗	๑,๕๕๒,๖๖๐	๓๖๑,๓๕๕	๒๓.๖
ร้อยเอ็ด	๑,๖๕๕,๐๐๐	๑๓๐,๐๖๖	๗.๘	๑,๕๒๖,๑๓๖	๒๖,๗๑๕	๑.๗	๒,๒๖๒,๕๐๖	๒๓,๕๐๕	๑.๐	๑,๖๓๑,๑๐๕	๕๒๑,๐๐๗	๓๑.๙	๑,๕๕๐,๕๖๕	๕๐๕,๕๓๑	๓๒.๕
ศรีสะเกษ	๕๓๕,๐๐๐	๗๑,๕๒๒	๑๓.๓	๑,๓๒๕,๘๖๖	๒๕,๕๐๐	๑.๙	๑,๕๕๑,๖๕๗	๕๕,๗๑๐	๓.๖	๑,๕๒๓,๑๓๕	๓๕๐,๘๓๕	๒๓.๕	๑,๖๕๗,๘๗๕	๒๓๐,๗๕๗	๑๓.๙
สุรินทร์	๑,๐๕๕,๐๐๐	๕๕,๓๕๓	๕.๓	๒,๕๑๖,๕๐๖	๒,๓๓๕	๐.๑	๒,๑๕๑,๓๕๓	๑๑๑,๖๑๘	๕.๑	๑,๓๖๓,๕๕๗	๕๑๘,๗๕๕	๓๗.๕	๒,๐๕๗,๖๕๓	๒๗๗,๕๕๐	๑๓.๓
อุบลราชธานี	๒,๘๐๕,๐๐๐	๑๐๘,๗๖๕	๓.๘	๒,๕๕๕,๕๕๒	๓๐๑,๖๗๑	๑๑.๘	๓,๐๖๓,๕๓๕	๘๑,๓๕๖	๒.๗	๒,๗๗๕,๐๕๕	๘๐๘,๖๑๕	๒๙.๑	๒,๗๕๖,๒๕๕	๓๖๘,๓๑๒	๑๓.๕
ยโสธร	๕๕๕,๐๐๐	๖๖,๒๕๕	๑๑.๕	๗๐๕,๓๗๐	๒๑,๑๐๓	๓.๐	๕๖๓,๒๖๕	๒๑,๕๓๖	๓.๖	๖๕๗,๕๕๑	๓๕๕,๖๖๓	๕๓.๖	๕๕๕,๕๕๕	๒๑๑,๕๕๓	๓๗.๖
รวม	๑๐,๘๘๗,๐๐๐	๕๖๐,๗๖๖	๕.๒	๑๑,๕๓๗,๖๑๒	๓๕๑,๐๖๕	๓.๐	๑๓,๕๓๖,๕๕๗	๓๕๘,๕๓๐	๒.๖	๑๒,๑๐๐,๘๓๓	๓,๖๒๑,๕๑๕	๒๙.๙	๑๓,๑๕๒,๗๓๑	๒,๐๖๑,๕๐๕	๑๕.๕
ภาคอีสาน	๒๐,๖๓๕,๐๐๐	๘๖๐,๕๕๕	๔.๒	๒๕,๕๕๑,๐๐๐	๕๗๕,๕๓๗	๒.๓	๒๓,๗๕๖,๐๐๐	๖๖๑,๒๖๕	๒.๘	๒๕,๗๕๖,๐๐๐	๖,๖๑๑,๐๕๐	๒๖.๗	๒๓,๘๕๕,๑๑๕	๓,๗๗๗,๕๕๕	๑๕.๘

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร

ตารางที่ ๕.๑๔ พื้นที่เพาะปลูกข้าวที่เสียหายจากสาเหตุต่าง ๆ ปีเพาะปลูก ๒๕๑๓/๑๔ - ๒๕๑๑/๑๒

จังหวัด	สาเหตุที่เสียหาย ปีเพาะปลูก ๒๕๑๓/๑๔					สาเหตุที่เสียหาย ปีเพาะปลูก ๒๕๑๔/๑๕				
	รวม	น้ำท่วม	แห้งแล้ง	ศัตรูพืช	อื่น ๆ	รวม	น้ำท่วม	แห้งแล้ง	ศัตรูพืช	อื่น ๆ
บุรีรัมย์	๑๔,๕๓๔	-	๑๔,๕๓๔	๑๕๔	-	๓,๖๔๔	-	-	๓,๖๔๔	-
มหาสารคาม	๖,๕๑๗	๒๒๔	๕,๕๕๖	๑,๐๓๓	-	๖,๑๒๓	๑,๗๒๔	๑,๕๓๔	๒,๘๖๕	-
ร้อยเอ็ด	๑๓๐,๐๖๒	๕๖,๕๓๐	๑๔,๕๕๔	๑๓,๖๓๓	-	๒๖,๗๕๔	๑๗	๑๑๗	๒๐,๕๕๔	๗๕๔
ศรีสะเกษ	๗๑,๕๒๒	-	๖๐,๕๑๓	๔,๖๒๔	๒,๕๘๐	๒๕,๕๐๐	๒๐,๕๐๐	๒๐,๕๐๐	๕,๐๐๐	๓,๐๐๐
สุรินทร์	๕๘,๓๕๓	-	๕๓,๕๕๕	๕,๕๕๕	-	๒,๓๗๕	๖๐	๒,๐๖๐	๒,๒๑๕	๒๒๕
อุบลราชธานี	๑๐๘,๗๖๕	๒๒,๐๖๖	๑๕,๐๕๕	๕๕,๕๐๖	๕,๒๐๕	๓๐๑,๖๗๑	๕,๕๒๕	-	๒๙๖,๑๔๖	-
ยโสธร	๖๖,๒๕๕	๖๐,๕๕๕	๒๕๕	๕,๑๑๖	-	๒๑,๑๐๓	๕,๗๕๐	-	๑๐,๕๕๐	๕,๓๐๓
รวม	๕๖๐,๗๐๖	๑๕๐,๐๐๔	๑๗๗,๕๕๕	๕๒๖,๕๖๕	๑๐,๖๕๕	๓๕๑,๐๖๔	๒๒,๕๑๒	๒๒,๕๑๒	๓๕๐,๖๕๐	๕,๓๕๑
ภาคอีสาน	๘๖๐,๕๕๕	๕๕๑,๓๐๑	๒๕๕,๓๕๖	๑๐๕,๕๐๕	๑๕,๐๓๖	๕๗๕,๕๗๗	๕๓,๕๗๕	๕๓,๕๗๕	๕๑๐,๓๗๕	๑๕,๐๕๕
ทั่วประเทศ	๓,๕๒๕,๑๕๐	๒,๕๓๖,๕๓๑	๕๗๖,๕๑๕	๒๓๕,๒๑๗	๗๖,๓๒๕	๓,๖๗๕,๖๕๓	๒,๕๕๕,๐๕๕	๑๕๕,๐๕๕	๕๖๖,๕๕๕	๗๖,๕๕๓

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร

ตารางที่ ๔.๑๔ (ต่อ)

จังหวัด	สาขาที่เสียหาย ปีเพาะปลูก ๒๕๑๔/๒๐										สาขาที่เสียหาย ปีเพาะปลูก ๒๕๒๐/๒๑									
	รวม	%	น้ำท่วม	%	แห้งแล้ง	%	ศัตรูพืช	%	อื่น ๆ	%	รวม	%	น้ำท่วม	%	แห้งแล้ง	%	ศัตรูพืช	%	อื่น ๆ	%
บุรีรัมย์	๓๐,๘๒๒	๑๐๐.๐	๒๔,๕๒๐	๗๖.๕	๒๒๔	๐.๗	๔,๑๗๘	๑๖.๘	-	-	๗๖๐,๑๔๗	๑๐๐.๐	๕,๒๗๕	๑.๑	๗๕๔,๗๘๓	๙๘.๐	๗,๐๘๙	๐.๙	-	-
มหาสารคาม	๒๐,๔๔๓	๑๐๐.๐	๑๗,๒๕๕	๘๔.๕	๕๗๑	๒.๘	๒,๑๓๐	๑๐.๔	๕๕๗	๒.๕	๓๑๗,๗๓๕	๑๐๐.๐	๑๐,๑๑๖	๓.๒	๒๕๕,๕๗๘	๘๐.๕	๕,๕๕๒	๑.๗	๑๕๙	๐.๑
ร้อยเอ็ด	๒๓,๕๐๕	๑๐๐.๐	๓,๕๑๓	๑๖.๗	๒,๕๕๕	๑๐.๗	๑๕,๘๒๑	๖๓.๓	๒,๑๑๗	๙.๐	๕๒๑,๐๐๗	๑๐๐.๐	๑๑๖,๕๕๐	๒๒.๕	๓๕๕,๕๕๗	๖๘.๓	๕๕,๐๑๐	๑๐.๖	๓,๐๗๘	๐.๖
ศรีสะเกษ	๕๕,๗๑๐	๑๐๐.๐	๔๕,๕๐๕	๘๑.๖	๗,๓๕๐	๑๓.๓	๕,๕๕๕	๙.๙	-	-	๓๕๐,๘๓๕	๑๐๐.๐	๒๑,๓๖๐	๖.๓	๓๑๕,๓๒๕	๘๙.๖	๕,๑๕๐	๑.๕	-	-
สุรินทร์	๑๑๑,๖๑๘	๑๐๐.๐	๑๑๑,๖๑๘	๑๐๐.๐	-	-	-	-	-	-	๕๑๘,๗๕๕	๑๐๐.๐	๓๕,๐๗๗	๗.๕	๔๘๐,๖๗๘	๙๒.๕	๒,๕๖๓	๐.๕	๑๐,๐๗๘	๑.๕
อุบลราชธานี	๘๑,๓๕๖	๑๐๐.๐	๕,๑๖๕	๕.๑	๕๕,๕๗๖	๕๕.๗	๓๒,๖๒๕	๔๐.๒	๓๐	๐.๐๓	๕๐๘,๖๕๕	๑๐๐.๐	๑๖๘,๕๐๕	๓๓.๑	๓๔๐,๑๕๐	๖๖.๙	๑๕๗,๕๕๗	๑๕.๕	-	-
ยโสธร	๒๑,๕๗๖	๑๐๐.๐	๑๓,๑๐๕	๖๐.๗	-	-	๘,๒๘๗	๓๘.๕	๑๘๔	๐.๘	๓๕๕,๖๖๓	๑๐๐.๐	๑๑๕,๕๖๖	๓๒.๕	๒๓๙,๘๙๗	๖๗.๕	๒,๓๕๕	๐.๗	-	-
รวม	๓๕๕,๕๓๐	๑๐๐.๐	๒๒๕,๓๗๐	๖๓.๖	๕๕,๑๑๕	๑๕.๕	๖๘,๕๕๖	๑๙.๓	๒,๕๕๕	๐.๗	๓,๖๒๑,๕๑๕	๑๐๐.๐	๕๕๓,๗๕๗	๑๕.๕	๒,๑๖๗,๗๕๘	๕๙.๕	๒๕๕,๑๕๕	๗.๐	๑๓,๓๖๓	๐.๕
ภาคอีสาน	๖๖๑,๒๖๕	๑๐๐.๐	๓๓๓,๗๖๖	๕๐.๕	๒๑๐,๑๐๕	๓๑.๘	๑๐๓,๕๕๕	๑๕.๗	๑๓,๕๖๖	๒.๑	๖,๖๑๑,๐๕๐	๑๐๐.๐	๕๑๕,๐๕๕	๗.๘	๕,๐๙๖,๐๗๕	๗๖.๒	๓๑๕,๖๕๖	๔.๘	๑๕,๒๓๑	๐.๒
ทั่วประเทศ	๑,๕๒๕,๒๕๖	๑๐๐.๐	๑,๑๕๗,๗๗๓	๖๐.๐	๑๓๐,๘๘๕	๘.๖	๒๐,๐๓๖	๑.๓	๑๓๕,๕๖๖	๘.๘	๑๑,๕๕๗,๒๕๓	๑๐๐.๐	๕๕๕,๗๕๗	๔.๘	๑๐,๙๐๑,๔๙๖	๙๕.๒	๓๕๕,๑๕๕	๓.๑	๒๕๕,๑๕๕	๒.๑

ตารางที่ ๕.๑๕ (ต่อ)

จังหวัด	สาเหตุที่เสียหาย ปีเพาะปลูก ๒๕๒๑/๒๒									
	รวม	%	น้ำท่วม	%	แห้งแล้ง	%	ศัตรูพืช	%	อื่น ๆ	%
บุรีรัมย์	๖๖,๔๔๗	๑๐๐.๐๐	๖๕,๐๐๐	๙๗.๘๘	-	-	๑,๔๔๗	๒.๑๒	-	-
มหาสารคาม	๓๖๑,๓๕๙	๑๐๐.๐๐	๓๕๔,๕๖๘	๙๘.๑๑	-	-	๖,๗๙๑	๑.๘๙	๓๖	๐.๐๑
ร้อยเอ็ด	๕๐๕,๕๓๑	๑๐๐.๐๐	๔๗๒,๑๕๙	๙๓.๕๕	-	-	๕๑,๐๖๑	๑๐.๐๑	๒๖,๓๒๑	๕.๑๕
ศรีสะเกษ	๒๓๐,๗๘๗	๑๐๐.๐๐	๒๒๙,๒๘๗	๙๙.๘๔	-	-	๑,๕๐๐	๐.๖๖	-	-
สุรินทร์	๒๗๗,๔๙๐	๑๐๐.๐๐	๒๕๖,๐๑๘	๙๒.๓๗	-	-	๓๑,๔๗๒	๑๑.๖๓	-	-
อุบลราชธานี	๓๖๘,๓๑๒	๑๐๐.๐๐	๓๓๓,๗๙๒	๙๐.๖๖	-	-	๒๙,๘๐๖	๘.๑๑	๕,๗๗๒	๑.๕๓
ยโสธร	๒๑๑,๔๘๓	๑๐๐.๐๐	๒๐๙,๘๑๓	๙๙.๖๖	-	-	๑,๖๗๐	๐.๘๐	-	-
รวม	๒,๐๒๑,๕๐๙	๑๐๐.๐๐	๑,๘๗๐,๖๒๗	๙๒.๕๕	-	-	๑๒๓,๘๘๒	๖.๑๑	๒๗,๑๒๙	๑.๓๓
ภาคอีสาน	๓,๗๗๗,๘๕๕	๑๐๐.๐๐	๓,๖๖๘,๙๕๓	๙๗.๑๒	๑๕,๕๒๐	๐.๔๑	๓๖๓,๐๑๕	๙.๖๖	๓๑,๓๖๗	๐.๘๑
ทั่วประเทศ	๖,๕๓๙,๘๖๙	๑๐๐.๐๐	๕,๖๓๑,๓๙๕	๘๖.๑๑	๓๗๖,๒๕๒	๕.๘๘	๕๓๒,๒๒๑	๘.๑๖	๓๖,๙๒๗	๐.๖๑

(๑.๒) ปอแก้ว ปอแก้ว เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งในเขตพื้นที่วางแผน ที่ควบคู่กับข้าวมาโดยตลอด แต่ระยะหลังประชาชนหันไปปลูกมันสำปะหลังมากขึ้น เนื่องจากพืชทั้งสอง คือปอและมันสำปะหลัง เป็นพืชที่ปลูกได้ในที่ดอน จึงเป็นพืชที่ปลูกทดแทนกันได้ จากพื้นที่ที่เคยปลูกปอ ประมาณ ๑ ล้านไร่ ในปี ๒๕๑๗ ได้ลดลงเหลือประมาณ ๐.๘ ล้านไร่ ในปี ๒๕๒๑ แต่อย่างไรก็ตาม บางจังหวัดเขตพื้นที่โครงการมีแนวโน้มขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น ในขณะที่บางจังหวัดอัตราเพิ่มของ เนื้อที่เพาะปลูกลดลง (ตารางที่ ๕.๒๐)

ในปีเพาะปลูก ๒๕๒๑/๒๒ เนื้อที่เพาะปลูกปอแก้ว เขตพื้นที่โครงการคิดเป็น ๔๕.๘๑% ของภาค ๔๕.๘๗% ของทั้งประเทศ แม้ว่ามันสำปะหลังจะเข้ามาทดแทนพื้นที่ปลูกปออยู่เรื่อย ๆ แต่เมื่อคิดอัตราเนื้อที่ปลูกปอโดยเฉลี่ยแล้ว ทั้งเขตพื้นที่โครงการ เนื้อที่ปลูกปอมีอัตราการเพิ่ม ๔.๔๕% ต่อปี ในขณะที่ของภาคเท่ากับ ๒.๕๕% ต่อปี แต่เมื่อพิจารณาในระดับจังหวัดแล้ว จะเห็นว่าเนื้อที่ปลูกปอใน จังหวัดยโสธร และบุรีรัมย์เพิ่มขึ้นด้วยอัตราการลด ๔.๘๘% และ ๓.๒๔% ต่อปี ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม จังหวัดที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพาะปลูกสูง เช่น ศรีสะเกษ และร้อยเอ็ด ปรากฏว่าเนื้อที่ปลูกปอ เพิ่มขึ้นด้วยอัตรา ๑๔๘.๘๓% และ ๕๐.๐๐% ต่อปี ตามลำดับ ทั้งนี้ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของเนื้อที่ เพาะปลูกสูงขึ้นจากปี ๒๕๑๕ เป็นปี ๒๕๒๐ สูงมาก

แม้ว่าแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเนื้อที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นถึงอัตรา ๔.๔๕% ต่อปี ก็ตาม แต่ทางด้านการเพิ่มของปริมาณผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ไม่ได้ส่วนกัน กล่าวคือ ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นด้วยอัตรา ๑.๐๒% ต่อปี และผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นด้วยอัตรา ๐.๒๖% ต่อปี เท่านั้น และเป็นอัตราการเพิ่ม ที่ต่ำกว่าของภาค ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ ๕.๒๑ และ ๕.๒๒ ตามลำดับ

(๑.๓) มันสำปะหลัง เนื้อที่ปลูกมันสำปะหลัง เขตพื้นที่โครงการปีเพาะปลูก ๒๕๒๑/๒๒ มีอยู่ประมาณ ๗ แสนไร่ เปรียบเทียบกับปีเพาะปลูก ๒๕๑๗/๑๘ ซึ่งมีประมาณ ๔ แสนไร่ คิดเป็น ๑๗.๓๓% ของภาค และ ๑๑.๕๖ ของทั้งประเทศ (ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๕.๒๓) ในระยะ ๕ ปีที่ผ่านมาเนื้อที่ปลูก มันสำปะหลัง เขตพื้นที่วางแผนลดลง และเพิ่มขึ้นสลับกัน แต่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วยอัตรา ๘๒.๕% ต่อปี เปรียบเทียบกับภาคเท่ากับ ๓๘.๖๗% และทั้งประเทศเท่ากับ ๒๐.๕๕% ต่อปี เมื่อพิจารณาในระดับจังหวัด ปรากฏว่ามันสำปะหลังมีปลูกมากที่สุดในจังหวัดบุรีรัมย์ ในปี ๒๕๑๗/๑๘ แต่ในปี ๒๕๒๑/๒๒ มีปลูกมาก ที่สุดในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งแนวโน้มเนื้อที่เพาะปลูกของจังหวัดนี้สูงถึง ๑๒๑.๐๑% ต่อปี แต่ก็ยัง ต่ำกว่าจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีอัตราเพิ่ม ๑๕๑.๕๕% ต่อปี การขยายตัวของเนื้อที่เพาะปลูกมันสำปะหลัง เป็นการเข้าทดแทนเนื้อที่ปลูกปอส่วนหนึ่งและพืชอื่น ๆ รวมทั้งพื้นที่ป่าไม้และที่รกร้างว่างเปล่า

ตารางที่ ๔.๒๐ เนื้อที่เพาะปลูกของปอแก้ว ปีเพาะปลูก ๒๕๑๗/๑๘-๒๕๒๑/๒๒

จังหวัด	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)						อัตราเพิ่ม ต่อปี %
	๒๕๑๗/๑๘	๒๕๑๘/๑๙	๒๕๑๙/๒๐	๒๕๒๐/๒๑	๒๕๒๑/๒๒		
ยโสธร	๙๓,๒๕๑	๘๖,๔๖๒	๖๘,๙๗๓	๗๕,๓๐๘	๗๕,๐๙๓	-๓.๕๘	
อุบลราชธานี	๒๕๖,๔๕๙	๒๐๙,๔๓๐	๕๖,๐๓๕	๑๕๘,๘๕๘	๑๖๗,๙๖๙	+๒๗.๗๒	
มหาสารคาม	๑๖๖,๐๕๒	๑๓๗,๐๙๕	๑๖๖,๔๑๒	๑๓๗,๒๒๑	๑๕๘,๕๒๗	+๐.๑๐	
ร้อยเอ็ด	๗๘,๕๐๗	๗๕,๒๐๐	๙,๕๐๕	๕๑,๘๗๐	๕๕,๕๕๒	+๕๐.๐๐	
บุรีรัมย์	๑๕๕,๐๘๗	๑๙๖,๓๐๐	๑๑๘,๒๗๒	๑๐๐,๕๐๕	๑๑๕,๙๙๑	- ๓.๒๕	
ศรีสะเกษ	๑๙๕,๕๐๐	๑๙๖,๓๕๐	๑๖,๘๘๕	๑๖๖,๖๖๖	๑๗๘,๐๙๐	+๑๕๘.๘๓	
สุรินทร์	๑๐๙,๘๑๑	๙๑,๙๙๙	๓๒,๕๑๗	๑๒๒,๘๖๖	๑๓๘,๓๖๓	+๕๑.๓๕	
รวม	๑,๐๕๒,๖๕๗	๙๙๑,๘๒๕	๕๘๙,๐๐๑	๗๗๒,๒๐๕	๘๙๘,๖๒๕	+๕.๕๕	
ภาคอีสาน	๒,๕๘๖,๓๕๑	๒,๐๐๗,๒๓๗	๑,๐๒๓,๕๕๙	๑,๕๘๕,๗๕๗	๑,๙๖๑,๘๐๙	+๒.๕๙	
ทั้งประเทศ	๒,๕๒๓,๖๖๖	๒,๐๓๘,๕๕๐	๑,๐๒๓,๕๕๙	๑,๖๐๓,๒๕๑	๒,๐๐๒,๒๕๕	+๓.๑๕	
สัดส่วนต่อภาค (%)	๕๒.๓๕	๕๙.๕๑	๕๗.๗๘	๕๘.๗๓	๕๕.๘๑		
สัดส่วนต่อทั้งประเทศ (%)	๕๑.๗๑	๕๘.๖๕	๕๗.๗๘	๕๘.๑๖	๕๕.๘๗		

ที่มา : สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก ๒๕๒๑/๒๒

ตารางที่ ๕.๒๑ ผลผลิตของบ่อแก้ว ปีเพาะปลูก ๒๕๑๗/๑๘-๒๕๒๑/๒๒

จังหวัด	ผลผลิต (ตัน)						อัตราเพิ่ม ต่อปี %
	๒๕๑๗/๑๘	๒๕๑๘/๑๙	๒๕๑๙/๒๐	๒๕๒๐/๒๑	๒๕๒๑/๒๒		
เชียงใหม่	๑๖,๕๑๘	๑๓,๕๖๗	๑๕,๔๐๕.๐๐	๘,๕๗๗	๑๑,๔๘๔		-๓๐.๖๓
น่าน	๔๒,๘๓๑	๓๕,๕๕๓	๘,๙๖๗	๒๔,๔๘๑	๓๑,๕๕๘		+๒๗.๕๕
พิจิตร	๒๗,๓๓๑	๒๑,๕๖๑	๒๗,๙๓๐	๒๕,๐๗๑	๒๓,๖๑๖		-๑๐.๐๙
อุตรดิตถ์	๑๐,๕๘๘	๑๐,๗๕๑	๑,๔๙๕	๖,๓๘๓	๗,๘๓๘		+๖๖.๒๕
สุโขทัย	๒๓,๑๑๐	๓๐,๗๒๑	๒๖,๓๙๙	๑๖,๐๙๕	๑๘,๖๒๙		-๑๐.๑๑
กำแพงเพชร	๓๔,๔๒๗	๓๑,๑๒๐	๑,๕๐๕	๑๗,๐๕๖	๒๙,๙๑๙		+๒๕๑.๑๗
สุพรรณบุรี	๑๙,๑๑๒	๑๖,๕๕๒	๗,๓๐๓	๑๕,๖๓๓	๒๓,๖๖๐		+๒๓.๙๐
รวม	๑๗๓,๙๒๗	๑๕๘,๕๑๕	๘๙,๐๐๓	๑๑๒,๒๙๖	๑๕๖,๒๐๔		+๑๐.๐๒
ภาคอีสาน	๓๗๘,๖๑๓	๓๐๒,๕๓๒	๑๘๕,๙๓๓	๒๕๓,๒๘๕	๓๓๐,๕๗๑		+๒๐.๐๒
ทั่วประเทศ	๓๘๔,๑๔๐	๓๐๗,๖๐๒	๑๘๕,๙๓๓	๒๕๕,๘๓๐	๓๓๗,๘๑๕		+๒๐.๕๕
สัดส่วนต่อภาค (%)	๔๕.๙๕	๕๒.๙๐	๔๗.๘๗	๕๖.๑๖	๕๕.๓๘		
สัดส่วนต่อทั่วประเทศ (%)	๔๕.๒๘	๕๑.๕๓	๔๗.๘๗	๕๕.๖๖	๕๕.๕๓		

ที่มา : สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก ๒๕๑๗/๒๒

ตารางที่ ๕.๒๒ ผลผลิตต่อไร่ของบอแก้ว ปีเพาะปลูก ๒๕๑๗/๑๘-๒๕๒๑/๒๒

จังหวัด	ผลผลิตต่อไร่ (กก)						อัตราเพิ่ม ต่อปี %
	๒๕๑๗/๑๘	๒๕๑๘/๑๙	๒๕๑๙/๒๐	๒๕๒๐/๒๑	๒๕๒๑/๒๒		
ยโสธร	๑๗๗	๑๕๖	๒๒๓	๑๑๔	๑๕๕		+๔.๕๔
อุบลราชธานี	๑๖๗	๑๗๐	๑๖๐	๑๕๔	๑๖๗		+๐.๑๕
มหาสารคาม	๑๖๕	๑๔๙	๑๕๐	๑๗๕	๑๕๙		-๐.๓๗
ร้อยเอ็ด	๑๓๕	๑๔๕	๑๕๗	๑๒๓	๑๔๑		+๒.๑๖
บุรีรัมย์	๑๕๐	๑๕๖	๒๒๓	๑๖๐	๑๖๒		+๔.๙๙
ริษะเกษ	๑๗๗	๑๔๘	๘๙	๑๓๖	๑๖๘		+๔.๔๘
สุรินทร์	๑๗๔	๑๗๙	๒๒๒	๑๒๗	๑๗๑		+๔.๖๙
รวม	๑๖๔	๑๕๙	๑๗๕	๑๔๑	๑๖๐		๐.๒๖
ภาคอีสาน	๑๕๒	๑๕๑	๑๕๒	๑๕๓	๑๖๙		๓.๖๐
ทั้งประเทศ	๑๕๒	๑๕๑	๑๕๒	๑๕๔	๑๖๙		๓.๕๖

ตารางที่ ๕.๒๓ เนื้อที่เพาะปลูกมันสำปะหลัง ปีเพาะปลูก ๒๕๑๗/๑๘-๒๕๒๑/๒๒

จังหวัด	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)					อัตราเพิ่ม ต่อปี %
	๒๕๑๗/๑๘	๒๕๑๘/๑๙	๒๕๑๙/๒๐	๒๕๒๐/๒๑	๒๕๒๑/๒๒	
ยโสธร	๕,๖๑๑	๑๐,๐๔๕	๑๘,๗๗๕	๕๕,๙๓๕	๓๐,๐๗๖	+๘๓.๘๓
อุบลราชธานี	๘,๒๕๕	๑๔,๐๘๓	๓๑,๗๗๕	๓๖,๒๗๗	๔๑,๔๔๐	+๕๖.๒๑
มหาสารคาม	๑๕,๙๖๘	๕๐,๓๔๐	๑๓๔,๐๙๒	๒๓๖,๓๒๒	๒๔๘,๑๕๑	+๑๒๑.๐๑
ร้อยเอ็ด	๑๙,๐๗๒	๕๐,๒๗๖	๗๒,๐๐๔	๙๖,๖๐๗	๑๑๘,๒๗๕	+๖๕.๘๖
บุรีรัมย์	๓๒๙,๔๐๒	๑๘๔,๗๗๕	๒๖๑,๗๗๕	๔๐๗,๖๐๐	๑๘๗,๘๕๑	+๑๕.๖๘
ศรีสะเกษ	๑,๔๐๗	๓,๒๓๓	๑๐,๑๓๕	๓๕,๘๑๔	๓๗,๒๔๐	+๑๕๑.๕๕
สุรินทร์	๒๕,๔๗๕	๓๕,๖๕๓	๔๗,๘๖๓	๕๕,๐๕๐	๑๔,๕๖๕	+๒๑.๓๙
รวม	๔๐๕,๒๗๕	๓๘๘,๔๑๓	๕๗๖,๔๓๕	๙๑๗,๖๒๕	๑๒๗,๕๘๘	+๘๖.๙๖
ภาคอีสาน	๑,๑๘๕,๐๐๐	๑,๕๕๕,๐๐๐	๒,๑๑๗,๐๐๐	๓,๖๒๑,๐๐๐	๔,๒๑๑,๐๐๐	+๓๘.๖๗
ทั้งประเทศ	๓,๐๐๐,๐๐๐	๓,๗๑๕,๐๐๐	๔,๓๗๓,๐๐๐	๖,๐๐๐,๐๐๐	๖,๓๑๓,๐๐๐	+๒๐.๙๙
สัดส่วนพื้นที่เพาะปลูกต่อภาค (%)	๓๕.๒๐	๒๕.๕๑	๒๖.๘๐	๒๕.๓๕	๑๗.๓๓	-
สัดส่วนพื้นที่เพาะปลูกต่อประเทศ (%)	๑๓.๕๑	๑๐.๕๖	๑๓.๑๘	๑๕.๒๙	๑๑.๕๖	-

ที่มา : สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก ๒๕๒๑/๒๒

ในด้านผลผลิต ปรากฏว่าผลผลิตเพิ่มขึ้นจาก ๗๗๑,๔๗๓ ตัน ในปี ๒๕๑๗/๑๘ เป็น ๑,๕๙๒,๘๔๖ ตัน ในปี ๒๕๒๑/๒๒ ด้วยอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ๒๑.๒๒% ต่อปี ดังตัวเลขแสดงใน ตารางที่ ๕.๒๔ ผลผลิตคิดเป็น ๑๖.๖๔% ของภาค และ ๑๐.๕๖% ของทั้งประเทศ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ต่ำกว่าพื้นที่เพาะปลูก และแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของผลผลิตต่ำกว่าเนื้อที่เพาะปลูกมาก คือเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ๒๑.๒๒% ต่อปี เท่านั้น ในขณะที่ของภาคเท่ากับ ๔๒.๓๔% ต่อปี ทั้งประเทศเท่ากับ ๒๔.๖๖% ต่อปี แต่อย่างไรก็ตาม แนวโน้มการเพิ่มของผลผลิตต่อไร่มีน่ำปะหลัง เขตพื้นที่ว่างแผนสูงกว่าของภาค และทั้งประเทศ คือเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ๕.๑๑% ต่อปี ในขณะที่ของภาคเท่ากับ ๔.๗๖% ต่อปี และทั้งประเทศเท่ากับ ๓.๕๓% ต่อปี (ดังแสดงในตารางที่ ๕.๒๕)

(๑.๔) พืชอื่น ๆ นอกจากข้าว ปอ และมันสำปะหลังแล้ว พื้นที่ว่างแผนมีการปลูก พืชไร่ และพืชสวนอื่น ๆ อีก (ตารางที่ ๕.๒๖) พืชไร่พืชสวนที่สำคัญได้แก่ ข้าวโพด ถั่วลิสง หม่อน มะม่วง มะพร้าว เป็นต้น พืชไร่และพืชสวนเหล่านี้รวมกับปอแก้วและมันสำปะหลังแล้ว มีมูลค่าผลผลิตทั้งหมดรวมในปี ๒๕๒๑ ประมาณ ๓,๐๐๐ ล้านบาท หรือ ๔๔% ของมูลค่าผลผลิตทั้งหมดรวมของข้าว ผลผลิตพืชไร่และพืชสวนส่วนใหญ่ถูกจำหน่ายโดยไม่มีการแปรรูป ที่มีการแปรรูปก็เป็นเพียงขั้นมูลฐานเท่านั้น ไม่ทำให้มีมูลค่าเพิ่มมากนัก เช่น การจัดปอ การทำมันเส้น เป็นต้น ประเด็นที่ควรสังเกตคือ ผลผลิตทั้งหมดรวมของพืชสวน พืชไร่ ต่อหน่วยพื้นที่สูงกว่าข้าว เพราะมีมูลค่าเกือบเท่ากับครึ่งหนึ่งของมูลค่าผลผลิตทั้งหมดรวมของข้าว แต่ใช้พื้นที่เพาะปลูกน้อยกว่าถึง ๖ เท่า อย่างไรก็ตาม ผลผลิตของพืชสวนพืชไร่มีข้อจำกัดในด้านตลาด การส่งเสริมให้มีการปลูกกันมากขึ้นเพื่อแทนข้าว จึงเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณากันอย่างรอบคอบ (สำหรับ รายละเอียดแสดงไว้ในภาคผนวก ๕.๑, ๕.๒, และ ๕.๓)

(๒) ปศุสัตว์

ปัจจุบันในพื้นที่ว่างแผนสาขาปศุสัตว์มีความสำคัญทางด้าน เศรษฐกิจ และสังคมค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับสาขาอื่น ทั้งนี้ เพราะมีมูลค่าผลผลิตทั้งหมดรวมคิดเป็นสัดส่วนเพียง ๖.๗% เท่านั้น แต่เมื่อเปรียบเทียบกับตัวเลขของภาคและของประเทศ ซึ่งมีสัดส่วน ๕.๕% และ ๓.๑% แล้ว สาขาปศุสัตว์ในพื้นที่ว่างแผนนับว่ามีความสำคัญในระดับสูงกว่าของภาคและของประเทศ ซึ่งสัดส่วนผลผลิตทั้งหมดรวม สาขาปศุสัตว์ของแต่ละจังหวัดมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ไม่แตกต่างกันมากนัก จังหวัดที่มีมูลค่าผลผลิตทั้งหมดรวมสาขาปศุสัตว์สูงสุดได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี รองลงมาได้แก่จังหวัดร้อยเอ็ด บุรีรัมย์ และ สุรินทร์ ตามลำดับ ส่วนจังหวัดยโสธรมีผลผลิตทั้งหมดรวมน้อยที่สุด ดังรายละเอียดตามตารางที่ ๕.๒๕ ก.

ตารางที่ ๕.๒๔ ผลผลิตมันสำปะหลัง ปีเพาะปลูก ๒๕๑๗/๑๘-๒๕๒๑/๒๒

จังหวัด	ผลผลิต (ตัน)						อัตราเพิ่ม ต่อปี %
	๒๕๑๗/๑๘	๒๕๑๘/๑๙	๒๕๑๙/๒๐	๒๕๒๐/๒๑	๒๕๒๑/๒๒		
ยโสธร	๑๐,๗๕๓	๑๖,๕๑๕	๔๖,๖๖๖	๑๑๔,๐๗๓	๕๗,๐๘๔		+๕๒.๖๑
อุบลราชธานี	๑๕,๗๗๖	๓๕,๙๔๐	๕๓,๑๒๘	๕๗,๖๕๖	๑๐๗,๔๑๒		+๗๒.๖๘
มหาสารคาม	๓๐,๘๐๐	๓๗,๙๕๒	๒๕๙,๔๗๗	๓๒๖,๗๙๘	๖๑๒,๙๗๘		+๙๒๔.๘๗
ร้อยเอ็ด	๓๓,๐๗๘	๑๑๔,๔๑๘	๑๒๙,๓๙๑	๑๘๑,๔๘๘	๒๖๐,๐๘๖		+๕๕.๖๕
บุรีรัมย์	๖๓๘,๖๙๗	๔๔๘,๘๑๗	๕๙๓,๔๗๓	๘๗๖,๘๓๓	๕๒๓,๒๒๘		-๐.๓๗
ศรีสะเกษ	๑,๕๕๐	๘,๓๙๖	๒๒,๑๒๕	๕๗,๒๙๑	๙๙,๑๙๙		+๒๐๙.๒๖
สุรินทร์	๔๐,๘๒๙	๑๘๙,๘๒๖	๑๑๔,๙๑๙	๗๔,๒๖๔	๓๒,๘๕๙		+๕๕.๖๕
รวม	๗๗๑,๔๗๓	๘๙๑,๘๖๔	๑,๒๑๙,๑๗๙	๑,๖๗๘,๓๘๙	๑,๕๙๒,๘๕๖		+๒๑.๒๒
ภาคอีสาน	๒,๓๓๕,๐๐๐	๓,๔๗๙,๐๐๐	๕,๘๒๒,๐๐๐	๖,๗๗๘,๐๐๐	๙,๕๗๒,๐๐๐		+๕๒.๓๔
ทั้งประเทศ	๖,๒๕๐,๐๐๐	๘,๑๐๐,๐๐๐	๑๐,๑๓๘,๐๐๐	๑๒,๓๒๒,๐๐๐	๑๕,๐๔๘,๐๐๐		+๒๕.๖๖
สัดส่วนต่อภาค (%)	๓๓.๐๔	๒๕.๖๕	๒๕.๒๘	๒๕.๙๑	๑๖.๖๕		
สัดส่วนต่อทั้งประเทศ (%)	๑๒.๓๖	๑๑.๐๑	๑๒.๐๓	๑๓.๕๗	๑๐.๕๙		

ที่มา : สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก ๒๕๒๑/๒๒

ตารางที่ ๕.๒๕ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.) ปีเพาะปลูก ๒๕๑๗/๑๘-๒๕๒๑/๒๒

จังหวัด	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)						อัตราเพิ่ม ต่อปี %
	๒๕๑๗/๑๘	๒๕๑๘/๑๙	๒๕๑๙/๒๐	๒๕๒๐/๒๑	๒๕๒๑/๒๒		
ยโสธร	๑,๙๑๕	๑,๖๔๓	๒,๔๘๕	๑,๕๐๓	๑,๘๘๘	๑,๘๘๘	+๓.๓๔
อุบลราชธานี	๑,๙๑๓	๒,๕๕๒	๑,๖๗๒	๑,๓๑๓	๒,๕๙๒	๒,๕๙๒	+๑๘.๗๑
บพาราศยาม	๑,๙๒๙	๑,๕๕๙	๑,๙๓๕	๑,๓๘๓	๒,๐๕๖	๒,๐๕๖	+๖.๓๔
ร้อยเอ็ด	๑,๗๓๔	๒,๒๗๖	๑,๗๙๗	๑,๘๗๙	๒,๑๙๙	๒,๑๙๙	+๗.๙๕
บุรีรัมย์	๑,๙๓๙	๒,๕๒๙	๒,๒๖๗	๒,๑๕๑	๒,๒๕๓	๒,๒๕๓	+๔.๕๕
ศรีสะเกษ	๑,๑๐๒	๒,๕๙๗	๒,๑๘๓	๑,๖๐๐	๒,๕๒๙	๒,๕๒๙	+๓๗.๗๕
สุรินทร์	๑,๕๙๖	๒,๕๐๙	๒,๔๐๑	๑,๖๔๘	๒,๒๕๖	๒,๒๕๖	+๑๔.๖๑
รวม	๑,๗๓๓	๒,๒๒๒	๒,๑๐๖	๑,๖๙๗	๒,๒๕๕	๒,๒๕๕	+๙.๑๑
ภาคอีสาน	๑,๙๗๐	๒,๑๙๕	๒,๒๗๙	๑,๘๖๑	๒,๒๗๓	๒,๒๗๓	+๔.๗๖
ทั้งประเทศ	๒,๐๘๐	๒,๑๙๐	๒,๓๑๘	๒,๐๖๒	๒,๓๔๔	๒,๓๔๔	+๓.๙๓

ที่มา : สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก ๒๕๒๑/๒๒

ตารางที่ ๔.๒๖ สถิติ เนื้อที่เพาะปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ในพื้นที่วางแผน ปีการเพาะปลูก ๒๕๒๒

ชนิดของพืช	ข้าวง	ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์	มันสำปะหลัง	ปอแก้ว	ยาง พื้นเมือง	ข้าวเดียว	ถั่วลิสง	งา	ฝ้าย	ลำไย
จังหวัด										
บุรีรัมย์	๒,๖๑๒,๙๖๐	๘๒,๔๒๖	๓๓๑,๔๘๒	๑๔๘,๔๘๒	๑๔,๑๐๘	๒,๔๔๐	๔๗,๘๗๘	๘๑,๐๐๒	๔๗๘	๔๙๘
มหาสารคาม	๑,๑๘๒,๖๖๐	๑,๔๓๕	๙๘,๗๖๘	๑๖๗,๖๑๒	๑,๘๘๗	๒,๓๙๕	๖,๘๗๒	๑๔๗	-	-
ร้อยเอ็ด	๑,๙๕๐,๔๖๔	๕,๗๗๐	๘๓,๗๕๐	๖๔,๓๖๑	๕,๖๑๗	๓,๙๘๒	๒๑,๖๗๑	๓๕๕	๖๗๙	๑๘
ศรีสะเกษ	๑,๖๕๗,๘๗๘	๑๖๕,๙๘๐	๒๔,๑๗๖	๑๓๓,๕๒๑	๖๐๐	๒,๕๗๕	๗๕,๑๒๙	-	๒๐	๑๒๐
สุรินทร์	๒,๐๘๗,๖๔๓	๔,๐๐๐	๕๔,๘๙๐	๑๓๘,๗๘๘	๑,๒๕๗	๓,๖๙๓	๗๗,๐๓๕	๒,๗๖๑	๑๒	-
อุบลราชธานี	๒,๗๕๖,๒๘๘	๖๕,๓๙๓	๔๐,๖๕๕	๒๒๘,๘๒๐	๓,๕๐๐	๓,๕๖๖	๒๙,๑๓๖	๑,๐๗๐	๑,๐๑๗	๒,๓๕๙
ยโสธร	๘๙๔,๘๒๘	-	๒๑,๒๐๓	๗๙,๖๕๐	๔,๑๖๙	๙๕๓	๔,๕๗๘	๔๖๘	๑,๕๑๙	-
รวม	๑๓,๑๕๒,๗๓๑	๓๒๕,๐๐๔	๖๕๕,๙๐๓	๙๖๑,๗๒๕	๓๒,๑๔๘	๑๙,๓๒๓	๒๗๒,๑๙๕	๘๕,๘๐๓	๓,๓๒๕	๓,๘๗๙
ภาคอีสาน	๒๓,๘๘๕,๑๑๙	๒,๕๘๗,๓๙๖	๒,๙๓๐,๖๑๓	๒,๐๐๒,๒๕๓	๗๐,๕๕๒	๑๖๗,๐๘๘	๕๑๓,๙๗๙	๑๓๕,๐๐๖	๑๓๕,๖๗๓	๑๑๗,๑๕๙

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร

ตารางที่ ๔.๒๖ (ต่อ)

ชนิดของพืช จังหวัด	หมอน เลี้ยงใหม่	ข้าวไร่	มะพร้าว	มังงวง	ฝักกาต หัว	พริกใหญ่	พริกขี้หนู	แตงโม	หอม หัวเล็ก	กระเทียม	ถั่ว น้ำตาล
ปรีรัมย์	๔๑,๑๙๔	๕,๐๓๐	๒๓,๐๖๙	๕๖,๕๓๘	๖๐๐	๑๕,๙๔๗	๑๒,๗๔๒	๖,๔๙๙	๑๒,๐๑๑	๙,๐๑๙	๑๔,๔๔๐
มหาสารคาม	๓๑,๑๔๒	๗๐๐	๖,๐๗๐	๔๐,๗๐๑	๔๓๘	๓,๐๕๙	๓,๔๕๓	๖,๘๘๕	๒,๕๘๕	๑,๕๗๕	๗๑๑
ร้อยเอ็ด	๒๘,๕๕๒	๙๕๐	๑๒,๓๓๘	๕๒,๖๗๕	๕๑๕	๒,๕๒๕	๔,๑๗๗	๑๓,๐๕๗	๓,๖๙๗	๓,๐๕๗	๘๐๖
ศรีสะเกษ	๓๓,๔๒๐	๓,๘๐๐	๒๐,๒๕๐	๒๒,๒๕๐	๘๑๘	๓๐๐	๓,๕๐๐	๕,๑๐๐	๑๐,๑๕๗	๓,๘๑๗	-
สุรินทร์	๖๘,๑๑๓	๑๖,๐๗๕	๒๙,๘๑๒	๒๕,๒๐๕	๑,๐๐๐	๑,๕๐๐	๕,๗๒๕	๒,๕๐๐	๕,๙๑๑	๕,๓๑๕	-
อุบลราชธานี	๕,๓๓๒	๑๗,๒๗๗	๑๐,๙๗๕	๑๕,๓๕๗	๘๑๐	๗๕๐	๓,๕๖๐	๑๐,๑๒๐	๒,๑๖๐	๑,๕๕๐	๑,๒๑๘
ยโสธร	๓,๕๔๐	๕,๓๗๕	๗,๒๑๐	๑๕,๔๘๓	๒๕๐	๑,๕๘๕	๒,๗๐๐	๑๐,๕๖๓	๓,๒๗๐	๑,๕๖๖	-
รวม	๒๑๑,๒๙๓	๕๘,๘๐๖	๑๐๙,๗๒๘	๒๐๘,๑๙๘	๕,๕๒๐	๒๕,๖๖๕	๓๕,๒๕๗	๕๓,๗๒๕	๓๘,๕๘๐	๒๕,๕๓๘	๖๗,๑๗๕
ภาคอีสาน	๓๒๙,๐๑๕	๓๘๙,๖๐๑	๒๕๕,๘๐๘	๕๐๓,๗๒๙	๑๑,๒๑๗	๙๖,๗๑๑	๑๒๙,๑๙๗	๑๐๙,๖๐๗	๕,๕๓๐	๕๕,๕๘๗	๕๕๕,๘๖๕

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร

ตารางที่ ๕.๒๗ แสดงมูลค่าและสัดส่วนผลิตรวมรวมสาขาปศุสัตว์
ปี ๒๕๒๒ (ตามราคาคงที่ปี ๒๕๑๕)

จังหวัด	มูลค่าผลิตรวมรวม สาขาปศุสัตว์	มูลค่าผลิตรวมรวม จังหวัด	สัดส่วนผลิตรวมรวม สาขาปศุสัตว์ (%)
ศรีสะเกษ	๑๒๕.๕	๒,๓๓๘.๓	๕.๓๖
สุรินทร์	๑๓๗.๓	๒,๒๘๕.๓	๖.๐๑
ร้อยเอ็ด	๑๖๐.๖	๒,๑๕๗.๖	๗.๔๔
มหาสารคาม	๕๘.๗	๑,๖๒๔.๓	๖.๐๗
บุรีรัมย์	๑๕๘.๕	๓,๑๔๙.๖	๕.๐๓
อุบลราชธานี	๒๑๒.๓	๓,๒๕๘.๑	๖.๕๒
ยโสธร	๕๗.๕	๑,๑๑๒.๕	๕.๑๖
รวมพื้นที่วางแผน	๘๕๐.๒	๑๕,๘๒๔.๖	๕.๓๗
รวมภาคอีสาน	๒,	๑,๘๐๔	๕.๐๙
รวมทั้งประเทศ	๘,๕๘๕	๒๘๔,๗๔๗	๓.๐๑

ที่มา : ผลิตรวมภาคและจังหวัดฉบับปี ๒๕๒๒ ของกองบัญชีประชาชาติ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

สัตว์เลี้ยงที่เลี้ยงกันมากในปัจจุบันได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด ไก่ และห่าน
ดังสถิติตัวเลขตามตารางที่ ๕.๒๘ ซึ่งสามารถกล่าวถึงรายละเอียดของสัตว์เลี้ยงประเภทต่าง ๆ
ดังนี้

โค-กระบือ จำนวนโคและกระบือที่เลี้ยงมีรวมกันประมาณ ๒ ล้านกว่าตัว
ส่วนมากนิยมเลี้ยงกระบือมากกว่าโค ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนของจำนวนโค และกระบือที่เลี้ยงเท่ากับ
๑ ต่อ ๒.๓ จังหวัดที่มีเลี้ยงโค-กระบือมากที่สุดได้แก่จังหวัดอุบลราชธานี รองลงมาได้แก่
จังหวัดร้อยเอ็ด บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ ตามลำดับ ส่วนจังหวัดยโสธรเป็นจังหวัดที่เลี้ยงน้อยที่สุด

ตารางที่ ๕.๒๘ การเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่วางแผน ปี พ.ศ. ๒๕๒๑

จังหวัด	สัตว์เลี้ยง	สุรินทร์	ศรีสะเกษ	บุรีรัมย์	ร้อยเอ็ด	มหาสารคาม	ยโสธร	อุบลราชธานี	รวม
	โค	๓๙,๕๖๖	๙๙,๕๕๕	๙๐,๙๒๙	๑๑๕,๔๑๙	๑๐๔,๑๒๐	๕๖,๕๖๓	๑๖๒,๓๗๒	๖๓๙,๘๐๓
	กระบือ	๒๓๓,๙๖๕	๒๕๐,๐๒๗	๒๖๐,๖๕๒	๒๓๕,๕๙๙	๒๐๐,๖๐๗	๕๗,๒๗๙	๓๐๙,๗๕๒	๑,๕๙๗,๙๖๙
	รวมโค-กระบือ	๓๑๓,๕๓๑	๓๔๙,๕๘๑	๓๕๑,๕๘๑	๓๕๑,๐๑๖	๓๐๔,๗๒๗	๑๑๓,๘๔๑	๔๗๒,๑๒๔	๒,๒๓๖,๖๗๒
	สุกร	๑๖๖,๘๘๗	๙๙,๓๑๙	๑๒๙,๙๘๑	๙๙,๕๑๙	๖๒,๙๕๐	๒๓,๘๗๖	๙๕,๙๕๗	๖๑๕,๓๘๙
	เป็ด	๖๗๓,๗๐๕	๑๒๐,๒๐๗	๒๐๖,๕๖๙	๑๙๖,๕๕๕	๑๒๙,๘๕๕	๕๓,๓๐๘	๑๒๖,๑๑๓	๑,๐๙๖,๐๙๕
	ไก่	๑,๑๖๘,๘๑๗	๑,๐๘๘,๕๙๙	๑,๐๘๘,๐๕๐	๑,๑๕๕,๕๓๗	๖๘๕,๗๑๕	๓๖๕,๕๗๓	๑,๓๒๕,๕๙๕	๖,๘๖๖,๕๖๕
	ห่าน	๓,๑๕๒	๓,๕๙๐	๓,๖๑๙	๑,๙๗๓	๑,๕๗๕	๑,๐๙๗	๓,๐๕๕	๑๙,๐๕๐
	รวมสัตว์ปีก	๑,๕๔๕,๖๗๓	๑,๒๑๖,๓๙๕	๑,๒๙๙,๖๗๖	๑,๓๓๓,๘๕๕	๘๑๕,๕๖๕	๕๑๘,๘๗๙	๑,๕๕๑,๕๙๗	๗,๙๘๐,๗๐๘
	แพะ	๒๕	๗๕	๕๐	๓๕	๕๕	๕๐	๘๖	๓๖๓
	แกะ	๖๓	๓๙	๓๕	๕๑	๘๓	๓๖	๑๑๗	๕๕๗
รวมแพะแกะ	๘๘	๑๑๔	๘๕	๘๕	๑๒๘	๑๓๘	๘๖	๒๐๓	๘๒๐

การเลี้ยงโคส่วนใหญ่จะเลี้ยงไว้เพื่อใช้งาน และเพื่อจำหน่ายเสียส่วนมาก นอกจากนั้นยังมีการเลี้ยงวัวนม แต่ยังมีจำนวนน้อย ส่วนกระบือนั้นส่วนใหญ่จะเลี้ยงไว้เพื่อใช้งาน ดังตัวเลขตามตารางที่ ๕.๒๙, ^{๕.๓๐} จำนวนโคและกระบือที่เกษตรกรเลี้ยงแต่ละรายส่วนมากจะเลี้ยงในจำนวนไม่มากนัก ส่วนที่เลี้ยงเป็นฟาร์มขนาดใหญ่มีเพียงไม่กี่ราย ตามตารางที่ ๕.๓๑ ถ้าพิจารณาจำนวนผู้เลี้ยงโคและกระบือกับจำนวนโค-กระบือที่เลี้ยงทั้งหมดแล้ว ผู้เลี้ยงโคจะมีจำนวนโคที่เลี้ยงเฉลี่ยรายละประมาณ ๔ ตัว ส่วนกระบือรายละประมาณ ๒.๖ ตัว ในช่วงที่ผ่านมาจำนวนโคที่เลี้ยงนั้น มีแนวโน้มลดลง ส่วนกระบือนั้นเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย กล่าวคือ จำนวนโคที่เลี้ยงมีอัตราการลดลงเฉลี่ยปีละ ๑.๐๔% ส่วนกระบือนั้นมีอัตราการเลี้ยงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ๒.๕๖% ต่อปี ดังรายละเอียดตามตารางที่ ๕.๓๒

สุกร มีการเลี้ยงสุกรรวมทั้งสิ้นประมาณ ๖ แสนกว่าตัว จังหวัดที่เลี้ยงสุกรมากที่สุด ได้แก่ จังหวัดบุรีรัมย์ รองลงมาได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ ที่เลี้ยงน้อยที่สุดคือ จังหวัดยโสธร จำนวนสุกรที่เลี้ยงก็เช่นกัน แต่ละรายเลี้ยงในจำนวนไม่มากนัก ซึ่งผู้เลี้ยงมากกว่า ๘๐% เลี้ยงสุกรในจำนวนไม่เกิน ๔ ตัว ส่วนที่เลี้ยงแบบฟาร์มใหญ่มีอยู่เพียงไม่กี่ราย ตามตารางที่ ๕.๓๓ และโดยเฉลี่ยผู้เลี้ยงแต่ละรายจะเลี้ยงสุกรรายละประมาณ ๒.๗ ตัว ในช่วงที่ผ่านมาจำนวนสุกรที่เลี้ยงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด คือ เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ ๔.๙% ดังรายละเอียดตามตารางที่ ๕.๓๔ แต่ในปัจจุบันเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรมักจะประสบปัญหาเรื่องราคาอาหารผสมที่ใช้เลี้ยงสุกรที่มีราคาแพง ทำให้เกษตรกรต้องขาดทุนถึงบางรายจำต้องเลิกกิจการไปหลายราย ซึ่งอาจทำให้แนวโน้มของจำนวนสุกรที่เลี้ยงในอนาคตลดลงได้

เป็ด ไก่ และห่าน ในอดีตที่ผ่านมามูลค่าผลผลิตสัตว์ปีกเพิ่มขึ้นมาโดยตลอดจนถึงปี ๒๕๒๐ แต่กลับลดลงในปี ๒๕๒๑ และ ๒๕๒๒ ซึ่งคิดแล้วผลผลิตลดลงเฉลี่ย ๔.๐% ต่อปี ในปี ๒๕๒๑ พื้นที่วางแผนมีจำนวนสัตว์ปีกรวมกันประมาณเกือบ ๘ ล้านตัว ในจำนวนสัตว์ปีกที่เลี้ยงปรากฏว่า ไก่เป็นที่นิยมเลี้ยงมากที่สุด รองลงมาคือ เป็ด และห่าน ตามลำดับ จังหวัดที่มีการเลี้ยงสัตว์ปีกมากที่สุดได้แก่จังหวัดอุบลราชธานี รองลงมาได้แก่จังหวัดสุรินทร์ ร้อยเอ็ด และบุรีรัมย์ ตามลำดับ ส่วนจังหวัดยโสธรมีการเลี้ยงสัตว์ปีกน้อยที่สุด ดังตัวเลขตามตารางที่ ๕.๒๔

จำนวนสัตว์ปีกที่เกษตรกรแต่ละรายส่วนใหญ่นั้นเลี้ยงมีจำนวนไม่มากนัก กล่าวคือเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดมากกว่า ๘๐% มีจำนวนเป็ดที่เลี้ยงไม่เกิน ๒๐ ตัว ผู้เลี้ยงไก่ก็เช่นกัน ผู้เลี้ยงมากกว่า ๗๕% มีจำนวนไก่ที่เลี้ยงไม่เกิน ๒๐ ตัว ส่วนการเลี้ยงแบบฟาร์มใหญ่ ไก่จะมีการเลี้ยงแบบฟาร์มใหม่มากกว่าเป็ด ดังตัวเลขตามตารางที่ ๕.๓๕ และ ๕.๓๕

ตารางที่ ๕.๒๙ จำนวนโค ..... จำแนกตามอายุและการใช้ประโยชน์

จังหวัด	จำนวนโค	อายุต่ำกว่า ๒ ปี	อายุ ๒ ปีขึ้นไป			รวม
			เพื่อรีดนม	เพื่อใช้งาน	เพื่อการอื่น	
สุรินทร์	๗๙,๕๔๖	๒๑,๘๔๑	๕,๐๘๕	๓๕,๓๓๗	๑๘,๒๒๓	๕๗,๗๐๕
ศรีสะเกษ	๘๙,๕๕๔	๒๔,๒๒๑	๕,๘๐๘	๓๖,๗๐๕	๒๓,๘๒๐	๖๕,๓๓๓
บุรีรัมย์	๗๐,๙๒๙	๒๕,๐๒๙	๕,๑๑๕	๒๐,๐๒๓	๒๐,๗๖๒	๕๕,๙๐๐
ร้อยเอ็ด	๑๑๕,๕๑๘	๓๑,๗๖๗	๕,๑๙๐	๓๘,๕๓๗	๕๐,๗๖๒	๘๓,๖๕๑
มหาสารคาม	๑๐๔,๑๒๑	๓๕,๑๐๒	๕,๐๘๘	๒๑,๑๑๖	๕๕,๘๕๕	๗๐,๐๑๙
ยโสธร	๕๖,๔๖๓	๑๕,๙๘๔	๐,๙๕๒	๒๐,๙๑๖	๑๙,๑๑๑	๕๑,๕๗๙
อุบลราชธานี	๑๖๒,๗๗๒	๔๗,๑๕๑	๗,๑๕๖	๕๗,๕๗๙	๕๐,๙๙๖	๑๑๕,๖๒๑
รวม ๗ จังหวัด	๖๗๘,๘๐๓	๑๙๙,๐๙๕	๓๐,๘๔๕	๒๓๐,๑๑๓	๒๑๘,๗๕๑	๔๗๙,๗๐๘
(ร้อยละ)	(๑๐๐)	(๒๙.๓)	(๔.๕)	(๓๓.๙)	(๓๒.๓)	(๗๐.๗)

ตารางที่ ๕.๓๐ จำนวนกระบือ ..... จำแนกตามอายุและการใช้ประโยชน์

จังหวัด	จำนวนกระบือ	อายุต่ำกว่า ๓ ปี	อายุ ๓ ปีขึ้นไป		รวม
			เพื่อใช้งาน	เพื่อการอื่น	
สุรินทร์	๒๓๓,๙๖๕	๕๗,๙๑๗	๑๗๑,๕๔๖	๕,๖๐๒	๑๗๖,๐๔๘
ศรีสะเกษ	๒๕๐,๐๒๗	๖๕,๖๘๘	๑๖๗,๑๒๓	๘,๒๑๖	๑๗๕,๓๓๙
บุรีรัมย์	๒๖๐,๖๕๒	๗๑,๘๕๗	๑๘๑,๗๘๕	๗,๐๑๐	๑๘๘,๗๙๕
ร้อยเอ็ด	๒๓๕,๕๙๘	๕๘,๕๒๕	๑๖๘,๐๑๑	๙,๑๖๒	๑๗๗,๑๗๓
มหาสารคาม	๒๐๐,๖๐๗	๖๐,๐๖๐	๑๓๑,๒๔๕	๙,๓๐๓	๑๔๐,๕๙๗
ยโสธร	๙๗,๒๗๘	๒๕,๘๘๘	๖๘,๒๗๕	๕,๑๑๖	๗๒,๕๓๐
อุบลราชธานี	๓๐๙,๗๕๒	๘๐,๓๙๕	๒๑๕,๗๑๘	๑๕,๖๓๐	๒๒๙,๓๔๓
รวม ๗ จังหวัด	๑,๕๗๗,๘๖๙	๔๑๘,๑๙๙	๑,๑๐๒,๖๐๑	๕๗,๐๗๙	๑,๑๕๙,๖๘๐
(ร้อยละ)	(๑๐๐)	(๒๖.๕)	(๖๙.๙)	(๓.๖)	(๗๓.๕)

ที่มา : สำนักการเกษตร ๒๕๒๑ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ ๕.๓๑ จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโค-กระบือ จำแนกตามขนาดฟาร์ม

จังหวัด	จำนวนผู้เลี้ยง	ขนาดของฟาร์ม					
		๑-๒ ตัว	๓-๔ ตัว	๕-๑๙ ตัว	๒๐-๔๙ ตัว	๕๐-๙๙ ตัว	๑๐๐ ตัวขึ้นไป
โค							
สุรินทร์	๑๙,๑๗๘	๑๐,๗๗๙	๓,๘๔๓	๔,๑๒๔	๓๙๔	๒๖	๒
ศรีสะเกษ	๒๕,๖๒๐	๑๓,๙๒๐	๖,๒๒๐	๕,๓๒๙	๑๓๖	๑๓	๒
บุรีรัมย์	๑๑,๓๐๒	๔,๖๖๔	๒,๒๕๙	๓,๓๗๑	๕๙๓	๖๙	๗
ร้อยเอ็ด	๓๔,๒๔๘	๑๘,๕๐๘	๙,๐๑๘	๖,๖๕๗	๑๕๓	๙	๓
มหาสารคาม	๒๕,๕๙๖	๑๐,๙๑๓	๗,๕๒๑	๖,๙๙๘	๒๕๒	๙	๓
ยโสธร	๑๖,๕๖๒	๘,๗๗๒	๔,๒๒๒	๓,๕๑๕	๕๓	๐	๐
อุบลราชธานี	๓๗,๓๐๒	๑๗,๗๑๘	๘,๑๕๗	๑๐,๘๒๙	๕๖๕	๒๙	๕
รวม ๗ จังหวัด	๑๖๙,๘๐๘	๘๕,๑๗๔	๔๑,๑๕๐	๔๑,๑๗๓	๒,๑๓๖	๑๕๓	๒๒
(ร้อยละ)	(๑๐๐)	(๕๐.๒)	(๒๔.๒)	(๒๔.๒)	(๑.๓)	(๐.๑)	(๐)
กระบือ							
สุรินทร์	๘๕,๙๒๔	๔๘,๒๙๕	๒๖,๐๒๙	๑๑,๕๙๖	๑๓	๑	๐
ศรีสะเกษ	๙๕,๕๑๓	๕๙,๐๕๐	๒๕,๕๐๒	๑๐,๙๕๖	๑๔	๑	๐
บุรีรัมย์	๘๔,๑๖๒	๔๓,๕๙๑	๒๔,๓๙๗	๑๖,๐๙๒	๗๙	๓	๐
ร้อยเอ็ด	๑๐๔,๕๕๑	๗๐,๒๕๐	๒๖,๓๔๔	๗,๙๕๔	๑๒	๑	๐
มหาสารคาม	๗๐,๘๑๘	๓๘,๑๒๑	๒๒,๐๖๗	๑๐,๕๙๖	๓๓	๑	๐
ยโสธร	๔๓,๒๘๒	๒๙,๓๕๕	๑๐,๑๐๗	๓,๘๑๑	๘	๑	๐
อุบลราชธานี	๑๒๒,๙๘๙	๗๖,๘๗๒	๓๐,๘๑๑	๑๕,๒๘๘	๕๒	๕	๑
รวม ๗ จังหวัด	๖๐๗,๑๓๙	๓๖๕,๕๓๔	๑๖๕,๒๕๗	๗๖,๑๒๓	๒๑๑	๑๓	๑
(ร้อยละ)	(๑๐๐)	(๖๐.๒)	(๒๗.๒)	(๑๒.๕)	(๐.๑)	(๐)	(๐)

ตารางที่ ๕.๓๒ แสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงจำนวนลูก โคน และกระบือ ที่เลี้ยงในพื้นที่วางแผน

จังหวัด	จำนวนสุกร			จำนวนโค			จำนวนกระบือ		
	ปี ๒๕๑๗	ปี ๒๕๒๒	อัตราการเพิ่มและลด (%)	ปี ๒๕๑๗	ปี ๒๕๒๒	อัตราการเพิ่มและลด (%)	ปี ๒๕๑๗	ปี ๒๕๒๒	อัตราการเพิ่มและลด (%)
ศรีสะเกษ	๖๖,๑๑๗	๖๔,๒๒๗	-๒.๘	๘๐,๐๒๐	๗๖,๒๕๒	-๔.๗	๑๗๖,๐๐๕	๒๑๐,๐๓๑	๑๙.๓
สุรินทร์	๘๒,๖๑๘	๗๖,๕๗๐	+๖.๘	๗๔,๘๒๙	๗๑,๔๙๗	-๓.๘	๒๐๓,๐๗๒	๒๒๖,๐๘๓	๘.๔
ร้อยเอ็ด	๕๒,๕๐๘	๕๕,๐๔๕	+๔.๘	๑๐๕,๕๘๓	๙๗,๔๕๑	-๗.๗	๑๙๙,๐๗๖	๒๒๕,๕๒๗	๑๓.๓
มหาสารคาม	๓๔,๕๖๕	๔๒,๑๘๐	+๒๒.๔	๑๐๒,๗๐๖	๙๓,๘๙๔	-๘.๖	๑๖๕,๓๕๔	๑๘๖,๓๕๔	๑๒.๖
บุรีรัมย์	๘๘,๖๕๒	๑๗๒,๘๖๖	+๙๔.๙	๖๓,๔๕๑	๖๖,๘๘๘	+๕.๓	๒๒๑,๑๙๙	๒๕๒,๒๑๓	๑๔.๐
อุบลราชธานี	๗๓,๕๒๙	๖๖,๙๑๗	+๘.๙	๑๕๗,๖๘๐	๑๔๐,๖๖๔	-๕.๕	๒๔๐,๗๓๕	๒๖๘,๙๒๘	๑๑.๗
ยโสธร	๑๔,๑๒๕	๑๖,๐๗๙	+๑๓.๘	๕๕,๘๓๙	๕๙,๑๐๕	+๑๐.๕	๘๔,๕๙๕	๙๓,๑๑๙	๑๐.๒
รวม ๗ จังหวัด	๔๑๒,๐๑๔	๕๑๓,๘๘๕	+๒๔.๗	๖๓๙,๑๐๘	๖๐๖,๐๐๑	-๕.๒	๑,๒๘๙,๙๓๕	๑,๔๕๖,๐๒๕	๑๒.๘
(อัตราการเพิ่ม-ลดเฉลี่ยต่อปี)			(+๔.๙)			(-๑.๐๕)			+๒.๕๖

ที่มา : รายงานผลการสำรวจข้อมูลระดับหมู่บ้าน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ ๕.๓๓ จำนวน เกษตรผู้เลี้ยงสุกร จำแนกตามขนาดของฟาร์ม

จังหวัด	จำนวน สุกรทั้งสิ้น	จำนวน ผู้เลี้ยง	จำนวนผู้เลี้ยงจำแนกตามขนาดฟาร์ม (ตัว)					
			๑-๔ ตัว	๕-๑๙ ตัว	๒๐-๔๙ ตัว	๕๐-๙๙ ตัว	๑๐๐- ๔๙๙ ตัว	๕๐๐ ตัว ขึ้นไป
สุรินทร์	๑๒๖,๘๘๗	๕๔,๗๑๔	๔๙,๔๗๓	๔,๙๒๐	๒๘๑	๒๗	๑๓	๐
ศรีสะเกษ	๘๘,๓๑๙	๓๕,๓๓๖	๓๐,๔๐๙	๔,๕๗๕	๓๒๑	๒๐	๑๑	๐
บุรีรัมย์	๑๒๙,๘๘๑	๔๗,๒๙๒	๔๒,๒๙๒	๕,๐๕๕	๔๙๑	๕๔	๑๗	๐
ร้อยเอ็ด	๗๘,๔๑๘	๒๕,๓๐๔	๒๐,๘๘๗	๓,๙๕๘	๓๓๐	๒๑	๘	๐
มหาสารคาม	๖๒,๘๕๐	๒๐,๒๐๗	๑๖,๘๓๙	๓,๐๑๘	๓๓๑	๑๗	๒	๐
ยโสธร	๒๓,๘๗๖	๖,๔๗๔	๕,๐๐๘	๑,๓๓๔	๑๒๒	๘	๑	๐
อุบลราชธานี	๙๔,๘๕๗	๓๓,๙๖๑	๒๙,๔๘๕	๔,๑๐๕	๓๐๖	๔๕	๑๙	๒
รวม ๗ จังหวัด	๖๑๕,๓๘๘	๒๒๓,๙๐๕	๑๙๔,๔๙๔	๒๖,๙๖๔	๒,๑๘๒	๑๙๒	๗๑	๒
(ร้อยละ)		(๑๐๐)	(๘๖.๘)	(๑๒.๐)	(๐.๙)	(๐.๑)	(๐.๑)	(๐.๐)

ที่มา : สำมะโนเกษตรกรปี ๒๕๒๑ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ ๔.๑๕ จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยง เป็ดจำนวนตามขนาดฟาร์ม

จังหวัด	จำนวนเปิด	จำนวนผู้เลี้ยง	จำนวนผู้เลี้ยงจำนวนตามขนาดฟาร์ม (ตัว)						
			๑-๑๙ ตัว	๒๐-๙๙ ตัว	๑๐๐-๑๙๙ ตัว	๒๐๐-๔๙๙ ตัว	๕๐๐-๙๙๙ ตัว	๑,๐๐๐-๔,๙๙๙ ตัว	๕,๐๐๐ ขึ้นไป
สุรินทร์	๒๗๓,๗๐๔	๒๓,๓๒๕	๑๙,๘๗๐	๒,๖๒๑	๒๗๐	๔๗๓	๗๔	๑๗	๐
ศรีสะเกษ	๑๒๐,๒๐๗	๒๑,๑๕๗	๑๙,๖๑๔	๑,๕๔๓	๔๒	๕๖	๑๐	๓	๐
บุรีรัมย์	๒๐๖,๕๖๘	๒๕,๓๕๒	๒๒,๒๖๐	๒,๗๖๕	๑๐๗	๑๖๔	๕๓	๑๓	๐
ร้อยเอ็ด	๑๘๖,๔๔๔	๓๓,๕๗๕	๓๑,๑๖๘	๒,๑๙๕	๙๕	๙๕	๑๙	๕	๐
มหาสารคาม	๑๒๙,๘๔๙	๒๑,๕๙๗	๑๙,๙๘๘	๑,๕๒๕	๘๕	๘๒	๑๕	๒	๐
ยโสธร	๕๓,๓๐๘	๑๑,๕๐๐	๑๐,๘๙๕	๕๖๐	๒๘	๑๗	๐	๐	๐
อุบลราชธานี	๑๒๖,๑๑๓	๒๗,๖๙๐	๒๖,๔๕๕	๑,๑๓๖	๓๙	๒๕	๓	๒	๐
รวม ๗ จังหวัด	๑,๐๙๖,๐๙๔	๑๖๔,๑๙๖	๑๕๐,๒๕๐	๑๒,๑๘๔	๖๖๕	๙๐๑	๑๖๔	๔๒	๐
(ร้อยละ)		(๑๐๐)	(๙๑.๕)	(๖.๕)	(๐.๕)	(๐.๕)	(๐.๑)	(๐.๑)	(๐.๐)

ตารางที่ ๔.๓๕ จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ จำนวนตามขนาดฟาร์ม

จังหวัด	จำนวนผู้เลี้ยง	จำนวนผู้เลี้ยงจำนวนตามขนาดฟาร์ม (ตัว)							
		๑-๑๙ ตัว	๒๐-๙๙ ตัว	๑๐๐-๑๙๙ ตัว	๒๐๐-๔๙๙ ตัว	๕๐๐-๙๙๙ ตัว	๑๐๐๐-๔๙๙๙ ตัว	๕๐๐๐-๙๙๙๙ ตัว	๑๐๐๐๐ ขึ้นไป
สุรินทร์	๗๙,๗๔๗	๔๖,๖๓๒	๒๒,๘๒๕	๒๕๕	๒๘	๐	๗	-	
ศรีสะเกษ	๘๓,๓๓๘	๖๓,๕๕๙	๑๙,๕๖๘	๒๓๗	๕๙	๘	๖	๑	
บุรีรัมย์	๘๑,๑๔๘	๕๙,๙๕๑	๒๐,๙๙๓	๑๗๔	๓๑	๗	๒	๐	
ร้อยเอ็ด	๙๒,๐๑๗	๗๒,๐๔๕	๑๙,๖๗๑	๒๑๙	๖๖	๙	๖	๑	
มหาสารคาม	๕๘,๕๗๒	๔๗,๘๑๕	๑๐,๕๖๕	๑๐๘	๕๒	๒๓	๑๙	๐	
ยโสธร	๓๔,๙๕๔	๒๙,๓๙๐	๕,๕๖๔	๗๘	๓๓	๓	๑	๐	
อุบลราชธานี	๑๐๒,๘๗๑	๘๐,๑๙๕	๒๒,๒๔๙	๓๐๕	๗๘	๒๕	๑๗	๒	
รวม ๗ จังหวัด	๕๓๒,๖๓๗	๔๐๙,๕๗๗	๑๒๑,๒๑๐	๑,๓๗๖	๓๓๗	๗๕	๕๘	๕	
(ร้อยละ)	(๑๐๐)	(๗๖.๙)	(๒๒.๗)	(๐.๓)	(๐.๑)	(๐)	(๐)	(๐)	(๐)

ที่มา : สำนักงานการเกษตรปี ๒๕๒๑ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

และโดยเฉลี่ยแล้วเกษตรกรแต่ละรายจะเลี้ยงเปิดรายละประมาณ ๗ ตัว และไก่
รายละประมาณ ๑๓ ตัว พันธุ์เปิดที่เลี้ยงมักเป็นพันธุ์ไข่เกือบทั้งหมด ส่วนไก่มากกว่า ๘๐% จะเป็นพันธุ์
พื้นเมือง ส่วนที่เหลือจะเป็นพันธุ์ไข่และพันธุ์เนื้อ ดังตัวเลขตามตารางที่ ๕.๓๖

การเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่วางแผนในปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่ยังไม่มีพัฒนาการมากนัก การเลี้ยง
ยังเป็นแบบธรรมชาติมากกว่าตามหลักการที่ถูกต้อง เกษตรกรยังขาดความรู้ด้านการเลี้ยง เช่น การบำรุง
พันธุ์ การป้องกันและรักษาโรคสัตว์ การให้อาหารสัตว์ ฯลฯ และจำนวนสัตว์เลี้ยงแต่ละรายมีไม่มากนัก
ดังนั้น การส่งเสริมและพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่วางแผนจึงน่าจะมีโอกาสพัฒนาได้อีกมาก

ตารางที่ ๕.๓๖ จำนวนไก่จำแนกตามชนิดพันธุ์

จังหวัด	จำนวนไก่ ทั้งสิ้น	ชนิดพันธุ์		
		พันธุ์ไข่	พันธุ์เนื้อ	อื่น ๆ
สุรินทร์	๑,๑๖๘,๘๑๗	๓๙,๙๓๕	๑๒๖,๗๔๘	๑,๐๐๒,๑๓๔
ศรีสะเกษ	๑,๐๘๘,๕๙๘	๓๖,๘๒๖	๗๗,๙๘๕	๙๗๓,๗๘๘
บุรีรัมย์	๑,๐๘๘,๐๕๐	๓๐,๑๗๕	๘๓,๕๑๖	๙๗๔,๓๕๙
ร้อยเอ็ด	๑,๑๕๕,๕๓๗	๒๐,๕๓๗	๙๒,๒๘๘	๑,๐๓๒,๖๑๐
มหาสารคาม	๖๘๕,๗๑๕	๑๕,๑๐๕	๑๐๒,๓๖๕	๕๖๘,๒๔๕
ยโสธร	๓๖๕,๕๗๓	๖,๑๕๐	๑๙,๐๗๗	๓๓๘,๓๔๖
อุบลราชธานี	๑,๓๒๕,๕๘๕	๕๕,๖๓๑	๑๑๖,๗๙๙	๑,๑๕๓,๑๕๕
รวม ๗ จังหวัด	๖,๘๖๖,๕๖๕	๒๐๓,๓๖๐	๖๑๘,๗๗๗	๖,๐๔๕,๔๒๗
(ร้อยละ)	(๑๐๐)	(๓.๐)	(๘.๐)	(๘๘.๐)

ที่มา : สำนักทะเบียนการเกษตรปี ๒๕๒๑ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

(๓) การประมง

การประมงในเขตอีสานตอนกลางและตอนล่าง เป็นการประมงน้ำจืด เนื่องจากเขตนี้เป็นส่วนของแผ่นดินที่ตั้งอยู่ตอนในของประเทศ ไม่มีพื้นที่ติดทะเล การประมงน้ำจืดในเขตพื้นที่โครงการแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือการทำประมงจากแหล่งน้ำธรรมชาติ และการเพาะเลี้ยง

การทำประมงจากแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยที่เขตพื้นที่โครงการมีแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำมูล แม่น้ำชี ลำเสียว เขบาย เขบก โคมใหญ่ โคมน้อย ลำปลายมาศ ห้วยทัพทัน ห้วยสำราญ ห้วยขยุง และมีอ่างเก็บน้ำของกรมชลประทานประมาณ ๖๘ แห่ง นอกจากนี้ยังมีห้วย หนอง คลอง บึง ที่เป็นที่เก็บน้ำธรรมชาติ และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ แหล่งน้ำเหล่านี้ประชาชนใช้ เป็นแหล่งจับสัตว์น้ำ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการทำประมงเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น การทำประมงในแหล่งน้ำธรรมชาติ มีปัญหา เรื่องความขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

การประมงโดยการเพาะเลี้ยง ในปัจจุบันประชาชนมีความต้องการพอสมควร แต่ยังมีปัญหาเรื่องพันธุ์ปลา เรื่องทุนชุดบ่อเลี้ยงปลา และเรื่องน้ำ การเพาะเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงเพื่อบริโภคในครัวเรือน ตามตารางที่ ๕.๓๗ จำนวนผู้เลี้ยงเป็นฟาร์มมีจำนวนเพิ่มขึ้น เปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๗ กับปี พ.ศ. ๒๕๒๑ จำนวนฟาร์มเลี้ยงปลาน้ำจืดเขตพื้นที่โครงการคิดเป็น ๒๐% ของภาคอีสาน และ ๘% ของทั้งประเทศ หากเปรียบเทียบสัดส่วนของเนื้อที่เลี้ยง เขตพื้นที่โครงการ จำนวนเนื้อที่เลี้ยงปลาคิดเป็น ๑๘.๗% ของเนื้อที่เลี้ยงปลาภาคอีสาน หรือ ๑.๖% ของทั้งประเทศ ประเภทการเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงในบ่อ และนา ส่วนการเลี้ยงตามร่องสวน และกระชังไม่มีเลย จังหวัดที่มีการเลี้ยงปลามากที่สุดคือ อุบลราชธานี และมหาสารคาม

ปริมาณสัตว์น้ำจืดที่จับได้ในเขตพื้นที่โครงการมีแนวโน้มสูงขึ้นตลอดเวลา ตามตารางที่ ๕.๓๘ คือเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ประมาณ ๘๒.๗% อัตราการเพิ่มขึ้นของสัตว์น้ำจืดที่จับได้ในเขตนี้สูงขึ้น ในขณะที่ปริมาณของสัตว์น้ำจืดที่จับได้เขตภาคอีสาน และทั้งประเทศกลับลดลง จังหวัดที่จับสัตว์น้ำได้ปริมาณมากที่สุดคือ ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และสุรินทร์

ชนิดของปลาที่จับได้ในเขตพื้นที่โครงการตามตารางส่วนใหญ่เป็นปลาช่อน ปลาดุก และปลาหมอ ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับภาคอีสานและทั้งประเทศ เนื่องจากปลาเหล่านี้มีอยู่ตามแหล่งน้ำธรรมชาติทั่วไป (ตารางที่ ๕.๓๙)

ตารางที่ ๕.๓๗ จำนวนฟาร์มและเนื้อที่เลี้ยงปลาในน้ำจืด จำแนกตามประเภทการเลี้ยงของจังหวัดต่าง ๆ ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ และ ๒๕๒๑

จังหวัด	ปี ๒๕๑๗									
	บ่อ		นา		ร่องสวน		กระชัง		รวม	
	ฟาร์ม	เนื้อที่ (ไร่)	ฟาร์ม	เนื้อที่ (ไร่)	ฟาร์ม	เนื้อที่ (ไร่)	ฟาร์ม	เนื้อที่ (ไร่)	ฟาร์ม	เนื้อที่ (ไร่)
บุรีรัมย์ *	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
มหาสารคาม	๑๔๔	๑๐๒.๕	๓๒	๓๑.๕	-	-	-	-	๒๒๖	๑๗๓.๘
ร้อยเอ็ด *	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ศรีสะเกษ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
สุรินทร์	๑๗๖	๔๙.๓	๕	๑๘.๐	-	-	-	-	๑๘๐	๖๗.๓
อุบลราชธานี	๒๑๕	๑๒๖.๐	๓	๑๕.๐	-	-	-	-	๒๑๘	๑๕๐.๐
ยโสธร *	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	๕๘๕	๒๗๗.๗	๓๙	๑๐๓.๕	-	-	-	-	๖๒๔	๓๘๑.๑
ภาคอีสาน	๕,๘๙๓	๒,๙๙๗.๗	๕๘๕	๒,๙๕๑.๘	-	-	-	-	๕,๔๗๘	๕,๙๔๙.๕
ทั่วประเทศ	๑๓,๕๙๕	๑๕,๐๐๔.๕	๓,๔๗๒	๗๑,๐๕๗.๖	๑,๔๖๑	๘๓๑.๐	๕๕	๑,๓๖๔.๐	๑๘,๕๕๒	๘๖,๘๕๓.๑

* ไม่มีการสำรวจ

ที่มา : ๑) ประมงจังหวัด ๒) สถานีประมง ๓) กรมประมง

จังหวัด	ปี ๒๕๒๑									
	บ่อ		นา		ร่องสวน		กระชัง		รวม	
	ฟาร์ม	เนื้อที่ (ไร่)	ฟาร์ม	เนื้อที่ (ไร่)	ฟาร์ม	เนื้อที่ (ไร่)	ฟาร์ม	เนื้อที่ (ไร่)	ฟาร์ม	เนื้อที่ (ไร่)
บุรีรัมย์ *	๒๑๘	๑๓๔.๖๒	๒	๖.๐	๖.๐	-	๒๒๐	-	๒๒๐	๑๔๑.๒
มหาสารคาม	๒๓๓	๒๕๑.๔	๑๒๕	-	๔๕๖.๙	-	๓๕๘	-	๓๕๘	๓๐๘.๓
ร้อยเอ็ด *	๒๓	๑๔.๔	๑๔	-	๙๕.๕	-	๓๗	-	๓๗	๑๐๙.๙
ศรีสะเกษ	๔๙	๕๔.๖	-	-	-	-	๔๙	-	๔๙	๕๔.๖
สุรินทร์	๓๒๙	๑๓๗.๖	๒๘	-	๑๐๓.๕	-	๓๕๗	-	๓๕๗	๒๔๑.๐
อุบลราชธานี	๗๓	๓๖.๗	๑๓๑	-	๕๕๓.๐	-	๘๖๘	-	๘๖๘	๙๐๙.๗
ยโสธร *	๗๖	๙๗.๘	๒๑	-	๑๑๑.๐	-	๙๗	-	๙๗	๒๐๘.๘
รวม	๑,๖๖๕	๑,๐๕๗.๗	๓๒๑	-	๑,๓๑๕.๘	-	๑,๙๖๘	-	๑,๙๖๘	๒,๓๗๓.๕
ภาคอีสาน	๘,๗๑๕	๘,๖๐๖.๗	๙๘๙	๗	๕,๓๙๗.๕	๒๒๑.๑	๙,๗๒๕	๒,๒๖๘	๙,๗๒๕	๑๒,๖๖๓.๖
ทั่วประเทศ	๑๘,๒๒๘	๒๐,๒๔๑.๘	๔,๔๙๗	๔๐๘	๑๓,๗๘๙.๑	๗๘๐.๘	๒๓,๖๖๓	๕,๘๔๓	๒๓,๖๖๓	๑๕๑,๘๑๗.๓

* ไม่มีการสำรวจ

ตารางที่ ๕.๓๘ ปริมาณสัตว์น้ำจืดที่จับได้ในจังหวัดต่าง ๆ ภาคอีสานตอนกลางและตอนล่าง พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๒๑

หน่วย : ตัน

จังหวัด	พ.ศ.	๒๕๑๗	๒๕๑๘	๒๕๑๙	๒๕๒๐	๒๕๒๑	
						จำนวน	%
บุรีรัมย์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ สุรินทร์ อุบลราชธานี ยโสธร	๕๓๖	๕๓๖	๕๓๖	๕๓๖	๕๓๖	๑,๕๐๗	๑๓.๗
	๓๘๓	๖๒๖	๒๒๒	๒๒๒	๒๒๒	๑,๓๕๐	๑๐.๐
	๑,๕๕๕	๑๐,๐๐๘	๔,๐๕๘	๑,๗๑๕	๑,๗๑๕	๒,๕๔๗	๒๑.๒
	๑,๑๑๘	๘๒๐	๒,๕๓๓	๑,๒๖๓	๑,๒๖๓	๒,๕๔๕	๑๙.๗
	๑,๘๗๓	๑,๒๖๕	๙๐๕	๑,๒๗๓	๑,๒๗๓	๑,๒๗๓	๙.๑
	๑,๙๕๗	๑,๖๕๓	๒,๕๐๐	๑,๕๐๐	๑,๕๐๐	๒,๑๒๗	๑๕.๓
รวม	๓๐๑	๑,๐๕๓	๖๕๑	๑,๐๕๓	๑,๐๕๓	๑,๕๒๗	๑๑.๐
ภาคอีสาน	๗,๖๑๖	๑๕,๙๐๑	๑๑,๓๓๕	๑๑,๓๓๕	๑๑,๓๓๕	๑๓,๕๑๒	๑๐๐.๐
ทั่วประเทศ	๖๗,๕๒๒	๗๔,๓๓๗	๕๓,๐๒๑	๕๓,๐๒๑	๕๓,๐๒๑	๖๖,๕๒๑	
	๑๕๘,๘๗๖	๑๖๐,๖๕๒	๑๕๗,๒๙๕	๑๕๗,๒๙๕	๑๕๗,๒๙๕	๑๕๙,๕๖๖	

ที่มา : กรมประมง

ตารางที่ ๔.๓๔ ชนิดสัตว์น้ำที่จับได้ของจังหวัดต่าง ๆ เขตอีสานตอนกลางและตอนล่าง ปี พ.ศ. ๒๕๒๒

หน่วย : ตัน

จังหวัด	ชนิดปลา	ปลาช่อน	ปลาทู	ปลาทอม	ปลาไหล	ปลาตะเพียน	ปลาไน	ปลาลิ้นหมู	ปลาอื่น ๆ	กุ้ง	สัตว์น้ำอื่น ๆ	รวม
บุรีรัมย์	ปลาช่อน	๓๓๕	๒๕๒	๒๑๑	๑๕	๘๘	๓๕	๒๓	๘๕๕	๒๖	๒๕	๑,๕๐๗
	ปลาทู		๓๕๒	๑๕๓	๑๑	๕๓	๒๕	๒๕	๒๕๒	๒๖	๕	๑,๓๕๐
	ปลาช่อน	๖๕๗	๕๕๒	๕๕๗	๒๓	๑๐๕	๓๑	๑๖	๕๒๓	๑๒๖	๕๓๗	๒,๕๕๗
	ปลาช่อน	๕๓๕	๗๓๕	๓๐๑	๕	๒๒	-	-	๗๕๕	๑๕	๗๕	๒,๗๕๕
	ปลาช่อน	๓๘๐	๓๒๗	๑๕๕	๑๕	๑๖๗	๒๐	๕	๑๒๓	๕๕	๑๕	๑,๒๗๐
	ปลาช่อน	๕๕๕	๕๕๐	๒๒๒	๒๓	๕๕	๖๕	๒๗	๓๓๓	๖๖	๑๑๕	๒,๑๒๗
บุรีรัมย์	ปลาช่อน	๓๐๗	๓๒๓	๑๕๕	๑๗	๑๒๕	๑๐	๑๕	๓๒๒	๑๕๐	๑๐๖	๑,๕๒๗
รวม		๓,๕๕๐	๓,๑๒๐	๑,๖๗๕	๑๑๒	๖๓๕	๑๕๑	๑๑๗	๓,๑๖๖	๕๕๐	๗๕๓	๑๓,๕๑๒
ภาคอีสาน		๗,๖๐๕	๖,๘๒๕	๓,๖๗๕	๖๑๗	๒,๓๑๕	๖๕๕	๗๓๗	๕,๕๕๕	๑,๕๖๖	๒,๑๕๓	๓๖,๕๒๑
ทั่วประเทศ		๒๗,๑๕๕	๒๒,๕๕๕	๕,๕๓๕	๑,๕๖๕	๑๑,๗๕๐	๑,๒๕๐	๑๕,๕๕๕	๓๖,๗๖๖	๓,๐๕๕	๓,๕๕๖	๑๕๑,๕๕๖

ที่มา: กรมประมง

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของการทำประมงน้ำจืดในเขตนี้ที่สำคัญคือ การส่งเสริมของทางราชการ นอกจากนี้จะมีสำนักงานประมงจังหวัดในแต่ละจังหวัดแล้ว ยังมีการจัดตั้งสถานีประมงในเขตนี้ถึง ๓ แห่ง คือ สถานีประมงอุบลราชธานี สถานีประมงมหาสารคาม และสถานีประมงจังหวัดสุรินทร์ สถานีประมงทั้ง ๓ แห่งที่ผลิตพันธุ์ปลาทดลองค้นคว้า ส่งเสริมการเลี้ยงและปรับปรุงแหล่งน้ำในการนี้ ได้ผลิตพันธุ์ปลาคือยจำหน่ายแจกจ่ายแก่ประชาชน ปล่อยพันธุ์ปลาในแหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นการส่งเสริมอาชีพประมงให้ขยายตัวยิ่งขึ้น

(๔) สาขาน้ำจืด (รายละเอียดในบทที่ ๓)

๕.๓.๒ การค้ำส่งและค้าปลีก

มีมูลค่า ๒,๒๕๖.๔ ล้านบาทในปี ๒๕๑๘ และเพิ่มขึ้นเป็น ๒,๕๗๐.๓ ล้านบาทในปี ๒๕๒๒ โดยมีอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์โดยเฉลี่ยร้อยละ ๓.๓ ต่อปี เป็นอัตราที่สูงกว่าอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์สาขาเดียวกันของภาคซึ่งเป็นร้อยละ ๒.๖ ต่อปี แต่ต่ำกว่าอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์สาขาของประเทศ ซึ่งเป็นร้อยละ ๗.๑ ต่อปี นับเป็นสาขาการผลิตที่มีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากสาขาเกษตรกรรม

เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนการผลิตของผลิตภัณฑ์สาขาการค้ำส่งและค้าปลีกแล้ว ปรากฏว่ามีส่วนร่วมในการผลิตของพื้นที่เฉพาะ ๓ คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๔ และมีส่วนร่วมในการผลิตลดลงเรื่อย ๆ จนเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๖.๑ ในปี ๒๕๒๒ และเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์สาขาเดียวกันของประเทศแล้ว ปรากฏว่ามีสัดส่วนลดลงเช่นกัน แต่พื้นที่เฉพาะ ๓ กลับมีสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์สาขาเดียวกับของภาค ปรากฏว่ามีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๓๖.๐ ในปี ๒๕๑๘ เป็นร้อยละ ๓๗.๑ ในปี ๒๕๒๒

ตารางที่ ๕.๔๐ สัดส่วนผลิตภัณฑ์สาขาการค้า

	สัดส่วนการผลิตต่อพื้นที่เฉพาะ ๓		สัดส่วนการผลิตต่อภาค		สัดส่วนการผลิตต่อประเทศ		อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์สาขาการค้าส่งค้าปลีก		
	๒๕๑๘	๒๕๒๒	๒๕๑๘	๒๕๒๒	๒๕๑๘	๒๕๒๒	พื้นที่เฉพาะ	ภาค	ประเทศ
การค้าส่งและค้าปลีก	๑๗.๔	๑๖.๑	๓๖.๐	๓๗.๑	๖.๓	๕.๕	๓.๓	๒.๖	๗.๑

๕.๓.๓ สาขาอุตสาหกรรม

สาขาอุตสาหกรรมในพื้นที่วางแผนมีความสำคัญต่อฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับของภาคและของประเทศ ทั้งนี้ เพราะมีส่วนแบ่ง GRP เพียง ๘.๒% ของ GRP รวม ของพื้นที่วางแผน ในขณะที่ตัวเลขของภาคและของประเทศเป็น ๑๑.๕% และ ๒๐.๕% ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ ๕.๕๑

เมื่อสิ้นปี ๒๕๒๓ พื้นที่วางแผนมีจำนวนโรงงานทั้งหมด ๙,๘๒๓ โรง อุตสาหกรรมหลักส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ผลิตผลทางการเกษตรภายในพื้นที่ เป็นปัจจัยหลักในการผลิต โดยจำแนกเป็นโรงงานผลิตอาหารและเครื่องดื่มถึง ๙,๐๔๒ โรง (๙๒.๐%) ซึ่งในจำนวนนี้เป็นโรงสีข้าว ๘,๙๔๑ โรง (๙๑.๐%) ส่วนที่เหลือเป็นโรงงานประเภทต่าง ๆ ที่มีมากได้แก่ โรงงานผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ๘๒๖ โรง โรงงานซ่อมเครื่องจักรและเครื่องบริภัณฑ์ขนส่ง ๑๐๕ โรง โรงงานอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากไม้ ๕๗ โรง และโรงงานอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากปอ ๕๐ โรง ดังรายละเอียดในตารางที่ ๕.๕๒ และ ๕.๕๓

ในช่วงที่ผ่านมา คือตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ ถึง ๒๕๒๑ จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมได้เพิ่มขึ้น ๓๗.๗% หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ ๑๒.๖% ซึ่งในขณะที่ส่วนแบ่งของ GRP สาขาอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ๒๐.๒% หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ ๖.๗% ซึ่งเพิ่มขึ้นในอัตราที่ใกล้เคียงกับของภาคในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากิจการอุตสาหกรรมได้พัฒนาเรื่อยมาโดยตลอด ดังตัวเลขในตารางที่ ๕.๕๔

เมื่อวิเคราะห์ค่าตัว เลขมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม เฉลี่ยต่อโรงงานของแต่ละจังหวัดตามตารางที่ ๕.๕๕ พบว่า มีค่าต่ำมาก คือ ตั้งแต่ ๘๘,๑๑๔ บาท/โรงงาน สำหรับจังหวัดมหาสารคาม จนถึง ๑๙๘,๗๘๓ บาท/โรงงาน สำหรับจังหวัดยโสธร ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับตัวเลขของภาคทั้งหมดก็ยังมีค่าต่ำกว่า ซึ่งแสดงว่าโรงงานเกือบทั้งหมดเป็นโรงงานขนาดเล็ก และมีบทบาทน้อยในการแก้ปัญหาแรงงานและกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด พบว่า จังหวัดบุรีรัมย์มีจำนวนโรงงานมากที่สุด คือ ๑,๘๖๗ แห่ง ซึ่งมีโรงงานประเภทต่าง ๆ ๑๕ ประเภท และโรงงานส่วนใหญ่ถึง ๘๗.๕% ก็ยังคงเป็นโรงสีข้าว รองลงมาเป็นโรงงานอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ๑๘๐ แห่ง (๙.๖%) ส่วนจังหวัดมหาสารคามมีโรงงานน้อยที่สุด คือ ๙๓๘ แห่ง

ตารางที่ ๕.๕๑ แสดงมูลค่าและส่วนแบ่งผลิตภัณฑ์มวลรวมสาขาอุตสาหกรรมปี ๒๕๒๒

จังหวัด	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม สาขาอุตสาหกรรม ๑ (ล้านบาท)	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม จังหวัด (ล้านบาท)	ส่วนแบ่งผลิตภัณฑ์มวลรวม สาขาอุตสาหกรรม ๑ (%)
ศรีสะเกษ	๑๕๗.๐	๒,๓๓๘.๓	๖.๗
สุรินทร์	๒๐๖.๔	๒,๒๘๔.๓	๙.๐
ร้อยเอ็ด	๑๗๔.๘	๒,๑๕๗.๖	๘.๑
มหาสารคาม	๑๐๓.๔	๑,๖๒๔.๓	๖.๔
บุรีรัมย์	๒๔๔.๐	๓,๑๕๙.๖	๗.๗
อุบลราชธานี	๒๗๑.๕	๓,๒๕๘.๑	๘.๓
ยโสธร	๕๑.๐	๑,๑๒๑.๕	๔.๕
รวมพื้นที่วางแผน	๑,๒๘๘.๑	๑๕,๗๒๔.๖	(๘.๒)
รวมภาคอีสาน	๔,๗๘๘	๔๑,๘๐๔	(๑๑.๕)
รวมทั้งประเทศ	๕๘,๐๓๖	๒๘๔,๗๕๗	(๒๐.๔)

ที่มา : ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ฉบับปี ๒๕๒๒ ของกองบัญชีประชาชาติ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ ๕.๕๒ โครงสร้างอุตสาหกรรมในพื้นที่วางแผน

ประเภทอุตสาหกรรม	สุรินทร์	ศรีสะเกษ	บุรีรัมย์	ร้อยเอ็ด	มหาสารคาม	ยโสธร	อุบล ำ	รวม
ผลิตภัณฑ์จากปอ	๑๖	๔	๔	๔	๑	๒	๑๕	๕๐
ฝ้ายและสิ่งทอ	-	-	๓	-	-	-	-	๓
ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	๒๓	๓๔	๑๘๐	๕๑	๘๔	๓	๖	๔๒๖
ผลิตภัณฑ์จากไม้	๑๐	๕	๑๐	๘	๗	๔	๑๓	๕๗
ผลิตภัณฑ์แร่โลหะ	๑๔	๖	๔	๔	๗	๑	๖	๔๕
" แร่โลหะ	๕	๒	๑	๑	๑	๓	๒	๑๕
การพิมพ์	๕	๑	๑	๑	๑	๑	๒	๑๕
ซ่อม เครื่องจักรและ เครื่องปริ้นท์ขนส่ง	๒๑	๓	๑	๕	๕๒	๔	๒๕	๑๐๕
อาหารและเครื่องดื่ม	๑,๕๕๔	๑,๓๔๔	๑,๖๕๗	๑,๕๖๐	๓๘๔	๕๒๖	๑,๒๗๐	๙,๐๔๓
อื่น ๆ	๗	๔	๒	๓	-	-	๕	๒๑
รวม	๑,๖๕๗	๑,๔๕๘	๑,๘๖๗	๑,๕๘๘	๙๓๘	๕๓๙	๑,๓๗๖	๙,๘๒๓

ที่มา : ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ ๕.๔๓ แสดงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ

ประเภทอุตสาหกรรม	สุรินทร์	ศรีสะเกษ	บุรีรัมย์	ร้อยเอ็ด	มหาสารคาม	ยโสธร	อุบล	รวม	ร้อยละ
<u>ผลิตภัณฑ์จากปอ</u>	๑๖	๔	๔	๔	๑	๒	๑๔	๔๐	(๐.๕๐)
ถักปอ สางปอ	๑๕	๔	๔	๔	๑	๒	๑๔	-	-
ทอกระสอบ	๑	-	-	-	-	-	-	-	-
<u>ผ้าและสิ่งทอ</u>	-	-	๓	-	-	-	-	๓	(๐.๑๐๓)
เสื้อผ้า	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ทอผ้าไหม	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ทอผ้ายี่ขิ้น	-	-	๓	-	-	-	-	-	-
สีย้อมตาย ย้อมผ้า	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ทอแหวน	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ทอผ้าหมอนวม	-	-	-	-	-	-	-	-	-
หลอดคาย	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<u>ผลิตภัณฑ์อื่นสำหรับสิ่ง</u>	๒๓	๓๔	๑๘๐	๔๑	๔๔	๓	๖	๔๒๖	(๔.๓๓)
แปงมีนสำหรับสิ่ง	-	-	-	-	-	-	-	-	-
มีนเส้น อัดมีน เบ็ด	๒๓	๓๔	๑๘๐	๔๑	๔๔	๓	๖	-	-

ตารางที่ ๕.๔๓ (ต่อ)

ประเภทอุตสาหกรรม	ผู้รับทรัพย์	ทรัพย์สิน	ชำระหนี้	ผู้รับทรัพย์	รอยเอ็ด	มหาสารคาม	โยธยา	อุบล	รวม	ร้อยละ
ผลิตภัณฑ์จากไม้	๑๐	๕	-	๑๐	๔	๗	๔	๑๓	๕๗	(๐.๕๔)
ประติมากรรมไม้	๕	-	-	๑	๗	๖	๓	๗	-	-
โรงเลื่อยจักร	๕	๕	-	๙	๑	๑	๑	๖	-	-
ผลิตภัณฑ์เรือใบทะเล	๑๔	๖	-	๕	๙	๘	๑	๖	๕๕	(๐.๕๔)
ไม้แปดเหลี่ยม	๖	๕	-	๕	-	-	-	๕	-	-
เดือย	-	-	-	-	-	๑	-	๑	-	-
ธูป ไม้เผา	๕	๑	-	-	-	๑	-	-	-	-
ไม้ขาว	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
แกะสลักหิน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ผลิตภัณฑ์คอนกรีต	๕	-	-	-	๕	๖	๑	๑	-	-
ผลิตภัณฑ์แร่โลหะ	๖	๖	๒	๕	๑	๗	-	๒๕	๕๕	(๐.๕๕)
ภาชนะสังกะสี	-	-	-	-	-	-	-	๑	-	-
เครื่องมือการเกษตร	-	-	-	-	-	-	-	๕	-	-
โต๊ะ เก้าอี้ ประดู	๑	-	-	-	-	๕	-	๗	-	-
หน้าต่างเหล็ก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ ๔.๔๓ (ต่อ)

๕-๓๓

ประเภทอุตสาหกรรม	สุรินทร์	ศรีสะเกษ	บุรีรัมย์	ร้อยเอ็ด	มหาสารคาม	ยโสธร	อุบล	รวม	ร้อยละ
ทั่วไป	-	-	-	-	-	-	๑	-	-
หม้ออูมีเนียม	-	-	-	-	-	-	-	-	-
แท่งน้ำ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
หลอดกะทะเหล็ก	-	-	-	-	-	-	-	-	-
เตาอั้งโล่	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ฮัลดเคซเหล็ก	-	-	-	-	-	-	๑	-	-
ผลิตอุปกรณ์โรงสี	๓	-	-	-	-	-	-	-	-
กึ่งโลหะ	๒	๒	๔	๑	๓	-	๑๐	-	-
การพิมพ์	๔	๑	๑	๓	๔	๓	๗	๒๔	(๐.๒๔)
โรงพิมพ์	๕	๑	๑	๓	๔	๓	๗	-	-
ซ่อมเครื่องจักรและ									
เครื่องปรับอากาศขนส่ง	๒๑	๓	๑	๙	๔๒	๔	๒๔	๑๐๕	(๑.๐๗)
ซ่อมเครื่องยนต์	๒	๒	๑	๖	๑๙	๓	๕	-	-
เคาะพื้นที่ต่อหัวถัง	๑๐	-	-	-	๙	-	๕	-	-
ซ่อมแทรกเตอร์	-	-	-	๑	-	-	๗	-	-
หล่อดอกลาย	๑	-	-	๑	-	๑	๑	-	-

ตารางที่ ๕.๔๓ (ต่อ)

ประเภทอุตสาหกรรม	สุรินทร์	ศรีสะเกษ	บุรีรัมย์	ร้อยเอ็ด	มหาสารคาม	ยโสธร	อุบล	รวม	ร้อยละ
หล่ออุปกรณ์เครื่องจักร	-	๑	-	-	-	-	๓	-	-
หมอน้ำ	-	-	-	-	๓	-	๑	-	-
ปะยางรถยนต์	๕	-	-	-	๒	-	-	-	-
กระดาษรถยนต์	-	-	-	-	-	-	-	-	-
เบาะ	-	-	-	-	๒	-	-	-	-
ผ้าเปรด	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ซ่อมจักรยานยนต์	-	-	-	-	-	-	๒	-	-
ท่อไอเสีย	๓	-	-	๑	๓	-	-	-	-
ซ่อมตู้เย็น	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ซ่อมไดนาโม	๑	-	-	-	๕	-	๑	-	-
สามล้อ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<u>อาหารและเครื่องดื่ม</u>	๑,๕๕๕	๑,๓๙๔	๑,๖๕๗	๑,๕๕๐	๗๘๕	๙๒๗	๑,๒๗๐	๙,๐๕๓	(๙๒.๐๐)
ไอศกรีม	-	๒	-	๒	๑	๑	๒	-	-

ตารางที่ ๕.๔๓ (ต่อ)

ประเภทอุตสาหกรรม	สุรินทร์	ศรีสะเกษ	บุรีรัมย์	ร้อยเอ็ด	มหาสารคาม	ยโสธร	อุบล	รวม	ร้อยละ
น้ำแข็ง	๔	๓	๖	๒	๒	๑	๗	-	-
อาหารจากเนื้อ	-	-	-	๒	-	-	-	-	-
อาหารจากแป้ง	๔	-	๔	๔	๔	๑	๑๓	-	-
หัวผักกาด	-	-	-	-	-	-	-	-	-
น้ำอัดลม	-	-	-	-	-	-	-	-	-
น้ำตาลทรายขาว	-	-	๑	-	-	-	-	-	-
น้ำตาลทรายแดง	๒	-	๑๔	-	-	-	๑	-	-
นมกลั่นสุรา	๑	-	-	๑	-	-	๒	-	-
เกลือป่น	-	-	-	-	๓	-	-	-	-
นึ่งปลา	-	-	-	๑	๓	-	๒	-	-
น้ำมะเขือเทศกระป๋อง	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ซีอิ้ว	-	-	-	-	-	-	-	-	-
โรงสีข้าว	๑,๕๔๑	๑,๓๘๕	๑,๖๓๒	๑,๕๔๘	๗๗๑	๕๑๕	๑,๒๔๑	๘,๕๕๑	(๘๑.๐)
น้ำดื่มบรรจุขวด	๓	๑	-	-	๑	-	๒	-	-

ตารางที่ ๕.๔๓ (ต่อ)

ประเภทอุตสาหกรรม	สุรินทร์	ศรีสะเกษ	บุรีรัมย์	ร้อยเอ็ด	มหาสารคาม	ยโสธร	อุบล	รวม	ร้อยละ
อื่น ๆ	๗	๔	๒	๓	-	-	๕	๒๑	(๐.๒๑)
ยาฆ่าเชื้อโรค	-	-	-	๑	-	-	-	-	-
บ่มใบยาสูบ	-	-	-	-	-	-	๑	-	-
ข้าวโพด	-	-	๑	-	-	-	-	-	-
ทองเย็น	๒	-	๑	๒	-	-	-	-	-
ไม้ค้ำถั่วลิสง	๔	๔	-	-	-	-	๒	-	-
หมักหัวผักกาด	๑	-	-	-	-	-	-	-	-
แปดเตอรั้	-	-	-	-	-	-	๑	-	-
ครึ่ง แพลแลค	-	-	-	-	-	-	๑	-	-
รวม	๑,๖๕๗	๑,๕๕๘	๑,๘๖๗	๑,๕๘๘	๕๓๘	๕๓๘	๑,๓๗๖	๕,๘๖๓	(๑๐๐)
(ร้อยละ)	(๑๖.๘)	(๑๕.๘)	(๑๙.๑)	(๑๖.๑)	(๕.๖)	(๕.๖)	(๑๕.๐)	(๑๐๐)	

ตารางที่ ๕.๔๔ การเพิ่มขึ้นของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมและผลิตภัณฑ์มวลรวมอุตสาหกรรมในพื้นที่วางแผน

จังหวัด	(๑) จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม			(๒) ผลิตภัณฑ์มวลรวมอุตสาหกรรม (ล้านบาท)		
	๒๕๑๘	๒๕๒๑	อัตราการเปลี่ยนแปลง %	๒๕๑๘	๒๕๒๑	อัตราการเปลี่ยนแปลง %
สุรินทร์	๘๓๕	๑,๐๘๗	+๓๑.๔	๙๖.๔	* ๑๖๔	+๗๕.๓
ศรีสะเกษ	๘๔๗	๑,๔๒๖	+๖๘.๓	๑๒๓.๖	๑๕๑.๘	+๑๔.๗
บุรีรัมย์	๑,๓๔๓	๑,๗๖๖	+๓๑.๐	๒๒๔.๓	๒๖๕.๒	+๑๘.๒
ร้อยเอ็ด	๖๐๑	๑,๐๐๘	+๖๗.๗	๑๕๔.๙	๑๕๙.๒	+ ๙.๙
มหาสารคาม	๗๕๕	๑,๐๑๐	+๓๓.๘	๗๑.๖	๘๙.๐	+๒๕.๓
ยโสธร	๒๖๒	๔๑๑	+๕๖.๙	๘๙.๖	๘๑.๗	- ๘.๘
อุบล	๑,๖๑๙	๑,๙๖๓	+๒๑.๒	๑๙๓.๔	๒๒๙.๐	+๑๘.๔
รวม	๖,๒๖๒	๘,๖๒๑	(+๓๗.๗)	๙๕๓.๘	๑,๑๓๔.๙	(+๒๐.๒)
อัตราเพิ่มเฉลี่ย/ปี			(+๑๒.๖)			(+๖.๗)
รวมภาคอีสาน	๑๓,๓๔๘	๑๙,๔๒๗	(+๔๕.๔)	๓,๔๕๓	๔,๒๕๗	(+๒๐.๒)
อัตราเพิ่มเฉลี่ย/ปี			(+๑๕.๑)			(+๖.๗)

(๑) ที่มา: หน่วยงานสถิติ กองควบคุมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม

(๒) ที่มา: ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด กองบัญชีประชาชาติ

ตารางที่ ๕.๔๕ มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยของโรงงานในพื้นที่วางแผน ปี ๒๕๒๑

จังหวัด	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ย บาท/โรงงาน/ปี
สุรินทร์	๑๕๔,๐๕๖
ศรีสะเกษ	๙๙,๔๓๘
บุรีรัมย์	๑๕๕,๔๕๑
ร้อยเอ็ด /	๑๕๗,๙๓๖
มหาสารคาม	๘๘,๑๑๙
ยโสธร	๑๙๘,๗๘๓
อุบล	๑๓๖,๖๔๘
รวม	๑๓๑,๖๔๘
ภาคอีสาน	๒๑๙,๑๒๘

ที่มา: หน่วยสถิติ กองควบคุมโรงงานอุตสาหกรรม

และเมื่อวิเคราะห์ถึงรายละเอียดของประเภทโรงงานที่สำคัญ ๆ ของแต่ละจังหวัด ซึ่งได้แก่ โรงสีข้าว โรงงานผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง และโรงงานผลิตภัณฑ์จากปอแล้ว ปรากฏว่าโรงงาน ทั้ง ๓ ประเภทดังกล่าวมีโรงงานรวมกันทั้งหมดถึง ๙,๔๑๗ แห่ง หรือ ๙๕.๙% ของจำนวนโรงงานทั้งหมด นับได้ว่าเป็นโรงงานที่สำคัญในพื้นที่วางแผน แต่ที่ว่าโรงงานทั้ง ๓ ประเภทนี้เป็นโรงงานแปรรูปเบื้องต้น เท่านั้น มูลค่าเพิ่มไม่สูงนัก เนื่องจากใช้เทคโนโลยีที่ง่ายและมีเงินลงทุนในกิจการน้อย

การกระจายตัวของโรงงานประเภทต่าง ๆ นั้น โดยทั่วไปมักตั้งอยู่ในเขตชุมชนและเมืองหลัก เป็นส่วนใหญ่ และกระจายอยู่เกือบทุกอำเภอในพื้นที่วางแผน จากรูปที่ ๕.๔ พบว่าพื้นที่ที่มีจำนวนโรงงาน ตั้งอยู่ตั้งแต่ ๒๕% ขึ้นไปของจังหวัดต่าง ๆ ได้แก่ อ.เมือง จ.บุรีรัมย์, อ.เมือง จ.สุรินทร์, อ.เมือง จ.ยโสธร, อ.บรบือ และ อ.พยัคฆภูมิพิสัย จ.มหาสารคาม

ถ้าพิจารณาถึงการกระจายตัวของโรงงาน โดยจำแนกตามประเภทของโรงงานอุตสาหกรรม ที่สำคัญ ซึ่งได้แก่โรงสีข้าว โรงงานมันเมล็ด มันเส้น และโรงงานอัดและสาบปอ จากรูปที่ ๕.๕ ถึง ๕.๗ แล้ว ปรากฏว่า โรงสีข้าวมักกระจายอยู่ทั่วไปเกือบทุกอำเภอ ซึ่งอำเภอที่มีโรงสีข้าวมากที่สุด ได้แก่ อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ รองลงมาได้แก่ อ.เมือง จ.สุรินทร์, อ.เมือง จ.ยโสธร และ อ.ธวัชบุรี จ.ร้อยเอ็ด ตามลำดับ

โรงงานมันเมล็ดและมันเส้นนั้นตั้งอยู่หนาแน่นมากที่สุด ใน อ.คูเมือง จ.บุรีรัมย์ รองลงมาได้แก่ อ.ละหานทราย จ.บุรีรัมย์, อ.โพนทอง จ.ร้อยเอ็ด, อ.หนองกี่ จ.บุรีรัมย์ และ อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม สาเหตุที่โรงงานส่วนใหญ่ตั้งอยู่หนาแน่นในบริเวณนี้ เพราะพื้นที่ดังกล่าวอยู่ใกล้กับตลาดรับซื้อ คือ จ.นครราชสีมา และขอนแก่น สามารถขนส่งได้สะดวก

ส่วนโรงงานอัดและสาบปอนั้นมีอยู่หนาแน่นใน อ.เมือง จ.สุรินทร์ อ.เมือง และ อ.วาริน-
ชำราบ จ.อุบลราชธานี เท่านั้น

เมื่อวิเคราะห์ถึงการกระจายตัวของอุตสาหกรรมหลักประเภทต่าง ๆ แล้ว ปรากฏว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การกระจายตัวของอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ไปสู่ภูมิภาคชนบทในพื้นที่วางแผนยังมีน้อยมาก มีเพียงประเภทเดียวคือ โรงสีข้าวเท่านั้นที่กระจายอยู่เกือบทุกอำเภอ แต่โรงสีข้าวดังกล่าว ส่วนใหญ่มักเป็นโรงสีขนาดเล็ก ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมส่วนใหญ่มักตั้งโรงงานอยู่ในเขตเมือง ทั้งนี้ เพราะมีโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยในการผลิต และอีกประการหนึ่งโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ เป็นโรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งเมื่อแปรรูปแล้วน้ำหนักและปริมาตรใกล้เคียงกับวัตถุดิบ ผู้ประกอบการจึงเลือกทำเลที่ตั้งใกล้ตลาดมากกว่าใกล้แหล่งวัตถุดิบ เพราะต้นทุนในการขนส่งไม่แตกต่างกัน

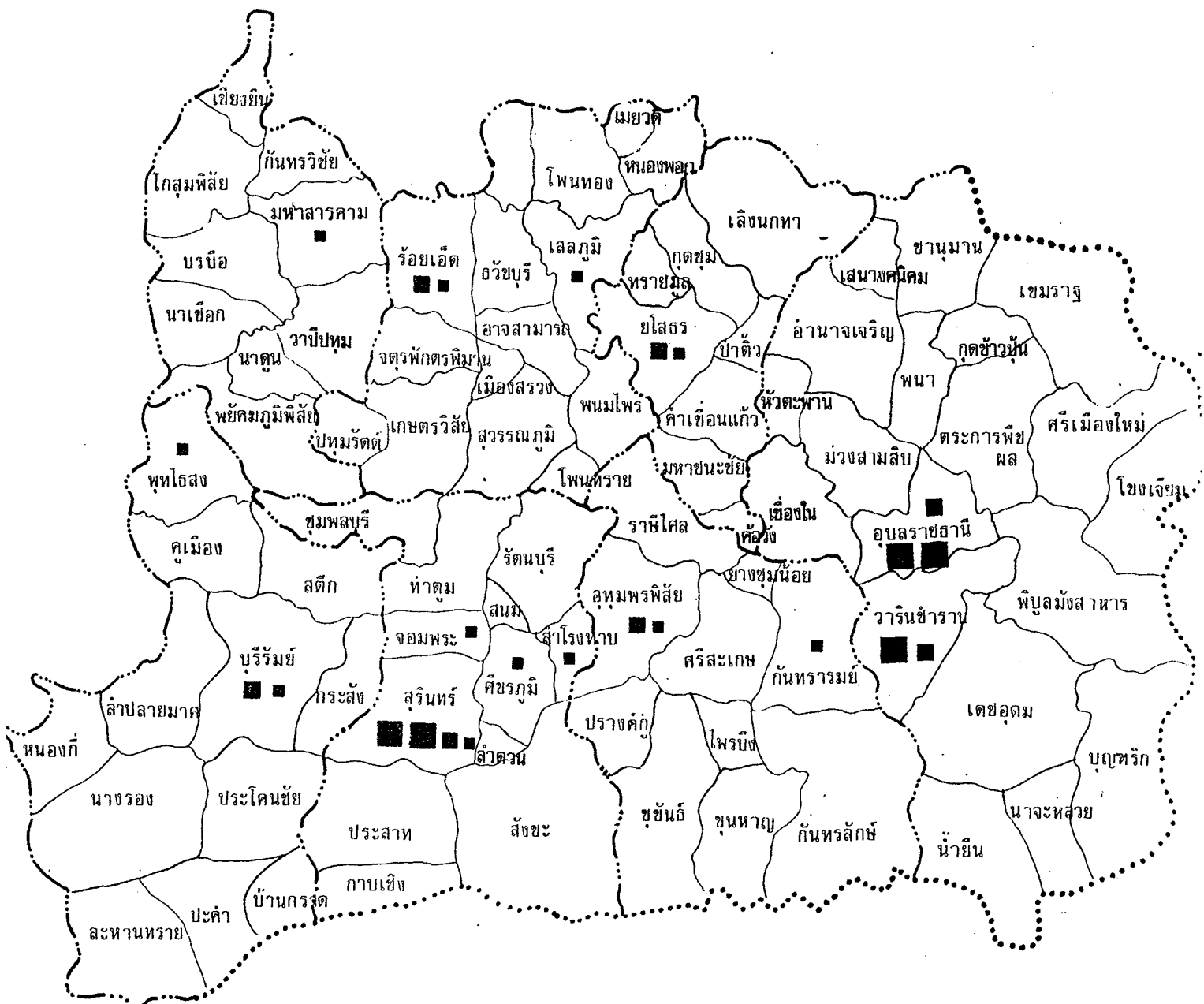

● แสดงจำนวนโรคสืข้าว 100 โรค

รูปที่ 5.5 แสดงการกระจายตัวของโรคสืข้าว
 ที่มา: ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- แสดงจำนวนโรงงานอัดและสาบปอ 1 โรง
- แสดงจำนวนโรงงานอัดและสาบปอ 2 โรง
- แสดงจำนวนโรงงานอัดและสาบปอ 5 โรง

รูปที่ 5.7 แสดงการกระจายตัวของโรงงานอัดและสาบปอ
ที่มา : ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๕.๔ การค้าและการตลาด

๕.๔.๑ สภาพการค้าทั่ว ๆ ไป

ระบบการค้าในเขตพื้นที่วางแผนแบ่งเป็น ๒ ประเภทตามลักษณะการค้าและชนิดของสินค้า คือระบบตลาดสินค้าที่ผลิตได้ในเขต และระบบตลาดสินค้าที่นำเข้ามาจากนอกเขต ระบบตลาดสินค้าที่ผลิตได้ในเขตซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตร เป็นการติดต่อซื้อขายกันเองภายในเขตและส่งออกนอกเขตสินค้าที่สำคัญ เช่น ข้าว ปอแก้ว มันสำปะหลัง ข้าวโพด ถั่วลิสงและพืชไร่อื่น ๆ เช่น ข้าว ปอแก้ว มันสำปะหลัง ข้าวโพด ถั่วลิสง และพืชไร่อื่น ๆ ซึ่งสินค้าเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นสินค้าออกที่สำคัญของประเทศ ระบบการซื้อขายสินค้าเกษตรในเขตพื้นที่โครงการ จัดได้ว่ายังคงเป็นแบบดั้งเดิม (Traditional System) กล่าวคือยังเป็นระบบการซื้อขายที่เปิดโอกาสให้พ่อค้าคนกลางเอารัดเอาเปรียบเกษตรกร (ผู้ขายซึ่งมีจำนวนมาก) ได้ง่าย

การจัดรวมตัวเป็นองค์กรของผู้ผลิตหรือเกษตรกร เพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับผู้ซื้อยังไม่ค่อยมี จึงเป็นระบบตลาดที่ยังไม่สามารถสนองตอบเพื่อแก้ปัญหาของเกษตรกรทางด้านราคาและการผลิตที่ยังไม่เหมาะสม สำหรับระบบตลาดสินค้านำเข้ามาจากนอกเขต ซึ่งได้แก่สินค้าประเภทน้ำมัน เชื้อเพลิง วัสดุ ก่อสร้าง เครื่องนุ่งห่ม เครื่องไฟฟ้า ยารักษาโรค เครื่องดื่ม สินค้าบริโภคอุปโภคต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีประเภทอาหาร ซึ่งยังมีการนำเข้าโดยเฉพาะอาหารสำเร็จรูป

สภาพการค้าทั่ว ๆ ไปในเขตพื้นที่วางแผนพอจะสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

- (๑) สินค้าที่ผลิตได้ในเขต โดยเฉพาะสินค้าเกษตรที่สำคัญสามารถผลิตได้เพื่อสนองความต้องการบริโภคในเขต มีการซื้อขายกันเองในระหว่างจังหวัดในเขต และส่งออกนอกเขต
- (๒) สินค้าที่ผลิตได้ในเขตส่วนหนึ่งเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศ
- (๓) สภาพการค้าทั่ว ๆ ไปของเขตยังไม่มีจังหวัดใดที่เป็นศูนย์กลางทางการค้าของเขตหรือของภาค ส่วนใหญ่เป็นการติดต่อซื้อขายโดยถือตลาดในเมืองเป็นหลักทำการติดต่อซื้อขายกับศูนย์กลางการค้าของภาคด้วย คือ ขอนแก่น และนครราชสีมา และกับกรุงเทพมหานครโดยตรง
- (๔) ตลาดการค้าพืชเกษตรทางด้านมันสำปะหลังกำลังขยายตัว อันเนื่องมาจากการขยายตัวทางการเพาะปลูก ทำให้เขตนี้มีความสำคัญทางการผลิตมันสำปะหลังมากขึ้น

๕.๔.๒ สินค้าเข้าและสินค้าออกของจังหวัด

ตารางที่ ๕.๔๖ สรุปสินค้าออกและสินค้าเข้าของจังหวัด ซึ่งแยกเป็นหมวดสินค้าต่าง ๆ สรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังต่อไปนี้

- (๑) สินค้าออกมีเพียงสินค้าเกษตรไม่กี่ชนิด
- (๒) เป็นสินค้าที่ผ่านการแปรรูปเบื้องต้นเท่านั้น ทำให้มูลค่าเพิ่ม (Value added) ไม่ตกอยู่ในท้องถิ่น
- (๓) สินค้าออกของแต่ละจังหวัดเป็นสินค้าที่เหมือน ๆ กัน ทำให้เกิดการแข่งขันกันเอง
- (๔) ศูนย์กลางตลาดสินค้าออก ไม่ได้อยู่ในเขตพื้นที่วางแผน แต่อยู่ในจังหวัดศูนย์กลางของภาค คือ นครราชสีมา และขอนแก่น จากนั้นจึงส่งต่อไปยังกรุงเทพมหานคร
- (๕) ระยะทางจากแหล่งผลิตไปยังตลาดศูนย์กลางไกล ทำให้เสียเปรียบแหล่งผลิตอื่น ๆ ด้านค่าขนส่ง
- (๖) สินค้าออกของเขตที่สำคัญคือข้าว ปอ มันสำปะหลัง และพืชไร่อื่น ๆ อิทธิพลทางด้านกำหนดราคาขึ้นอยู่กับตลาดต่างประเทศ
- (๗) สำหรับสินค้าเข้า จะเห็นว่าจังหวัดต่าง ๆ ยังต้องสั่งอาหารเข้ามาบริโภค แสดงว่าสินค้าอาหารบางชนิดยังผลิตเองไม่ได้
- (๘) สินค้าเข้ามีทั้งสินค้าที่จำเป็นต่อการบริโภคและสินค้าฟุ่มเฟือย

๕.๔.๓ โครงสร้างและวิธีการตลาด

ดังได้กล่าวในตอนต้นว่า ได้แยกสินค้าออก เป็น ๒ ประเภท คือสินค้าที่ผลิตได้ในเขตพื้นที่วางแผน และสินค้าที่ประชาชนเขตพื้นที่วางแผนนำเข้ามาบริโภค ซึ่งสินค้าประเภทหลังนี้ศูนย์กลางตลาดจะอยู่ที่ตัวเมือง คือตลาดในเขตเทศบาลเมือง แล้วกระจายออกไปสู่ตลาดอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน เป็นพวก ๆ แต่สินค้าบางชนิดที่เข้ามาสู่บริเวณพื้นที่วางแผนอาจจะเข้าไปสู่ตลาดที่ต่ำกว่าระดับจังหวัดเลย โดยตัวแทนการขายของบริษัท วิธีการตลาดของสินค้าที่ประชาชนซื้อจึงเป็นการซื้อผ่านร้านค้าย่อย ๆ ในตัวตลาด ซึ่งตั้งอยู่ตามชุมชนระดับต่าง ๆ

ตารางที่ ๔.๔๖ รายการสินค้าออก-เข้าที่สำคัญของจังหวัดในพื้นที่วางแผน

จังหวัด	สินค้าออก	สินค้าเข้า
บุรีรัมย์	ข้าว น้ำตาลทรายขาว น้ำตาลทรายดิบ น้ำตาลทรายแดง ไม้แปรรูป ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ข้าวโพค นุ่น เมล็ดละหุ่ง ปอแก้วพอก โคน กระบือ สุกร เป็ด และไก่มีชีวิต	น้ำมันเชื้อเพลิง อุปกรณ์การก่อสร้าง เครื่องไฟฟ้า รถประเภทต่าง ๆ ยารักษาโรค และอาหาร
มหาสารคาม	ข้าว ข้าวโพค ถั่วลิสง มันสำปะหลัง พืชไร่ต่าง ๆ	ปลาน้ำจืด ผัก ผลไม้ น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องอุปโภคบริโภค วัสดุก่อสร้าง เครื่องจักรกล อะไหล่รถจักรยายนต์ รถจักรยาน ยารักษาโรค
ยโสธร	ข้าว ปอแก้ว มันสำปะหลัง ไม้แปรรูป โคน สุกรมีชีวิต ของป่าต่าง ๆ	น้ำมันเชื้อเพลิง วัสดุก่อสร้าง เครื่องนุ่งห่ม เครื่องไฟฟ้า ยารักษาโรค อาหารสำเร็จรูป เครื่องดื่มต่าง ๆ
ร้อยเอ็ด	ข้าว ปอ ใบยาสูบ ไม้แปรรูป โคน กระบือ และสุกรมีชีวิต	น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค วัสดุก่อสร้าง อาหารทะเล
ศรีสะเกษ	ข้าวโพค ปอ ถั่วลิสง ทอม กระเทียม มันสำปะหลัง	น้ำมันเชื้อเพลิง น้ำตาล สินค้าอุปโภคบริโภค เครื่องไฟฟ้า วัสดุก่อสร้าง ยารักษาโรค
สุรินทร์	ข้าว ปอ มันสำปะหลัง ถั่วลิสง ยาสูบ ไทม หัวผักกาดเค็ม	สุรา บุหรี่ เครื่องไฟฟ้า วัสดุก่อสร้าง เสื้อผ้า ยารักษาโรค
อุบลราชธานี	ข้าว ปอแก้ว ไม้แปรรูป ผักไหม มันสำปะหลัง	เครื่องเหล็ก วัสดุก่อสร้าง เครื่องสุขภัณฑ์ น้ำตาล เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค

ที่มา : กองนโยบายการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

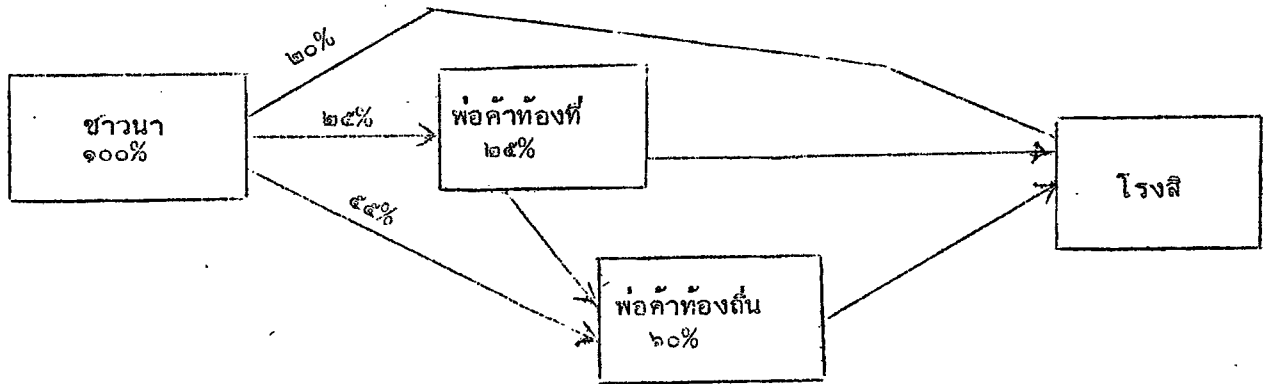
สำหรับสินค้าที่ผลิตได้เขตพื้นที่วางแผน ดังกล่าวแล้วว่า ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตร เมื่อเกษตรกรเก็บเกี่ยวแล้วก็ขายให้แก่พ่อค้าคนกลาง ซึ่งทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตส่งโรงงานแปรรูป แต่ถ้าเป็นเกษตรกรรายใหญ่หรือแหล่งผลิตอยู่ใกล้โรงงานแปรรูป ก็สามารถส่งผลผลิตขายโดยตรงให้กับโรงงานแปรรูปได้ ดังนั้น โครงสร้างตลาดผลผลิตเกษตรจึงประกอบด้วย เกษตรกรผู้ขาย พ่อค้าคนกลาง และโรงงานแปรรูปผลผลิตเกษตร สำหรับในรายละเอียดของโครงสร้างตลาด วิธีการตลาด และวิธีการซื้อขายสินค้าเกษตรแต่ละชนิดมีความแตกต่างกัน

(๑) ข้าว การขายข้าวของชาวนาให้กับผู้ซื้อหรือพ่อค้าคนกลาง หรือให้กับโรงสีโดยตรงแล้วแต่กรณี ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่าง ๆ กรณีการขายข้าวให้กับโรงสีโดยตรง ซึ่งมีอยู่ประมาณร้อยละ ๒๐ ของปริมาณข้าวทั้งหมดที่ถูกขายโดยวิธีนี้ เป็นกรณีที่ชาวนามีข้าวมาก หรือมีรถยนต์บรรทุกของตนเองหรือบางรายอยู่ใกล้โรงสีข้าว สามารถนำมขายให้กับโรงสีด้วยความสะดวก ความสัมพันธ์ระหว่างชาวนากับโรงสีเป็นลักษณะผู้ซื้อและผู้ขายเท่านั้น ไม่ปรากฏว่าโรงสีให้ชาวนากู้ยืมเงินหรือให้ปัจจัยการเพาะปลูกล่วงหน้า ชาวนาจะนำข้าวมาส่งให้กับทางโรงสีเอง หรือบางรายมาติดต่อให้โรงสีออกไปบรรทุกข้าวมายังโรงสี จากนั้นจึงมีการบดข้าวเพื่อกำหนดคุณภาพ (เกรด) เพราะโรงสีจะซื้อตามคุณภาพของข้าว โรงสีจะเป็นผู้กำหนดราคาข้าวโดยใช้ราคาข้าวในตลาดกรุงเทพ ฯ ตามที่ได้รับแจ้งจากตัวแทนขายข้าว เป็นเกณฑ์รับซื้อข้าว เปลือกจากชาวนา

กรณีที่ชาวนาขายผ่านพ่อค้าระดับอำเภอ ซึ่งชาวนาอาจนำข้าวมาส่งเองที่ละ ๑-๕ กระสอบ หรือมาแจ้งให้พ่อค้าออกไปขนส่งมา แต่ก็ต้องถูกกว่าค่าขนส่งเหมือนกัน การขายวิธีนี้จะไม่มีการบดข้าวเพื่อกำหนดเกรด ราคาที่พ่อค้าประเภทนี้รับซื้อจึงเป็นราคาเดียว ไม่ขึ้นกับคุณภาพของข้าว สาเหตุที่ชาวนานิยมขายข้าวโดยวิธีนี้เนื่องจาก มีความสะดวกไม่ยุ่งยากในการกำหนดคุณภาพข้าว และเป็นเวลาที่ชาวนาเดินทาง เข้ามาจับจ่ายซื้อขายในตลาดอำเภออยู่แล้ว จึงนำข้าวมาขายเพื่อได้เงินซื้อของกินของใช้ประจำวัน พ่อค้าระดับอำเภอมักจะมีความสัมพันธ์ทางด้านให้ชาวนากู้ยืมเงินไปลงทุน บางรายก็คิดดอกเบี้ย บางรายก็ไม่คิดดอกเบี้ย แต่มีข้อตกลงว่าจะต้องนำผลผลิตมาขายให้ ข้าวที่พ่อค้าระดับอำเภอรับซื้อจากชาวนาโดยตรงประมาณร้อยละ ๔๕ ของปริมาณข้าวที่ชาวนาขายทั้งหมด นอกจากนี้พ่อค้าระดับอำเภอยังออกไปตระเวนรับซื้อข้าวจากชาวนาอีกด้วย ระดับราคาที่พ่อค้าคนกลางประเภทนี้รับซื้อข้าวจากชาวนาจะสูงใกล้เคียงกับราคาที่ทางโรงสีรับซื้อมาก โดยคนกลางประเภทนี้จะมีถังฉางของตนเองไว้กักตุนข้าว เปลือกไว้ขาย เมื่อราคาข้าวสูงขึ้น โดยขายให้กับโรงสีในจังหวัดเขตพื้นที่โครงการ หรือโรงสีในภาคกลางที่เข้ามาตระเวนรับซื้อในช่วงที่ชาวนาระบายข้าวออกมามาก โดยโรงสีเหล่านั้นมีรถยนต์บรรทุกมารับซื้อเอง และให้ราคาข้าวที่สูงกว่าราคาซื้อของโรงสีในจังหวัด

กรณีที่ชาวนาขายข้าวให้กับพ่อค้ารายย่อยระดับตำบล ซึ่งมีอยู่จำนวนน้อย ปริมาณข้าวที่ขายวิธีนี้คิดเป็นร้อยละ ๒๕ ของปริมาณข้าวที่ชาวนาขายทั้งหมด โดยพ่อค้าประเภทนี้บางแห่งให้ปัจจัยการผลิตเช่นปุ๋ยแก่ชาวนาล่วงหน้า เมื่อชาวนาขายข้าวให้จึงหักค่านุ้ย โดยราคาปุ๋ยจะสูงกว่าราคาปกติ พ่อค้าประเภทนี้ไม่มียุ่งฉางไว้กักตุนข้าว เมื่อซื้อข้าวได้จะรีบขายให้กับโรงสีและพ่อค้าในระดับอำเภอ ตามรูปที่ ๕.๑

รูปที่ ๕.๑ วิธีการตลาดข้าวในจังหวัดต่าง ๆ เขตพื้นที่วางแผน

วิธีตลาดข้าวที่กล่าวมาข้างต้น เป็นตลาดข้าวที่ชาวนาขาย ยังมีข้าวส่วนที่ชาวนาเก็บไว้บริโภค ข้าวส่วนนี้ชาวนานำไปจ้างโรงสีขนาดเล็กในหมู่บ้านสีเป็นข้าวสาร โดยเสียค่าจ้างเป็นข้าวสาร

ลักษณะการขายข้าวของชาวนามีทั้งลักษณะการขายหมดหลังฤดูเก็บเกี่ยว และลักษณะการทยอยขายเพื่อเก็บไว้ขายเมื่อข้าวราคาดี และบริโภคตลอดปี แต่จากการสำรวจเบื้องต้นปรากฏว่าปัจจุบันชาวนาส่วนใหญ่จะขายข้าวของตนเองหมดหลังฤดูเก็บเกี่ยว เพราะต้องการเงินและข้อผูกพันติดหนี้สิน

ต้นทุนกำไรในการค้าข้าว

ตามตารางที่ ๕.๔๒ และ ๕.๔๓ ในปีเพาะปลูก ๒๕๒๒ ชาวนาเขตพื้นที่โครงการผลิตข้าวโดยได้รับค่าตอบแทนเพื่อพิจารณาต้นทุนและราคาขายแล้ว จะเห็นว่าขาดทุนถึงกิโลกรัมละ ๖๖ บาท (โดยต้นทุนเท่ากับ ๓.๒๒ บาทต่อกิโลกรัม และขายได้ประมาณ ๒.๕๖ บาทต่อกิโลกรัม)

แต่อย่างไรก็ตาม ส่วนที่ขาดทุนนี้เป็นค่าแรงงานของชาวนาเอง ดังจะเห็นได้จากตาราง ต้นทุน ต้นทุนค่าแรงงานในการปลูกข้าวคิดเป็นร้อยละ ๖๔.๘๒ ดังนั้น แม้ว่าชาวนาจะขายข้าวได้ ราคาต่ำก็ตาม แต่เมื่อข้าวเป็นพืชที่ชาวนาปลูกเพื่อการบริโภคแล้ว แม้การเลือกอาชีพอื่นจะดีกว่า ชาวนา ก็ยังปลูกข้าวอยู่ดี

สำหรับกำไรในการค้าข้าวส่วนใหญ่จะตกอยู่กับพ่อค้าระดับกลาง-ต่ำ หรือพ่อค้าระดับท้องถิ่น หรือท้องถิ่นนั่นเอง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๖.๔๔ ของราคา F.O.B. ส่วนโรงสีได้กำไรคิดเป็นร้อยละ ๔.๗๖ และพ่อค้าส่งออกได้กำไรคิดเป็นร้อยละ ๓.๔๖ ของราคา F.O.B. ตามลำดับ

ตารางที่ ๕.๔๗ ต้นทุนการผลิตข้าว ปี ๒๕๒๒

รายการ	บาท	%
ต้นทุนทั้งหมด	๕๔๘.๐๔	๑๐๐.๐๐
- ต้นทุนผันแปร	๔๒๒.๓๔	๗๗.๐๖
ค่าแรงงาน	๓๕๕.๒๗	๖๔.๘๒
ค่าวัสดุ เกษตรและอื่น ๆ	๖๗.๐๗	๑๒.๒๔
- ต้นทุนคงที่	๑๒๕.๗๑	๒๒.๙๔
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	๑๒๕.๐๐	๒๒.๘๑
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	๐.๗๑	๐.๑๓
ผลผลิตต่อไร่ (กก)	๑๗๐.๐๐	
ต้นทุนต่อ กก.	๓.๒๒	
ต้นทุนค่าแรงงานต่อ กก.	๒.๐๙	

- ที่มา :
- รายงานเศรษฐกิจการผลิต ฝ่ายวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร กองเศรษฐกิจการเกษตร " ต้นทุนการผลิตข้าวปีเพาะปลูก ๒๕๑๙/๒๐ "
  - สํารวจเพิ่มเติมโดย วท.

หมายเหตุ : ค่าใช้จ่ายในการตลาดที่ควรพิจารณาเพื่อช่วยเหลือชาวนา คือ ค่าใช้จ่ายด้าน ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ และค่าใช้จ่ายการขนส่ง ซึ่งต้องเสียไปในการตลาด หรือเท่ากับร้อยละ ๓๑.๑๔ และ ๕.๐๘ ตามลำดับ

ตารางที่ ๕.๔๘ ค่าใช้จ่ายการตลาดของข้าวเขตพื้นที่วางแผน

	ราคา	ต้นทุน	% ของราคา เอฟ.โอ.บี
ราคาที่ขานาได้รับ ^{๑/} (๒.๕๖ ข้าวเปลือก)	๕.๐๐	๕.๐๐	๕๓.๐๐
พ่อค้าระดับ กลาง-ต่ำ		.๖๐	๒.๕๔
กำไร เบื้องต้นของโรงสี		๐.๔๔	๔.๗๖
ค่าสีข้าว		๐.๑๓	๑.๕๐
ค่าจ้างกรรมกร		๐.๐๕	.๕๔
ค่าขนส่ง		๐.๑๔	๒.๐๕
ค่านายหน้า		๐.๐๓	.๓๒
ค่ากระสอบและวัสดุบรรจุ		๐.๑๕	๑.๖๒
ค่าใช้จ่ายโกดัง		๐.๐๒	.๒๒
ราคารับซื้อของปีส่งออก	๕.๗๗		
กำไรของพ่อค้าส่งออก		.๓๒	๓.๕๖
ค่าเช่าโกดัง			
ค่าจ้างคนตรวจของ			
ค่าจ้างขน			
ค่าเรือลอม ค่าชิปปิง		๐.๒๘	๓.๐๓
ค่าดอกเบี้ยลงทุน			
ค่าใช้จ่ายสำนักงาน			
ค่าภาษีเงินได้			
ค่าอากรขาออกและภาษีเทศบาล		๐.๔๓	๔.๖๔
ทุนสำรองข้าว		๑.๕๕	๑๖.๗๖
ค่าพรีเมียม		๐.๕๐	๕.๗๓
ราคา เอฟ.โอ.บี. กรุงเทพฯ	๙.๒๕	๙.๒๕	๑๐๐.๐๐

ที่มา : ๑/ ธนาคารแห่งประเทศไทย รายงานเศรษฐกิจและการเงินภาคตะวันออก
เสียงเหนือ ปี ๒๕๒๒

๒/ สมาคมผู้ส่งออกข้าว

(๒) ปอโครงสร้างและวิธีการตลาด

จากการศึกษาการตลาดปอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี ๒๕๒๒/๒๓ โดยฝ่ายวิจัยการตลาดพืช กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งสามารถนำมาประกอบการวิเคราะห์เรื่องการค้าและการตลาดปอเขตพื้นที่โครงการ ๗ จังหวัดได้เกี่ยวกับโครงสร้างและวิธีการตลาดจากปอ ปรากฏว่า ปอที่ชาวไร่ผลิตได้จะจำหน่ายให้แก่พ่อค้ารวบรวมท้องที่หรือพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น ซึ่งอยู่ในใกล้แหล่งผลผลิตมากที่สุด ซึ่งเป็นผู้ที่เกษตรกรคุ้นเคยและรู้จักดี หรือชอบซื้อขายกันเป็นประจำ อาจเป็นผู้ซึ่งเกษตรกรได้อาศัยกู้ยืม เพื่อลงทุน วิธีการตลาดปอของจังหวัดต่าง ๆ ดังรูปที่ ๕.๒

จากรูป การขายปอฟอกแล้วของเกษตรกรต้องผ่านพ่อค้าประเภทต่าง ๆ โดยขายให้กับโรงงานปออัดเบลในต่างจังหวัดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๐๑ รองลงมาได้แก่ขายผ่านพ่อค้าท้องถิ่น ร้อยละ ๓๐.๑๑ ขายผ่านพ่อค้าท้องที่ร้อยละ ๐.๘๕ และขายให้กับโรงงานทอกระสอบโดยตรงร้อยละ ๐.๐๓ ตามลำดับ จากขั้นตอนพ่อค้าต่าง ๆ และโรงงานแล้วยังต้องผ่านพ่อค้าระดับต่าง ๆ อีกหลายขั้นตอน ซึ่งแต่ละขั้นตอนเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายด้านการตลาดมากขึ้น

ด้านต้นทุนและกำไรในการปลูกและค้าปอ จากตารางที่ ๕.๔๙ และตารางที่ ๕.๕๐ และ ๕.๕๑ จะเห็นว่าถ้ากำหนดให้ราคาส่งออก เอฟ.โอ.ซี. เป็น ๑๐๐ ปรากฏว่าเกษตรกรผู้ปลูกจะได้มีส่วนแบ่งในการปลูกปอแก้วคิดเป็นร้อยละ ๖๖.๑๒ หรือกิโลกรัมละ ๔.๔๑ บาท เมื่อหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการผลิตแล้วเกษตรกรที่ปลูกขาดทุนคิดเป็นร้อยละ ๘.๖๘ หรือกิโลกรัมละ .๕๘ สตางค์ ส่วนพ่อค้ารวบรวมได้กำไรคิดเป็นร้อยละ ๐.๖๐ หรือกิโลกรัมละ ๐.๐๔ โรงงานปออัดเบลจะได้กำไรร้อยละ ๒.๘๕ หรือกิโลกรัมละ ๐.๑๘ บาท และพ่อค้าส่งออกได้กำไรร้อยละ ๔.๔๕ หรือกิโลกรัมละ ๐.๖๓ บาท นอกจากค่าใช้จ่ายด้านการตลาดจะตกอยู่กับกำไรของพ่อค้าคนกลางแล้ว จะเห็นว่าต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการค้าทางด่านค่าขนส่ง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๔.๕๐ หรือ กิโลกรัมละ ๐.๓๐ บาท ยังเป็นค่าใช้จ่ายที่มากเป็นอันดับหนึ่ง นอกจากทางด้านกำไรของพ่อค้า

สำหรับส่วนต่างระหว่างราคาที่เกษตรกรขายได้ และราคาส่งออก เอฟ.โอ.ซี. (Marketing margin) ของปอแก้วคิดเป็นกิโลกรัมละ ๒.๒๖ บาท หรือร้อยละ ๓๓.๘๘

ตารางที่ ๕.๔๔ ต้นทุนการผลิตปอแก้ว ปี ๒๕๒๐ - ๒๕๒๒

รายการ	ปี ๒๕๒๐	ปี ๒๕๒๑	ปี ๒๕๒๒
ต้นทุนทั้งหมด	๖๐๒.๘๗	๗๓๕.๙๐	๘๑๓.๘๓
ต้นทุนผันแปร	๕๓๑.๑๘	๖๕๐.๕๕	๗๒๘.๔๘
ค่าแรงงาน	๔๖๑.๘๘	๕๗๘.๑๒	๖๔๔.๕๙
ค่าวัสดุ เกษตรและอื่น ๆ	๖๙.๓๐	๗๒.๔๓	๘๓.๘๙
ต้นทุนคงที่	๗๑.๖๙	๘๕.๓๕	๘๕.๓๕
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	๖๗.๒๔	๘๑.๓๑	๘๑.๓๑
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	๔.๔๕	๔.๐๔	๔.๐๔
ผลผลิตต่อไร่	๑๗๓.๐๐	๑๖๙.๐๐	๑๖๓.๐๐
ต้นทุนต่อ ก.ก	๓.๔๙	๔.๓๕	๔.๙๙

ที่มา: กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ ๕.๕๐ ส่วนเหลือและค่าใช้จ่ายการตลาดปอในระหว่างเดือน

เมษายน - มิถุนายน ๒๕๒๓

รายการ	จำนวนเงิน บาท/กก.	ร้อยละ
ราคาเฉลี่ยที่จ่ายให้เกษตรกร	๔.๔๑	๖๖.๑๒
ค่าขนส่ง	๐.๐๘	๑.๒๐
ค่าแรงงาน	๐.๐๕	๐.๗๕
ค่าภษณะที่บหื้อ	๐.๐๔	๐.๖๐
ค่าดอกเบีย	๐.๐๔	๐.๖๐
ค่าภษณและค่าธรรมเนียม	๐.๐๒	๐.๓๐
ค่าใช้จ่ายในสำนักงาน	๐.๑๒	๑.๘๐
ค่าสึกหรอ เครื่องมือ เครื่องใช้	๐.๐๔	๐.๖๐
กำไรของพ่อค้ารวบรวม	๐.๐๔	๐.๖๐
เฉลี่ย	๐.๔๓	๖.๕๕
ราคาที่พ่อค้ารวบรวมได้รับ	๔.๘๔	๗๒.๕๖
ค่าขนส่ง	๐.๑๒	๑.๘๐
ค่าแรงงาน	๐.๑๒	๑.๘๐
ค่าภษณะที่บหื้อ	๐.๐๒	๐.๓๐
ค่าดอกเบีย	๐.๐๖	๐.๙๐
ค่าภษณและธรรมเนียม	๐.๐๓	๐.๔๕
ค่าเบียประกันโรงงาน	๐.๐๒	๐.๓๐
ค่านายหน้า	๐.๐๑	๐.๑๐
ค่าใช้จ่ายในโรงงาน	๐.๑๑	๑.๖๕
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (โทรเลข โทรศัพท์ เครื่องเขียนแบบพิมพ์)	๐.๐๑	๐.๑๕
กำไรของโรงงานปอเบล	๐.๑๔	๒.๘๕
รวม	๐.๖๔	๑๐.๓๔

ตารางที่ ๕.๕๐ (ต่อ)

รายการ	จำนวนเงิน บาท/กก.	ร้อยละ
ราคาเฉลี่ยที่โรงงานปอเบอได้รับ	๕.๕๓	๘๒.๙๑
ค่าขนส่ง	๐.๑๐	๑.๕๐
ค่าแรงงาน	๐.๐๕	๐.๗๕
ค่าดอกเบี้ย	๐.๐๒	๐.๓๐
ค่าภาษีการค้า	๐.๐๗	๑.๐๕
ค่าสุทธากกร	๐.๐๕	๐.๗๕
ค่าเช่าโกดัง	๐.๐๔	๐.๖๐
ค่าใช้จ่ายในสำนักงาน	๐.๐๑	๐.๑๕
ค่าสูญเสียน้ำหนัก	๐.๑๒	๑.๘๐
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (ตรวจสอบคุณภาพ ชั่งน้ำหนัก)	๐.๐๔	๐.๖๐
กำไรของพ่อค้าส่งออก	๐.๖๓	๙.๕๕
รวม	๑.๑๔	๑๗.๐๙
ค่าส่งออก เอฟ.โอ.บี โดยเฉลี่ย	๖.๖๗	๑๐๐

ที่มา: กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ ๕.๕๑ สัดส่วนและรายละเอียดค่าใช้จ่ายในการตลาดปอในระหว่างเดือน

เมษายน - มิถุนายน ๒๕๒๓

รายการ	บาท/กก.	ร้อยละ
ราคาส่งออก เอฟ.ไอ.ปี	๖.๖๗	๑๐๐
ต้นทุนการผลิต	๔.๕๕	๗๔.๘๑
กำไร - ขาดทุนของเกษตรกร	๒๐.๕๘	๓๐๖.๖๘
กำไร เบื้องต้นของพ่อค้ารวบรวม	๐.๐๔	๐.๖๐
กำไร เบื้องต้นของโรงงาน	๐.๑๙	๒.๘๕
กำไร เบื้องต้นของพ่อค้าส่งออก	๐.๖๓	๙.๕๕
ค่าขนส่ง	๐.๓๐	๔.๕๐
ค่าแรงงาน	๐.๒๒	๓.๓๐
ค่าภาษีหนึ่บหื้อ	๐.๐๖	๐.๙๐
ค่าดอกเบี้ย	๐.๑๒	๑.๘๐
ค่าภาษีและค่าธรรมเนียม	๐.๑๒	๑.๘๐
ค่าเบี้ยประกันโรงงาน	๐.๐๒	๐.๓๐
ค่านายหน้า	๐.๐๑	๐.๑๕
ค่าใช้จ่ายในสำนักงาน	๐.๑๓	๑.๙๕
ค่าใช้จ่ายในโรงงาน	๐.๑๑	๑.๖๕
ค่าศุลกากร	๐.๐๕	๐.๗๕
ค่าเช่าโกดัง	๐.๐๔	๐.๖๐
ค่าสูญเสียน้ำหนึ่ก	๐.๑๒	๑.๘๐
ค่าสึกหรอ เครื่องมือ เครื่องใช้	๐.๐๔	๐.๖๐
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	๐.๐๖	๐.๙๐

ความเคลื่อนไหวของราคา

ราคาปอที่เกษตรกรขายได้ มีความเคลื่อนไหวขึ้นลงอยู่ตลอดเวลาทั้งในช่วงระหว่างเดือน และแต่ละปี จนทำให้ปอเป็นพืชที่เกษตรกรไม่มีความมั่นใจทางด้านราคา ตามตารางที่ ๕.๕๒ จะเห็นว่าราคาปอที่เกษตรกรขายได้มีความเปลี่ยนแปลงขึ้นลงทุกปี จากราคา ๒.๐๖ บาท/กิโลกรัมในปี ๒๕๑๓ เป็น ๓.๑๒ บาท ในปี ๒๕๑๕ และลดลงเหลือ ๒.๔๗ บาท ในปี ๒๕๑๗ และกลับสูงขึ้นอีกถึง ๔.๐๗ บาท ในปี ๒๕๒๐ และกลับลดลงเหลือ ๓.๗๗ บาท ในปี ๒๕๒๒

สรุปปัญหาด้านการตลาด

(๑) ปัญหาระดับราคา ผลผลิตปอมีราคาที่ไม่แน่นอน มีความเคลื่อนไหวขึ้นลงตลอดเวลา จัดได้ว่าไม่มีเสถียรภาพ ทั้งนี้เพราะราคาปอไทยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ปอในตลาดโลก โดยเฉพาะอุปทานปอของอินเดียและบังคลาเทศ ซึ่งมีความไม่แน่นอน ผลของราคาปอที่ไม่แน่นอนนี้ จะเห็นว่าบางปี ชาวไร่ต้องประสบกับการขาดทุน

(๒) นอกจากชาวไร่ปอจะต้องรับภาวะราคาปอจากตลาดโลกแล้ว จะเห็นว่า โครงสร้างตลาดปอภายในประเทศยังก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชาวไร่ปอ โดยเกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองเรื่องราคา เพราะการจำหน่ายปอของชาวไร่ส่วนใหญ่ต่างคนต่างขายเป็นรายย่อย ขายผ่านพ่อค้าคนกลางหลายชั้น การรวมกลุ่มขาย ตลอดจนขายโดยตรงของเกษตรกร ไปยังผู้ส่งออกหรือโรงงาน โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลางมีน้อย

(๓) ปัญหาค่าใช้จ่ายด้านการตลาดโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านค่าขนส่ง ซึ่งมีส่วนก่อให้เกิดเพิ่มเป็นทุนด้านการตลาดมาก

(๔) ชาวไร่ส่วนใหญ่รับขายปอทันทีหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว อันเนื่องมาจากความจำเป็นทางด้านการเงินและที่เก็บรักษา จนเสียหายทางด้านราคาได้มาก

(๕) ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานปอที่ผลิตได้ไม่สม่ำเสมอ ก่อให้เกิดความขัดแย้งในการซื้อขายและตีราคาตามคุณภาพ ซึ่งเกษตรกรเสียหายได้

ตารางที่ ๕.๕๒ ราคาปอที่เกษตรกรขายได้ราคาขายส่งในตลาดกรุงเทพฯ

และราคาในตลาดลอนดอน ปี ๒๕๑๓ - ๒๕๒๒

พ.ศ.	ราคาปอที่เกษตรกร ขายได้ (ปอเกรดเอ)	ราคาขายส่ง ในตลาดกรุงเทพฯ (ปอเกรดเอ)	ราคาขายส่ง เอฟ.โอ.บี (ปอเบลเกรดเอ)	ราคาในตลาด ลอนดอน
๒๕๑๓	๒.๐๖	๒.๔๖	๓.๐๔	๔.๒๖
๒๕๑๔	๒.๒๗	๒.๖๖	๓.๗๑	๕.๐๖
๒๕๑๕	๓.๑๒	๔.๘๖	๔.๖๘	๕.๙๒
๒๕๑๖	๒.๔๗	๒.๗๖	๔.๓๙	๕.๖๘
๒๕๑๗	๒.๔๙	๓.๖๒	๔.๓๖	๕.๓๒
๒๕๑๘	๒.๙๑	๓.๙๗	๔.๖๑	๕.๖๘
๒๕๑๙	๓.๑๘	๔.๔๕	๕.๒๒	๖.๓๓
๒๕๒๐	๔.๐๗	๕.๖๗	๖.๕๔	๗.๗๑
๒๕๒๑	๓.๗๗	๕.๑๔	๕.๘๗	๑.๒๐
๒๕๒๒	๓.๗๗	๕.๕๓	๖.๖๗	๗.๒๘
๒๕๒๓ (ม.ค. - มิ.ย.)	๔.๔๑	๖.๑๕	๗.๒๒	-
อัตราเพิ่มเฉลี่ย ๒๕๑๓-๒๕๒๓	+๖.๘๔	+๗.๓๒	+๗.๘๖	+๕.๖๐
อัตราเพิ่มเฉลี่ย ๒๕๑๘ - ๒๕๒๓	+๗.๕๔	+๘.๑๔	+๘.๕๕	+๖.๕๕

ที่มา: กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร

กรมศุลกากร

(๓) มันสำปะหลังโครงสร้างและวิธีการตลาด

ตลาดมันสำปะหลังแบ่งเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับการซื้อขายวัตถุดิบ และระดับตลาดผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ได้แก่ มันเส้น มันอัดเม็ด แบ่งมันสำปะหลัง สาเหตุ และกากมัน โครงสร้างและวิธีการตลาดเป็นดังรูปที่ ๕.๓

เกษตรกรขายหัวมันสำปะหลังของตน เป็น ๒ ส่วน คือ ขายเป็นมันเส้น กับขายหัวมันสด ซึ่งปรากฏว่า ๘๕.๓๔% เป็นการขายเป็นหัวมันสด และร้อยละ ๑๔.๖๖ ขายเป็นมันเส้น การขายเป็นมันเส้นเกษตรกรจะให้ราคาที่สูงกว่าการขายเป็นหัวมันสด การขายหัวมันสำปะหลังทั้ง ๒ ชนิด เกษตรกรขายทั้งผ่านพ่อค้ารวบรวมหัวมัน และขายให้โรงงานทำผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังโดยตรง หลังจากทำเป็นผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังแล้ว ๘๕.๕๒% ส่งออกจำหน่ายต่างประเทศ ๔.๔๘% ใช้บริโภคภายในประเทศ

วิธีการซื้อขายมันสำปะหลัง

วิธีการซื้อขายมันสำปะหลังสด เป็นการตกลงซื้อขายตามคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ซื้อจะซื้อตามปริมาณแบ่งในหัวมันโดยใช้เครื่องมือวัด ส่วนมันเส้นที่เกษตรกรขายกำหนดคุณภาพโดยวัดด้วยสายตา ซึ่งเป็นวิธีที่ชาวไร่ถูกเอารัดเอาเปรียบได้

ต้นทุนและกำไรในการปลูกและการค้ำมันสำปะหลังอัดเม็ด

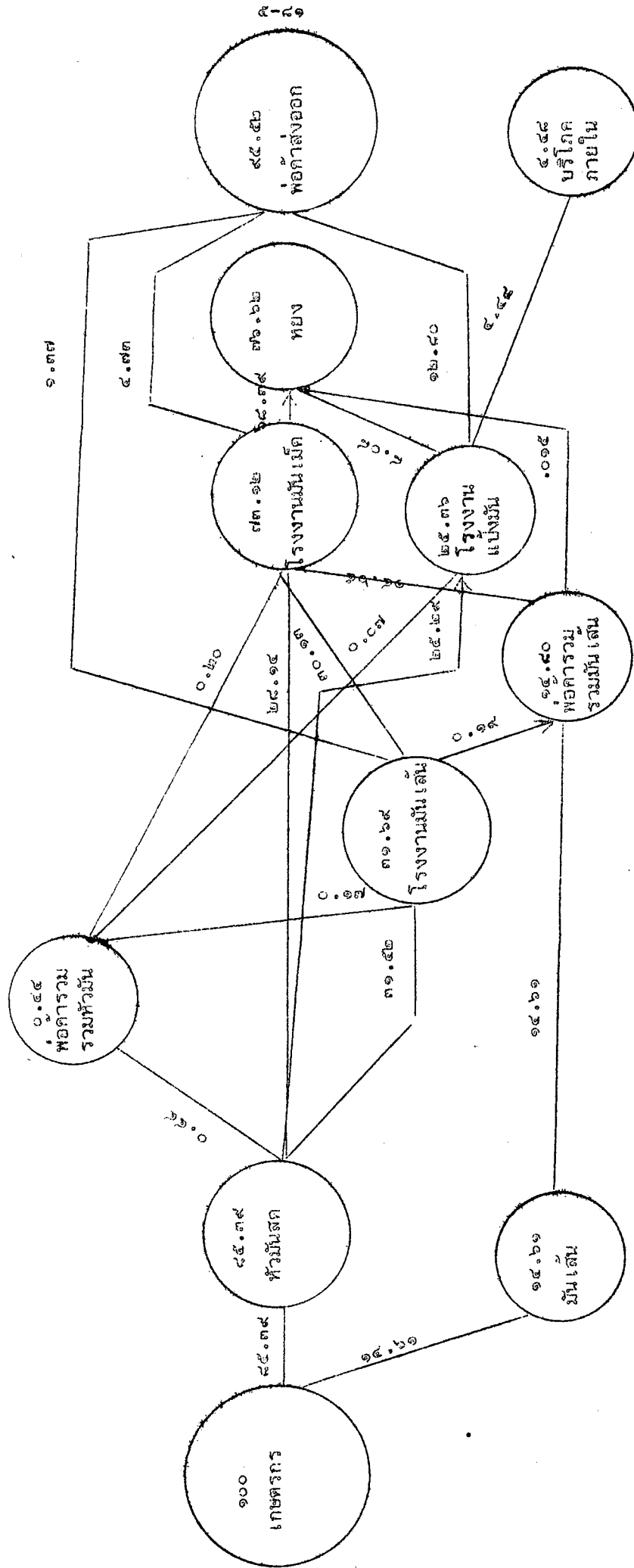
ตามตารางที่ ๕.๕๓, ๕.๕๔ และ ๕.๕๕ ปีเพาะปลูก ๒๕๒๒ เกษตรกรผู้ปลูกได้รับส่วนแบ่งในการค้ำมันสำปะหลัง เมตริกตันละ ๗๔๐ บาท หรือ ๖๒.๑๖% และเมื่อหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการผลิตแล้ว เกษตรกรผู้ปลูกจะได้กำไรถึงเมตริกตันละ ๓๖๐ บาท หรือ ๓๐.๒๒%

พ่อค้ารวบรวมหัวมันสำปะหลัง โรงงานมันเส้น โรงงานมันอัดเม็ด และพ่อค้าส่งออก จะได้รับส่วนแบ่ง ๑๒.๕๔%, ๘.๑๔%, ๙.๑๒% และ ๘.๐๓% ตามลำดับ ซึ่งเมื่อหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินการแล้ว พ่อค้ารวบรวมจะได้กำไร ๓.๑๑% โรงงานมันเส้นได้กำไร ๐.๖๔% โรงงานมันอัดเม็ดได้กำไร ๑.๕๑% และพ่อค้าส่งออกได้กำไร ๐.๘๗%

จะเห็นว่าค่าใช้จ่ายด้านการตลาดของมันสำปะหลังอัดเม็ดนั้น ค่าใช้จ่ายในการขนส่งมากเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็น ๑๒.๓๐% รองลงมาได้แก่ค่าจ้างแรงงาน คิดเป็น ๔.๖๗% และอันดับรอง ๆ ลงไปได้แก่ค่าภาษีและค่าธรรมเนียม ค่าดอกเบี้ย ค่าใช้จ่ายในโรงงาน ตามลำดับ ส่วนเหลือจากการตลาด (Marketing margin) เท่ากับเมตริกตันละ ๔๕๑.๓๐ บาท หรือ ๓๗.๘๘% ของราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี (F.O.B.)

รูปที่ ๕.๓ การตลาดมันสำปะหลังสดและผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระหว่างเดือนเมษายน ๒๕๒๒ - เดือนมีนาคม ๒๕๒๓

ที่มา: กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ ๕.๕๓ ต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง

รายการ	๒๕๒๐	๒๕๒๑	๒๕๒๒
ต้นทุนทั้งหมด	๖๐๙.๘๗	๖๗๓.๗	๗๕๓.๘๖
ต้นทุนสิ้นแปร	๕๒๒.๓๖	๕๗๖.๕๘	๖๕๖.๓๙
ค่าแรงงานต่าง ๆ	๕๘๘.๖๐	๕๗๗.๕๒	๕๑๕.๐๓
ค่าวัสดุเกษตรและอื่น ๆ	๑๗๓.๗๖	๙๙.๐๖	๑๓๑.๓๖
ต้นทุนคงที่	๘๗.๕๑	๙๗.๑๓	๑๐๖.๔๗
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	๘๒.๖๘	๙๑.๓๙	๑๐๐.๕๓
ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	๔.๘๓	๕.๗๔	๕.๙๔
ผลผลิตต่อไร่	๒,๐๖๘	๒,๒๒๕	๒,๐๐๐
ต้นทุน/กก.	๐.๒๙	๐.๓๐	๐.๓๘

ที่มา: กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ ๕.๕๔ ส่วนที่เหลือและค่าใช้จ่ายการจดจำที่ดินสำหรับหลังอิต มีคระหว่าง เดือน

เมษายน ๒๕๒๒ - มิถุนายน ๒๕๒๓

รายการ	จำนวนเงิน บาท / ต้นหัวมันสด	ร้อยละ
ราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรได้รับ	๗๕๐.๐๐	๖๒.๑๒
ค่าขนส่ง	๕๐.๐๐	๔.๒๐
ค่าแรงงาน	๕.๐๐	๐.๔๒
ค่าภาชนะหีบห่อ	๕.๐๐	๐.๗๕
ค่าภาษีและค่าธรรมเนียมอื่น ๆ	๒๐.๐๐	๑.๖๘
ค่าดอกเบี้ย	๒๓.๐๐	๑.๙๓
ค่าเสื่อม	๑.๐๐	๐.๐๘
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (โทรเลข โทรศัพท์ เครื่องเขียนแบบพิมพ์)	๕.๐๐	๐.๔๒
กำไรของพ่อค้ารวบรวม	๓๗.๐๐	๓.๑๑
รวม	๑๕๐.๐๐	๑๒.๕๕
ราคาเฉลี่ยที่พ่อค้ารวบรวมหัวมันสดได้รับ	๘๙๐.๐๐	๗๔.๗๑
ค่าขนส่ง	๒๖.๐๙	๒.๑๙
ค่าแรงงาน	๒๘.๕๑	๒.๓๙
ค่าดอกเบี้ย	๘.๐๙	๐.๖๘
ค่าภาษีและค่าธรรมเนียมอื่น ๆ	๑.๗๖	๐.๑๕
ค่าเบี้ยประกันโรงงาน	๐.๘๓	๐.๐๗
ค่าเช่าโกดัง	๐.๑๕	๐.๐๑
ค่าภาชนะหีบห่อ	๒.๐๙	๐.๑๗
ค่านายหน้า	๐.๙๐	๐.๐๗
ค่าใช้จ่ายในการทำมันเส้น		

ตารางที่ ๕.๕๔ (ต่อ)

รายการ	จำนวนเงิน บาท/ตันหัวมันสด	ร้อยละ
- ค่าไฟฟ้า	๐.๕๕	๐.๐๘
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	๑๓.๕๐	๑.๑๓
- ค่าสึกหรอเครื่องจักร	๐.๗๘	๐.๐๗
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (โทรเลข โทรศัพท์ เครื่องเขียนแบบพิมพ์)	๕.๗๐	๐.๔๘
กำไรของโรงงานมันเส้น	๘.๑๕	๐.๖๘
รวม	๘๖.๘๖	๘.๑๕
ราคาเฉลี่ยที่โรงงานมันเส้นได้รับ	๘๘๖.๘๖	๘๒.๘๕
ค่าขนส่ง	๕๒.๑๗	๔.๓๘
ค่าแรงงาน	๑๓.๕๕	๑.๑๕
ค่าดอกเบี้ย	๑.๘๘	๐.๑๖
ค่าภาษีและค่าธรรมเนียม	๐.๘๘	๐.๐๗
ค่าเบี้ยประกันโรงงาน	๐.๕๘	๐.๐๕
ค่าเช่าโกดัง	๐.๐๑	๐.๐๑
ค่าภษาชนะหีบห่อ	๐.๗๖	๐.๐๖
ค่านายหน้า	๐.๖๑	๐.๐๕
ค่าใช้จ่ายในการทำมันอัดเม็ด		
- ค่าไฟฟ้า	๑๑.๓๐	๐.๙๕
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	๖.๗๑	๐.๕๖
- ค่าสึกหรอเครื่องจักร	๐.๘๐	๐.๐๘

ตารางที่ ๕.๕๔ (ต่อ)

รายการ	จำนวนเงิน บาท/ตันหัวมันสด	ร้อยละ
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (โทรเลข โทรศัพท์ เครื่องเขียนแบบพิมพ์)	๑.๓๓	๐.๑๑
กำไรของโรงงานมันอัดเม็ด	๑๗.๘๘	๑.๕๑
รวม	๑๐๘.๖๘	๙.๑๒
ราคาเฉลี่ยที่โรงงานมันอัดเม็ดได้รับ	๑,๐๙๕.๖๕	๙๑.๘๗
ค่าใช้จ่ายในสำนักงาน	๑.๗๘	๐.๑๕
ค่าเช่าโกดัง	๖.๖๒	๐.๕๕
ค่าดอกเบี้ยธนาคารเพื่อการส่งออก	๕.๕๓	๐.๔๖
ค่าบำรุงสมาคม	๐.๒๐	๐.๐๓
ค่าสูญเสียน้ำหนักในโกดัง	๑๐.๘๗	๐.๙๑
ค่าตรวจสอบคุณภาพ	๑.๗๔	๐.๑๕
ค่าธรรมเนียม	๔.๓๕	๐.๓๖
ค่า Shipping	๘.๗๐	๐.๗๓
ค่าตรวจน้ำหนักปลายทาง	๓.๐๔	๐.๒๕
ค่าขนส่งทางเรือ (จากเรือโอปะไปเรือใหญ่)	๑๘.๒๖	๑.๕๓
ค่าจ้างแรงงาน	๘.๗๐	๐.๗๓
เบ็ดเตล็ด	๒.๑๗	๐.๑๘
ภาษีการค้า	๑๓.๕๘	๑.๑๕
กำไรของพ่อค้าส่งออก	๑๐.๒๕	๐.๘๗
รวม	๙๕.๖๕	๘.๐๓
ราคา เอฟ.โอ.บี. เฉลี่ย*	๑,๑๙๑.๓๐	๑๐๐

หมายเหตุ มันเส้น ๑ ตัน ใช้หัวมันสำปะหลังสด ๒.๓ ตัน

มันอัดเม็ด ๑ ตัน ใช้หัวมันสำปะหลังสด ๒.๕ ตัน

ที่มา: * กรมศุลกากร

ตารางที่ ๕.๕๕ สัดส่วนและรายละเอียดค่าใช้จ่ายในการตลาดมันสำปะหลังอัดเม็ด

รายการ	บาท/ตันหัวมันสด	ร้อยละ
ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี	๑,๑๙๑.๓๐	๑๐๐
ต้นทุนการผลิต	๓๘๐.๐๐	๓๑.๙๐
กำไร-ขาดทุนของเกษตรกร	๓๖๐.๐๐	๓๐.๒๒
กำไร เบื้องต้นของพ่อค้ารวบรวมหัวมันสด	๓๗.๐๐	๓.๑๑
กำไร เบื้องต้นของโรงงานมันเส้น	๘.๑๕	๐.๖๘
กำไร เบื้องต้นของโรงงานมันอัดเม็ด	๑๗.๙๕	๑.๕๑
กำไร เบื้องต้นของพ่อค้าส่งออก	๑๐.๓๕	๐.๘๗
ค่าขนส่ง	๑๕๖.๕๒	๑๒.๓๐
ค่าแรงงาน	๕๕.๖๕	๔.๖๗
ค่าภษณะที่บห่อ	๑๑.๘๐	๐.๙๘
ค่าดอกเบี้ย	๓๘.๕๑	๓.๒๓
ค่าภาษีและค่าธรรมเนียม	๕๐.๕๘	๓.๓๙
ค่าเบี้ยประกันโรงงาน	๑.๘๒	๐.๑๕
ค่าเช่าโกดัง	๖.๖๘	๐.๕๗
ค่านายหน้า	๑.๕๑	๐.๑๒
ค่าใช้จ่ายในสำนักงาน	๑.๗๕	๐.๑๕
ค่าใช้จ่ายในโรงงาน	๓๓.๗๕	๒.๘๔
ค่าสูญเสียน้ำหนักในโกดัง	๑๐.๘๗	๐.๙๑
ค่าตรวจสอบคุณภาพ	๑.๗๕	๐.๑๕
ค่า Shipping	๘.๗๐	๐.๗๓
ค่าตรวจน้ำหนักปลายทาง	๓.๐๕	๐.๒๕
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	๑๕.๕๐	๑.๓๐

ที่มา: กองวิจัย เศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ต้นทุนและกำไรของเกษตรกร และการค้าแบ่งมันสำปะหลัง

ตามตารางที่ ๕.๕๖, ๕.๕๗ ส่วนแบ่งการตลาดของเกษตรกรผู้ปลูก โดยให้ราคา เอฟ.โอ.บี. ของแบ่งมันสำปะหลังส่งออกเป็น ๑๐๐ เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังได้รับส่วนแบ่งตลาด คิดเป็น ๕๕.๘๙% และเมื่อหักค่าใช้จ่ายในการปลูกแล้ว เกษตรกรผู้ปลูกจะได้กำไรคิดเป็น ๒๗.๑๙%

ส่วนแบ่งการตลาดของพ่อค้ารวบรวมโรงงานแบ่งมันสำปะหลังและพ่อค้าส่งออกเท่ากับ ๑๑.๓๓%, ๑๘.๕๕% และ ๑๔.๒๔% ตามลำดับ และเมื่อหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินการแล้ว พ่อค้ารวบรวมจะได้รับกำไร ๒.๗๙% โรงงานแบ่งมันสำปะหลังได้รับกำไร ๘.๐๑% และพ่อค้าส่งออก ได้รับกำไร ๗.๘๙%

สำหรับค่าใช้จ่ายด้านการตลาด ค่าใช้จ่ายในการขนส่งมากที่สุดคิดเป็น ๖.๕๕% รองลงมาได้แก่ ค่าใช้จ่ายในโรงงานคิดเป็น ๔.๘๓% และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่รอง ๆ ลงมาได้แก่ค่าภาระหนี้ห่อ ค่าแรงงาน, ค่าภาษี, และค่าธรรมเนียม

ส่วนเหลือการตลาด (Marketing margin) เท่ากับเมตริกตันละ ๕๘๔.๑๑ บาท ของราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี

ความเคลื่อนไหวของราคา

ราคามันสำปะหลังสดที่เกษตรกรขาย ได้มีความเปลี่ยนแปลงขึ้นลงไม่แน่นอน

การเปลี่ยนแปลงราคาหัวมันสดต่อปีมีการขึ้นลง เช่น ปี ๒๕๒๐ ราคา .๔๖ บาทต่อกิโลกรัม ลดลงเหลือ .๓๖ บาทต่อกิโลกรัมในปี ๒๕๒๑ และกลับเพิ่มขึ้นอีกในปี ๒๕๒๒ แต่อย่างไรก็ตาม แนวโน้มราคามันสำปะหลังสดก็มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยมีอัตราเพิ่มเฉลี่ย ๑๐.๕๐% ต่อปี ส่วนความเคลื่อนไหวของราคามันอัดเม็ดและแบ่งมันก็เช่นเดียวกัน สาเหตุสำคัญที่ทำให้ราคามันสำปะหลังเปลี่ยนแปลงเสมอ เพราะราคามันสำปะหลังถูกกำหนดโดยราคาในตลาดต่างประเทศ ซึ่งมีความผันผวนเสมอ

ปัญหาด้านการตลาด

(๑) วิธีการซื้อขายมันสำปะหลัง ในขั้นตอนการกำหนดคุณภาพหัวมันสำปะหลังสด และมันเส้นระหว่างเกษตรกรและผู้ซื้อ เกษตรกรยังถูกเอาเปรียบหรือถูกกดราคาได้ง่าย

(๒) ปัญหาด้านเสถียรภาพด้านราคา ทั้งนี้เพราะผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ที่ผลิตได้ต้องพึ่งตลาดต่างประเทศ ซึ่งมีเพียงไม่กี่ประเทศ

(๓) ค่าใช้จ่ายในการตลาดเกี่ยวกับค่าขนส่งซึ่งมีมาก เป็นการเพิ่มต้นทุนการตลาด หากสามารถลดค่าใช้จ่ายด้านค่าขนส่งและอื่น ๆ ลงได้ เกษตรกรจะได้รับประโยชน์มากขึ้น.

ตารางที่ ๕.๕๖ ส่วน เหลื่อมและค่าใช้จ่ายแบ่งปันสำปะหลังในระหว่างเดือน

เมษายน ๒๕๒๒ - มีนาคม ๒๕๒๓

รายการ	จำนวนเงิน บาท/ตันหัวมันสด	ร้อยละ
ราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรได้รับ	๗๔๐	๕๕.๘๘
ค่าขนส่ง	๕๐	๓.๗๘
ค่าแรงงาน	๕	๐.๓๘
ค่าภาชนะตีบห่อ	๙	๐.๖๘
ค่าภาษีและค่าธรรมเนียมอื่น ๆ	๒๐	๑.๕๐
ค่าดอกเบี้ย	๒๓	๑.๗๔
ค่าเสื่อม	๑	๐.๐๗
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (ค่าโทรเลข โทรศัพท์ เครื่องเขียนแบบพิมพ์)	๕	๐.๓๘
กำไรของพ่อค้ารวบรวม	๓๗	๒.๗๔
รวม	๑๕๐	๑๑.๓๓
ราคาเฉลี่ยที่พ่อค้ารวบรวมหัวมันสดได้รับ	๘๙๐	๒.๐๑
ค่าขนส่ง	๓๖.๖๗	๒.๐๑
ค่าแรงงาน	๓๐.๐๔	๒.๒๗
ค่าภาชนะตีบห่อ	๑.๕๑	๐.๑๑
ค่าภาษีและค่าธรรมเนียมอื่น ๆ	๒.๘๕	๐.๒๑
ค่าดอกเบี้ย	๑.๐๒	๐.๐๘
ค่าเบี้ยประกันโรงงาน	๐.๕๐	๐.๐๔
ค่าเช่าโกดัง	๔.๘๔	๐.๓๘
ค่าใช้จ่ายในการทำแบ่งมัน		

ตารางที่ ๕.๕๖ (ต่อ)

รายการ	จำนวนเงิน บาท/ตันหัวมันสด	ร้อยละ
-ค่าไฟฟ้า	๔๒.๕๔	๓.๒๑
-ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิงและหล่อลื่น	๑๘.๖๗	๑.๔๑
-ค่าสึกหรอ เครื่องจักร	๒.๗๖	๐.๒๑
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (โทรเลข โทรศัพท์ เครื่องเขียนแบบพิมพ์)	๘.๐๒	๐.๖๑
กำไรของโรงงานแป้งมัน	๑๐๖.๐๓	๘.๐๑
รวม	๒๔๕.๕๖	๑๘.๕๕
ราคาเฉลี่ยที่โรงงานแป้งมันได้รับ	๑,๑๓๕.๕๖	๘๕.๗๖
ค่าใช้จ่ายในสำนักงาน	๑.๑๑	๐.๐๘
ค่าเช่าโกดัง	๓.๓๓	๐.๒๕
ค่าดอกเบียธนาคารเพื่อการส่งออก	๕.๘๒	๐.๓๖
ค่าบำรุงสมาคม	๑.๕๖	๐.๑๒
ภาษีการค้า	๑๒.๐๐	๐.๙๑
ค่าสูญเสียน้ำหนักในโกดัง	๑.๙๒	๐.๑๔
ค่าตรวจสอบคุณภาพ	๑.๕๖	๐.๑๒
ค่าธรรมเนียมด้านศุลกากร	๕.๕๕	๐.๓๕
ค่าแรงงาน	๕.๕๖	๐.๔๒
ค่าขนส่งทางเรือ	๑๐.๐๐	๐.๗๖
ค่าถุง	๓๗.๗๘	๒.๘๕
กำไรของพ่อค้าส่งออก	๑๐๕.๔๗	๗.๘๕
รวม	๑๘๘.๕๕	๑๔.๒๔
ราคาเฉลี่ยที่พ่อค้าได้รับ	๑,๒๒๔.๑๑	๑๐๐

หมายเหตุ แป้งมันสำปะหลัง ๑ ตัน ใช้หัวมันสำปะหลังสด ๕.๕ ตัน

ที่มา: *สมาคมมันสำปะหลังไทย

ตารางที่ ๕.๕๗ สัดส่วนและรายละเอียดค่าใช้จ่ายในการตลาดแป้งมันสำปะหลัง

รายการ	บาท/ตันหัวมันสด	ร้อยละ
ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี	๑,๓๒๔.๑๑	๑๐๐
ต้นทุนการผลิต	๓๘๐.๐๐	๒๘.๗๐
กำไรของเกษตรกร	๓๖๐.๐๐	๒๗.๑๙
กำไรเบื้องต้นของพ่อค้ารวบรวมหัวมันสด	๓๗.๐๐	๒.๗๙
กำไรเบื้องต้นของโรงงานแป้งมันสำปะหลัง	๑๐๖.๐๐	๘.๐๑
กำไรเบื้องต้นของพ่อค้าส่งออก	๑๐๔.๔๗	๗.๘๙
ค่าขนส่ง	๘๖.๖๗	๖.๕๕
ค่าแรงงาน	๔๐.๖๑	๓.๐๗
ค่าภษณะหีบห่อ	๔๘.๒๙	๓.๖๔
ค่าดอกเบี้ย	๒๘.๘๘	๒.๑๘
ค่าภาษีและค่าธรรมเนียม	๓๙.๒๙	๒.๙๖
ค่าเบี้ยประกันโรงงาน	.๕๖	๐.๐๔
ค่าเช่าโกดัง	๘.๓๒	๐.๖๓
ค่าตรวจสอบคุณภาพ	๑.๕๖	๐.๑๒
ค่าใช้จ่ายในสำนักงาน	๑.๑๑	๐.๐๘
ค่าใช้จ่ายในโรงงาน	๖๓.๙๒	๔.๘๓
ค่าสูญเสียน้ำหนักในโกดัง	๑.๙๒	๐.๑๔
ค่าบำรุงสมาคม	๑.๕๖	๐.๑๒
ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (โทรเลข ค่าโทรศัพท์ เครื่องเขียนแบบพิมพ์)	๑๔.๐๓	๑.๐๖

บทที่ ๖

โครงสร้างพื้นฐานสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

๖.๑ ระบบคมนาคมและขนส่ง

๖.๑.๑ ถนน

ก) โครงข่ายของถนน รูปที่ ๖.๑ แสดงแผนที่โครงข่ายของถนนในพื้นที่วางแผน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ ทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัด และทางในชนบท ทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัดนั้น ผิวจราจรจราจรมีทั้งที่เป็นคอนกรีต แอสฟัลท์คอนกรีต และแอสฟัลท์ ส่วนทางในชนบทนั้นส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรังซึ่งใช้ได้ก็เฉพาะในฤดูแล้ง

ตารางที่ ๖.๑ แสดงตัวเลขความยาวของถนนทั้ง ๓ ประเภทในจังหวัดต่าง ๆ พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีความยาวของถนนทั้งสามประเภทมากกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในพื้นที่วางแผน คือมีความยาวถึง ๑,๕๗๘.๔ กม. อย่างไรก็ตาม ความหัวถึงของโครงข่ายถนนในแต่ละจังหวัดจะต้องวัดจาก อัตราส่วนความยาวถนนต่อพื้นที่จังหวัด ตัวเลขนี้ในตารางที่ ๖.๑ ชี้ให้เห็นว่า จังหวัดมหาสารคาม เป็นจังหวัดที่มีโครงข่ายถนนหัวถึงมากที่สุด โดยมีอัตราส่วน ๑๕๓ ม/กม.^๒ ส่วนจังหวัดอุบลราชธานี มีอัตราส่วนที่ต่ำที่สุดเพียง ๔๓ ม/กม.^๒ ใกล้เคียงกับ ๘๖ ม/กม.^๒ ของจังหวัดบุรีรัมย์

ข) บริการรถโดยสาร บริการรถโดยสารในเขตพื้นที่วางแผนมีดังต่อไปนี้

(๑) รถโดยสารประจำทางธรรมดา ดำเนินการโดยบริษัทขนส่งและบริษัท เอกชน (รถร่วม) ซึ่งมีโครงข่ายการบริการดังต่อไปนี้

(๑.๑) เส้นทางระหว่างกรุงเทพฯ กับจังหวัดต่าง ๆ ในพื้นที่โครงการ มี ๑๐ เส้นทาง มีจำนวนเที่ยววิ่ง ๑๑๔ เที่ยว/วัน โดยเส้นทางสาย กรุงเทพฯ-ร้อยเอ็ด มีจำนวนเที่ยววิ่งสูงที่สุดวันละ ๓๔ เที่ยว (ดังรายละเอียดในตารางที่ ๖.๒) อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาที่ ตัวเลขจำนวนเที่ยววิ่งของรถซึ่งผ่านไปในจังหวัดต่าง ๆ จะเห็นว่า จังหวัดมหาสารคามมีมากที่สุด คือ ๘๐ เที่ยว/วัน ในขณะที่ศรีสะเกษ มีเพียง ๔ เที่ยว/วัน

(๑.๒) เส้นทางระหว่างจังหวัดต่าง ๆ ในพื้นที่วางแผน และจังหวัดต่าง ๆ ในภูมิภาคซึ่งอยู่ใกล้กับพื้นที่วางแผน มี ๔๗ เส้นทาง มีจำนวนเที่ยววิ่งหลายร้อยเที่ยว ดังรายละเอียดในภาคผนวกที่ ๖.๑

ตารางที่ ๖.๑ ความยาวของถนนในเขตจังหวัดต่าง ๆ ของพื้นที่วางแผน

จังหวัด	พื้นที่ (กม. ^๒)	ทางในความควบคุมของกรมทางหลวง		ทางที่ไม่อยู่ในความควบคุมของกรมทางฯ (กม.)	รวมความยาวถนน	ความยาวถนน/พท. จังหวัด (ม/กม.)
		ทางหลวงแผ่นดิน (กม.)	ทางหลวงจังหวัด (กม.)			
อุบลราชธานี	๑๘,๙๐๖.๑	๓๙๐	๙๕๖	๔๓๒.๔	๑,๕๙๘.๔	๘๓
ศรีสะเกษ	๘,๘๔๐.๐	๒๕๒.๕	๔๕๘.๔	๓๒๓.๙	๑,๐๓๔.๘	๑๑๖
ยโสธร	๔,๑๖๑.๗	๑๓๒.๐	๑๒๙.๔	๑๙๐.๐	๔๕๑.๔	๑๐๘
สุรินทร์	๘,๑๒๔.๑	๒๐๗.๗	๒๔๗.๓	๔๑๕.๔	๘๘๐.๔	๑๒๑
ร้อยเอ็ด	๘,๒๙๙.๔	๑๓๓.๒	๒๖๒.๘	๓๕๖.๒	๗๕๒.๒	๙๑
มหาสารคาม	๕,๒๙๑.๗	๒๖๐.๗	๒๐๙.๔	๓๓๗.๙	๘๐๗.๙	๑๕๓
บุรีรัมย์	๑๐,๓๒๑.๙	๒๒๓.๔	๒๕๒.๗	๔๑๔.๓	๘๙๐.๔	๘๖
รวม	๖๓,๙๔๔.๙	๑,๕๙๙.๕	๒,๓๒๖.๐	๒,๕๖๙.๙	๖,๔๙๕.๔	๑๐๑

ที่มา : แผนที่แสดงทางหลวง กรมทางหลวง พ.ศ. ๒๕๒๒

รายงานลักษณะผิวทาง กรมทางหลวง พ.ศ. ๒๕๒๒

ตารางที่ ๖.๒ รายละเอียดเส้นทางรถโดยสารประจำทางระหว่างกรุงเทพฯ กับจังหวัดต่าง ๆ ในพื้นที่วางแผน

เส้นทางจากกรุงเทพฯ (สาย)	จังหวัดในพื้นที่วางแผน						จำนวนเที่ยว ต่อวัน	
	มหาสารคาม	ร้อยเอ็ด	ยโสธร	อุบลราชธานี	ศรีสะเกษ	บุรีรัมย์		สุรินทร์
๒๔	☐	☒						๓๔
๒๕	☐	☐	☐	☒				๒๔
๒๖	☐							๑๒
๒๗	☐							๖
๓๐	☐							๔
๓๑						X	☒	๑๔
๓๒						☒		๖
๔๔						X	X	๒
๕๒๖					☒	X	X	๒
๕๒๗	☐	☐						๒
จำนวนเที่ยวที่ผ่านต่อวัน	๕๐	๖๔	๒๔	๓๐	๕	๒๔	๑๔	๑๑๔

ที่มา : กองวิชาการและวางแผน กรมการขนส่งทางบก, รายงานการสำรวจ

และวิเคราะห์บริการรถโดยสารประจำทางหมวด ๒ ปีงบประมาณ

๒๕๒๐ และ ๒๕๒๑

สถานีต้นทางและปลายทาง

มีรถผ่านตัวจังหวัด

มีรถผ่านในพื้นที่ของจังหวัด

เมื่อพิจารณาจำนวนผู้โดยสารของทั้ง ๒ เส้นทางดังกล่าวมานั้นพบว่า โดยส่วนใหญ่มีอัตราลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เส้นทางระหว่างกรุงเทพฯกับจังหวัดต่าง ๆ ในพื้นที่วางแผน ลดลงทุกเส้นทาง

(๒) รถโดยสารปรับอากาศ ของบริษัทขนส่งและรถร่วม มีวิ่งระหว่างกรุงเทพฯกับจังหวัดในพื้นที่โครงการ ๔ สาย มีจำนวนเที่ยววิ่ง ๔๐ เที่ยว/วัน จังหวัดมหาสารคามไม่มีเส้นทางโดยตรง แต่มีรถหลายสายที่วิ่งผ่าน ในด้านปริมาณของผู้โดยสารคาดคะเนว่า มีอัตราเพิ่มสูงมากขึ้นทุกปี ในขณะนี้ยังไม่มีตัวเลขที่แน่นอน

นอกจากรถของบริษัทขนส่งแล้วยังมีรถของบริษัทเอกชน ซึ่งวิ่งทับเส้นทางของบริษัทขนส่ง ซึ่งจากการสำรวจของกรมการขนส่งทางบกเมื่อวันที่ ๓-๒๕ สิงหาคม ๒๕๒๒ ปรากฏว่ามีจำนวนรถที่วิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๓๑๓ คัน เป็นรถโดยสารปรับอากาศ ๒๔๖ คัน และรถโดยสารธรรมดา ๖๗ คัน

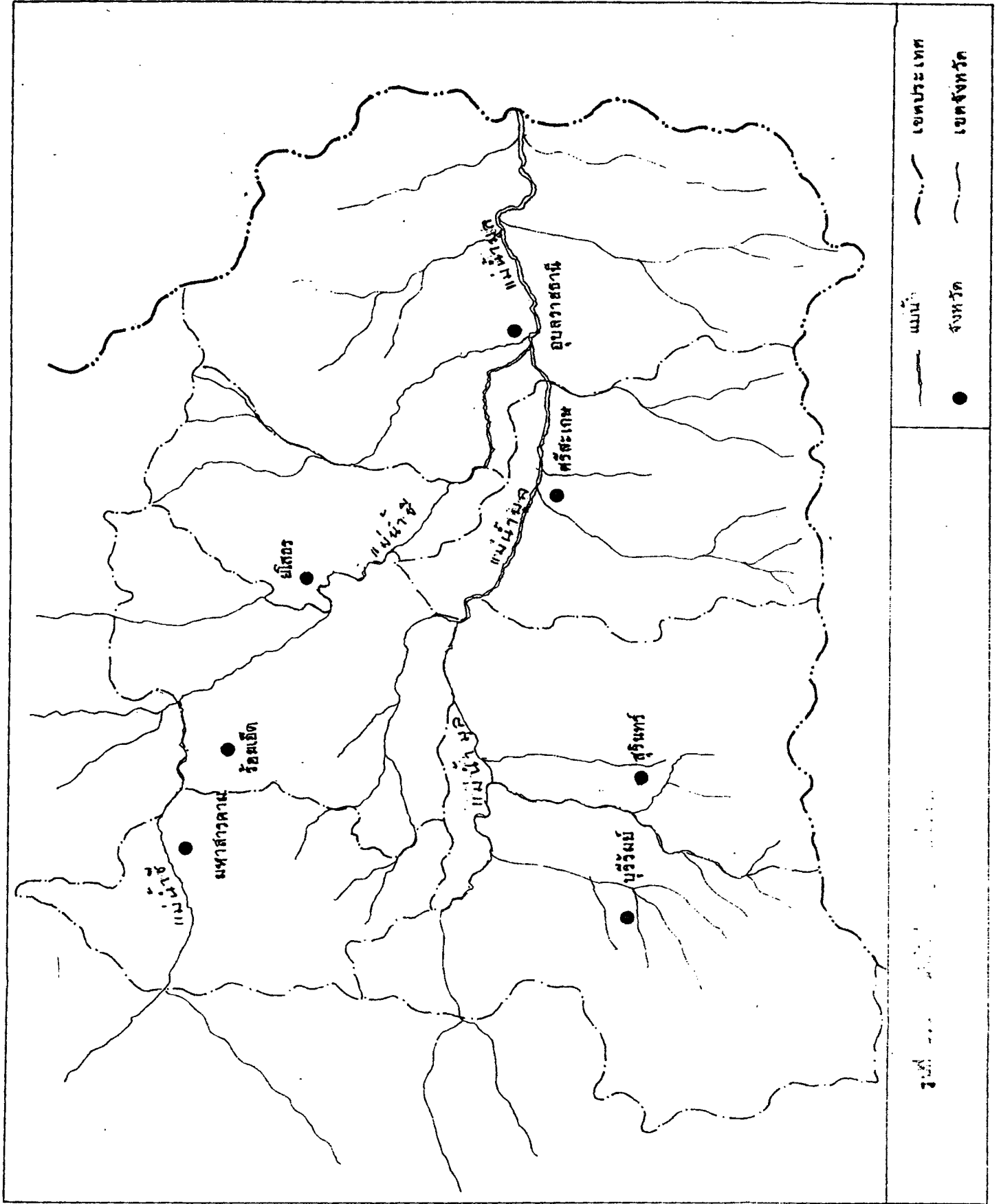
ก) บริการขนส่งสินค้า ในด้านการให้บริการขนส่งสินค้า มีทั้งของบริษัทเอกชนและองค์การ ร.ส.พ. ซึ่งจากการสำรวจการขนส่งทางถนนของกรมการขนส่งทางบก พบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการนำสินค้าเข้าและออกจากกรุงเทพฯ เป็นอันดับที่ ๒ ของประเทศ คือ ประมาณ ๒๐.๐๔% ของปริมาณสินค้าทั้งหมด รองลงมาจากภาคใต้ ๔๔.๓๐% สินค้าที่ขนส่งส่วนใหญ่ได้แก่ ไม้, ข้าว และของเบ็ดเตล็ด โดยที่จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดที่มีจำนวนเที่ยวเดินรถบรรทุกเข้า-ออกจากกรุงเทพฯ มากที่สุดของพื้นที่วางแผน

๖.๑.๒ ทางรถไฟ

ในเขตพื้นที่วางแผนมีจังหวัดซึ่งมีเส้นทางรถไฟอยู่เพียง ๔ จังหวัดเท่านั้น คือ บุรีรัมย์, สุรินทร์, ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี โดยมีเส้นทางวิ่งระหว่างกรุงเทพฯ-อุบลราชธานี ผ่านจังหวัดต่าง ๆ ทั้งสามในเที่ยวขึ้น ๖ ขบวน และเที่ยวลง ๖ ขบวน นอกจากนี้ยังมีขบวนรถที่วิ่งในระยะสั้นระหว่างจังหวัดและอำเภอใกล้เคียง รวม ๑๔ ขบวน (รายละเอียด ดูในภาคผนวกที่ ๖.๒)

๖.๑.๓ ทางน้ำ

รูปที่ ๖.๒ ในเขตพื้นที่วางแผน ๗ จังหวัด มีลำน้ำที่สำคัญไหลผ่านอยู่ ๒ สาย คือ ลำน้ำมูล ผ่านเขตจังหวัดบุรีรัมย์, สุรินทร์, ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี ลำน้ำชีผ่านจังหวัดบุรีรัมย์, มหาสารคาม, ร้อยเอ็ด, ยโสธร และอุบลราชธานี ในปัจจุบันมีการใช้เส้นทางน้ำ

เหล่านี้ เป็นทางคมนาคมและขนส่งน้อยมาก เพราะอุปสรรคเนื่องจากความล่าช้า และปริมาณน้ำ ซึ่งน้อยในฤดูแล้งทำให้ไม่สามารถใช้ลำน้ำ เป็น เส้นทางคมนาคมขนส่งได้ อีกทั้งการที่มีการคมนาคมขนส่งทางบกสะดวกและรวดเร็ว จึงยิ่ง เป็นแรงผลักดันให้จังหวัดต่าง ๆ ในพื้นที่วางแผนเล็กใช้เส้นทางน้ำมากขึ้น

๖.๑.๔ ทางอากาศ

ในเขตพื้นที่วางแผนมีจังหวัดอุบลราชธานีเพียงจังหวัดเดียวที่มีการคมนาคมขนส่งทางอากาศกับกรุงเทพมหานคร โดยบริษัทเดินอากาศไทยจำกัด ซึ่งมีบริการสัปดาห์ละ ๓ วัน วันละ ๑ เที่ยวบิน ทั้งขึ้นและลงรวม ๖ เที่ยวบิน ในวันจันทร์ พุธ, และเสาร์ โดยเครื่องแอร์บัส และ โบอิง จะสามารถรับส่งผู้โดยสารได้ ๒๖,๓๐๔ คน/ปี

๖.๒ การชลประทาน

โครงการชลประทานเท่าที่มีอยู่ในพื้นที่วางแผนในขณะนี้ เป็นโครงการชลประทานขนาดเล็ก ในรูปของอ่างเก็บน้ำ ซึ่งมีทั้งหมด ๒๓๘ แห่ง กระจุกกระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ในพื้นที่ลุ่มน้ำมูลมี ๑๘๐ แห่ง เก็บกักน้ำได้รวม ๒๘๘.๓๖ ล้าน ม^๓ และในพื้นที่ลุ่มน้ำชีมี ๕๘ แห่ง เก็บกักน้ำได้รวม ๑๐๔.๖๖ ล้าน ม^๓ รวมเป็นปริมาณน้ำที่กักเก็บได้ทั้งหมด ๓๙๓.๐๒ ล้าน ม^๓ หรือ ๐.๗๕% ของ ปริมาณน้ำทั้งหมด ๕๐,๓๗๕ ล้าน ม^๓ อ่างเก็บน้ำเหล่านี้ส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูก ๓๕๓,๐๑๐ ไร่ หรือ เพียง ๑.๕๔% ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดเท่านั้น

ตารางที่ ๖.๓ แสดงการกระจายของพื้นที่ชลประทานและปริมาณน้ำที่กักเก็บได้ในจังหวัดต่าง ๆ ในพื้นที่วางแผน จังหวัดสุรินทร์มีโครงการชลประทานมากที่สุดถึง ๔๗ โครงการ และมี ปริมาณน้ำกักเก็บมากที่สุดถึง ๘๒.๖๑ ล้าน ม^๓ จังหวัดยโสธรมีโครงการชลประทาน ๓๑ โครงการ และมีปริมาณน้ำกักเก็บเพียง ๖.๕๕ ล้าน ม^๓ ซึ่งน้อยกว่าปริมาณน้ำกักเก็บของจังหวัดสุรินทร์ถึง ๑๔ เท่า จังหวัดที่มีปริมาณน้ำกักเก็บน้อยที่สุดถัดจากจังหวัดยโสธร ได้แก่จังหวัดอุบลราชธานี แต่ ก็มีปริมาณน้ำกักเก็บถึง ๓๗.๕๓ ล้าน ม^๓ ซึ่งมากกว่าของจังหวัดยโสธร ๕.๗ เท่า อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบตัวเลขพื้นที่ชลประทาน กลับปรากฏว่าจังหวัดร้อยเอ็ดมีพื้นที่ชลประทานมากที่สุด คือ ๒๖๔,๔๘๐ ไร่ หรือ ๓๒.๓๗% ของพื้นที่ชลประทานทั้งหมดในพื้นที่โครงการ ส่วนจังหวัดอุบลราชธานี และสุรินทร์มีพื้นที่ชลประทาน ๑๕๐,๗๘๐ ไร่ (๒๓.๓๑%) และ ๑๐๖,๖๓๕ ไร่ (๑๓.๐๓%) ตามลำดับ

ตารางที่ ๖.๓ โครงการชลประทานในพื้นที่วางแผน

จังหวัด	จำนวนโครงการ	ปริมาณเก็บกักน้ำ		เนื้อที่ชลประทาน (สร้างเสร็จ)		พื้นที่เพาะปลูก ปี ๒๕๒๑		สัดส่วนของพื้นที่ชลประทาน ต่อพื้นที่เพาะปลูก (%)
		ม. ^๓	%	ไร่	%	ไร่	%	
๑. บุรีรัมย์	๔๔	๓๒,๑๕๐,๐๐๐	๑๘.๓๗	๗๑,๑๑๐	๘.๖๕	๔,๒๐๐,๒๒๕	๑๖.๖๕	
๒. สุรินทร์	๔๗	๕๖,๖๑๐,๐๐๐	๒๓.๘๖	๑๐๖,๖๓๕	๑๓.๐๓	๓,๒๕๗,๘๗๒	๓.๒๓	
๓. ศรีสะเกษ	๔๐	๖๑,๔๕๐,๐๐๐	๑๕.๖๕	๖๕,๔๗๐	๘.๕๐	๒,๕๕๐,๒๒๓	๒.๖๕	
๔. อุบลราชธานี	๓๖	๓๗,๔๓๐,๐๐๐	๙.๕๒	๑๙๐,๗๕๐	๒๓.๓๑	๕,๑๒๔,๕๔๖	๓.๓๒	
๕. ยโสธร	๓๑	๖,๕๕๐,๐๐๐	๑.๖๘	๘,๒๖๐	๑.๐๑	๑,๗๕๙,๘๒๓	๐.๕๗	
๖. ร้อยเอ็ด	๔๐	๕๓,๓๖๐,๐๐๐	๑๓.๕๘	๒๖๔,๙๕๐	๓๒.๓๗	๓,๐๒๐,๐๑๓	๘.๓๗	
๗. มหาสารคาม	๓๖	๖๕,๓๕๐,๐๐๐	๑๗.๖๕	๑๐๗,๑๘๐	๑๓.๐๕	๒,๙๐๔,๘๕๑	๓.๖๕	
รวม	๒๓๘	๓๕๓,๐๒๐,๐๐๐	๑๐๐	๘๑๘,๕๑๕	๑๐๐	๒๒,๘๘๗,๕๕๓	๓.๕๘	

ที่มา : กองแผนงานและงบประมาณ กรมชลประทาน

จังหวัดยโสธรนั้นมีพื้นที่ชลประทานเพียง ๘,๒๖๐ ไร่ หรือ ๑.๐๑% ของพื้นที่ทั้งหมด

นอกจากการชลประทานในรูปของการกักเก็บน้ำแล้ว ในพื้นที่โครงการยังมีการชลประทาน โดยการสูบน้ำจากแม่น้ำที่มีน้ำไหลตลอดปีอีก โครงการชลประทานประเภทนี้มีทั้งหมด ๑๒๘ แห่ง กว่าครึ่งหนึ่งอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกได้ประมาณ ๘,๐๐๐ ไร่ ดังรายละเอียดในตารางที่ ๖.๔

ตารางที่ ๖.๔ สถานีสูบน้ำในพื้นที่โครงการ

จังหวัด	จำนวนสถานี
บุรีรัมย์	๓
สุรินทร์	๒
ศรีสะเกษ	๑๖
อุบลราชธานี	๓๘
ยโสธร	๑๘
ร้อยเอ็ด	๓๔
มหาสารคาม	๑๗
รวม	๑๒๘

ที่มา : สำนักงานพลังงานแห่งชาติ

๖.๓ ระบบไฟฟ้า

ไฟฟ้าที่ใช้ในพื้นที่วางแผนได้จากโรงไฟฟ้าพลังความร้อนที่จังหวัดนครราชสีมา และโรงไฟฟ้าพลังน้ำที่เขื่อนลพบุรี โดยส่งผ่านสายส่งแรงสูงขนาด ๑๑๕ KV เข้ามายังพื้นที่วางแผน ผ่านสถานีแรงดันที่มีอยู่ ๕ แห่งในพื้นที่วางแผน ลดแรงดันเหลือ ๒๒ KV ก่อนที่จะส่งเข้าระบบจ่ายไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ตารางที่ ๖.๕ แสดงข้อมูลจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าและปริมาณไฟฟ้าที่ใช้ของแต่ละจังหวัด

ตั้งแต่ปี ๒๕๒๐ ถึง ๒๕๓๒ พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้ามากที่สุด และใช้ปริมาณไฟฟ้ามากที่สุดด้วย ในปี ๒๕๓๒ จังหวัดอุบลราชธานีใช้ไฟฟ้าถึง ๕๔.๖๗ ล้าน KWH หรือประมาณ ๓๔.๗% ของปริมาณไฟฟ้าที่ใช้ทั้งหมดในพื้นที่วางแผน จังหวัดยโสธรมีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าน้อยที่สุดและใช้ปริมาณไฟฟ้าน้อยที่สุดด้วย เมื่อเปรียบเทียบตัวเลขจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าและปริมาณไฟฟ้าที่ใช้ของแต่ละปี พบว่า ตัวเลขดังกล่าวของทุกจังหวัดเพิ่มขึ้นทุกปี จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยตั้งแต่ ๑๖.๔๔% ถึง ๒๗.๕% ส่วนปริมาณไฟฟ้าที่ใช้ เพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยตั้งแต่ ๑๓.๕% ถึง ๒๓.๒% ปริมาณไฟฟ้าที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นการใช้ในเขตอำเภอเมือง ดังตัวเลขในตารางที่ ๖.๖ การใช้ไฟฟ้าในจังหวัดต่าง ๆ นั้น จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้ากว่า ๙๖% เป็นผู้ใช้ในที่อยู่อาศัย ซึ่งใช้ปริมาณไฟฟ้าประมาณ ๔๔%-๖๐% ของปริมาณไฟฟ้าทั้งหมด ดังตัวเลขในตารางที่ ๖.๗ เมื่อพิจารณาตัวเลขสัดส่วนระหว่างปริมาณการใช้ไฟฟ้าในเขตอำเภอเมืองกับปริมาณการใช้ไฟฟ้าทั้งจังหวัดในตารางที่ ๖.๖ พบว่า สัดส่วนดังกล่าวมีค่าตั้งแต่ ๕๖.๗๔% ไปจนถึง ๘๑.๘๗% สำหรับจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดอุบลราชธานีตามลำดับ ตัวเลขสัดส่วนนี้เป็นดัชนีอย่างหนึ่ง ที่แสดงถึงการกระจายของบริการไฟฟ้าในเขตชนบท กล่าวได้ว่า จังหวัดที่บริการไฟฟ้ากระจายออกสู่เขตรอบนอกเมืองมากที่สุดเรียงตามลำดับได้แก่ จังหวัดบุรีรัมย์ ศรีสะเกษ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ยโสธร สุรินทร์ และอุบลราชธานี ในปัจจุบัน โครงการขยายไฟฟ้าออกสู่ชนบทที่สำคัญได้แก่โครงการไฟฟ้าหมู่บ้านของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค นอกจากนี้ยังมีโครงการของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท และกรมการปกครองด้วย ในด้านการผลิตนั้น การไฟฟ้าฝ่ายผลิต ฯ จะสร้างสถานีผลิตแรงดันไฟฟ้าเพิ่มอีก ๓ แห่ง คือที่จังหวัดศรีสะเกษ และบุรีรัมย์ ซึ่งจะแล้วเสร็จในปี ๒๕๒๔ และที่จังหวัดร้อยเอ็ดซึ่งจะแล้วเสร็จในปี ๒๕๒๕

๖.๔ ระบบประปา

ตารางที่ ๖.๘ แสดงจำนวนระบบประปาที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่วางแผน แยกเป็นรายจังหวัด จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดที่มีระบบประปามากที่สุดถึง ๓๕ ระบบ ซึ่งมากกว่าจำนวนระบบประปาของจังหวัดอื่น ๆ มาก ซึ่งมีไม่เกิน ๑๓ ระบบ จังหวัดยโสธรมีเพียง ๗ ระบบ

ตารางที่ ๖.๙ แสดงตัวเลขรายละเอียดของบริการประปาในศูนย์กลางชุมชนระดับเทศบาลและสุขาภิบาล พบว่า เทศบาลทุกแห่งมีบริการประปา ส่วนสุขาภิบาลซึ่งมีอยู่ ๖๔ แห่งนั้น มีบริการประปาเพียง ๕๗ แห่ง หรือประมาณ ๘๙.๘๒% อย่างไรก็ตาม ในศูนย์กลางชุมชนแต่ละแห่ง

ตารางที่ ๖.๕ จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าและปริมาณไฟฟ้าที่ใช้ของแแต่ละจังหวัดในช่วงปี (๒๕๒๐-๒๕๒๒)

จังหวัด	จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า (ราย)			อัตราเพิ่ม เฉลี่ย	ปริมาณไฟฟ้า ล้าน KWH.						อัตราเพิ่ม เฉลี่ย	
	๒๕๒๐	๒๕๒๑	๒๕๒๒		%	๒๕๒๐	%	๒๕๒๑	%	๒๕๒๒		%
บุรีรัมย์	๕,๗๕๔	๕,๖๕๓	๑๓,๗๕๓	๑๘.๖	๑๓.๘๐	๑๒.๑	๑๕.๘๗	๑๑.๕	๒๐.๓๕	๑๒.๕	๒๑.๗	
สุรินทร์	๘,๔๓๕	๑๐,๒๒๐	๑๒,๑๗๗	๒๐.๑	๑๖.๔๖	๒๐.๑๖	๒๐.๑๖	๑๔.๖	๒๓.๔๐	๑๔.๘	๑๘.๕	
ศรีสะเกษ	๘,๖๓๕	๑๐,๗๖๓	๑๒,๗๒๕	๒๑.๕	๑๐.๒๗	๑๗.๗๖	๑๒.๗๖	๙.๒	๑๕.๖๐	๙.๕	๒๓.๖	
อุบลราชธานี	๒๕,๑๕๓	๓๓,๑๕๕	๓๕,๘๖๓	๑๖.๕	๔๒.๔๕	๓๗.๕	๕๐.๗๕	๓๖.๗	๕๕.๖๗	๓๔.๗	๑๓.๕	
ยโสธร	๖,๗๒๕	๘,๑๑๓	๑๐,๘๖๓	๒๗.๐	๖.๖๖	๕.๕	๗.๓๑	๕.๓	๘.๑๗	๕.๒	๑๕.๖	
ร้อยเอ็ด	๑๒,๘๐๕	๑๖,๖๕๗	๒๐,๘๑๓	๒๗.๕	๑๒.๗๖	๑๑.๓	๑๖.๘๕	๑๒.๒	๑๘.๗๖	๑๑.๕	๒๑.๗	
มหาสารคาม	๑๓,๓๕๕	๑๖,๗๒๕	๑๙,๗๖๖	๒๑.๗	๑๑.๖๕	๑๐.๓	๑๕.๕๕	๑๐.๕	๑๖.๕๓	๑๐.๕	๑๘.๖	
รวม	๘๘,๘๕๒	๑๐๗,๓๗๕	๑๒๕,๘๕๕	๒๐.๕	๑๑๓.๗๕	๑๐๐.๐	๑๓๘.๑๖	๑๐๐.๐	๑๕๗.๕๒	๑๐๐.๐	๑๗.๗	

ที่มา : การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ตารางที่ ๖.๖ ปริมาณไฟฟ้าที่ใช้ในเขตอำเภอเมืองและทั้งจังหวัด ปี พ.ศ. ๒๕๒๒

จังหวัด	ปริมาณไฟฟ้าที่ใช้ทั้งหมดของจังหวัด		ปริมาณไฟฟ้าที่ใช้ในเขตอำเภอเมือง	
	ล้าน Kwh	% ของทั้งหมดทั้งจังหวัด	ล้าน Kwh.	% ของทั้งพื้นที่วางแผน
บุรีรัมย์	๒๐.๓๙	๑๒.๘	๑๑.๕๗	๑๐.๑๙
สุรินทร์	๒๓.๕๐	๑๕.๘	๑๘.๗๘	๑๖.๕๕
ศรีสะเกษ	๑๕.๖๐	๙.๘	๙.๒๒	๘.๑๒
อุบลราชธานี	๕๕.๖๗	๓๕.๗	๕๔.๗๖	๓๙.๕๔
ยโสธร	๘.๑๗	๕.๒	๖.๑๕	๕.๕๒
ร้อยเอ็ด	๑๘.๗๖	๑๑.๘	๑๒.๘๕	๑๑.๕๑
มหาสารคาม	๑๖.๕๓	๑๐.๕	๑๐.๐๗	๘.๘๗
รวม	๑๕๗.๕๒	๑๐๐.๐	๑๑๓.๕๐	๑๐๐.๐

ที่มา : การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ตารางที่ ๖.๗ สถิติจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า และปริมาณการใช้ไฟฟ้าจำนวนตามกิจกรรม ๒๕๒๒

ประเภท	จังหวัด														รวม	
	บุรีรัมย์		สุรินทร์		ศรีสะเกษ		อุบลราชธานี		ยโสธร		ร้อยเอ็ด		มหาสารคาม		จำนวน	%
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%		
จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า (รวม)	๑๓,๔๐๓	๕๓.๒๕	๑๑,๓๑๕	๕๖.๖๒๐	๑๒,๕๖๓	๕๗.๕๕	๓๘,๕๖๕	๕๖.๕๕	๑๐,๒๑๖	๕๘.๐๒	๒๐,๕๓๗	๕๘.๐๕	๑๙,๕๓๑	๕๘.๖๖	๑,๖๖๖	๑๓.๕๖
ที่อยู่อาศัย	๑๕๐	๑.๐๕	๑๕๓	๑.๒๖๑	๑๕๓	๑.๑๒	๓๓๕	๐.๘๕	๖๑	๐.๕๙	๑๓๕	๐.๖๕	๑๕๕	๐.๗๘	๑	๐.๐๖
ธุรกิจขายย่อย	๔	๐.๐๒	๔	๐.๐๔	๓	๐.๐๒	๑๒	๐.๐๓	๑	๐.๐๑	๖	๐.๐๓	๓	๐.๐๑	๓๕	๐.๒๗
อุตสาหกรรม	๘๘	๐.๖๕	๕๗	๐.๕๓	๓๙	๐.๓๑	๑๕๗	๐.๓๗	๒๒	๐.๒๑	๓๕	๐.๑๖	๓๕	๐.๑๘	๕๖๒	๔.๓๖
อื่น ๆ																
ไฟฟ้า + บริการที่เปล่า	๑๓๘	๑.๐๐	๒๑๓	๑.๙๕	๑๗	๐.๑๓	๘๒๑	๒.๐๖	๑๒๒	๑.๑๗	๒๐๑	๐.๕๗	๒๕	๐.๑๕	๑,๖๖๑	๑๒.๒๕
รวม	๑๓,๕๔๓	๑๐๐	๑๒,๕๒๗	๑๐๐	๑๒,๗๒๕	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๒๐,๗๓๘	๑๐๐	๑๙,๖๙๒	๑๐๐	๑,๖๖๑	๑๐๐	
ปริมาณไฟฟ้าที่ใช้ (รวม)	๑๒,๕๘๘	๖๑.๗๐	๑๐,๘๕๕	๕๖.๓๒	๙,๑๑๐	๕๔.๓๓	๒๕,๕๕๕	๕๕.๘๐	๕,๘๖๖	๕๘.๗๕	๑๐,๑๐๐	๕๓.๗๘	๑๐,๐๐๐	๖๐.๕๐	๘๑,๕๑๕	๑๐๐
ที่อยู่อาศัย	๕,๓๕๕	๔๒.๖๕	๕,๑๒๒	๓๙.๘๖	๓,๖๖๒	๒๓.๒๖	๑๒,๐๑๗	๓๖.๘๓	๑,๘๖๓	๑๘.๕๓	๕,๐๕๓	๒๘.๕๕	๕,๕๒๓	๕๕.๕๕	๕๙,๗๕๑	๗๓.๒๖
ธุรกิจขายย่อย	๐.๗๕	๐.๐๑	๒.๐๕	๐.๐๒	๑.๖๕	๐.๐๑	๕.๒๕	๐.๐๒	๐.๕๐	๐.๐๑	๒.๖๕	๐.๐๑	๑.๖๕	๐.๐๒	๑๕,๗๕๑	๑๙.๖๖
อุตสาหกรรม	๑,๓๓๕	๑๐.๖๕	๑,๐๐๖	๙.๒๖	๑,๐๐๕	๑๐.๕๑	๕,๒๕๕	๑๖.๖๖	๑,๐๐๐	๑๐.๗๗	๑,๐๕๕	๑๐.๕๖	๑,๐๕๕	๑๐.๕๖	๑๕,๗๕๑	๑๙.๖๖
อื่น ๆ																
ไฟฟ้า + บริการที่เปล่า	๑,๐๓๖	๘.๒๖	๑,๖๒๖	๑๕.๕๓	๑,๐๕๕	๑๑.๕๕	๑,๐๕๕	๓.๓๓	๑,๐๕๕	๑๐.๗๗	๑,๐๕๕	๑๐.๕๖	๑,๐๕๕	๑๐.๕๖	๑๕,๗๕๑	๑๙.๖๖
รวม	๒๐,๓๕๘	๑๐๐	๒๓,๕๕๕	๑๐๐	๑๕,๖๖๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๕,๖๖๐	๑๐๐	๑๕,๖๖๐	๑๐๐	๑๕,๖๖๐	๑๐๐	

ที่มา : การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ที่มีระบบประปาใน บริการประปาไม่ทั่วถึง ในระดับสุขาภิบาล ประชาชนได้รับบริการประปาเพียง ๑๕.๐ ถึง ๓๕.๘% ส่วนในระดับเทศบาลนั้น ประชาชนได้รับบริการประปาตั้งแต่ ๕๐.๓% ถึง ๗๐.๑% จังหวัดที่บริการประปาไม่ทั่วถึงมากที่สุดได้แก่จังหวัด ร้อยเอ็ด ปริมาณน้ำประปาที่ผลิตได้ทั้งหมดในพื้นที่ วางแผน ๕๕,๗๔๖ ม^๓/วัน เฉลี่ยประมาณ ๑.๔๗๔ ลิตร/ครอบครัว/วัน หรือ ๒๔๖ ลิตร/คน/วัน ตัวเลข อัตราการใช้น้ำต่อคนนี้ค่อนข้างสูงมาก เพราะโดยเฉลี่ยอัตราการใช้น้ำควรจะตกประมาณ ๑๕๐ ลิตร/คน/วัน ดังนั้น จึงอาจมีการสูญเสียน้ำในระบบเส้นท่อ หรือมีผู้ใช้น้ำประปาโดยขอต่อบ้านที่มีประปา

สำหรับในพื้นที่ชนบทตามหมู่บ้านต่าง ๆ นั้น มีเพียง ๔๐ หมู่บ้าน จากจำนวนทั้งหมด ๕,๗๒๔ หมู่บ้านที่มีระบบประปา หมู่บ้านที่เหลือประชาชนต้องช่วยเหลือตัวเองโดยใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ต่าง ๆ หรือบ่อสระที่ขุดขึ้นเอง ตารางที่ ๖.๑๐ แสดงข้อมูลสถานะการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ในชนบทในพื้นที่วางแผน จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นจังหวัดที่ขาดแคลนน้ำมากที่สุด คือ ๔๔.๖% ของจำนวน หมู่บ้านทั้งหมด ส่วนจังหวัดมหาสารคามมีปัญหาน้อยที่สุด มีหมู่บ้านเพียง ๘.๑% ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด ที่มีปัญหาขาดแคลนน้ำ

ตารางที่ ๖.๘ บริการน้ำประปาในความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน

ประปา	รวม	จังหวัด						
		บุรีรัมย์	สุรินทร์	ศรีสะเกษ	อุบลราชธานี	ยโสธร	ร้อยเอ็ด	มหาสารคาม
การประปาส่วนภูมิภาค	๒๒	๓	๔	๒	๗	๓	๑	๒
โครงการ กปน.	๒	-	-	๑	๑	-	-	-
ประปาเทศบาล	-	-	-	-	-	-	-	-
ประปาสุขาภิบาล	๓๖	๓	๔	๕	๑๑	-	๗	๖
ประปาองค์การบริหารส่วนจังหวัด	๔๐	๕	๕	๕	๑๖	๔	๓	๓
รวม	๑๐๐	๑๑	๑๓	๑๒	๓๕	๗	๑๑	๑๑

ตารางที่ ๖.๙ สถิติประชากรในชุมชนเมืองและบริการน้ำประปา

	รวม	บุรีรัมย์	สุรินทร์	ศรีสะเกษ	อุบลราชธานี	ยโสธร	ร้อยเอ็ด	มหาสารคาม
เทศบาล	๙	๑	๑	๑	๓	๑	๑	๑
เทศบาลที่มีระบบประปา	๙	๑	๑	๑	๓	๑	๑	๑
สุขาภิบาล:	๖๒	๑๒	๑๐	๗	๑๗	๗	๙	๗
สุขาภิบาลที่มีประปา	๔๘	๕	๗	๕	๑๔	๒	๗	๗
%	๗๗.๕	๔๖.๒	๗๒.๗	๗๕.๐	๘๒.๔	๓๗.๕	๘๐.๐	๑๐๐.๐
ประชากรในชุมชน ^{๑)} (ครอบครัว)	๘๓๒๖๓	๑๑๑๗๕	๑๑๗๑๑	๕๖๐๒	๒๗๓๖๐	๔๔๓๙	๑๒๒๒๗	๙๗๕๙
เทศบาล (ครอบครัว)	๕๒๗๙๕	๔๔๘๕	๖๗๓๖	๓๒๗๗	๑๔๙๓๗	๓๖๖๔	๔๘๕๕	๕๓๕๑
สุขาภิบาล (ครอบครัว)	๔๐๔๖๘	๖๖๙๐	๔๙๗๕	๓๓๒๕	๑๒๔๒๓	๑๒๗๕	๗๓๘๒	๔๓๙๘
ประชากรที่ได้รับบริการ ประปา (ครอบครัว)	๓๗๑๔๙	๔๔๙๑	๕๖๒๔	๓๓๓๙	๑๒๔๑๗	๒๙๘๔	๓๘๔๓	๔๕๕๑
%	๔๔.๖	๔๔.๗	๔๘.๑	๕๙.๖	๔๕.๑	๖๗.๒	๓๑.๔	๔๕.๖
เทศบาล (ครอบครัว)	๒๕๒๕๘	๒๖๖๔	๓๘๑๖	๒๒๑๓	๘๘๗๓	๒๒๑๘	๒๕๓๗	๓๐๓๗
%	๔๙.๐	๔๙.๑	๕๖.๗	๖๗.๔	๕๙.๔	๗๐.๑	๕๐.๓	๕๖.๘
สุขาภิบาล (ครอบครัว)	๑๑๘๙๑	๓๙๙๑	๑๗๘๑	๑๑๒๖	๓๕๕๔	๗๖๖	๑๔๐๖	๑๔๑๔
%	๒๙.๔	๓๕.๒	๓๕.๘	๓๓.๙	๒๘.๕	๖๐.๑	๑๙	๓๒.๖
ปริมาณน้ำที่ผลิต (ม ^๓ /วัน)	๕๔๗๕๖	๗๑๖๖.๒	๗๗๙๐.๖	๓๐๕๐.๗	๒๔๓๖๗.๘	๒๕๖๕.๓	๔๐๑๓.๑	๕๔๕๕.๓
การประปาภูมิภาค(ม ^๓ /วัน)	๕๕๐๕๒.๑	๕๑๗๓	๖๕๖๗.๕	๒๕๘๐.๙	๒๒๕๘๒.๓	๑๙๕๒.๓	๒๖๓๘.๔	๓๖๕๗.๗
สุขาภิบาล (ม ^๓ /วัน)	๙๖๙๓.๙	๑๙๔๓.๒	๑๒๒๓.๑	๔๕๙.๘	๒๒๘๕.๕	๖๑๒	๑๓๗๕.๗	๑๗๙๗.๖

- หมายเหตุ
- ๑) เฉพาะชุมชนที่มีประปา
  - ๒) ไม่รวม ส.เขื่องใน, ส.นาสว่าง, ส.อำนาจเจริญ, ส.บึง
  - ๓) ไม่รวม ส.บ้านนิเวศน์
  - ๔) ไม่รวม ส.พยุคนภูมิพิสัย, ส.โกสัมพีสัย
  - ๕) เทศบาลมี ๓ แห่ง คือ เทศบาลเมืองอุบลราชธานี, เทศบาลตำบลวารินชำราบ และเทศบาลตำบลพินุลมังสาหาร

ตารางที่ ๖.๑๐ ภาพการขาดแคลนน้ำในชนบท พื้นที่โครงการ

จังหวัด	จำนวนหมู่บ้าน	หมู่บ้านขาดแคลนน้ำ				ขาดแคลนปานกลาง (ร้อยละของทั้งจังหวัด)
		รวม	ร้อยละของทั้งจังหวัด	ร้อยละของทั้งหมด	ขาดแคลนมาก (ร้อยละของทั้งจังหวัด)	
บุรีรัมย์ (๒๕๒๒)	๑,๓๘๖	๔๐๒	๓๖.๓	๕.๒	๒๒ (๑.๖)	๔๘๐ (๓๔.๗)
สุรินทร์ (๒๕๒๑)	๑,๓๘๑	๔๓๔	๓๑.๓	๕.๕	๔ (๐.๓)	๕๓๐ (๓๘.๕)
ศรีสะเกษ (๒๕๒๒)	๑,๕๒๓	๒๔๘	๑๗.๕	๒.๕๕	๓ (๐.๒)	๒๔๕ (๑๗.๒)
อุบลราชธานี (๒๕๒๒)	๒,๐๙๓	๔๕๗	๒๑.๘	๕.๗	๑๒ (๐.๖)	๔๕๕ (๒๑.๒)
ยโสธร (๒๕๒๓)	๖๓๘	๒๕๘	๔๐.๔	๒.๖๕	๘ (๑.๓)	๒๕๐ (๓๘.๑)
ร้อยเอ็ด (๒๕๑๘)	๑,๖๒๕	๓๒๖	๔๕.๖	๗.๕	๒๐ (๑.๒)	๓๖๖ (๔๓.๓)
มหาสารคาม (๒๕๑๕)	๑,๒๑๘	๔๘	๘.๑	๑.๐	๒๐ (๑.๖)	๗๘ (๖.๕)
รวม	๙,๓๒๔	๒,๘๒๓	-	๒๙.๑	๘๕ (๐.๙)	๒,๗๓๘ (๒๙.๑)

๙ : ๑๖

ที่มา : รายงานการสำรวจสภาพการขาดแคลนน้ำของจังหวัดที่อ้างถึง
กองสำรวจและวิจัยชนบท สำนักงาน เร่งรัดพัฒนาชนบท

๖.๕ ระบบการสื่อสารและโทรคมนาคม

๖.๕.๑ ไปรษณีย์โทรเลข

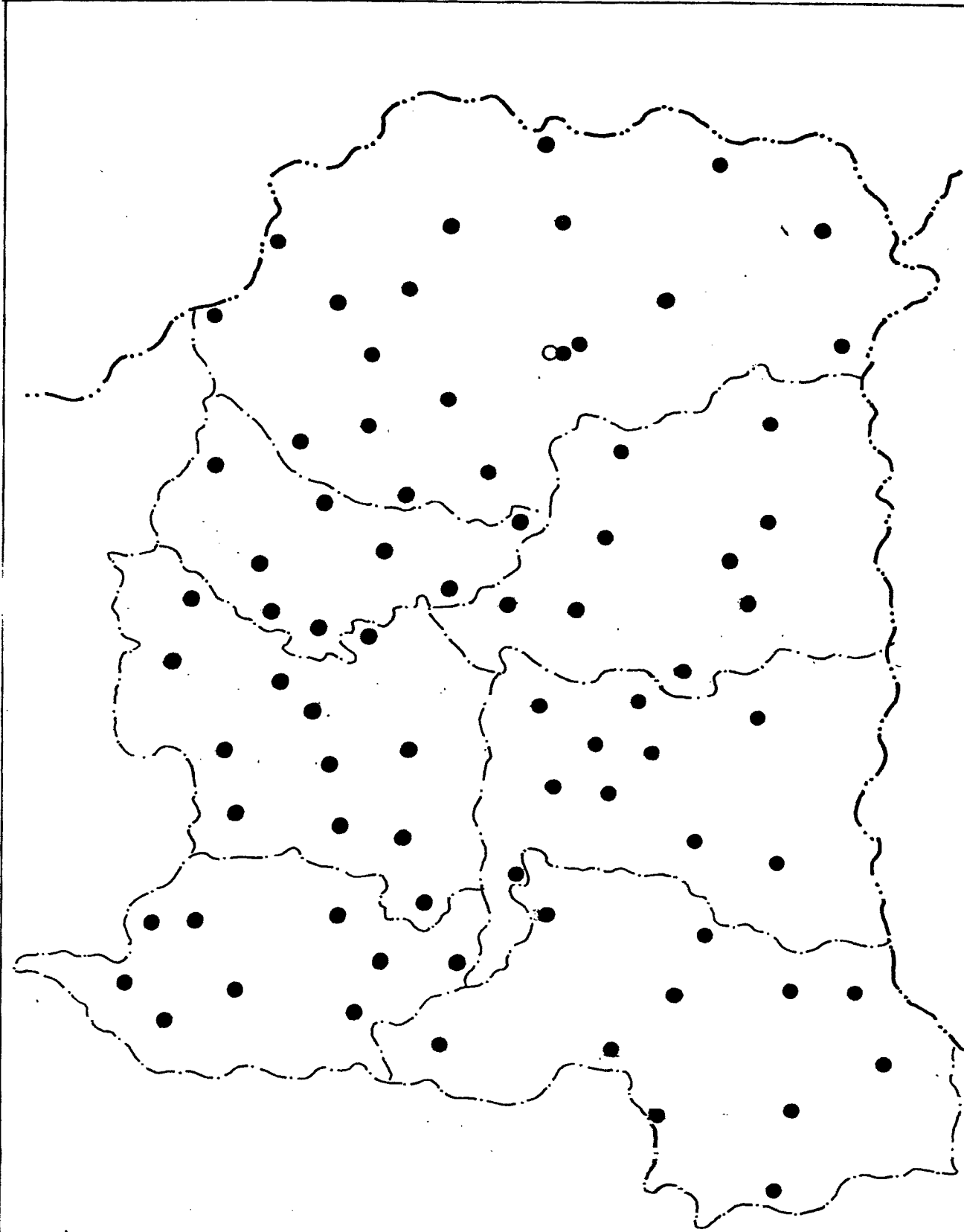
รูปที่ ๖.๒ แสดงการกระจายตัวของที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขในพื้นที่วางแผน จะเห็นได้ว่า ในพื้นที่วางแผนมีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขทุกอำเภอ ๆ ละแห่ง เว้นแต่จังหวัดอุบลราชธานี ในเขตอำเภอเมืองมีอยู่ ๒ แห่ง และอำเภออย่างเช่นน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ยังไม่มีที่ทำการ ส่วนในระดับกิ่งอำเภอนั้น จังหวัดร้อยเอ็ดและยโสธรเท่านั้นที่มีที่ทำการไปรษณีย์ครบทุกกิ่งอำเภอ ดังตัวเลขในตารางที่ ๖.๑๑ ดังนั้น จังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดยโสธรจึงเป็นจังหวัดที่มีโครงสร้างบริการไปรษณีย์โทรเลขในระดับอำเภอพร้อมมูลที่สุดในพื้นที่วางแผน นอกจากนี้ จังหวัดร้อยเอ็ดยังเป็นจังหวัดเดียวในพื้นที่วางแผนที่มีผู้ใช้โทรพิมพ์

ตารางที่ ๖.๑๑ จำนวนที่ทำการไปรษณีย์ ฯ และผู้ใช้บริการโทรพิมพ์ในพื้นที่วางแผน

จังหวัด	จำนวนอำเภอ และกิ่งอำเภอ	จำนวนที่ทำการไปรษณีย์ ฯ		จำนวนผู้ใช้บริการ โทรพิมพ์
		ประเภทรับฝาก และจ่าย	ประเภทรับฝาก อย่างเดียว	
มหาสารคาม	๑๐	๙	-	-
ร้อยเอ็ด	๑๕	๑๕	-	๔
ยโสธร	๙	๙	-	-
อุบลราชธานี	๒๐	๑๙	๑	-
ศรีสะเกษ	๑๓	๙	-	-
บุรีรัมย์	๑๒	๑๑	-	-
สุรินทร์	๑๓	๑๐	-	-
รวม	๙๑	๙๑	๑	๔

๖.๕.๒ บริการโทรศัพท์

บริการโทรศัพท์ภายในพื้นที่วางแผนมี ๓ ประเภท คือ โทรศัพท์ภายในท้องถิ่น โทรศัพท์ทางไกลภายในประเทศ และโทรศัพท์ทางไกลชนบท

● ปทจ.
○ ปทผ.
- - - เขตประเทศ
- - - เขตจังหวัด

รูปที่ ๖.๓ แสดงการกระจายตัวของพยาธิโทรสเตรนในสุนัขในชนบทต่างแคว้น

(๑) โทรศัพท์ภายในท้องถิ่น ตารางที่ ๖.๑๒ แสดงตัวเลขจำนวนเลขหมายโทรศัพท์ที่มีผู้เข้าในเชิงบประมาณ ๒๕๖๒ ในพื้นที่วางแผน มีรวมทั้งหมด ๖,๓๖๔ เลขหมาย จังหวัดอุบลราชธานี มีจำนวนเลขหมายมากที่สุด คือ ๒,๒๖๔ เลขหมาย หรือ ๓๕.๗% ของจำนวนเลขหมายทั้งหมด นอกจากนี้จังหวัดอุบลราชธานียังมีชุมสายโทรศัพท์มากที่สุดด้วย คือมี ๓ ชุมสาย ส่วนจังหวัดอื่นมีจังหวัดละ ๑ ชุมสาย ผู้เข้าโทรศัพท์ส่วนใหญ่เป็นผู้เข้าประเภทธุรกิจ มีรวมทั้งหมด ๔,๑๐๗ เลขหมาย หรือ ๖๔.๕๓% ของจำนวนเลขหมายทั้งหมด การที่จังหวัดอุบลราชธานี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชุมสายอุบลราชธานี มีจำนวนเลขหมายโทรศัพท์มากที่สุดนั้น แสดงว่า อำเภอเมืองอุบลราชธานีมีความเจริญทางเศรษฐกิจหรือกิจกรรมทางการค้าธุรกิจมากกว่าทุกอำเภอเมืองในพื้นที่วางแผน

(๒) โทรศัพท์ทางไกลภายในประเทศ ผู้ใช้โทรศัพท์ภายในท้องถิ่นสามารถติดต่อกันได้ทุกจังหวัด โดยต่อผ่านชุมสาย แต่ในสิ้นปี ๒๕๖๓ ผู้ใช้โทรศัพท์ในทุกจังหวัดในพื้นที่วางแผน จะสามารถต่อถึงกันและต่อโดยตรงกับกรุงเทพฯ ได้โดยระบบอัตโนมัติ โดยไม่ต้องผ่านชุมสาย

(๓) โทรศัพท์ทางไกลชนบท เป็นบริการสำหรับชุมชนชนบทในระดับอำเภอ โดยมีสถานีบริการโทรศัพท์ทางไกล ผู้ใช้จะต้องมาใช้บริการที่สถานี แต่ในสิ้นปี ๒๕๖๓ ทุกอำเภอและกิ่งอำเภอในพื้นที่วางแผน จะได้รับบริการโทรศัพท์ทางไกลโดยไม่ต้องมาใช้บริการที่สถานี

๖.๖ วิฤกษ์กระจายเสียงและโทรทัศน์

พื้นที่วางแผนมีสถานีวิฤกษ์กระจายเสียงทุกจังหวัดรวมทั้งหมด ๑๖ สถานี อยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี ๕ สถานี จังหวัดสุรินทร์ ๔ สถานี จังหวัดมหาสารคามและบุรีรัมย์จังหวัดละ ๒ สถานี จังหวัดศรีสะเกษ, ยโสธร และร้อยเอ็ด จังหวัดละ ๑ สถานี สถานีวิฤกษ์เหล่านี้ส่งกระจายเสียงด้วยความถี่ตั้งแต่ ๑-๔๐ KW ดังรายละเอียดในตารางที่ ๖.๑๓

ส่วนโทรทัศน์นั้น ภายในเขตพื้นที่วางแผนมีสถานีถ่ายทอดอยู่ ๓ แห่ง อยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี ๒ แห่ง โดยรับสัญญาณภาพต่อเนื่องจากช่อง ๕ ขอนแก่น และช่อง ๗ สีกรุงเทฯ และในจังหวัดร้อยเอ็ด ๑ แห่ง โดยรับสัญญาณภาพต่อเนื่องจากช่อง ๕ ขอนแก่น เช่นกัน อย่างไรก็ตาม จังหวัดบุรีรัมย์ยังสามารถรับสัญญาณภาพจากช่อง ๕ กรุงเทฯ ได้ โดยรับสัญญาณภาพต่อเนื่องจากสถานีย่อยที่พุทไธสง

ตารางที่ ๖.๑๒ จำนวนและประเภทเลขหมายที่มีผู้เข้าในเชิงปริมาณ ๒๕๒๒ (ณ ๓๐ กันยายน ๒๕๒๒)

จังหวัด/ชุมสาย	ประเภท	รวม	ราชการ	บ้านพัก	ธุรกิจ	ทศท.	สาธารณะ
มหาสารคาม		๕๕๙	๑๑๔	๑๖๗	๒๕๕	๘	๕
ชุมสายมหาสารคาม							
ร้อยเอ็ด		๖๖๘	๗๖	๑๗๔	๔๐๘	๑๐	-
ยโสธร		๓๘๙	๖๔	๔๐	๒๗๙	๖	-
อุบลราชธานี		๒,๒๖๙	๒๐๒	๔๕๕	๑,๕๖๕	๔๑	๖
ชุมสายอุบลราชธานี		๑,๘๙๗	๑๘๓	๓๘๔	๑,๒๙๗	๒๘	๕
ชุมสายอำนาจเจริญ		๒๗๐	๑๖	๔๑	๒๐๑	๑๑	๑
ชุมสายพิบูลมังสาหาร		๑๐๒	๓	๓๐	๖๗	๒	-
ศรีสะเกษ		๕๕๘	๗๔	๙๙	๓๗๕	๑๒	๑
บุรีรัมย์		๗๕๖	๗๘	๒๑๘	๔๕๑	๙	-
สุรินทร์		๑,๑๗๕	๑๐๔	๒๗๑	๗๗๗	๒๐	๓

ตารางที่ ๖.๑๓ สถานีวิทยุกระจายเสียงในพื้นที่วางแผน

จังหวัด	สถานีวิทยุกระจายเสียง	ความถี่ (เมกกะเฮิรตซ์) MHz	กำลังส่ง (กิโลวัตต์) KW
อุบลราชธานี	ปชส. AM	๑๓๔๑	๕๐
	ปชส. FM	๙๓.๒๕	๑
	วชก. ๖ อุบล	๑๒๘๗	๑๐
	ทอ. ๐๘	๘๐๑	๕
	ทภ. ๒	๑๒๑๕	๑๐
มหาสารคาม	ปชส.	๕๓๑	๑๐
	ทอ.	๘๕๕	๑.๑
ร้อยเอ็ด	จส. ๓	๑๒๔๒	๑๐
ยโสธร	จส. ๔	๑๔๐๘	๑๐
ศรีสะเกษ	จส. ๖	๑๔๕๘	๑๐
สุรินทร์	ปชส. AM	๙๐๘	๕๐
	ปชส. FM	๙๗.๐	๑
	ทภ. ๒	๑๕๑๒	๑๐
	กาวส. ๑	๗๔๗	๑๐
บุรีรัมย์	ปชส. AM	๑๖๐๒	๑
	ปชส. FM	๑๐๐.๕	๑

ที่มา : กรมประชาสัมพันธ์

๖.๗ สถานศึกษา

พื้นที่วางแผนมีสถานศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น ๖,๑๕๐ แห่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนในระดับประถมศึกษาถึง ๕,๕๔๑ แห่ง โรงเรียนที่มีการสอนในระดับมัธยมต้น ๒๓๑ แห่ง โรงเรียนที่มีการสอนถึงระดับมัธยมปลาย ๘๗ แห่ง โรงเรียนผู้ใหญ่หลักสูตรต่าง ๆ ๔๑๘ แห่ง วิทยาลัย ๘ แห่ง และมหาวิทยาลัยเพียง ๑ แห่ง ดังรายละเอียดในตารางที่ ๖.๑๔ และ ๖.๑๕ เมื่อวิเคราะห์การกระจายตัวของสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ในแต่ละจังหวัด พบว่า ในสายสามัญศึกษานั้น จำนวนสถานศึกษามีมากที่สุดในจังหวัดอุบลราชธานี และมีน้อยที่สุดในจังหวัดยโสธร ส่วนในสายวิสามัญศึกษานั้น จำนวนสถานศึกษามีมากที่สุดในจังหวัดร้อยเอ็ดถึง ๑๓๑ แห่ง แต่ก็ยังเป็นโรงเรียนผู้ใหญ่เคลื่อนที่ถึง ๘๘ แห่ง จังหวัดมหาสารคามมีจำนวนสถานศึกษาในสายวิสามัญน้อยที่สุด คือมีเพียง ๒๑ แห่ง เมื่อเปรียบเทียบตัวเลขจำนวนสถานศึกษาประเภทต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า มีความไม่สมดุลย์ระหว่างสถานศึกษาประเภทต่าง ๆ กล่าวคือมีโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาน้อยมาก เมื่อเทียบกับโรงเรียนในระดับประถมศึกษา คาดได้ว่า เด็กที่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับแล้ว คงมีจำนวนน้อยมากที่มีโอกาสศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา หรือในระดับอาชีวศึกษา ทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตร

ตารางที่ ๖.๑๔ จำนวนโรงเรียน จำแนกตามระดับการศึกษาที่จัดสอน สังกัดกรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และโรงเรียนสาธิต ปี ๒๕๒๓

ระดับการศึกษา	บุรีรัมย์	ศรีสะเกษ	สุรินทร์	อุบลราชธานี	มหาสารคาม	ยโสธร	ร้อยเอ็ด
๑. ระดับอนุบาล (ระดับเดียว)	๓	-	๑	๗	๒	๑	๓
๒. อนุบาล - ประถมศึกษา	๑	๔	๑	๒	๑	๒	๑
๓. อนุบาล - มศ.ต้น	-	-	-	๗	-	๑	๔
๔. อนุบาล - มศ.ปลาย	-	-	๓	๙	๔	๑	-
๕. เด็กเล็ก - ประถมศึกษา	๕๙	๑๙๙	๕๘	๕๔	๓๓	๙	๑๐
๖. ประถมศึกษา	๗๕๖	๖๖๓	๖๐๒	๑,๓๓๔	๕๕๒	๓๘๑	๗๕๐
๗. ประถมศึกษา - มศ.ต้น	๑	๙	-	๙	๑	-	๕
๘. ประถมศึกษา - มศ.ปลาย	-	๓	-	๔	๑	๑	๑
๙. มศ.ต้น (ระดับเดียว)	๑๖	๑๕	๑๔	๓๑	๑๒	๑๕	๒๖
๑๐. มศ.ต้น - มศ.ปลาย	๖	๘	๘	๑๓	๑๐	๓	๑๒
๑๑. มศ.ปลาย ระดับเดียว	-	๑	-	๓	๑	-	-
รวม	๘๓๒	๙๐๒	๖๗๖	๑,๕๖๓	๖๑๘	๕๑๔	๘๓๗

ตารางที่ ๖.๑๔ จำนวนสถานศึกษา การจัดการฝึกหัดครู กรมพลศึกษา กรมศิลปากร กรมอชีวศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และทบวงมหาวิทยาลัย ปี ๒๕๒๓

ระดับการศึกษา	บุรีรัมย์	ศรีสะเกษ	สุรินทร์	อุบลราชธานี	มหาสารคาม	ยโสธร	ร้อยเอ็ด
๑. วิทยาลัยครู	๑	-	๑	๑	๑	-	-
๒. วิทยาลัยพลศึกษา	-	๑	-	-	๑	-	๑
๓. โรงเรียนสารพัดช่าง	-	-	-	๑	-	-	-
๔. โรงเรียนผู้ใหญ่สายสามัญ	๑๖	๑๐	๑๓	๕๒	-	๖	๑๖
๕. โรงเรียนผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ	๒๕	๓๓	๓๐	๓๒	๑๔	๓๕	๑๔
๖. โรงเรียนผู้ใหญ่ประจำที่	๒	-	๔	-	-	๗	๒
๗. โรงเรียนผู้ใหญ่เคลื่อนที่	๖	๒	๓	-	-	-	๑
๘. โรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่	๑	๒	-	-	๑	-	๘๘
๙. โรงเรียนราษฎรกวาดวิชา	-	๒	-	๔	-	-	๒
๑๐. โรงเรียนราษฎรอาชีพ	-	๑	-	๔	๑	-	๗
๑๑. โรงเรียนราษฎรศึกษาผู้ใหญ่	-	๑	-	-	๑	-	-
๑๒. มหาวิทยาลัย	-	-	-	-	๑	-	-
๑๓. วิทยาลัยเอกชน	-	-	-	-	๑	-	-
รวม	๕๑	๕๒	๕๑	๙๔	๒๑	๕๘	๑๓๑

BT19410

ศูนย์ความรู้ (ศคร.)

BT19410